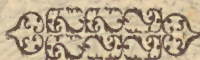
AVGVSTINI NIPHI SVESSANI PHILOSOPHI CLARISSIMI,

COMMENTATIONES IN LIBRVM AVERROIS DE SVBSTANTIA ORBIS.

AD ILLVSTREM PRINCIPEM SALERNI RVBERTVM SECVNDVM SANSEVERINVM.

OMNIA MVLTO, QVAM ANTEA emendatiora: ac restituta non pauca.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.
MDLIX.

AVGVSTINI NIPHI COMMENTATIONES, IN LIBRVM AVERROIS DE SVBSTANTIA ORBIS, PRIMVM.

IN HOC *tractatu intendimus perscrutari de rebus ex quibus componitur corpus cœleste. Determinatum est enim corpus cœleste componi ex duabus naturis, sicut generabilia, & corruptibilia corpora.*

OCTO in librorum prohemijs expositores facere solẽt, vt Auer. ipse ait, atq; imprimis vtilitas huius libri est talis, qualis generatim quidẽ est totius philosophiæ, speciatim vero tanta quanta illa libri cœli, cuius hic liber adminiculus est. Item Ordo huius est talis, qualis ille qui de cœlo. Diuisio quoq; ex sectione capitulorum patet. Proportio etiam constat. Via doctrinæ est ea, quæ libri cœli, hæc itaque prætermittens Auerr. Intentionem libri pręsentis aggreditur. & in fine capituli primi libri inscriptionem addit. Nomẽ auctoris, & quos alios in expositione huius sectari volumus, adiiciemus nos. Est autem auctor Auerr. dogmate Maumetanus. idiomate arabs. genere Maurus, specie Hispanus. patria Cordubensis. fuit autem anno à prædicatione Mauchmeti. CCCCC. conuersatus est cũ regibus, vt cũ rege Maroches, & alijs. Hic multa ex græcis fragmenta collegit, & Arist. verba exposuit, habuitq; singulum verbum tanti, vt illi plusquam dęmoni crediderit. Et q͂m græcos nos latini non habebamus, innixi sumus huic homini, propter fragmenta græcorum, quæ collegit. Hunc librum expositum non inueni nisi à Ioanne Gandauensi, qui huic adeo adhæsit, vt propter verba simplicia huius, omnes religiones spreuerit. Siquid itaq; boni inueniemus in eo, sectabimur, siquid errati, cõfutabimus, pace eius semper præmissa. Reuerendus etiam meus præceptor, multa fragmenta in expositione huius collegit, quæ (vbi bona videbuntur) acceptabimus, vbi erronea, confutare non ambigam, iuxta illud Arist. duobus existentibus amicis, sanctum est præhonorare veritatem, colligam à diuersis græcis, & latinis ea quæ videbũtur pro expositione litteræ, vt ab Alexandro, Themistio, Simplicio. & aliis. potissimum vero à Themistio, quem Auerroes in toto sectatus est, videtur. n. Auerroes themistius expansus. Ille. n. paraphrastice verba Aristo. enodauit, Auer. autem commentando, atq; ampliando. Parcatur autem mihi. primo quia Auerroem in proprio idiomate non legi, iccirco scio me fore erraturum multis in locis, quæ in illius idiomate puto esse per se nota. Secundo ꝙ iuuentute ductus, multa minus pẽsicultate, minusq; mature, ex ingenij iuuenilis promptitudine, scio me dicturum potissimum quum fere quater in hunc scripserim tractatur & millites ipsum legerim. Ad rem itaq; condescendendo, Auerr. prætermittens illa octo, intentionem eorum quæ dicturus est accepit, tanquam prohemium. Deinde exequitur. Inquit igitur (in hoc tractatu intendimus perscrutari de rebus, ex quibus componitur corpus cœleste.) est igitur intentio eius tractare de rebus, hoc est partibus cœli. Sunt autem quæstiones quatuor. videlicet an res sit, quid res sit, qualis res sit, ꝓpter quid res talis sit, terminaturus itaq; de cœli partibus has quatuor quæstiones, primo soluens quæstionem an res sit, declarat cœlũ habere partes, vt inde de partibus posit cęteras quęstiones absoluere. propterea addit. (declaratum est. n. corpus cœleste componi ex duabus naturis, sicut generabilia & corruptibilia corpora) quibus in verbis habet, cœlum habere partes. secundo ita habere partes vt composita generabilia, propter quod partes generales, erunt vt regulæ, pro inuestigatione partium cœli, nam per conuenientiam & differẽtiam earum cum his, de partibus illis pertractabit, res. n. difficiles intelligi non possunt, nisi per similitudinem quid sunt, & quid non sunt. vt. 12. meta. cõm. 39. habetur. Enitemur quæcunq; Auerr. hic dicet, esse dicta Arist. vel ex his sequi, demonstrare.

Annum agẽs. ... o hæc scripsit ... õmentaria vt ... psi ĩ lib. de aĩa ... estatur.

Sed tamen in istis est declaratum has duas naturas esse per generationem & corruptionem in eis inuentas, in cœlestibus autem per motum localem, quia enim declaratum est, hæc corpora moueri ex se et in loco esse: amplius autem, illud quod mouetur ex se componitur ex duabus naturis, videlicet recipiente, et agente, quoniam quum declaratum est omne motum habere motorem. amplius aliquid motum esse, & mouens in eodem impossibile esse, quum hoc inquam sit declaratum est, corpora cœlestia componi ex duabus naturis.

Accepit cœlum habere partes. & generabilia habere partes, docet nunc quomodo viis differentibus, hæc duo sint accepta ab Arist. generabilia. n. hæc inferiora habere partes scitum est ex motus generationis & corruptionis, cœlũ habere partes, fitur ex motu locali. prima via sic componitur apud Aristo. omne generabile & corruptibile, habet partes natura differẽtes. hæc corpora inferiora generantur & corrumpũtur. igitur hæc corpora habent partes natura differentes. Secunda via sic syllogizatur. omne quod mouetur ex se, & est in loco, componitur ex duabus naturis, agente & recipiente. Cœlestia corpora mouentur ex se, & sunt in loco, igitur componuntur ex duabus illis naturis. probat maior. Tũ primo. quia omne motũ ex se habet motorem alium à moto. Tum secundo, quia non est possibile idem esse mouens & motum. Ex his concluditur cœlum componi ex duabus iis naturis. Auer. primo ponit primam viam. Secundo ibi, (quia enim) tangit secundam viam. primo ponens minorem. secũdo maiorem. 3. tangens probationem maioris. vltimo conclusionem. & verba patent. Et in hoc patet error expositionis Ioannis, ipse. n. credit Auerroem tangere duas rationes, ad probandum cœlum componi. & delirauit. Secundam ibi (amplius autem.) & non est ita, quia hæc est secunda probatio maioris, vt patet. Sed in his est primo dubitatio circa primam viam. Secũdo circa secundam. Ioannes voluit compositionem generabilium, esse adinuentam dupliciter, ex parte quidem formæ, propter operationem, vt. 8. metaphysicæ cõm. 12.

Com. 2.

Demonstratio quòd generabilia habent partes.

Quod cœlũ habet partes.

Dubitationes. Ioãnis positio.

operatio fecit scire formam. ex parte vero materię, pp generationem & corruptionem. Nā quum gñatio fit transitus de forma in formam. nec posit fieri hoc, nisi aliquid subiiciatur, igitur erit materia quasi subiectum oium formarum. Sed hęc expositio est contra textum, & contra rationem. contra textum quidem, inquit. n. (sed tñ in istis est declaratum, has duas naturas esse per gñationem, & corruptionem in eis inuētas,) ecce quō dicit has duas naturas esse (inuentas per gñationem & corruptionem.) hæ autem duæ naturæ, materia sunt & forma. quare vtraq; per gñationem inuenitur. contra rationem vero, quia correlatiua vnica via inueniuntur. vt traditur in prędicamentis. forma & materia correlatiua sunt, vt. 2. physicæ auscultationis habet cōmē. 26. quare vna via prohibentur. Aīaduertendum itaq;, ꝙ forma potest dupliciter considerari. vno modo respectu materiæ, & sic est consideratio naturalis. & inuenitur per generationē, vt materia: alio modo prout est vnum entium, & actus, & sic est consideratio metaphysica, & hac ratione fortasis per operationem declarat qualis est, & quæ, & quicquid sit. in. 8. metaphysicæ verbum illud quod Ioānes ait. videlicet ꝙ operatio fecit scire formam in cōmē. illo. 12. & alibi non inueni. Cōsiderando igitur materiam & formam, vt cor relatiua, per generationem Aristote. vtranq; inuenit duabus propositionibus. prima oē quod fit ₣m quicq̄ fuit, & ₣m quicq̄ fit. Secunda, oē quod fit, fit ex suo cōtrario, has accepit Ari. 8. & 12. metaphysicæ, & primo auscultationis physicæ, & alibi, & Auerro. declarauit illas. 8. physicæ auscultationis. cōmen. 4. & primo cœli cōm. 24. & in cōm. textus. 52. primi physicæ auscultationis. & 8. metaphysicæ. cōm. textus. 4. & 12. metaphysicæ. cōm. 6. ex prima propositione syllogizatur sit. omne quod ₣m quicq̄ fit & ₣m quicq̄ præsupponitur, componitur ex duabus naturis. sed oē quod fit, ₣m quicq̄ fuit, & ₣m quicq̄ fit. igitur componitur ex duabus naturis, & hæc est prima. Secunda sic syllogizatur. oē quod fit, ex suo contrario, ex duabus naturis, fit oē quod generatur, gñatur ex contrario, quare ex duabus naturis. Hanc viam tāgit Auer. infra nunc vero sit accepta intantum, & per hæc tollitur cōtradicto in dictis Auer. Ipse. n. accipit primo cœli. cōm. 20. & 9. metaphysicæ. cōmē. 7. ꝙ operatio declarat essentiam & materiæ, & formæ, cuius signū affert, ꝙ res potioris actionis, vel operationis, collocantur in potiori ordine. 12. metaphysicæ cōm. 44. & 2. cœli cōm. 62. & ita vult per operationem declarari materiam & formam. hic vero ait eas esse inuentas per gñationem. potest dici primo, ꝙ gñatio & corruptio sunt operationes materiæ, primo cœli cōm. 20. vt incisio gladij. vel potest dici secundo ꝙ loquitur de his, vt considerantur in metaphysica, hoc est vt sunt partes entis in eo ꝙ ens, non in eo ꝙ ens gñale. Animaduertendum. 3. ꝙ Emped. & alij plurimi, voluere cœlum nō habere partes, ex quibus componitur, sed esse simplex, & hoc quia non est in loco, compositum. n. dicebāt, debet moueri, & esse in loco. propter hæc addit, cœlum ex se moueri, & esse in loco per se, vt disputat. 4. physicæ auscultationis, cōmen. 43. Sed circa hæc quærunt, vtrum idem simplex, ₣m idem, posit ex se moueri, hoc est exclusa cōpositione. Arguitur primo ꝙ sic. 4. cœli commen. 22. & 4. cœli cōm. 28. Secundo. 9. metaphysicæ. cōmen. 16. est aliqua actio immanens igitur idem est agens, & motum. Tertio, natura est principium motus eius in quo est. 2. physicæ auscultationis cōm. 3. constat autem principium per excellentiam intelligi pro effectiuo, primo physicæ auscultationis cōm. 1. & 12. metaphysicæ commē. 23. & 5. metaphysicæ cōmen. 4. & alibi. igitur idem mouet se. Quarto, intellectus materialis intelligit se. 3. de anima cōmen. 7. & 15. Quinto. 8. auscultationis physicæ cōm. 40. aliquid mouere se, ₣m quod mouetur, vniuoce est impossibile, sed æquiuoce fieri potest. Sexto, Auerro. secundo physicæ auscultа. cōmen. primo. 4. cœli cōmen. 24. & 8. auscul. physicæ cōmen. 20. & 60. & Arist. in lib. de causa motuum animalium, volunt ꝙ, idem alterare se, est impossibile, sed idem mouere se in loco, fieri potest. Vltimo, aqua calefacta infrigidat se, vt dicit Auicen. In oppositum, & pro contrario parte est Aristo. primo de generatione, vbi dicit ꝙ idem, & omnino simile, nō potest agere in se, quia tunc vt dicit Auer. ibi. cōmen. 48. idem, & ₣m idem, ageret in se, & si sic, tunc nihil esset impossibile, & commen. 73. dicunt omne motum, diuidi in partes duas saltem. itemq; Auerro. 3. de anima cōmen. 4. & 5. 19. & 30. contra auempacen. In isto quæsito Plato vbique idem simplex mouere se contendit. immo in hoc, simplex ait à composito differre. Nam simplex est seipsum mouēs. compositum vero per alterum se mouet, propter quod, vult deum esse numerum sese mouentem. animam etiam numerum seipsum mouentem. Contra hanc opinionem arguunt Aristoteles, & Auerro. quia tunc idem esset mouens & motum. quod Ioannes ait pro tanto esse incōueniens, quia tunc idem esset in actu, & in potentia, & hoc est impossibile. quia actus & potentia, sunt differentiæ valde oppositæ primo de anima commen. 6. Sed hæc deductio, (pace sua) nulla, primo quia actus & potentia, non sunt valde opposita. nisi relatiue, vt habere. 9. metaphysicæ, cōmē. 11. modo idem potest esse relatiuum ad se. 5. metaphysicæ, quare idem posset se mouere. Secundo Auerro. 8. physicæ auscultationis commen. 40. idem esse in actu, & in potentia ęquiuoce concedit, quod alij intelligunt idem esse in actu virtuali, & potentia formali. quare actus, & potentia non sunt differentiæ valde oppositæ. Tertio, ipsemet. 8. physicæ auscultationis tenet idem posse se mouere, vt forma grauis mouet, & mouetur, & tñ idem est in potētia, & actu. Quidam Latini & acuti, tenent etiam ad mentem Aristo. tria. primum ꝙ aliquid potest agere in se. Et vtuntur ratione quadam, quam vocant Achillem, sic. actiuum & pasiuum sunt relatiua adæquata. igitur oē actiuum potest in omne pasiuum, & oē pasiuum, potest pati ab omni actiuo. Sed A est agens ad B, & patiēs ab F. igitur potest agere in se. Dicunt secundo ꝙ nihil potest se mouere, causando formam substantialem. hoc est nihil potest se generare. probant. quia nihil imperfectius potest causare perfectius. Tertio dicuntur ꝙ nihil potest agere in se actione vniuoca, probant. quia tunc duo indiuidua absoluta eiusdem speciei possent esse simul in eodem. Ex iis inferunt primo generatim idem posse agere in se, & alterare se. nam quantitas & qualitas sunt effectus specie distincti à forma. igitur à forma possunt causari. tanquam ab agēte æquiuoco. Speciatim dicunt subiectum posse causare in se propriam pasionem. quia ęquiuoce se habent. & hoc confirmāt, quia potentia mere pasiua, est contradictionis, subiectum, respectu suæ pasionis, non est contradictionis. igitur non est mere pasiua, & per consequens est actiua ali-

Contra Ioānē. *Forma quot modis consideratur.* *Demonstratio Aristo.* *Soluitur contradictio.* *Positio Emped. de cœli loco.* *Quæstio prima vtrum idē possit se mouere.* *Platonis positio.* *Contra Platonem Ioānis deductio.* *Cōtra Ioannē* *Positio subtiliū doctorum.* *De subiecto & propria passione.*

ua aliquantulum. Scd'o speciatim dicūt ꝙ tam grauia & leuia, q̃ aīalia, mouent se ad vbi naturale, ablato omni impediēte. tertio ꝙ aqua calefacta infrigidat se, & semen animatum alterat se. Et hoc quia in omnibus his agens & actio equiuoce se habent. Sed contra hoc primo declarabimus hæc esse contra Aristo. & Auerroem. Secundo ꝙ sunt simpliciter errata. Quantum ad primum. de mente Aristo. dicendum primo nihil seipsum generare. vnde. 2. de anima inquit. Generat autem nihil ipsum seipsum, sed saluat. Vbi Auer. cōm. 47. inquit. & generare est generare alterum, nō se, impossibile. n. est, vt aliquid generet se. Adhoc est ratio Auer. demōstratiua in metaphysica. videlicet generans est, quod generatur non est. quare si aliquid se generaret, idem simpliciter esset, & non esset, quod nemo concessit. similiter nihil per se, corrumpit se, nam corrumpens est, corruptum non est, quare idem esset, & non esset, per acidens autem nihil prohibet idem corrumpere se, eo ꝙ minus ad destruendum requiritur. nihil autem generat se, etiam neq; per accidens. quia siue per se, siue per accidens, omne generans præsupponitur esse. hanc etiam aduersarij concedunt. Dico secundo, ꝙ nihil alterat se. vel auget se, actu intellige alteratione & auctione corruptiuis. hanc Auerro. ponit simul cum prima. 4. cœli cōm. 24. & 2. physicæ auscultationis cōm. 1. Et Aristote. in libro de causa motuum animalium. & Auer. probat hanc. Nihil per se generat se, quod augetur generatur. nam augmentatio est quædam aggeneratio, vt declarat primo de generatione. cōm. 38. igitur nihil auget se. Similiter & de alteratione arguit, nihil est aptum natum generare se, oē alterans se, est aptum natum generare se (nam alteratio est propter gñationem, tanquam propter finem, est. n. gñatio finis alterationis, potens autē in finem, potest & in oē medium ad finem, & econtra potens in oīa media potest & in finem. 7. metaphysicæ. cōm. 31.) quare si aliquid potest se alterare, alteratione corruptiua, idem posset per se generare. & corrumpere. De motu locali, postea dicemus. Tunc speciatim sequitur, primo ꝙ subiectum non est causa effectiua suæ passionis, vt ignis, non est causa effectiua caloris, nec aqua humoris. primo quia tunc idem alteraret se, contra iam dicta. Secundo, quia. 8. physicæ auscultationis. cōm. 4. agens dans formam, dat & accidentia per se quæ consequuntur illam formam, mediante forma. igitur si forma daret accidentia per se, daret illud mediante illo quo insunt subiecto, & sic daret formam. De grauibus & leuibus quo mouent se, nunc omittimus. Sed de aqua calefacta dicimus secūdo ꝙ ipsa non reducit se apud Auer. quia. 2. de anima cōmen. 115. ipsa in sui substantia, non potest alterari, sed in vaporibus quibusdam, qui continentur in illa, illi. n. calefiunt, qui postea à continente medio, vna cum aquæ aptitudine, expelluntur. Vbi vero substantia aquæ esset remissa, & frigus etiam, vt tenet Auerroes. 3. cœli cōm. 67. tunc si aqua reduceret se, generaret se, quia non potest reducere se, si generet partes substantiæ remissæ. Ex iis facile possunt solui captiunculæ illorum. Ad primum dicendum aliquod esse verum in genere, quod est falsum in specie. 7. physicæ auscultationis cōm. 2. vnde. 5. metaphysicæ. visus repugnat talpæ in specie, non autem in genere. Nam aliter homo cæcus visu priuari dicitur, & aliter talpa, hoc quidem secundum genus, illud vero secundum se. Et hoc exponit Auerro. ibi. cōm. 27. Sic in proposito, secundum rationem generis, omne actiuum potest agere in se, propter rationem tactam. Tamen in specie, est falsa de generatione, de alteratione, & de augmentatione. vnde alterans potest, inquantum agens alterare se, inquantum patiens, non, tamen & alterans, inquantum alterans potest. Ad rationes alias, concedantur illæ quæ faciunt pro nobis, verum ad eas contra nos dicendum. Et ad primam, ꝙ licet qualitas, & quantitas, sint effectus æquiuoci, tamen ab alio est incompossibilitas, in alteratione quidem, quia disponit ad generationem, & corruptionem. In augmentatione vero, quia augmentatio est quædam aggeneratio. Ad aliud dicendum, ꝙ subiectum respectu passionis, est potentia puræ passiua sed non omnis est contradictionis, sed transmutabilis vt dicitur. 9. metaphysicæ. cōm. 17. subiectum. n. potest recipere propriam passionem, secundum potentiam ad dimidium contingentis, & non ad vtrunque cœlum etiam recipit intelligentiam, sed nō per potentiam ad vtrūq;, sed secundum dimidium, propterea dicitur subiectum. 8. metaphysicæ. cōm. 12. de cæteris patet, quid sit dicendum. Sed tota difficultas est de reductione aquæ. Nam calculatores dicunt, aquam reduci non quidem ab extrinseco, sed ab intrinseco, siue à forma, siue à qualitate virtuali. Primo, quia si à cotinente reduceretur. tunc à proportione minoris inæqualitatis proueniret actio, vt quando esset inducta maior frigiditas quàm habeat continens. Secundo, aliqua gutta addita infrigidat, vt patet in olla bulliente, igitur non medium, & ita potest idem alterare se. Tertio, tunc à similibus in forma, & gradu, proueniret actio, vt quando aqua erit ita frigida in gradu, & forma, vt aer circunstans. Quarto, tunc actio non esset merito contrarietatis, vt quando aer esset ita frigidus, sicut aqua. Quinto, habitibus præsentibus in materia cessat actio, igitur cum aer infrigidauit aquam vt ipse est, cessabit actio. Animaduertendum itaq; de mente Auerro. & aliorum, ꝙ aqua potest dupliciter alterari ad calorem, vel quantum ad vapores contentos in ea, ipsa aquæ substantia existente perfecta, vel quantum ad substantiam, quando videlicet ipsa esset remissa in frigiditate propria, tunc. n. vt remittitur in qualitatibus propriis, & substantia remittetur. 3. cœli cōm. 67. Si primo modo, medium, & aquæ aptitudo constituunt vnum agens, à proportione maioris inæqualitatis. nam licet aer per se non esset agens maius, tamen cum illa aptitudine redditur maius. Si secundo modo, medium, & aptitudo aquæ remissæ, constituunt similiter agens maius. Tunc ad primum dicendum, ꝙ aer ita calidus sicut aqua, cum aptitudine constituunt vnum agens totale, proportionis maioris inæqualitatis, & sic negatur consequentia. Ad secundum dicendum, guttam illam addere aptitudini, & per consequens facit agens proportionis maioris inæqualitatis. medium. n. cum illa gutta agunt, sed medium actiue, illa dispositiue. Ad tertium dicendum, ꝙ medium erit simile in gradu, & forma, sed propter aptitudinem passi est dissimile in potentia. Et per idem ad quartum, est. n. dissimilitudo propter potentiam. Et per idem ad quintum, non. n. habitus sunt potentes in materia, secundum formam, gradius, & potentiam, & propterea adhuc perdurat actio, vt fiat assimilatio etiam in potentijs. Et est mens Aristote. & Auer. Hæc de mente Aristote. Quantum ad secundum.

Impugnatio.

Verum subiectum causa sit suæ ppriæ passionis.

De reductione aquæ calefactæ.

Solutiones rationum aduersariorum.

Quæstio de reductione aquæ

Prima positio.

Positio Auerr.

Oē qđ mouet.

tur, dupl'r mouetur.

dum videlicet, quid sit dicendum simpliciter, accipiendum primo de mente Arist. & Auer. primo de anima cõm.37. q; dupliciter mouetur omne, aut secundum alterum, aut secundum seipsum, secundum alterum quidem. vt nauta, qui mouetur ad motum nauis, s'm se ipsum vero, quod per sui naturam mouetur. Et faciunt quidã vim in verbis. Nam grauia, dicunt moueri per se, non tñ ex se, nam per se, est equale causæ per se vero mouentur, pro quanto à forma mouentur, quan quam motum habet ab alio. Non autem ex se, quoniam nũquã inciperet moueri, nisi remoueretur prohibens. Ego vero in verbis nullam faciens vim, subdistinguo moueri secundum se ipsum, quia vel est priuatiue, vel positiue, illud.n.mouetur, secundum se ipsum priuatiue, quod mouetur, & non incipit moueri, vel desinit moueri alio concurrente, vt animalia, & cœlum. Illud vero mouetur secundum seipsum positiue, quod remotis impedimentis, habet principium de motus, & vnde quietis, vt grauia, & leuia. Et propterea Auer. varius inuenitur in quæstione de motu grauium & leuium, non propterea, quia sibi ipsi contradicat, vt quidam ignari credidere, sed propter æquiuocationem verbi per se. Nam quandoq; vult ea moueri ab alio, quandoq; per se, quod ratione diuersa verum est, vt alibi diximus. Moueri etiam secundum alterum, eodem cõmen. subdistinguit Auerro. nam quoddam mouetur per accidens, quod potest per se moueri, vt nauta ad motum nauis, qui seorsum per se moueri potest. Quoddam vero, quod per se minime moueri potest, vt albedo, quæ mouetur ad motum corporis albi, quæ seorsum moueri non potest.

Per se, & ex se differunt.

Moueri secundũ seipsum multiplex.

Vñ Auer. varius ĩ motu elementorum.

Moueri sc'dm alterum multiplex.

Nullũ indiuisibile per se mouetur.

Iis acceptis, accipiendũ est secundo, nullum indiuisibile, per se posse moueri, vt neque animam, neq; deum, neque aliud tale. Hanc Aristo. eodem de anima primo. & Auer. declarat pluribus cõmen. vt cõmen.38. quia vel motu alterationis, vel augmenti, siue decrementi, aut generatione, aut motu in locum, & hoc vel secundum vnum horum, vel plures horum, q; non motu in locum deducit. nam si non mouetur secundum accidens, natura inerit sibi motus, vbi motus inest sibi natura & locus etiam inerit sibi natura. Nam locus est finis motus, & cuicunq; inest medium in finem, inest & finis. & sic erit corpus. Amplius si indiuisibile natura mouetur, & violentia etiam mouebitur. similiter & de quiete. quiescet.n.alicubi violenter, alicubi naturaliter. hoc autem fieri nequit. nulla.n. quies inest violenter animæ. Rursus, vel à medio, vel ad medium, vel circa medium. Vbi à medio erit ignis, vbi ad medium erit terra. Vbi circa medium erit cœlũ. Eadem autem ratio est & de medijs corporibus. Multæ aliæ rationes possunt colligi ex Auerroe in cõmen. illorum textuum, quas nunc omittimus. Et in his perspicuum est, quàm erroneę quidam dixere Aristo. demõstrationibus non repugnare, indiuisibile per se posse moueri. hi.n. destruunt totum physicæ auscultationis septimum, & totum octauum & præcipuam partem primi de anima libri. Et omitto demõstrationes sexti, quas omnes sophysticas reddunt. Verum quia res hæc eget diligentiori tractatu, nunc omittitur. Qua è re colligitur tertium, q; omne motum siue per se, siue ex se, siue secundum se priuatiue, siue positiue sit compositum ex duabus partibus, quarum altera sit forma. vel vt forma, altera materia vel vt materia. Vt vero istud tertium intelligatur, Animaduertendum

Errata recentiorum.

Oẽ motum est compositum.

Materiam esse bifariam apud Aristo. in lib. Periher. est .n. materia æquale ipsi contingenti, contingens autem duplex est. Alterum ad vtrunq;, vt quod est ad vtrũq;, vt hominem ambulare. homo .n. dum ambulat, potest non ambulare, & dum non ambulat, potest ambulare. Alterum secundum dimidium, vt Cygnum est album. (potest.n. esse albus sed non dum est albus) esse non album. quare & materia est in potentia dupliciter. vt secundum vtrunque vt materia rerum generabilium & corruptibilium. & secundum dimidium vt materia cœli. Cœlum.n. compositum est ex parte quæ est forma, vt ex intelligentia. Et ex parte quę est materia, vt ex orbe, qui materia est intelligentiæ, non quidem secundum vtrunque. Sed secundum dimidium contingentis, hoc est ad esse tantũ. Quare duplex materia est, vna quidem ad vtrunque potentia, altera secundum dimidium. Prima dicitur particulatim, signatimq; receptiua, argumento q; recipit mediantibus dimensionibus & qualitatibus in tempore certo, ratione signata, dispositione terminata, ab agente demonstrato, atque particulari. propter quod Auer. materiam hanc vbiq; transmutabilem vocitat. omnis corruptionis causam, & principium contingentiæ ac potentialitatis fundamentum, & rationem. Secunda materia generatim receptiua est, quia nec mediantibus dimensionibus, nec qualitatibus, nec in tempore certo, nec ratione designata, nec dispositione terminata, nec ab agente demõstrato. atque particulari, recipit omne quod recipit. Quo fit, vt hæ ambæ materiæ vno modo sint eiusdem rationis. Alio modo alterius rationis. In ratione quidem potentiæ conueniunt. & quasi eiusdem speciei potentiæ metaphysicæ sunt, quæ tamen differunt in ratione potentiæ physicæ. Per idem forma duplex est, vna quidem materiæ primo modo, & hęc forma transmutabilis dicitur, altera forma respondens materiæ secundo modo acceptæ. Et forma hæc æterna, ac intransmutabilis dicitur. Prima constituitur in esse per materiam, hoc est dependet in esse & conseruari à materia, vt primo auscultationis cõm.83. & 12. metaphysicæ. cõm.37. habet. Forma secũdo mõ non constituit à materia propria, sed ipsa constituit materiam, hoc est cœlum in esse, & sibi speciem & esse actuale præbens, vt dicitur primo auscultationis physicæ cõm.63. & 8. eiusdem cõm. 79. & alibi pluries. Ex iis patet, primo ambas materias esse receptiuas tantum, licet differenter, nam materia transmutabilis recipit contingenter, secundum vero vtrunque materia intransmutabilis contingenter secundum dimidium. Secundo q; forma primo modo & forma secundo modo sunt principia agentia omnium operationum, & motuum, quæ insunt subiectis suis, sed etiam differenter. Nam forma transmutabilis, eo q; recipitur in subiecto contingenti ad vtrunque, & ab eodem constituitur in esse, redditur potentialis & receptiua. dat.n. illi materia conditiones suas, quum det ipsi esse, propter quod dat ei transmutabilitatem, & corruptibilitatem, at forma intrãsmutabilis nulla ratione efficitur à subiecto potentialis & receptiua, & iccirco remanet pure actiua. Nam ipsa à subiecto non habet esse, sed illi præbet esse. Tertio propter hæc forma transmutabilis, est mouens & mota, non dico vt quod & per se seorsum. sed vt forma est mouens, hoc est principium motus, quo videlicet, graue vel leue mouet se. nam in ratione formæ est actus, in ratione actus est agens. Est vero mota hoc est est illud quo

Materia bifariam.

Contingens duplex.

Materia potentia ad vtrunq; qualis.

Materia potentia secundum dimidium qualis.

Qualiter eiusdem rõnis & ...

Forma duplex.

Qualis ... materia.

Qualis ... forma.

Forma transmutabilis mouens & mota.

lud quo graue vel leue mouetur, vt in materia. nam à materia redditur potentialis & receptiua,& capax motus. Forma vero intransmutabilis tantum est mouens, quia tantum forma,& nulla ratione potentialis, ac materialis. Sapide propter hæc dicit Auer. quarto ausculttationis physicę, quod materia est quo graue est in potentia ad motum, forma vero qua mouetur. Nam materia est fundamentum omnis potentiæ. quod vero mouetur est in actu, & forma fundamẽtum omnis actualitatis. Tunc potest responderi ad quæstionem. videlicet, vtrum idem possit se mouere. Patet vno modo quod sic, alio modo quod non. idem.n. compositum in actu potest se mouere sed secundum partes diuersas. Idem vero non potest se mouere, quando fuerit impartibile. Rursum compositum per se moueri est dupliciter: vel à se priuatiue, hoc est quod nec cepit, nec desinet ab alio moueri. & hac ratione omne quod mouetur per se, debet diuidi in motorem in actu, & motum in actu, vt animal, & cœlum. vtrunque.n. hac ratione diuiditur, quia vtrunque hac ratione mouetur. Alio modo positiue tantum, quod habet, videlicet, principium motus, siue incipiat, siue desinat ab alio moueri, vt elementa. Et hęc non diuiduntur in motorem & motum in actu, sed idem diuersa ratione est motor, & res mota vt forma. Tunc ad rationes, ad primam responsum est, idem enim potest se mouere, ratione tamen diuersarum partium. Ad secundum dico quòd loquitur de actione animæ rationalis, modo anima habet partes diuersas. Ad tertium capiendo naturam pro forma transmutabili, diximus idem posse se mouere. natura enim sic accepta mouet vt forma. mouetur autem vt in mteria. & sic pro ratione diuersarum partium. Ad quartum intellectus materialis intelligit se intelligendo alia & species, siue essentias cæterorum intelligibilium sed de his dicemus quandoq;. Ad quintum patet solutio, idem enim mouere se, esseq; agens & patiens in actione æquiuoca, est possibile in forma transmutabili. habet.n. vim agendi vt forma, vim patiendi, vt in materia. Ad sextum conceditur totum ad sensum quæstionis. similiter, & ad vltimum.

Materia quo graue est in potentia forma quo mouetur.

Solutio ad quæstionem.

Ad rationes.

In hoc tractatu igitur perscrutati sumus de his duabus naturis, ex quibus corpus cœleste componitur. vtrum sint similes illis naturis, ex quibus generabilia componũtur. quarum vna dicitur forma, altera materia, scilicet vtrum hæc materia & forma quæ sunt hic, sint eadem cum illis, aut diuersa secundum magis & minus.

Cõm. 3. Recollegit cœlum esse ex partibus cõpositum. quẽ admodum generabilia corpora constant. Mouet nunc quæstionem, quod in præsenti libro est pertractaturus, vt specialius mentionem, quam generalius accepit, exponat. Et petit vtrum partes quas habet cœlum, sint eusdem speciei cũ patribus generabilibus, eiusdem quoq; generis, an speciei differãt. Nam soluta q̃one an res sit, vt quod cœlum sit compositum, remanet q̃o quid res sit, cognitio autem totius quidditatiua ex cognitione partium dependet vt. 7. meta. patet. & 6 o. topicorum. Sapide itaq; Auer. petit an cœli partes d̃rant à partibus rerum generabilium. Animaduertendum autem pro verbis Auer. quod differre secundum magis & minus. interdum sunt sub eadẽ specie. vt. 5. auscul. physi. cõm. 53. Et sic differre secundum magis & minus, est differre numero: vel differentijs indiuiduis, qua ratione album vt duo differt à seipso vt quatuor. Interdum accipitur pro differre secundum prius & posterius. vt. 8. meta-

Differre secundum magis & minus quot modis.

physicæ. cõm. 1 o. vbi dicit. formæ sunt vt numeri. Et hac secunda ratione accipit Auerro. quasi dicat. vtrum partes cœli sint specie eædem cum partibus generabilium, an differunt secundum magis & minus, hoc est per prius & posterius quod est differre tum specie tum genere. Ioannes textum hunc non olfecit.

Sed si sint diuersæ specie tunc equiuoce dicitur corporeitas, aut secundum prius, & posterius, quoniam autem hæ duæ naturæ existentes in his generabilibus, & cœlestibus corporibus non sunt conuenientes specie, manifestum est posito corpore cœlesti ingenito, et incorruptibili Et corporibus quæ sunt apud nos, genitis. & corruptibilibus. Causas.n. corporis generabilis & corruptibilis: & æterni esse easdem impossibile est, excitatum igitur est has duas naturas, ex quibus componitur corpus cœleste non esse eiusdem speciei, neque eiusdem generis cum duabus naturis ex quibus componuntur generabilia.

Circa hunc textum primo dicemus verum & crassiusculum sensum eius. secundo loco adducemus dicta aliorũ, partim approbando, partim confutando. Quantum ad primum Auer. mouet quæstionem, vtrum videlicet cœli partes sint eiusdem speciei, cum partibus corporum g̃nabilium. Nunc soluit, non quidem quietatiue, sed excitatiue, ad inducendum hoĩes ad attentionem tentando rei difficultatem. Et arguit hipothetice à positione antecedentis ad positionem consequẽtis sic. si partes cœli differunt specie. Corporeitas dicitur de cœlo, & corpore genito, aut ęquiuoce, aut analogice. sed partes cœli à partibus generabilibus differũt specie. igitur corporeitas dicitur vel ęquiuoce vel analogicæ, minorẽ prosyllogizat & subintelligit hanc maiorem, ęternum & corruptibile differunt specie. Et sub hac accipit minorem. d. manifestum est posito corpore cœlesti ingenito, & incorruptibili, & corporibus quæ sunt apud nos, genitis & corruptibilibus subintellige conclusionem acceptam. Secundo eandem minorem prosyllogizat & vult esse subintelligendam minorem. Et inquit, causas.n. generabilis & corruptibilis & æterni esse easdem impossibile est. Subintellige minorem hanc. Sed partes cœli sunt corporis æterni causę. partes vero generabilium sunt causę corporis generabilis, igitur differunt specie. Et propterea conducit conclusionem, & inquit. excitatum igitur est has duas naturas, ex quibus componitur corpus cœleste, non esse eiusdem speciei, neq; eiusdem g̃nis cum duabus naturis. è quibus cõponũtur generabilia corpora. Sapide dixit excitatum. nam hæc non est quæstionis quieta terminatio. Aut fortasse Auer. fecit vnum prosyllogismum ad probandam minorem. Et sic litera cõponitur, causæ ęterni & causæ rei genitæ differunt specie. partes cœli, & partes rerum generabilium sunt causæ ęterni, & causæ rei genitæ. igitur differunt spẽ. De prosyllogismo primo accipit minorem. ibi {manifestum est posito} Secundo maiorem ibi {causas.n. corporis} Tertio conclusionem ibi {excitatum igitur} & hæc expositio est magis ad verbum. Hæc de primo, quã tum vero ad secundum transigamus. Quidam contemporanei nostri differunt primo Auicennã opinatum fuisse materiam cœli, & materiam corporum corruptibilium esse eiusdem rationis, cœlum tñ esse ęternum à motore. Dicunt. 2. Auer. contradicere Auicẽnæ solum in causa materiali. Nam causas agentes esse easdem specie ęternorum & corruptibilium patet. Formã quoq; cœli esse alteram specie & ratione à forma cor-

Cõm. 4.

Syllogismus hipotheticus.

Primus prosyllogismus.

Secundus pro syllogismus.

Facilior expõ.

Digressio. Positio cõtemporaneorum.

ruptibilium, Auer. sibi suppofuisse dicũt,ac pro manifesto recipisse. Et sic sermonem Auer. solum de materia esse intelligunt. vt videlicet Auic. contradicere. tertio syllogismum Auer. ita componunt. Materia æterni & materia corruptibilis differunt ratione & specie. Cælum est æternũ & corpora nostra gñabilia sunt & corruptibilia. igitur differunt materia cœli, & materia corruptibilis specie & ratione. Maiorem dicunt Auer. accepisse pro constanti hic. Verũ dicunt ipsam declaratã fuisse primo cœli. cõmẽ. 2 0. per hoc ꝙ si materia cœli esset eiusdem speciei cum materia corruptibilium, cœlum corrumperet̃. Declarant consequentiã ex. 8. meta. cõm. 1 2. quia transmutatio est materiæ propria & peculiaris passio. Constat autem passionem nunq̃ ẽ subiecto ꝓprio separari, qua ẽ re opus est vt cœlum aliq̃n corrumpatur, aliter ociosum esset aliquid. Hęc contẽporanei nostri. Sed pace horum, hic multifariã aberrant. Primo ꝙ non loquuntur pro verbis Auer. non. n. vere contra Auic. loquitur, cum sit in parte excitatiua. Secũdo errant ꝙ Auer. supponat pro famoso formam cœli & formam rerum corruptibilium esse rõne alteram. quærit. n. de partibus cœli, & non de altera parte. & exposuit de materia & forma, vt in textu proximo diximus. Tertio formam cœli & formam horum corporum esse specie differentes non patet, vt dicunt. Imo est res quæsita. Multi. n. philosophãtes formam cœli dixerunt esse elementariam, vt in metheoris tradit Arist. Et propter hoc factus est liber physi. auscultationis. Ratio vero qua ꝓbant cœlum nõ esse ex materia eiusdem rõnis, nulla est, nisi maioribus viribus corroboret̃. Concedit. n. Auic. cœlum esse corruptibile, sed æternitatem habere ab intelligentia. Sed de his posterius diligentius dicemus. verba igitur Auer. sunt intelligenda vt diximus. At tñ emergunt quæstiones, prima nã; est super consequentia Auer. partes cœli differunt specie à partibus corruptibilium. igitur gñe, & corporeitas dr̃ æquiuoce de vtrisq;, hæc quidem consequentia nulla est, primo quia minor differentia non arguit maiorem, sed econtra. Secundo omne enthimema tenet in virtute syllogismi, vt fiat itaq; syll's, debet subaudiri hæc, si causæ differunt specie, & causata etiam differunt specie & gñe. Modo hæc est falsa. Tum, quia idem ignis specie generatur ab igne, et ab excussione lapidis cum calibe primo metheorum. & 3. cœli. cõm. 5 6. Similiter eodem cœli. 3. cõm. 5 8. & 59. dicit eãdem aquam specie gñari ab aere denso, & terra rara. Et 1 2. meta. cõm. 18. vespæ gñantur ex corporibus equorum mortuorum & ex seminibus vesparum. Secunda quæstio est, quia hic vr̃ committi circulus, nam probat diuersitatem causati per diuersitatem causarum, & drĩam causarum ꝓpter drĩam cantorum. Vt vero vis rõnis intelligatur. Auer. supponit primo oẽ quod est in gñe cõponi ex materia & forma, vel ex potentiali materiæ, & actuali formæ. Declarat hoc ipse in lib. destructio destructionũ disputatione septima in solutione ad quartũ dubium. Patet idem. 8. met. cõm. 6. & Arist. in 1 0. meta. in vltimis fere verbis contra Platonẽ assumit, quæcunq; differunt materia, differunt & gñe. nec valet quod latini addũt eum intelligere de gñe phy. Nam tunc Aristo. nihil haberet cõtra Plato. itemq; Auer. in paraphrasi Porphyrij, paraphrasi tertia idẽ assumit. Volens ꝙ genus generum in prædicamento substantiæ sit corpus. principia quoque esse materiã & formam. 2. cœli cõm. 49. contra Auic. assumit dicẽs si orbes essent eiusdẽ gñis, tunc essent generabiles, quare omne quod reponitur in genere prædicamentali aut est compositum ex materia, & forma, vt substantiæ omnes prædicamentales, aut ex potẽtiali materiæ, & actuali formæ, vt accidentia prædicamẽtalia. De hoc autẽ dicemus qũq; in lib. destructionum. Et per materiam ipse intelligit materiam transmutabilem, vt patet in tertia Porphyrij paraphrasi, vbi cõcludit genus generum esse corpus sensibile, hoc est subiectum corruptioni. Petit secundo Auer. cœlũ non componi ex materia trãsmutabili, & hoc declarabit̃ in isto lib. neq; ex forma trãsmutabili. Et tunc in secunda figura sequit̃. ig tur partes cœli & partes corporũ transmutabilium differunt specie gñe, & corporeitas dicitur aut æquiuoce, vel analogice. Syllogismus igitur Auer. non tenet ꝑ se, quia teneret in oĩ materia vt dicit Auer. Sed tenet per accidens. vbi videlicet differentia specifica & generica & analogia sunt idem ẜm subiectum, & differunt rõne. Tunc ad rationes, ad primam patet solutio, ꝙ syllogismus Auer. est argumentum tenẽs per accidens. Ad secundam dicendum oẽs materias, e quibus ignis fit reduci per calefactionẽ & exiccationẽ ad materiam vnius rationis. Similiter ad illud de aqua dicatur. Ad illud de vespis Auerro. 8. auscultationis phy. cõm. 4 6. rñdit vespes ex putri materia ortas, & vespas ex semine procreatas esse eiusdem speciei subalternæ, sed specie proxima differre. Ad vltimum Auer. 7. met. cõm. 3 5. rñdit circulum in diuersis generibus causæ esse possibilem. nam partes sunt toto priores ẜm materiam, & totum partibus ẜm formam. Ioannes hic videtur probare hac ratione ꝙ corpus dicat̃, analogice de cœlo, & corruptibili. Et syll's eius est. nulla cã est in eodem gñe cum effectu, sed cœlũ est cã corruptibilium, quare cœlum non est eodẽ in gñe cum effectu & re corruptibili. Maior Ioan. debet intelligi de cã essentiali, & ꝑ se. Nam cãæ accidẽtales, & accidẽtaliter ordinatæ possunt esse eiusdem speciei. vt 1 2. met. cõm. 2. colligi potest.

Impugnatio. — *Dubitationes.* — *Difficultas secunda.* — *Declaratio rationis.* — *Quale oẽ quod est in genere.* — *Qualis Auer. syllogismus.* — *Ad rationes.* — *Ratio Ioan.* — *Moderatio.*

Remanet igitur perscrutari de eis, quibus hæ duæ naturæ, quæ sunt in corpore cœlesti, differunt ab eis, quæ sunt in corpore generabili & corruptibili.

Recollegit intentionem libri, & terminata quęstione an cœlum habeat partes, ordinat se ad quęstionem quid est, & sermo eius patet. Et in hoc finit prohemiũ. *Cõm. 5.*

RINCIPIVM *quidem igit̃ perscrutationis est ĩ hoc. Arist. n. cum inuenit indiuidua existentia per se, hæc quæ vocantur substãtiæ, transferri de vna dispositione in aliam, Inuenit hãc transmutationem duobus modis. aut transmutationẽ in dispositionibus extrinsecis à quidditatibus substantiarũ existentiũ per se, quæ non facit illa indiuidua drĩa secundũ illas dispositiones trãsmutari in nõie, neq; in diffinitione, sicut dispositiones quæ dicuntur quantitates, qualitates, et alia prædicamẽta, quæ appellantur accidentia, aut transmutationẽ in dispositionibus, quæ faciunt indiuidua drĩa secundum ipsas trasmutari nõie et diffinitione, quæ transmutatio dr̃ generatio, & corruptio.* *Cõm. 6.*

Exequitur Auer. quod in prohemio præmiserat, & distinguit primo transmutationem in duas. Nam altera est penes accidentia, & hæc generatio siue corruptio secundum quid dicitur, altera penes substantiam, & hæc gñatio & corruptio simpliciter nuncupatur. hæc diuisio ex textu, ita potest ꝓbari, quia sensu cõstat indiuidua esse exñtia ꝑ se, qđ addit ad drĩam indiuiduorũ accidentium; *Transmutatio duplex.*

accidentium, quę per se non existunt {hęc quæ vocātur substātiæ} hoc est composita ex materia & forma, {trāsferri de vna dispositione in aliā} dispositio nomen est cōe ad omnem formam, & hoc dupliciter tm̄, aut in dispositionibus extrinsecis à quidditatibus substantiarum existentium p se, quæ non facit illa indiuidua noīe & diffinitione transmutari, vt sunt accidentia. (Nā accidentia sunt extrinseca à quidditatibus substantiarum compositarum. Et quia per eorū variationem suba nec amittit nomen, nec diffinitionem. Aut transfert ad ea, quibus & nomen, & diffinitio subiecti trāsmutati euariatur, vt gn̄atio & corruptio. Et igitur vis verborum hæc. Aliquod indiuiduū substantię transmutat, vt sensu constat. vel igit ad dispositiones exteras, quibus neq; amittitur nomen, neq; diffinitio & hæc est prima, quæ dr̄ generatio fm quid. Vel ad dispositiones essentiales, quibus & nomen deletur, & diffinitio euariatur. & hæc est gn̄atio simpliciter, igitur duæ sunt formæ transmutationis. Ioānes hic aliā diuisionis fingit causam. ait. n. transmutatio est ad ens, ens autem aut substantia, aut accidens. igitur transmutatio duplex. Mēbra hæc quę Auer. tangit Arist. accepit ratione & obseruatione primo de gn̄atione textu {sed non simplex & perfecta} q. 10. est. Vsq; ibi {maxime autem gn̄abitur} q est. 24. & tu nota Auer. cōm. 10. vsq; ad 24. Animaduertendum ꝙ diuisio verificat propter duo. primo quia tota quidditas indiuiduarum substantiæ est forma eorum. vt. 7. metaphy. cōm. 21. 44. 34. & quia in generatione amittitur forma ob id amittitur & diffinitio & quia ratio, quā significat nomē, est diffinitio amittitur & nomen. Scd̄o q̄a transmutatio substantialis tanq̄ primi termini est compositi vt. 7. meta. cōm. 31. & 12. metaphy. cōm. 18. Materiæ vero subti, vt primo auscultationis phy. cōm. 60. formæ vt quo. 12. metaphy. cōm. 14. Transmutatio accidētalis tanq̄ termini primi, est formæ accidentalis, quæ est fm quid additum enti simpliciter tanq̄ subiecti autem, est indiuidui subiectæ vt in actu 5. phy. auscultationis. cōm. 7. Et primo phy. auscultationis. cōm. 63. & sic in hac secūda specie trāsmutationis nō perditur diffinitio. quū remaneat indiuiduum in actu, & ita nec nomen. Sed ambiges, mixtio est transmutatio, qm̄ materia per mixtionē acquirit aliquid noui. Et tn̄ neq; est generatio simpliciter. neq; gn̄atio fm qd, vt Arist. primo de gn̄atione. Auer. 3. cœli cōm. 67. Rn̄det ꝙ mixtio est ad mediū inter subas, & accidētia. nam formæ substantiales elementorum sunt. Sed de hoc alias. nunc vero satis sit mixtionem esse aliquid congregatum ex alteratione & generatione. Et propterea non ponit in numero.

Quum igitur considerauit hos duos modos transmutationis, inuenit in eis communia, & propria. communia quidem sunt quinque quæ insunt transmutationi substantiali, & accidentali, est enim commune iis duabus habere vnum subiectum recipiens transmutationem.

Data diuisione, declarat membra. & primo colligit quinque in quibus cōueniunt, deinde ea in quibus differunt. nam omnis perfecta cognitio constat ex cōi & proprio. 6. topi. & incepit à cōmunibus, quia communia sunt notiora proprijs. Sed dices. hæ duæ transmutationes habent communia & propria igitur genus & dr̄iam. Nam genus est principium conuenientiæ, proprium principium dr̄iæ. Dicendum ꝙ hæc cōia sunt per q̄dam æquiuocationem, & illa ꝓpria per quandam dr̄iam modalem. vt substantia, & accidēs. Primū itaq; cōe est vtriq; transmutationi subesse subiectum recipiens illas. Istud cōe primum accepit Auer. primo de generatione ab Aristo. tex. primi cōm. & 2. metaphy. textu. 12. cōm. vbi ait. in omni motu oportet intelligere subiectū cōe. & primo auscultationis phy. accepit Aristo. tanquam principium ex nihilo nihil fieri, quia in omni factione oportet intelligere materiā. Et Ioan. supplet rationem. quia oē quod fit, est possibile fieri, & potentia nō redigitur in nihilū, vt patet. Et in hoc supplemento dupliciter errat, primo quia conturbat cōia hæc quinque quia posse præcedere esse, est tertiū cōe. Secundo, quia potētia illa fundabitur in motore. nam res fieri pōt, propter potentiam agentis fm nos. Et propterea in isto primo cōi theologus debet à philosopho naturali discordare. Nam naturalis philosophus eā propositionē accipit vt principiū, cui oēs quinque sensus concordat. Vt in hoc, visu quidē videmus albificationem supponere subm, auditu audimus sonū supponere aerē. gustu saporē supponere poma. tactu caliditatem supponere ligna. Olfatu odorē supponere corpus odorabile, & ita erit vt principiū naturali philosopho ꝙ oē transmutationi subsit subiectū, quia philosophus ex p̄existenti cognitione facit doctrinā, doctrina vero oīs ex ante cognitis fit. Nā aut p inductionē aut per syllm̄. At inductio principij est & vl̄is syllus aūt ab vl̄i. sunt igit principia, ex quibus syllus. quorum aūt non est syllus, eorum inductio est. vt. 6. ethi. tradiæ quare naturalis philosophus originē sumit ex sensibus. Et sic per conuenientiā sensuū hoc tanq̄ principiū assumeret. theologus vero qui per reuelationem altioris principij edit propositione, diceret transmutationem, siue mutationē aliq̄ esse, & non supponere subiectū. & hoc non cōtra sensus erit, sed supra sensus, sed de his in lib. destructio destructionum.

Amplius necessarium est non esse præcedere esse rei genitæ & corruptibilis, & omnino inhærere ei quod fit: non. n. fit nisi illud quod non est.

Scd̄m cōe est ꝙ nō esse, hoc est priuatio, ꝓcedit esse hoc est formā rei genitę & corruptibilis, ꝓcedit dico, hac rōne, vt prius ipsa inhæreat subto, quā forma, & subdit cām, quia non fit, nisi illud quod non est. Istud fm cōe accepit Auer. 1. physi. auscul. tex. cō. 61. Aīaduertendū negationē differre à priuatione. vnde Auer. primo auscul. phy. cō. 15. inquit. ꝙ hoc nomē ens, & nō ens pn̄r de. 10. pn̄tis, quia de quocunq; ens dr̄, de illius opposito dr̄ non ens. igit inter negationē & priuationem hæc est dr̄ia, ꝙ negatio nō limitat sibi subm determinatum. nam & lapis non videt, & hyrcocervus non videt. priuatio vero limitat sibi omnino subiectū, quia non dr̄ lapis cæcus. & tragelaphus cæcus, sed catulus, q̄a ē re negatio nulli subiecto hæret, sed bn̄ priuatio ad designandum igitur se loqui de priuatione adiicit, & omnino inhærere, & reliqua.

Similiter autem inuenitur posse præcedere esse in subiecto necessario in vtroque modo factionis: quod enim est impossibile, non fit.

Ioan. intelligit istud tertium de potentia passiua. in oī. n. transmutatione siue substātiali, siue accn̄tali hęc potentia plupponitur. Et rō Auer. apud ipm est hæc, quia oē qd̄ est in actu, prius fuit in potentia, & sic licet actus ꝓcedat potētiā in diuersis, in eodē tn̄ potētia est prior actu. Ego vero dico quòd si intelligitur de potentia passiua, tunc istud tertium non esset aliud à primo vel à secundo. Nam si potentia passiua accipit pro subiecto

Marginalia (left): Vis diuisionis. — Ratio Ioan. — Verificatio diuisionis. — Dubiū de mixtione. — Responsio. — Cōm. 7. — Dubitatio. — Solutio.

Marginalia (right): Primum cōe. — Supplementum Ioan. — Contra Ioan. — Philosophus et Theologus discordant. — Quæ ꝓpositio est principium apud philosophum. — Quæ ꝓpositio principiū apud theologum. — Commen 8. Secundum cōe. — Negatio et priuatio differūt. — Commen. 9.

subiecto potenti, nõ differt à primo, si accipitur pro carentia cum aptitudine, tūc erit idem quod secundum. Nam.9.meta.cõm.3.ait, dicere aliquid esse in potentia ad hoc est, sc̄d̄m quod caret illo ad quod põt. Propter quod posse acciperetur hic pro cõi ad potentiam actiuam, & passiuam, & hac rõne posse præcedit esse, quia præexigitur tā potentia in agente, q̄ in subiecto, & hoc est acceptum.3.de aïa, textu.cõ.17.quod Auer.ipse resumit primo cœli. cõm.124. & sub hoc sensu, valet rõ Auer. quod impossibile non sit. Nā quod nõ est possibile potentia in agente, & potentia in materia id non sit. Aïaduertendum q̄ theologi dissentiunt in hoc tertio cõm. quia tenent potentiam in deo excedere potentiam omnis subiecti, & propterea aliquod est contingens fieri, cui nulla respõdit potentia in subiecto, sed solum est possibile fieri propter potentiam agētis. Sed differentia hæc dimittatur ad tempus. Nā nunc vt philosophus loquor. Et hoc modo commune istud tertiū intelligendo, differt à primo: & à secundo, vt constat.

Dubitatio. Sed est in dictis Auer. contradictio. Nā primo auscul. physi. cõm.63. inter transmutationem substantialem, & accidentalem talem designat drīam, q̄ substantialis est entis in potētia, accn̄talis entis in actu, hic aūt vult in vtroq; modo factionis præexigi potentiam, esse vtranque entis in potentia.

Solutio. Soluit Auer.5.auscul.phy.cõm.8.vbi colligitur. q̄ tā subiectum g̃nationis, q̄ accidentalis transmutationis sit in potentia, licet rõne diuersa, sub̄m quidē g̃nationis est in potentia tam formaliter, q̄ cõcomitatiue, sub̄m vero accn̄talis transmutationis est formaliter in potentia, sed concomitanter est in actu.

Amplius inuenitur esse necessario illud ex quo est factio illius rei, & ad quod est, esse contraria et habere idem genus.

Cõm 10. Quartum cõe est q̄ terminus è quo res transmutatur, & terminus ad quē in vtraq; transmutatione sunt contrarij, contrarietate videlicet eiusdem g̃nis tam subiicibilis, q̄ prædicabilis. colligit ab Arist. istud.6.auscul. physi.tex.cõ.91.& 5.eiusdē.cõm.7.& Auer. p contrarium intelligit disperatum.1.phy.cõm.41. vel contrarietatem extremi ad extremū vel extremi ad medium, vel medij ad medium lib.1.cœli cõm.20. Addit quoq; contraria esse eiusdē g̃nis, tam subiecti q̄ prædicati, propter esse & non esse negatiue tenta. q̄ non sunt eiusdem g̃nis aliquo modo. Dn̄t nostri contēporanei istud quartum nõ differre à sc̄do. Sed esse illius explicationem, qd̄ nos nõ approbamus, cū dicat esse quinque cõia & non quatuor, sed hoc quartum differt à secundo rõne, quia est illo cõius. nam accipiendo contraria pro disperatis, sic sunt communia, & cõmuniora priuatiue oppositis.

Et quòd illa contrarietas reducitur ad primam contrarietatem. s. non esse & formam.

Cõm.11. Quintū cõe est vt termini è quo, & ad quā sint contrarij priuatiue. Et Arist. declarauit istud quintū primo auscul.phy.textu cõm.60.& inde. Nec istud quintum superfluit, quia contraria priuatiua in transmutatione in minus sunt, q̄ cõtraria priuatiua similiter, vt cæcum & vidēs sunt priuatiue contraria non, tn̄ in transmutatione.

Dubitatio. Sed dices. Motus circularis est trāsmutatio accn̄talis, & tn̄ non est de contrario in contrarium aliqua rõne. Auer.1.cœli cõm.65.& 86. ait hoc quintum esse vr̄ verum, excepto motu circulari.

Responsio. Vel vt dicit Auer. ibidem.cõm.87. in motu circulari est contrarietas s̄m partes, vt stella constituta in ortu videtur contraria stellæ constitutæ in occasu. Similiter stella in imo contraria est stellæ culminanti, vt dicunt Astrologi.

Differunt aūt in hoc, quoniam inuenit transmutationem indiuiduorum in suis substantijs cogere subiectum non esse ens in actu, & non habere formam qua substantiatur. Si.n. haberet formam, nullam aliam reciperet: nisi illa destructa. vnam.n. formam habere nisi vnū subiectum est impossibile. Et si esset substantia simpliciter existens in actu tūc esset impossibile, & non receptiuum. quod.n. est in actu, non recipit aliquid. quod est in actu secundum quod est in actu.

Tactis quinque conuenientijs, tāgit vnam drīam *Cõm.12. Differentia* tm̄ penes sub̄m, volens q̄ subiectum transmutationis substantialis sit ens in potentia formaliter & concomitanter. At subiectum transmutationis accidentalis, est in actu concomitanter, & in potētia formaliter. *Põnes de mā.* Aïaduertendum q̄ quidam dixerunt materiam esse vnum elementorū, excepta terra, q̄ nemo posuit materiā, nisi Hesiodus, qui tn̄ non fuit philosophus, sed famosus in ponendo leges. primo Meta. cõm.1.& 14. Alij mām dixerunt esse corpus nõ quidem hoc aut illud. Sed cõe oïbus, & hanc positionem quidam Auic. ascribunt primo suę sufficientiæ. capite.3.& 4. alij Plat. vt Arist.2.de g̃natione.tex.cõm.3.& 4. siue Plato. ea sit modo siue Auicen. isti sunt qui mām substantiari per formam corporis contendunt. Et has duas põnes tangit. Et inquit {drn̄t aūt in hoc q̄m inuenit trāsmutatiōnē indiuiduorum in suis substātijs cogere sub̄m nõ esse ens in actu} & hoc contra primos {Et non habere formā, qua substantiatur} & hoc contra secundos. *Impugnatio.* Declarat hæc ambo, & primo sc̄do deinde primum. Et inquit {si.n. hr̄et formam} subaudi qua subātur {nullā aliam reciperet, nisi illa destructa} declarat cõsequentię impoītatem. hoc est q̄ est impoīe, vt habeat tm̄ vnā, & nullā aliam recipiat {vnam.n. formam habere nisi vnū sub̄m hoc est vnum subiectum: hr̄e nisi vnam formā est impoīe} quia eo ipso qd̄ est subiectū est pluriū formarū. Et sic non tm̄ vnā, sed plures recipit. deinde confutat primā põnem. Et inquit, & si esset sub̄a simpliciter existens in actu, tūc esset impoīe, & nõ receptiuū, cuius consequētiæ deductionem assignat. d. qd̄.n. est in actu, non recipit aliquid, qd̄ est in actu, sc̄d̄m qd̄ est in actu. Sic igit̄ patet qd̄ sub̄m g̃nationis est oīno in potētia, & supple subiectū alterationis in actu. Rem hāc accepit Auer. primo de g̃natione, tex. cõm.10.& 5. phy.auscul.tex. cõm.7. *Dicta Io.* Ioan. declarat hic duo, primum q̄ {subiectum habere tm̄ vnā forām & nullā aliā, est impoīe. Et hoc qa subiectū formarū subaliū se habet vt sub̄m accn̄tiū. constat aūt sub̄m accn̄tium continuo esse, nunc sub vno, nunc sub alio accn̄te. igitur sub̄m formarū subalium sic nūc sub vna est, nūc sub alia forma. Sc̄do declarat q̄ forma non sit de essentia materiæ, q̄a vel duæ foræ essent simul in eodem actu, vel ex nihilo aliquid fieret, vt deducit. *Contra primū.* Sed horū duorū primū nullam habet necessitatē, q̄a accn̄tiū qdā sunt foræ propriæ sub̄tis, quędam contingentes. Si igit̄ similitudo esset necessaria, etiam sub̄ta quædā hr̄ent formas proprias, quædā hr̄ent contingētes. Et sic vt sub̄m põt hr̄e duo accn̄tia insimul, alterum proprium, alterū euariabile cõtinue: sic & sub̄m formarū subaliū habebit quandā forām, propriam quādam euariabilem. & sic similitudo cõcludit oppositum. *Contra sc̄dm.* Sc̄d̄m qd̄ dixit non est propositū, quia nemo ait mām hr̄e aliq̄ formam de sui essentia, sed bn̄ materiā habere formā propriam, vt corporeitatis. Modo esse ꝓpriū nõ est de essentia subiecti. *Prima dubitatio de consequentijs.* Sed dubitabis circa consequentias Auer. contra primam quidē, quia consequentia vr̄ nulla. nam mā põt esse in actu vnius rõnis.

rationis. & recipere actũ alterius, vt in actu generico, & recipere actũ specificum, vt Plato, & Auic. sentiunt. Similr cõsequens nõ vr̃ impoſſe, põt.n. subm hr̃e duas formas alterius rõnis, vnã genericã, alterã specificã. nã ꝓpriã, alterã euariabilẽ, vt subm accidentium diximus. Contra scdam vero. qa.3.cœli cõm.67. materia exñs in actu elementario potest recipere formam misti vltimam, nec valet ꝙ illæ elementariæ formæ remittunt quia remissio & intẽsio nõ variant spẽm.5.phy.cõ.43. secundo principaliter ambiges, quia Auer. est insufficiens, quia inter has transmutationes nõ est tantũ hæc sola dr̃ia. nam.5.phy. enumerat aliã cõm.51.&55. itẽq; subalis transmutatio est subita, accidentalis successiua. 6.cõm.3.phy. & 6.phy. cõm.32. & 4.phy.cõm.129. Tertio ambiges vtrum calefactio, & albificatio sint vel motus, aut gñationes aliqua ratione. Ad primam debes scire ꝙ fortasse non est inconueniens aliquod esse in actu vnius rationis, & recipere actũ alterius, sed vt dicit Plato, vel Auic. est inconueniens, videlicet, vt materia existẽs in actu quõcũq; recipiat formam per illum actum tanq̃ per rõnem recipiendi recipientem, sic.n. esset accidens ipsa recepta forma quia recipitur in actu ſm ꝙ in actu. Et hãc solutionem innuit Auer. primo de gñatione. cõm.24. Et in verbis suis hic, quum adiicit ſm ꝙ in actu. Sed de hoc postea latius. Ad secundam rõnem contra idem contẽporanei nostri dñt. ꝙ subiectũ substantiatum ꝑ formam subalem potest recipere accñtia, quia forma illa est facta potentialis ꝓpter materia, ꝑ quam substentat̃. vt.9. meta. cõm.2. At formam subalem non potest recipere quia illa potentialitas non sufficit. tunc dicunt mãm sub actu elntario posse recipere formã mixti vltimam. qm̃ actus elementarius est mediũ non quidem receptiuũ, sed dispositiuum. Sed primum dictum horũ nullum est, qa à pari dicerẽ ego formam subalem effici adeo potentialẽ, vt non tm̃ apta sit recipere accñs, sed & subam. Et si fingis hoc nõ esse qa non est facta potentialis tanta potẽtialitate, vt sufficiat, tunc isti voluntarie loquunt̃, & pro cã rei voluntatem ꝓbent. Amplius si forma vt potẽtialis facta è materia ipsa potest accidentia recipere, tũc materia posset accñtia recipere qa mã erit summopere apta, & primo potentialis. Latini vt Thomas, & Egid. aliter dñt, ꝙ videlicet accñs est ens ſm quid, substantia est ens simplr. modo esse simplr. ꝓcedit in subiecto esse ſm quid. & sic ante accñtia præcedere debet forma subalis. & sic materia ꝑ habere debet formã substantialẽ si deberet recipere accñtia, hęc D. Thomas in libello de natura materiæ. An hæc solo sit vera, posterius dicimus. nũc vero scias eã non esse ad mentẽ Auer. qui vult dimensionem ꝑesse oĩbus, neq; ad mentẽ Auic. in lib. suæ sufficientiæ, capi.7. Sed quid sit dicendum posterius dicemus. nunc vero scias tm̃ dr̃iam hanc sequi naturas rerum, nulláq; esse cãm aliã, nisi ob diuersas rerũ naturas. Ad scdam principalẽ dicendum Auer. hic enumerasse vnam tm̃ dr̃iam, q̃q̃ sint plures aliæ, nã habita prima dr̃ia, statim habere ꝙ accñtalis transmutatio sit de positiuo in positiuum. subalis vero de priuatiuo in positiuũ. vt primo phy.cõm.52. dicit etiam Auer.5.phy.cõm.10. dato ꝙ formę substantiales essent cõtrarię, vt existimauit Alex. adhuc gñatio differt ab alteratione. Ad scdam contra idem solutio est ibidẽ. eodem cõm.10. ꝙ videlicet esse successiuum & esse subitum non sunt drĩę motus, & mutationis. nam formæ elementariæ successiue acquiruntur, & tñ earum est generatio. Cui & Auic. conuenit

Secunda dubĩ. (margin)
Tertia dubitatio. (margin)
Solutio ad primam. (margin)
Ad secundam. Contẽporaneorum positio. (margin)
Impugnatio. (margin)
Põ latinorum. (margin)
Quid de positione latinorũ. (margin)
Ad secundam principalem. (margin)

tractatu de motu capite.13. similiter augmentatio est motus, & est subita. Ad tertiam principalẽ dicunt contemporanei nostri ꝙ generatio ſm quid est etiã successiua, Sed Auer. loquitur in transmutatione substantiali simpliciter, Sed dices contra, Nam Aristo.5.phy. tex.cõm.7. diuidit transmutationem in gñationem, & transmutationem accñtalem. Et gñationẽ subdiuidit in ſm quid, & simpliciter, tũc à quo differt genus, differt & species, gñatio differt à motu per Aristo. igitur & gñatio ſm quid à motu etiam. Sic igitur dicẽdum, ꝙ licet generatio ſm quid & motus nõ differũt ſm rẽ. drñt tñ ratione. tñ Auer. non facit vim in verbis, & accepit transmutationem accidentalem, prout distinguitur à substantiali vtcunq; accepta.

Ad tertiam principalem. (margin)
Instantia. (margin)
Responsio. (margin)

Vnde natura huius subiecti recipientis substantiales formas videlicet primæ materię necesse est vt sit natura potentiæ, scilicet quòd potentia sit eius differentia substantialis.

Dictum est subiectum transmutationis substantialis non esse ens in actu, neq; habere formam propriã. Ex hoc infert conclusionem talem, videlicet, ꝙ materia prima est ens in potentia, ad hunc videlicet sensum ꝙ potentia est dr̃ia materiæ essentialis. Conclusionem hanc ex dictis sic syllogiçat. Subiectum transmutationis substantialis non est ens in actu neq; habet propriam formam. Materia est subiectum trãsmutationis substantialis. igitur neq; est in actu: neq; habet formam propriam & si sic. igitur est ens in potentia essentialiter. Nam ex negatiua sequitur affirmatiua, quotiens subiectum constauerit: modo materiam constat esse subiectum transmutationis substantialis, Animaduertendum quoq; est: ꝙ qui enumerat quæ Aristo. dicit in primo de generatione in primo textu: primo item physicorum, textu.cõm.60. & 2. metaphysicæ textu cõmenti.12. Et quinto physicorum textu cõmenti.7. facile conclusionem hanc colliget, & tu considera. Sed mox ambiges: quia potentia est accidens vt in prædicamento qualitatis: & materia est substantia, quia principia substantiæ sunt substantia. Igitur potentia non est eius essentialis differentia. Dici potest primo quòd est proprium accidens: verum quia quotiens differentiæ rerum latuerint, ꝓprium accipitur loco differentię: vt quarto cœli commento.26. & 8. metaphysicæ: commento.5. iccirco vocauit illam differentiam. Vel dicendum, ꝙ potentia potest accipi pro naturali ipsius materiæ aptitudine siue capacitate ad formas substantiales: & hac ratione fortasse accidens proprium est: quia omni, soli, & semper competit. Alio modo pro principio, vnde fluit illa siue aptitudo: siue capacitas. Et hac ratione erit differentia essentialis: vt rationale potest capi pro aptitudine ad ratiocinandum, & sic est proprium: vel pro prĩcipio, vñ fluit illa aptitudo: & sic est dr̃ia essentialis,

Cõm 13. (margin)
Potentia materiæ est essentialis differẽtia materiæ. (margin)
Quod ex Aristo. (margin)
Dubitatio. (margin)
Responsio. (margin)
Responsio scda. (margin)

Et ideo nulla habet formam propriam, naturam existentem in actu, sed eius substantia est in posse.

Ex hoc quod prima materia nec habet formã propriam: nec est ens in actu: conclusit illam esse essentialiter in potentia, nunc contra, per hoc quod est essentialiter in potentia infert illa duo contra antiquos: primo: ꝙ nullam habeat formam propriã. vt Plato & Auicenna dixerunt. Secundo quod nec sit in actu vt ignis: vel aer, vel aqua: vt antiqui. Hæc autem ratio conuersiua est diuersa ratione: pro vt potentia est causa priuationis omnium formarum, vt subiectum, & priuatio potentiæ vt forma, vel alia ratione.

Cõm.14. (margin)
Circulus quę (margin)

Et ex

Et ex hoc materia recipit omnes formas.

Cōm. 15.

Ex illo dato videlicet quod materia est in potentia essentialiter ad omnes formas, sequitur nunc quod recipiat omnes formas, tenet enthimema, quia receptio supponit carentiam,& potentiam. Materia caret forma,quia nullam habet propriam,nec est in actu aliqua forma. Itemq; est in potentia, igitur recipit omnes.

Materia recipit formas oēs. Quōd ex Ari.

Animaduertendum quod Aristo.declarauit duo. Primum quod materia nullam habet formam propriam, per quam recipiat; vt contra Platonem secundo de generatione textu cōmen.3. Secundum quod materia nec priuationem habet sibi essentialem,& perpetuam, vt primo physicorum, textu cōm.79. quas insimul propositiones Auerro. congregauit. 7.metaphysicæ. cōm.8.Et primo physicorum,cōm.66.quibus concessis patet materiam posse recipere omnes.nam nec perpetua sibi priuatio impediet:nec perpetua sibi forma.

Materia: Intellectus. Sensus. Elementa dicerent.

Vnde per hoc quod prima materia recipit omnes formas differt à sensu & ab intellectu. Nam sensus & intellectus non formas ipsas recipiunt, sed rationes formarum,intellectus quidem vniuersaliter, sensus particulariter. Hæc.3.de anima pluribus locis dicta sunt. Per hoc quod recipit omnes,differet ab elemētis,quoniam quanquam, vt.3.cœli cōmen.67.elementa sint in potentia ad omnes formas mixtorum,non tamen ad omnes simpliciter. Et per hæc omnia colligit descriptio primæ materiæ.

Sed posse quo substātiatur hoc subiectum, differt etiam à natura subiecti:quod substātiatur per hoc posse in hoc quòd posse dicitur respectu formæ,hoc autem est subiectum vnum entium, & elementum vnum æternum existentium per se, quorum substantia est in potentia per se, quia substantia est in potentia.

Cōm. 16.

Ambiget fortasse quispiam,si potētia est differentia essentialis materiæ.igitur erit essentialiter potentia.Respondet quod differunt.nam potentia est relatio quædam ad formam. Materia est subiectū vnum entium absolute.hoc est substantia.Et elementum vnum æternum substantiarum, quæ per se existunt, quarū esse est in potentiam saltem ad accidentia,cum omnis substantia sit in potentia.Differunt itaq; quod potentia sit accidens relatiuū. Materia vero sit substātia, saltem quia principium & elementū æternū substantiarum. Quòd quidem potentia sit relatio quædam patet in prædicamentis,quod materia sit substantia patet primo physicorum,textu cōm.52.quod videlicet principia substantiæ sunt substantiæ.

Potentia: Materia dicerent.

Dubitatio.

Sed dices potentia est relatio ad agens, vt.5.metaphysicæ accipitur.textu cōm.17.vbi dicit quod potentia passiua est principium transmutandi ab alio inquantum aliud. Vbi intelligit agens.

Responsio.

Dici potest quod potentia refertur ad formam: & ad agens,sed non vna specie relationis, ad formam quidē modo mensuræ ad mensuratum, ad agens vero modo actionis & passionis. Animaduertendum quod quidam dicunt Auerro. intelligere quod materia differt à potentia, per hoc quia materia non eget subiecto, at potentia sic. Alij dicunt Auerro. velle materiam non esse in potentia ad hoc vt sit, vt declarat Aristote. primo physicorum, textu cōmen. 82. quia tunc materiæ esset materia. Sed hæc omnia friuola sunt. nam Auerro. repetit expositionem nostram primo physicorum. textu cōmen. 70.

Expōnes aliorum.

Rationes Ioā.

Ioannes tribus rationibus probat materiam differre à potentia primo quia diuersorum prædicamentorum.Secundo,quia materia ipsa manet,potentia transit. Tertio quod materia est vna,potentiæ tot quot formæ. Sed (pace sua) iste cōfundit Auer. doctrinam.nam Auer. locutus est hic de potentia,quæ est differentia materiæ.Hæc aūt non est potentia respectiua, de qua loquitur Ioānes, cum ista nō sit differentia materiæ.Sed est potentia absoluta à forma particulari, licet respectiua ad formam vniuersalem,& sic secūda ratio nulla est, quia hæc potentia est materiæ coæua. Tertia minime valent, quia hęc est vna s'm rem, licet sit ad multas formas, vt postea dicemus & sic tantum prima ratio valet quam Auerroes hic accepit.

Contra Ioān.

Et ideo est difficile intelligere vel imaginari ipsam, nisi in comparatione ad alterum,sicut dicit Aristo.

Cōm.17. Quō materia per formā intelligatur.

Materia non intelligitur nisi per suam descriptionem sua descriptio est potentia, quare non intelligit' nisi prout est in potētia,potētia vero est relatio ad formam,quare non intelligitur nisi cōparatione ad alterum,hoc est per formam.Hæc conclusio est Arist. primo phy.tex.cōm. 69. Et pōt probari primo,quia oē quod intelligit' vel est actus, vel in actu:vt 9.meta. tradunt Aristo.& Auer.cōm.20. itemq; primo cœli cōm.92.& 95.&12. metaphy. cōm.14. intelligitur oē propter formam:sentitur vero propter materiam. Nā intelligibile mouet intellectum.3.de anima cōm.2. & 3. Materia non mouet aliud: nec agit in alterum. 12.metaphysi.cōm.33.semper enim existimabitur forma mouens. 3. physicorum,textu cōmenti.17. quare omne quod intelligitur, propter formam intelligitur. Rursus omne quod intelligitur per se est vniuersale.Modo constat formam esse vniuersale quoddam, vt primo metaphysicæ cōmmento.27.& alibi. His constat materiam non posse intelligi nisi in comparatione ad formam.

Quæstio secunda principalis de potentia materiæ.

Quærere solitus sum hic,vtrum potentiæ materiæ distinguantur & inter se: & à materia realiter, ꝙ sic arguitur. primo quia primo cœli:& 4.physicorum,commen.100.20.expresse soluens quęstionem, dicit quòd sic. Secundo idē. 12.metaphycæ. commento.11. Nam si agens vnum sit, materia quoque vna potentia etiam effectus erit vnus. quare re si omnes potentiæ erunt vna, omnes formæ erunt vna. Tertio idem testatur hic & primo physico.cōm.70. Ad contrarium Auerroes hic dicit materiam pro posse substentari.

Positio Ioan.

Ioannes dicit primo quòd accipiendo potentiam pro potentia respectiua, sic realiter distinguitur à materia, qm̄ vt dixit hæc est relatio, illa substantia. Dicit secundo ꝙ hæ potentiæ respectiuæ sunt infinitæ in materia, ac inter se etiam realiter distinctæ, quia. 3.physicorum.cōm.10. si posse sanari & posse infirmari sunt idem, tunc sanitas & ægritudo essent idem. itemq;.12. metaphysicæ, commento.2.Inquit numerum potentiarum esse pro numero formarum, & primo de generatione commēto.22.ait quod materia vna est subiecto, at plures potentia.Ex hoc accipe ꝙ potentiæ illæ à materia realiter distinguuntur. Qm̄ potentiæ plures sunt, at materia vna. Secundo ꝙ infinitæ sint, patet primo ꝙ numerus formarum in materia receptibilium est infinitus,igitur & potentiæ.Secundo, quia si potentia oīum formarum vna esset, tunc agens extrahens potentiā pro vna forma,pro omnibus extraheret. Et ex iis dicit.Tertio ꝙ eiusmodi potentię à parte ante sunt æternæ in materia,à parte post desinūt aduenientibus formis.

formis. hęc Ioannes, & plura alia in quęstionibus libri physicorum. In quæstione vero propria hic quòd potentia distinguatur realiter à materia, etiam his met rationibus probat. Addit tamen vnum quartum, quòd videlicet potentia est relatio imperfecta. Ideo potest immediate fundari in essentia materiæ. Nam inest subiecto in actu composito ex materia & forma, sed ratione materiæ, cui per se primo & immediate inest, vt in proprio fundamēto. Circa hanc positionem oportet videre primo in quibus bene, in quibus male dixit. suntq; adducenda omnia contra eum, deinde aliter dicemus. Quam itaq; respectiua potentia realiter distinguatur à materia, tolerabile est, itemque ꝙ infinite, & inter se, & materia realiter distincte, similiter tolerari potest. Sed ꝙ æternæ sint à parte ante, desinantq; à parte post, fortasse non est consonum doctrinæ Aristo. & Auerrois. nam primo cæli contra Platonem accipitur generatim illud quòd æternum à parte ante, est æternū à parte post, vt Auerro. generatim accipit ibidem cōmento. 138. nec valet quod Ioannes dicit, verbum Aristote. solum in substantijs esse verum, primo quia Auerro. 2. cœli commen. 15. probat sex cœli differentias positionis esse substantias, quia si essent accidentia corruptibilia: & non corrumperetur: tunc natura contingēs verteretur in necessariam: vbi patet eum de accidentibus loqui. Secundo, quia. 12. metaphysicę. cōm. 41. ait quod de possibilibus esse, & non esse, solus motus est æternus: & tamen nec incepit: nec desinet: modo potentia non est motus, quare nō erit æterna. Tertio, quia fortasse plura accidentia æterna à parte ante numero differentia est impossibile esse eodem in subiecto: quando quidem omnis numeralis differentia sit ꝑp subiecta. Quod etiam adiicit videlicet potētiā esse relationem imperfectam, & iccirco non egere nisi subiecto, non autem fundamento, contradicit sibi in quæstionibus primi physicorum, vbi concedit ibi fundamentum, & terminum: & ratiocinabiliter quidē q̄m relatio iccirco eget fundamento, quia inter accidentia est imperfectius accn̄s apud oēs philosophos, & quia relatio imperfecta est imperfectior oībus: quare rationabiliter egebit fundamento, & magis tanto quidem magis quanto à perfectione cadit. Hæc sunt contra Ioannem. Propterea aliter, & dupliciter ad quęstionem consueui dicere. Primo ꝙ sicut materia est vna numero per priuationem omnium formarum vt declarat Auerro. 12. metaphysicæ cōmen. 14. & primo de gn̄atione cōmen. 54. ita ei inhæret vna siue passio, siue affectio sibi coæterna (vna dico numero) sicut est materia quam nostri potentiam vocant. hac. n. mediante exit in propriam operationē: quæ est transmutatio primo cæli. cōmen. 20. Huius rei argumentum est ꝙ nihil agit per essentiam: nihilq; recipit per essentiam: nisi deus. & intellectus materialis, deus quidem per essentiam agit, intellectus vero per essentiam recipit. Cętera vero cuncta siue agentia: siue potentia, agunt vel patiuntur per potentiam distincta à subiecto: vel propria essentia. qua e re materia ipsa recipiet per potentiam, siue affectionem aliam ab essentia. Verum animaduersione dignum ꝙ materiæ potentia bifariam est. vna quidem absoluta non quidem ꝙ nulla ratione relatiua sit ad operationem: sed eo quod respicit generatim: ac indifferenter omne genus omnemq; speciem: ac omne indiuiduum formæ. & hæc est materiæ propria siue affectio siue peculiaritas siue (vt græce loquar) idiotropia. hoc est propria materiæ naturalitas: per quam ipsa primo & per se exit ad receptionem. Altera potentia est respectiua, quæ non vna ratione est. nam siquidem ad genus formarum, generalis est. si vero ad speciem, specifica. at si ad indiuidua: indiuidualis. Has quidam semina, siue inchoationes materiæ aiunt esse: quod nos omittimus. Vtcunque sit, dicendum. quòd respectiuæ potentię indiuiduæ. & si numerentur pro numero & ratione formarum: non tamen sunt æternæ materiæ, immo de nouo genitæ, ac de nouo corruptibiles, oportet enim intelligere, vt Auerroes inquit. 12. metaphysicæ. commen. 11. quod materia per potentiam, quæ est eius affectio, recipit formas generales. quibus mediantibus recipit specificas. quibus quoque & indiuiduas qualitates elementarias. quibus receptis in materia ipsa innascuntur quædam, siue relationes siue respectus ad formas elementarias. quibus etiam receptis desinit primus respectus, & emergit alius ad formam mixti consimilis. & homogenij, ac recepta hac forma, desinit respectus qui ad eam præerat, & exurgit alius ad formam mixti perfecti. Et hanc Auerroes propositionem voluit primo auscultationis physice. commen. 70. verum loquendo de potentiis respectiuis siue genericis, siue specificis, nunc qui dicendum sit omitto, quia res illa ad quæstionem de inchoatione spectat. fortasse enim nō sunt alię à potentia prima, quæ est affectio materiæ, nisi ratione. Sed loquendo de potentia absoluta, quæ est materiæ affectio, dici potest secundum alteram opinionem, dicentes enim affectionem siue passionem distingui realiter à subiecto, dicerent illam potentiam realiter à materia distingui. Dicentes vero passionem non realiter, sed formaliter à subiecto distingui, dicerent etiam illam à materia distingui formaliter, quando quidem illa est in prædicamento qualitatis, materia vero in prædicamento substantiæ. Sed ambiges primo. quia si vna est potentia, qua ratione potest saluari multitudo generatorum? Nam materia vna & potentia existente vna genitum vnum erit. Secundo si primæ elementariæ qualites recipiuntur in materia sine potentia respectiua, quare formæ substantiales nō? Tertio vtrū potentia respectiua, siue absoluta, sint relationes, an qualitates, & si relationes, an reales, an rationis quū terminus earum, videlicet forma nō sit nisi ens rationis. Ad primam, saluatur multitudo generatorū, quia potentię generales & specificæ plures sunt, & agentia plura. quod Anaxagoras nō concessit. nam posuit agens vnum. & materiam ac potentiam vnam, iccirco oportet eum dicere omnia genita esse vnum. Nos vero neq; agens concedimus vnum nisi generalissimum, nec potentiam vnā nisi generalissimā, & propterea dicimus genita fore plura. Ad secundum dicēdum illud esse, quia qualitates illæ sunt imperfectæ, ad quarū inductionē sat est è parte materię generalis siue specifica potentia. è parte vero agentis, præsentia agētis particularis. Formæ vero substantiales quum sint longe perfectiores, pluribus egent, est enim hæc naturæ regula vt imperfectius generatione pręcedat perfectum, vt nono dicitur metaphysicæ, commen. 13. & 8. physicæ auscultationis, commento. 58. vnde & materia suapte natura potest recipere formas substātiales sine dispositionibus præuiis, at formæ substantiales non possunt inesse illi, nisi mediantibus illis. Ad tertium respondet Ioannes primo physicorum, ꝙ potentia illa

Qua cōtra Io.

Alia positio et secunda.

Materia potentia duplex.

Potentia respectiua multi.

Ambiguitates.

Solutiones.

Responsio Ioannis.

tia illa absoluta est qualitas de secunda specie qualitatis, at respectiuæ sunt relationes, quæ insunt materiæ mediante illa prima. quarum terminus est agens. Hæc nãq; potentię (quum sint relationes) vt subiecto, materiæ insunt. Vt vero fundamento, insunt primæ absolutæ potentiæ. At vt ad terminum referuntur ad agẽs.

Obiectio. Contra obiiciunt quidam nostri contemporanei, quia si terminus talium relationũ esset agens esset vniuersale, vel vt cœlum, & deus vel particulare, vt Soc. non est particulare, q̃m tale est corruptibile & genitum, ac potentia relatiua est æterna, non potest autem relatio esse æterna, nisi terminus, subiectum, & fundamentum sint æterni. Si vero sit agens vniuersale, tunc potentiæ non essent infinitæ. nã termino existẽte vno, relatio vna erit. Secundo forma est mensura materiæ, quia est eius perfectio & sic saltem materia refertur relatione tertij modi ad formam. Tertio relatio transmutabilis ad transmutans est post transmutationem. 5. mataphysicæ. cõmen. 20. Vlterius arguere solitus sum contra fundamentum illarum potentiarum, quia eo dato, tunc principium eorum quæ recipiuntur in materia, non esset dimensio. nam illa potentia esset prima.

Defensio. Sed pace horum, vr̃ ꝙ hæc argumenta nulla sunt. Ad primam non est inconueniens vnum terminum esse plurium relationũ, vt si vnus pater plures haberet filios, vnica relatione numero ad omnes referretur, quandoquidem apud eos plura accidentia numero nulla ratione possunt vni subiecto inesse. Et hanc respõsionem dat ipsemet Ioãnes. 4. physicorum. quæstione vltima. sic igitur terminns illarum est agẽs vniuersale, videlicet cœlum, quod quidem est vnum re, sed plura habitudinibus. quæ quidem non relationes sunt, sed modi relatiuorum, reducibiles ad prædicamentum, relationis. Ad secundam diceret Ioannes materiam ad agens, & ad formam referri alia atq; alia relatione. Ad agens quidem, modo actiui ad passiuum per potẽtiam illam videlicet, q̃nquidem potentia est principium transmutandi ab altero in quantum alterum, & sic ab agente. Ad formam vero, modo mensuræ ad mẽsuratum, quam ob rem hæc relatio erit rationis à parte formæ, realis vero à parte materiæ. Ad tertiam diceret ꝙ respectus nouus bene est post transmutationem, at respectus antiquus præcedit transmutationem. nouus quidem est ad agens quia transmutauit, antiquus vero, quia potest transmutari. Ad vltimam nostram diceret fortasse Ioannes, ꝙ nihil ante dimensionem recipitur in materia, vt verbum illud ante, dicit ordinem temporis, at vt dicit ordinem naturæ, fortasse potentia illa prior est dimensione. Sed dices recipitur ne illa affectio in materia si quidem recipitur, instantia, igitur mediãte alia, & ita in infinitum. Dicendũ ꝙ materia se ipsa recipit illã, vt homo se ipso recipit risibilitatem, nisi fortasse ꝑ prædicata primi modi, quę antecedunt ꝑdicata secundi modi.

Responsio. Sed dices si agens vl'e erit terminus illarum, tunc relationes illę nunq̃ desinerent, quia subiectum, fundamẽtum, & terminus sunt æterni. Igit̃ relationes. Nisi quis pro Ioanne dicat. agens vl'e esse æternum quidem re, at g̃nabile & corruptibile rõne, & habitudine, Et si dices, vnde illa habitudo desinet esse, quum nec terminus, nec subiectum, nec fundamẽtum desinat esse? Dici potest ꝙ desinit propter conditionẽ necessario requisitam, hoc est propter actionem agẽtis particularis. Et certe res hæc eget consideratione. cæterum trãseamus ad secundam positionem, & dicamus ꝙ potentia materiæ absoluta est dimensio materiæ, ꝙ si ab illa distinguitur, tantum ratione distinguit̃, non autem realiter. probatur primo, quia materia est multa in potentia per dimensionem interminatã vt dicemus, & materia est multa in potentia per potentiam g̃nalem. igitur dimensio est potentia ꝑm rem. Secundo dimẽsio est proprium materiæ, & potentia propria est affectio materiæ, quare erũt idem. qua e re vnamet res erit dimensio & potentia absoluta, pro quãto quidem reddit materiam diuisibilem, dr̃ dimensio, pro quanto vero reddit eam potentem, erit potentia, & sic solum ratione distinguunt̃. De potentijs vero respectiuis iam dictum est. His acceptis facile soluuntur rationes hinc inde, quas tibi relinquo, & de potentijs materiæ satis sit.

Tertia quæstio pricipalis de cognitione materiæ. Responsio Auer. Secundo principaliter quærunt, vtrum materia difficile intelligatur vr̃ ꝙ non, quia potest intelligi per se. Tum primo, quia habet essentiam per se distinctam ab omni alio. Tum secundo, quia intelligitur circũscripto omni alio. Auerr. 2. metaphysicæ. commẽto primo ait ꝙ intelligendi difficultas est duobus modis, ex parte rei, & ex parte intellectus. Substantiæ quidem. n. abstractæ à parte rei facile intelligibiles sunt. à parte vero intellectus nostri difficile. Materia vero, & tempus, & res eiusmodi econtra sunt. Nam è parte rei difficile, è parte intellectus facile concipiuntur. Tunc ad q̃onem diceret ꝙ materia difficile intelligitur, difficultate ex parte rei. Vbi animaduertendum est ꝙ per se intelligibile vno modo dicitur q̃n non per aliud intelligitur vt forma, Alio modo ꝙ licet per aliud intelligatur, tñ habet distinctam intelligibilitatem à quocunq; alio, & hac ratione, materia dici potest intelligibilis per se. non autem primo modo tunc patet ꝙ materia difficultate è parte rei difficile intelligitur, quia ratione intelligitur. Nam sicuti per formam est in actu, ita per illam intelligitur,

Obiectio maliuolorum. quidam quorum studium est in contradicendo, huic obiiciunt. ꝙ omnis difficultas est ex parte intellectus, & nulla ex parte rei. Nam omne difficile ex parte rei, erit tale respectu cuiuscũq; intellectus, & sic respectu intellectus diuini: probant assumptum. q̃m quod est tale ex parte rei. est tale per naturam, & quod tale per naturam, est tale simpliciter, & quod est tale simpliciter, est tale ad quodcũq;, quare & respectu intellectus diuini. propter quod dicunt ꝙ materia difficile intellgitur ex parte intellectus, & non rei. propter rõnes tactas.

Responsiones Auerrois. Auer. multis modis derideret argumẽtum istud. Nam. 3. cœli cõmen. 9. ait quod illud quod est tale per naturam, est tale simpliciter, dummodo sit ens absolutũ. modo intelligibile est tale respectu. Nam refertur ad intellectum. Diceret secundo ꝙ materia prima & vl'r res generabiles nullo modo intelliguntur ab intellectu diuino. quia. 12. metaphysicæ commen. 51. Deus nõ intelligit nisi se. & sic cõsequens deberet esse tale, videlicet ꝙ respectu cuiuscunq; intellectus erit difficile. ad quem videlicet refertur modo intelligibilis & intellectus, quod Auerr. concederet.

Ignorantia arguentium contra Auerro. Difficile & facile quot modis. Verum (pace eorum) nec ipsi Auerroem, nec se intelligunt. propter quod animaduertendum ꝙ difficile & facile vnõ modo referuntur ad res corporeas, ꝙ sic difficile idem est quod laboriosum, facilę vero absq; labore, vt dicimus Soc. facile fert pondus vel difficile. Et hac ratione diceret Auerroes ꝙ omnis difficultas est ea parte nostri. non quidem intellectus. nisi per accidens propter sensuum laborem. Intelligentes quidem res paruę entitatis laboramus sensibus. non autem intellectu, vt. 3. de anima

de anima.commento.6.dicit, ex parte rei nullus est labor, quia res ad hoc vt intelligantur nulla ratione laborant. Alio modo facile & difficile referuntur ad res intentionales, vt illud dicatur facile ex parte intellectus, ad quod ipse habet proportionem, illud difficile ad quod proportionem non habet. Ex parte rei illud facile quod ad intellectum habet proportionem. difficile, ad quod non, vt materia. Tūc patet ꝙ duobus modis est difficultas, & ex parte nostra, vt respectu substātiarum abstractarum, nam ipse ad nos, non autem nos ad ipsas proportiones habemus. & intellige de proportione excessus. at facile intelligimus materiam, quia ad eam proportionem habemus excessus, ipsa quoq; difficile intelligitur, quia nullam habet excessus rōnem, sed defectus. Tunc patet quā inique Auerroem incusant, quum & Aristotelis, hæc sit etiam intentio in littera illa. inquit.n. {Forsan autem & difficultate duobus modis existente, non in rebus, sed in nobis est eius causa} vbi cōstat verbum illud {forsan} cadere supra vltimum verbum {est} nam assertiue ait duobus modis esse difficultatem. Sed dubitatiue asserit illam esse ex parte nostra. Huic expositioni Alexan. aphrodiseus consentit. & expositor Thomas, cęteriq; omnes. Ad rationes in principio quæstionis solutio patet.

Quod intentio Aristote.

Et quando inuenit substantiales formas diuidi secundum diuisionem huius subiecti (diuisio autem non est huic subiecto, nisi inquantum habet quantitatem) sciuit quòd principium eorum quæ existunt in hoc, sunt tres dimensiones, quæ sunt corpus.

Cōmen. 18.

Perfecit Auerr. declarationē de natura materiæ, nūc facit aliud principium, & declarat primam & principalem eius affectionem, siue dispositionem. Et conclusio eius est ꝙ tres dimensiones quæ dn̄r corpus, saltem more geometræ sunt principium eorum, quæ existunt in materia, enthimematice rem hāc persuadet, duabus videlicet propositionibus acceptis, prima ꝙ substantiales formæ diuiduntur diuisione materiæ. Secunda ꝙ diuisio inest cuicunq; propter dimensionem, siue q̄titatem. igitur dimensio trina erit principium eorū quæ in materia existūt. Vnde potest enthimema ad tertiam figuram sic reduci, diuiduntur omnes formæ ob materiam, diuiduntur oēs formæ propter quantum, igitur materia est quanta. Sed dices plus collegit in conclusione q̄ sit emissum in propositionibus. Nam collegit quantum esse principium eorū quæ in materia existūt. dicas ꝙ syllogismi vis est hæc. Diuiduntur oēs formæ ob materiam præcedentem, & tunc sequitur ꝙ materia præcedens est quanta, & ita quantitas erit eorum quæ sunt in materia principium. Animaduertendum ꝙ tā maior q̄ minor possunt intelligi de diuisione numerali, & diuisione dimēsiua, formæ.n. diuiduntur ob materiam, & ob q̄titatem, in numero & in dimensione. In numero quidem, vt ab Aristote. colligitur. 7. metaphysicæ. textu cōmen.8. & textu cōmen.41. & 8. metaphysicæ. textu cōmenti.8. & 12. metaphysicæ. textu commen. 49. Similiter ob quantitatem diuidi accipit Aristote. 5. metaphysicæ. textu commen. 18. & primo physicorum, textu commen. 10. 15. In dimensione autem primo de anima. textu commen. 67. & 43. Igitur quomodocunq; res intelligatur, erit vera, & ad mentē Aristote. Sed de qua præcessione loquitur, est quæstio, ait.n. dimensionem esse principium, & oē principium est prius, igitur quo modo prius? an ꝑm esse indiuiduale? an ꝑm esse genericū? vtrum ꝑm rationem? an ꝑm rem? nāque si principium, quō principium? an vt agens? an vt forma? an vt materia? vel finis? quatuor.n. sunt principia, quatuor quoq; causę. Ioannes hic fingit in expositione huius loci. quod Auer. intelligit de priori ꝑm omne indiuiduū, videtur.n. velle ꝙ vnam et res est dimensio terminata, & interminata. nā vtroq; modo inest cōposito, vt interminata quidem composito inest merito materię, vt terminata vero merito formæ. Amplius vt prima materia est vna numero & semper cum forma, sic dimensio vna numero & semper cū terminis. & tunc habet dicere dimēsiones nō tm̄ præcedere rōne terminos. sed rc. q̄nquidem sunt vt materia. Sed mihi videtur, ꝙ quæ dicit Ioānes etiam si sunt vera, non sint tn̄ ad propositum, Auer.n. tm̄ vult habere dimensiones esse priores genere ipsis formis, priores dico inquātum principium. tū diuisionis formarū, tum dispositiuum. tum ad materiam reducibile. posterius declarabit eas præcedere numero formas. & hoc est doctrinæ consonū, nam generaliora sunt priora specialioribus. igitur prius de priori gn̄e est agendū, q̄ de priori numero. Sed dices indiuiduum formæ est prius indiuiduo dimensionis. igitur forma prior dimēsione. Fortasse dicet ꝙ vt forma est prior materia, & econtra, aliter atq; aliter, forma quidem materia prior est, prioritate formæ ad materiam, contra aūt materia est prior forma prioritate materiæ ad formam. vt dicit Auerroes. 7. Metaphysicæ cōmen. 3̄5. sunt.n. sibi inuicem causę, & oīs oī vult esse prima. Sic forma est prior dimensione prioritate formæ, dimensio est prior forma prioritate materiæ. & sic patet solutio ad oēs qōnes. verum posterius latius disputabimus.

Dubitatio.

Responsio.

Intellectus verus Auerr.

Difficultates.

Responsio Ioānis.

Respōsio ꝓpria

Obiectio.

Responsio.

Et quum inuenit in eis dimensionibus communicari formas omnes, quarum quælibet habet quantitatem terminatam propriam, sciuit dimensiones terminatas vltimo actu non posse esse nisi postquam forma substantialis est in eo, sicut est dispositio de alijs accidentibus existentibus in actu.

Cōmen. 19.

Secunda conclusio. quantitas terminata sequitur formam in materia, & nullo modo præcedit eam, & syllogiçari potest sic, proprium inest post subiectū, dimensio terminata est propriū formæ. igitur inest post formā. De syllogismo accepti tm̄ vim minoris. quum inquit eas conuenire in communibus dimensionibus, atq; singulam habere propriam. Addit ꝙ simili rōne syllogiçari potest de aliis accidentibus, nam cætera accidentia vt interminata præcedunt formas vltimas. at vt terminata sequuntur illas, quia vt sic efficiuntur propria accidentia formis. hęc cōclusio potest ex verbis Aristotelis hinc inde colligi. nam ex secundo de generatione textu commeniti. 41. patet clare itemq; signatio, & determinatio non sequuntur materiam quum illa tantum recipit, sitq; infinitudinis potius causa tertio physicorum, textu. commenti. 59. 60. ac 67. Propterea non agit. 12. Metaphysicę. textu commen. 30. nec sibi terminum limitabit, quare sapide dixit terminos esse ob formas. Sapidius quoque octauo physicorum, commento. 4. & 3. cœli commen. 28. & quarto cœli. commento. 22. ait agens tantum dare de accidentibus, quantum de formis quandoquidem accidentia vt terminata, sint propria formis. etiam omnis forma habet qualitates, & quantitatem terminatas ad maximum & ad minimum.

Inuenit etiam quod subiecta oīum accidentium sunt indiuidua substantiæ quæ sunt in actu quæ declarauit esse cō posita ex formis & subiecto, quod est in potentia.

Cōmen.29. Secūdo arguit ad idem, subiectum, & quælibet pars subiecti est prius accidentibus, maxime terminatis, de quibus loquimur, Indiuidua substantiæ vel formæ sunt subiecta omnium accidentium terminatorum. igitur subiecta, vel formæ sunt priores accidentibus. Animaduertendum est indiuidua substantiæ esse subiecta oīum accidentium, rōne quidem materiæ subiecta sunt dimensionum interminatarum. Rōne vero formæ dimensionum, & oīum accidentium terminatorū, Nec obstat ꝙ cœlum est simplex, & recipit accidentia, Aīa quoq; rationalis similiter, nam Auer. loquitur de accidentibus materialibus, vel fortasse ambo sunt ex materia & forma suo modo. Verum composium æternum differet à composito corruptibili, licet.n. vtrunq; propter formam accidentia recipiat, tamen æternum compositum recipit illa propter formam tāquam per medium dispositiuum, non autem receptiuum, ac compositum generabile propter formam, vti per medium & receptiuū, & dispositiuum huius differētiæ argumentum est, ꝙ forma compositi generabilis cum recipiat esse à materia, efficitur potētialis, & receptiua, at forma compositi æterni, cum det esse materię tm̄, non potentialis est, sed purus actus, & sic si disponit subiectum, tribuitq; illi naturam recipiendi, ipsa propter sui puritatem non recipit, nec effecta est potentialis.

Et accepit etiam signum ex hoc, quod hoc subiectum recipit accidentia contingentia in eo quod non est simplex, quoniam si esset simplex actu, non posset recipere accidentia, pati enim contrarium est ipsi actui,

Cōmen.31. Signum illud potest sic componi, subiectum recipit accidentia contingentia non vt actus purus, igitur vt mixtum cum potentia. tale est compositum. antecedens declaratur, quia actus purus non recipit. Dicens Auerroem arguere ab insufficienti, quia licet non recipit vt actus, recipit tn̄ vt pura potentia. Et sic rō deberet esse hæc, subiectum nec vt actus purus, nec vt potentia pura recipit, & recipit illa igitur vt mixtum ex vtroq;. Dici potest ꝙ Auerr. supponit materiam, siue puram potentiam nihil recipere, nisi interminatum accidens. itemq; subiectum ipsum recipere illa, ꝙ si recipit, & non vt pura materia, vt petit, nec vt pura forma vt probat, igitur vt mixtum vtroque. Hæc fere omnia colligi possunt ab Aristotele partim secundo de anima textu commenti quarti. & 7. partim primo de generatione textu commen. 54. qua ė re bene Auerr. septimo metaphysicę, cōmento secundo ait, ꝙ indiuiduum compositum prædicamenti substantię est prius indiuiduo prædicamenti accidentis. Iis itaque tribus rationibus patet accidentia terminata cuiuscunq; prædicamenti sequi formas, subiectisq; inesse propter formas ipsas. at ipsa interminata sequi materiam, subictisq; inesse propter materiam.

(Margin: Difficultas rationis. — Responsio. — Quod ab Ari.)

Et quia inuenit omnes formas communicari in dimēsionibus non terminatis, sciuit quòd prima materia nunquam denudatur à dimensionibus nō terminatis, quia si denudaretur, tunc corpus esset ex non corpore, & dimensio ex non dimensione, et tunc formæ corporales essent contrariæ, & succedentes sibi in hoc subiecto, sicut est dispositio de formis substantialibus.

Cōm.32. Tertia conclusio magis stricta est. perpetue vna numero dimensio interminata est materię primæ coæterna, hoc est ꝙ nunq̄ materia denudetur ab his dimēsionibus interminatis numero, cum quibus stetit ab æterno, loquor ingenue, propter sophistas, quorum captiūculæ mihi patent. Probat rem enthimemate sic, oēs formæ quæ de nouo gn̄antur, communicant in dimensionibus interminatis numero eisdem. igitur dimensiones interminatæ eædem numero sunt materiæ coæternæ, Consequentia non aliter deberet probari, q̄ vt eam de materia probat Arist. vbiq;. hac.n. rationis formula Aristo. probat materiam esse vnam numero oīum formarum, quia oēs formæ communicant in materia vna numero. ꝙ si valet de materia etiam & de dimensionibus valebit. verum Auer. deducit cōsequentiam simili rationis formula, vt Arist. fecit de materia. arguebat.n. Arist. si materia vna numero non pręfuisset, tunc gn̄ata non essent ex materia. Et sic materia fieret vna cum formis, & tunc materię essent contrarię succedentesq; sibi in eodem subiecto, quod relinquit tanquam manifestum impossibile, Simili ratione & Auer. arguit: nam si denudaretur, tunc corpus esse ex non corpore & dimensio, siue quantum ex non quanto, & sic formæ corporæ, hoc est ipsæ dimensiones essent contrarię, & succedentes sibi in hoc subiecto, vt formæ substantiales ipsæ. Ecce quo modo non mutato verbo rationis formula hæc est illa Aristo. Accedit ad hæc ꝙ Aristo. ipse ad verbum enthimema eiusmodi fecit tertio cœli textu commen. 64. & 29. Sed ambigunt, quia corpus ex non corpore, & dimensionem ex non dimensione fieri non est inconueniens. Imo necessarium, qm̄ vnumquodq; ex sua priuatione fit, vt tradit Arist. Quidam nostri contemporanei de intentione Ioannis petunt primo ꝙ omne generans sit corpus, vt. 7. metaphysicę. commen. 31. & primo cœli. commen. 22. & 33. cuius argumentum est, quia à simplici & inuariabili non prouenit nouum. 8. physicorum, textu commen. 46. & secundo de generatione textu commen. 56. quod Auer. enititur affirmare. 8. physicorum, commen. 15. Petunt secundo generans esse simul cum generato, vt primo de gn̄atione, textu cōmen. 45. & 78. & septimo physicorum, commen. 10. Ex quibus sequetur corpus esse simul cum genito in tertia figura, sic, omne generans est simul cum genito. Omne gn̄ans est corpus, igitur corpus est simul cum genito, tunc subassumendo sylogismus augetur sic. omne existens cum alio simul, tangit illud, & cum eo habet vltima simul, vt primo de generatione, textu commen. 44. & quinto physicorum textu commen. 21. corpus est simul cum genito, vt patuit, quare habet corpus vltima simul cum illo, & tangit ipsum. his acceptis arguunt. si corpus fieret, siue dimensio ipsa generaret, tunc esset corpus ex non corpore, & ex corpore, quod est contradictio. Quod quidem ex corpore, facile patet ex acceptis, & subacceptis quia generans est tangens, & habet vltima simul cum materia in qua agit, quare materia est præcorporea & quanta. igitur corpus erit ex corpore, quod vero ex nō corpore, patet etiam, quia siue præpositio {ex} dicat habitudinem termini à quo, siue causæ materialis, semper omne quod fit, ex priuatione fit. Sic igitur, corpus si fieret, & ex corpore & ex non corpore fieret. Auerroes itaq; supponēs primam consequentis partē, videlicet ꝙ corpus ex corpore fiat, deducit ꝙ ex non corpore, quasi vtens breuitate. Scioli nostri contra obiiciunt, Tum ꝙ non semper agens & patiens sunt simul, vt Auerroes ipsemet profitetur primo de generatione, commen. 45. Tum secundo ꝙ de mente Ioānis phanthasma

(Margin: Dubitationes circa ratiōē. — Prima positio. — Obiectio contra illam.)

thasma generat speciem in intellectu materiali, vbi constat phanthasma esse quantũ, saltem per accidens ad sensorij diuisionem, intellectus vero est indiuisibilis, qua è re corpus agit in non corpus. nec valet dicere phanthasma agere virtute intellectus agentis. quia sic omnia agentia naturalia agũt virtute Dei. Aliter fingunt: materia recipit gñationem ab agente corporeo, igitur est indiuiduum, igitur quantum, & corporeũ, quandoquidem dimensio & quantitas est principium indiuiduationis. 1. physico. cõm. 6. quare pręfuit dimensio, & corporeitas. igitur ex corpore fiet corpus & non ex corpore etiam. Deductiones hæ re vera friuolæ sunt. Nam intentio Auer. est probare ꝙ dimensio interminata vna numero sit semper in materia, diceret itaq; aduersarius ꝙ materia est quãta quãtitate pręcedenti, vsq; ad instans gñationis, at genitum corruptis oĩbus quæ præfuerũt, erit quantum, & quale, vbi, & qñ, & id genus per quantitatem sequentem, & qualitatem, & id genus, vt diuus Thomas asserit in lib. de principio indiuiduationis. Et maxime secunda deductio est friuola, quum petat dubium pro approbatione alterius dubij. quia vtrum quantitas sit principium indiuiduationis, est valde ambiguum. Verum vtcũq; res se habeat, obiectiones contra primam deductionẽ nullæ sunt, prima non valet quia Ioã. loquiẽ in actione corporea. Secunda minime, quia apud ipsum, phanthasma non est agens speciẽ vel intellectionem, & si est, erit partiale tm̃, de quo in lib. de anima. Tertij multo puerilius dicunt Auerr. consequentiam patere, vbi. n. corpus vel dimẽsio interminata fit, mox sequ itur. igitur ex non corpore, ac non dimensione, quandoquidem oẽ quod fit, ex priuatione fiat. Sed ꝙ consequens sit falsum & impossibile est illud qđ debet probari, ad hoc vt antecedentis inferatur falsitas. Quod itaq; consequens sit impossibile, persuadent. Tum quod vbi corpus ex non corpore fieret, indiuisibile efficeretur diuisibile, quod est impossibile, vt albedinem effici nigredinem, nisi quis fingat indiuisibile extendi, quod est inconceptibile. nemo. n. concipiet diuisibile effici indiuisibile. primo de gñatione, cõm. 9. Pręterea subiectum siue terminus à quo, & terminus ad quem non opponuntur, diuisibile aũt & indiuisibile opponuntur, quare vnum alteri non subiicietur. Rursus fieri nequit vt indiuisibile recipiat rem diuisibilem, recipiens. n. diuisibile necessario est diuisibile. Quibus patet esse impossibile corpus effici ex nõ corpore, quare corpus non generatur, ex opposito enim consequentis sequitur oppositum antecedentis vt habetur primo priorum, tunc vltra non gñatur, & est, igitur est ęternum vnum numero, oĩbus cõe, vt materia ipsa est, consequentia tenet. ex negatiua cum cõstantia subiecti sequitur affirmatio. secundo de interprætatione. Hæc igitur tertia deductio sic potest colorari. Dico hunc tertium declarationis modũ esse puerilioren, prima quidem rõ petit. nam necessarium est diuisibile (cũ fit) ex indiuisibili fieri, vel vt è termino è quo, vel vt è subiecto. quandoquidem vnumquodque quod fit, è suo fit contrario. Ad secundam dicerem ꝙ tãquam è termino è quo indiuisibile efficitur diuisibile, & econtra. priuatio. n. indiuisibilis res est, quæ tñ è forma ipsa fit, quæ est res diuisibilis. si intelligis tanq̃ ex subiecto, potest etiam concedi. nam actu indiuisum potest effici, diuisibile, album potest esse nigrum. nã materia actu indiuisa potest effici corporea. Tertia etiam cessat. nam vt album põt recipere nigrum, hoc est id quod est album recipiet interdum nigrũ, sic indiuisum potest recipere diuisionem. Deductiones igitur hæ friuolæ sunt, & rem logicam non sapiunt. Videtur igitur mihi (saluo meliori semper iudicio, cõcessaq; licentia dicendi aliter, si aliter occurret) Rationẽ Auer. esse enthimema è primo ad vltimum sic. Si corpus ac dimensio illa numero interminata fieret, tunc per rationem generationis fieret ex non corpore, & non dimensione. Vltra, ex non corpore, & non dimensione. igitur dimensiones essent contrariæ in eodem subiecto sibi succedentes, vera ratione contrarietatis. Dico succedentes vt formæ substantiales sibi inuicem succedunt in eadem numero materia, quod vltimum consequentis est contra Aristot. in prædicamentis. Sed qũo vltima consequẽtia deducatur, opus est consideratione. potest igitur deduci primo accipiẽdo dimensionem simpliciter acceptam non consequi formam substantialem, vt proprium accidens consequitur subiectum, non. n. dimẽsio simpliciter vt dimẽsio magis hanc quam illam sibi formã limitat, sed indifferenter potest stare cum qualibet, quandoquidem sit accidens cõe, atq; contingens, vt pro parte. 4. cœli. cõm. 40. colligitur. Tunc arguitur, accipitur per intellectum dimensio præcedens illã numero quæ p̃fuit generãdo nõ consideratis terminis tũc dico ꝙ vel illa remanet, vel in transmutatione desinit, si remanet pari rõne respectu cuiusq; formæ, & ita ęterna materiæ simpliciter. Si desinet, vel desinet quia propria formæ præcedenti, vel quia propter aduentum formę sequentis succedit alia quantitas huic contraria, quæ secum stare non põt. non primum, qñquidem accepimus dimensionem simpliciter acceptam nõ esse ꝓprium formæ, igitur & propter successionem veri contrarij. Et hoc erat consequens Auer. Aut põt secundo deduci sic. Omne accidens commune, & indifferens tam præcedenti quam sequenti formæ corrumpitur per successum veri contrarij, quod cum forma sequẽti ducitur vt primo de gñatione. cõm. 24. & secundo eiusdem cõm. 27. & primo physicorum textu commenti. 60. Sed dimensio simpliciter accepta est accidens commune ac indifferens tam sequenti quam præcedenti, vt nunc petimus, quare vbi desinet esse, desinet propter contrarium. Et hæc deductionis ratio patet.

Et hoc totum conuenit sensui videtur enim quòd forma caliditatis agente in aqua augeatur & crescat in dimensionibus et vicineẽ dimensionibus aeris, quum igitur peruenit ad maximam quantitatem aquæ, tunc subiectum eius denudatur à forma aquæ, & quantitate dimensionum aquę propria, & recipit formam aeris, & quantitatem dimensionum propriarum formæ aeris, & similiter facit contrarium forma frigiditatis in aere, scilicet quòd dimensiones aeris non cessant diminui donec spolietur à sua forma, & recipit formam aquæ.

Consuetudo est sapientum post demonstrationes inducere exemplũ sensibus conforme, vt ratio demõstratiua reddatur magis sensata & quasi geometrica. vt primo cœli. cõm. 22. & 8. physicorum. cõm. 22. & 65. Auer. igitur nunc enititur exemplum inducere cõforme sensatis & patet. Animaduersione tñ dignum Auer. exemplum hoc ad verbum accepisse ab Aristot. 4. physicorũ, textu commen. 84. Sed ambigunt cõtra exemplum. Nam videtur ipse cõcedere maximam

Marginalia (left): Impugnatio. — Responsio ad obiectiones primas. — Tertia positio. — Impugnatio.

Marginalia (right): Positio ꝓpria. — Deductio vltimæ consequentiæ. — Secunda deductio. — Cõmen. 25. — Qõ de minimo naturali 4.

raritatem, cum qua potest stare forma aquæ,& minimam similiter, cum qua forma aeris, & ita dat minimum & maximum, quod omnib' sophystis displicet. Et quanquam rem hanc persæpe legendo pluribus tetigerim locis quædã tñ & nũc,& potiora tangere, non erit inutile. Cõtra itaq; hæc sequitur primo motũ esse in instanti vt alterationem, augmentationem,& eiusmodi. quodlibet.n.minimum acquiritur in instanti, ßm quod fit transmutatio. Hoc aũt destruit Aristo. 6. physicorum. Tum ꝙ vnus motus est altero velocior, Tum ꝙ in eodem nunc esset motus,& quies. Secũdo, tunc rei permanentis daretur vltimum. Nam applicetur agens condensans. minimo cõdensato in istanti qđ est præsens, patet ꝙ nũc in hoc instanti est minimum illud & immediate post hoc non erit, igitur fuit illud vltimum. Tertio, oẽ agens naturale citius agit in partem propinquam q̃ in remotam. igitur inductio non fit per minima. Quarto, si primum minimum inducitur in instanti. quæro de secũdo, an in tpe inducetur, an in instanti, si in tempore, pari rõne in primo, igitur per partem post partem, si in instanti, cum instãs non sit instanti immediatum, tunc inter primum & secundum tempus mediabit, quæram itaque in tpe medio, cur agens naturale non impeditum approximatũ passo sufficienter disposito nõ agit. Multa quoq; alia possunt addi, quæ doctus vir ex his facile diiudicabit. Animaduertendum ꝙ, vt de maximis & minimis est multiplex positio, sic de motu. Sophistæ itaq; oẽs tenent nullius rei naturalis dari minimũ, vel maximum, hoc est nec in quali nec in quanto, & tunc isti tenens quẽlibet motum esse successiuum & continuũ, & augmẽtum est, quia continua motus successio eo fit, ꝙ forma successiue & continue fluit per partem post partem, vt in motu locali, ob vbi quod successiue fluit. In alteratione ob fluxum qualitatis. In augmentatione ob quantitatem. Alij motum localem & alterationem successiuos & continuos esse concedunt ob qualitatem, & vbi, quæ per partem post partem fluunt, at motum quãtitatis esse per minima, quia augmentatio est quędam aggeneratio. Expositor Thomas opinatur qualitatis esse minimum quo ad quantum. non autem quo ad gradum, siue quale. Tunc dicit Motum localem esse successiuum,& continuum propter vbi, quod successiue & continue fluit, itemq; alterationem esse successiuam, & continuam quo ad gradus, non aũt quo ad partes subiecti, quum fiat per minima. De augmentatione vero, cum sit quædam aggeneratio, dicit vt de gñatione. Alij ad mentem Auer. opinantur oĩum esse minimum in quali & quanto præter, vbi,& sic concedunt minimam qualitatem in gradu, minimã in quanto quo ad subiecti partes, minimam quo ad quantitatem aggeneratam, & minimum de quolibet gñato, Tunc de motu, dicunt solum localem esse successiuum &continuum, cæteros aũt fieri per minima & successiuos, non cõtinuos. huius causam ait Auer. 8. physico. cõm. 23. ꝙ oĩum est dare minimum inquantum naturale præter magnitudinem & quantitatem quarum vt sic non datur minimum, constat aũt motum localẽ fieri supra spatio vt quãto & magnum quare solus ipse est continuus, & successiuus. Quare harum sit verior, nunc nõ determino, verum probabiliter sustineo vltimam opinionem, quam videtur Auer. hic tenere. Vbi animaduertendum gradum eam formæ particulam appellari ab Auer. quam agens naturale non impeditum cum oĩbus aliis potest momẽtanea actione producere, propter quod minima qualitas in gradu, vel minimum in quali, dicitur veluti caliditas, vt vnũ. Minimum in quanto Auer. appellat totum illud vel totam illam partem subiecti, quantam agens naturale non impeditum cum cæteris necessariis potest momẽtanea actione qualificare, vt minimum corpus calefactum. Ex iis sequitur ꝙ minimũ in quali hoc est gradus formæ æque cito introducitur ab imbecillo agente, vt à pollenti. nam in minimum æque possunt, vt per diffinitionem minimi patet. Secundo animaduertendum ꝙ agens imbecillum & pollẽs non differunt penes effectum primo productum, vt Sophystæ opinantur. Nam vtrunq; primo æque cito potest in minimũ, sed penes multitudinem productorum inequali in tẽpore. Nam pollens agens postquam momentanea actione produxit primum minimum, producit secundum non multo tempore intercepto, at imbecillum postquam produxit primum, maiori tpe elapso producit secundum, quare agens pollentius erit, qđ inequali tempore producit plura, vel in minori æqualia, vel est aptum natum producere. Quo fit vt solus motus in loco sit cõtinue successiuus. Nam ille solus fit per partem post partem continue successiue, quia fit supra spatio in eo quod quantum. Alij omnes cum fiant per minimum post minimum mediate sunt successiui, non aũt continui, nisi per rationem generis. Ad primam itaq;, concedo ꝙ quilibet motus, excepto locali, fit subito, licet totus motus à primo minimo vsque in vltimum, in quo subiectum ipsum quiescit, fiat in tempore, vt si debeat calefieri à lignum, quęlibet eius pars minima calefit in non tempore, totum tñ in tempore, multis videlicet calefactionibus numero & minimis. sic igitur calefactio minimi fit subito. inductio quoq; gradus minimi fit subito, calefactio vero omnium minimorum inductio & omnium graduum alicuius fit in tempore. Et pro hoc valet ratio Arist. probat enim motum esse successiuum, non autem continuũ. Nam alteratio minimi est æque velox. alteratio vero tota, quæ est omnium minimorum, non omnis est æque velox. Similiter si tenetur continuum componi ex indiuiduis, sequitur simul esse motum, & quietem, at secundum Auerroem qui tenet quòd primum minimum generatur subito, secundũ quoque inter vtrũq; tempore intercidente, non sequitur. Ad secundum negatur consequentia, quoniam primum instans applicati esse, est primum non esse illius. Et ita negatur ꝙ in hoc instanti, quod est præsens, fit, quia illud est primum applicati esse, quod est primum non esse minimi. Sed dices vel applicatur enti, vel non enti. si non enti, applicatio nulla erit, non enti enim nihil applicatur. si enti, igitur primum instans applicationis, siue applicati esse non erit primum non esse illius. Secũdo omnem corruptionem pręcessit alteratio. Si igitur nunc primo minimum corrumpitur prius alterabitur, igitur primum instans applicati esse, non est primum non esse illius est. Dici põt ad primũ ꝙ applicatur enti & non enti. Enti quidem in potentia,& non enti in actu, quod satis est. Ad secundum oẽm corruptionem præcessit alteratio, capiendo corruptionem per rationem generis. vt. 6. physicorum. commento. 16. At per rationem speciei non est verum. vel fortasse est verum, non quidem in eadem, sed in diuersoà passo, qđ satis est. Ad tertiam Auerroes negaret illam maximam.

Argumenta cõtra Auerro · *Prima positio.* · *Secũda positio.* · *Diui Tomæ positio.* · *Vltima positio.* · *Iudicium positionum. Quid minimũ in quali & qd in quanto.* · *Correlarium pulcrũ. Agẽs: Pollens. Deficiens.* · *Solus localis cõtinuo successiuus.* · *Responsiones.* · *Dubi.* · *Solutio.*

maximam. Nam apud eum agens naturale æque cito producit effectum in partem propinquam, vt in remotam infra sphæram actionis. Si dices, melius applicatur parti proprinquæ quam remotæ. igitur citius aget, negaret antecedens, nam infra sphæram actionis æque melius applicatur parti & toti. Ad quartam diceret Auerroes quòd si argumentum intelligit de minimo in quanto, agens alterat primum minimum in non tempore, deinde illud primum minimum alteratum virtute agentis, alterat secundum, & sic vsque in finem tamdiu, quamdiu durat vis agentis. Si de minimo in quali, hoc est de gradu si agés applicatum primo minimo producit primam minimam qualitatem, & in secundo instanti mediato producit secundam, & sic consequenter. Si dices qd resistit sibi ne continue actio procedat. Diceret illud esse tam ex limitatione agentis quam ex limitatione rei producendæ quam quoque ex ordine productorum naturali. Resistit igitur passum, ne producto primo continuo producantur secundum & tertium & reliqua in virtute ordinis naturalis consurgentis ex limitatione agentis & rei producendæ. Sic igitur non ignoranter Auerroes in exemplo accepit esse minimam & maximam raritatem. Alia vero quæ dici solent, dimitto dicenda in libro cœli & libro physicorum, & alibi.

Instantia. *Responsio.* *Dubi.* *Responsio.*

Dimensiones igitur simplices, quæ appellantur corpus simplex non denudantur à prima materia, sicut nec alia accidentia cõmunia omnibus corporibus contrarijs, aut duobus eorum ad plus. Verbi gratia diaphaneitas in qua communicant ignis & aer.

Cõmen. 24. Multiplex differentia accidentium.

Hæc est finalis & intenta conclusio. Et quæ dicit patent. Verum animaduertendum quòd accidentia sunt in multiplici differentia, quædam sunt cõmunia omnibus generatim, tam videlicet mixtis quã simplicibus, vt dimensio & nõnullæ nominibus ignotæ qualitates. Et hæ possunt considerari vel simpliciter vt interminata, vel vt propriis terminationibus sunt stabilita. Vt quidem interminata, insunt quidem compositis, verum ratione materiæ. vt vero terminata, insunt compositis, sed ratione formæ. Quædam sunt communia mixtis tantum, vt albedo, nigredo, & id genus. Quæ quidem vt interminata, sunt quidem in mixto, sed ratione elementariæ materiæ. vt vero terminata, sunt in mixto, sed ratione formæ mixti. Quędam etiam sunt communia tantum simplicibus siue omnibus siue pluribus, vt diaphaneitas, vel raritas, quæ vt interminata elementis insunt, sed ratione primæ materiæ, vt interminata insunt compositis, sed ratione formæ elementariæ. Quædam sunt propria vni speciei, & cuilibet indiuiduo eius tantum, vt propriæ affectiones, quæ omnino insunt compositis, & ratione formæ. De accidentibus itaque communibus tam mixtis quam simplicibus, non est dubitandũ quòd illa vt interminata manent eadem in generato & corrupto, quia vt sic non habent contrarium vt probauit hic. At de accidentibus communibus tantum simplicibus omnibus similiter, &.n. manet eadem in generato & corrupto, ac materia ab eis nunquam absoluitur. Si de accidentibus communibus solam mixtis, Ioánes dubitat an maneant eadé in generato & corrupto. verũ apud Auer. dicendum est ꝙ manent eadem in generato, & corrupto, quando generatum & corruptum ambo sunt mixta, at quando è mixto fit simplex non manent, & propterea non sunt materiæ coæterna. qñ.n. ex viuo fit cadauer, eadem cicatrix numero in vtroque manet. vt Auicenna inquit primo suæ sufficientiæ. capite. 7. non aũt quando resolueretur ad elementa, cum cicatrix non sit cõmune illis. Vbi vero accidentia sint propria, illa desinunt desinente roma, incipiuntq; ea incipiente. Circa hæc quærunt, primo vtrum dimensiones interminatæ sunt materiæ coæternæ, ac eædem numero in generato, & corrupto præcedétes omnes formas substantiales. Latini fere oés, quorum princeps est diuus Thomas, dimensiones interminatas aiunt materiæ præesse ẽm rationem, ac coæternas esse similiter ẽm rationem. easdem quoq; numero ẽm rationem, non quidem indiuidui speciei vltimæ, sed generis. Autumat enim diuus Thomas ꝙ qualis ordo est in formis talis est & in accidentibus, in formis aũt hic est ordo ꝙ forma corporis præcedit omnes alias minus vniuersales. ideo accidens consequens formam corporis est prius accidentibus aliarum formarũ. vnde quia forma corporis secundum rationem est interminata, ideo & dimensio secundum rationem est interminata, itemq; quia illa forma corporis ẽm rationem est æterna, & quantitas similiter. Sic igitur dimẽsio interminata, est materiæ coæterna secundum rationem, quomodo vniuersale habet esse æternũ apud Auerroem, non autem secundum rem. Verum quia vna est forma corporis, & huius indiuidui realiter, & non differunt nisi ratione, sequitur ꝙ realiter dimensio interminata sequitur hanc formam indiuidui, licet ẽm rationem præcedat illam. Pro hac positione inducamus omnes rationes. primo omne accidens fundatur in composito. dicit.n. Aristo. in prædicamentis ꝙ omnia alia à primis substantiis, aut sunt in primis substantiis, aut prædicantur de primis substantiis. vnde ibidem concludit ꝙ destructis primis substãtiis impossibile est aliquid aliorum remanere. Secũdo Auer. ii. de aĩa. commen. 4. ponens differentiam inter formas substantiales & accidentales vult accidentia fundari in ente in actu. Tertio. 7. metaphysi. Aristot. & Auer. ibidem cõm. 4. aiunt substantiam esse priorem accidentibus definitione & tempore, & constat definitionem sumi à forma, maxime apud Auer. igitur forma compositi est prior omnibus accidentibus illius. Quarto, ens per se est prius ente per accidens, sed cõpositum ex forma substantiali. & materia, est ens per se, & compositũ ex dimensione & materia est ens per accidens, quia compositum accidentale, igitur prius materia recipiet formam substantialem q̃ dimensionem, ꝙ si vnica tñ est forma substantialis in cõposito. vt Auer. 1. physi. cõm. 63. & 59. & 66. videtur dicere, tunc erunt hæ rationes firmiores. Quinto, si dimensiones essent realiter materiæ coæternæ. tunc forma substantialis adueniret primæ materiæ mediantibus dimẽsionibus, & sic non ĩmediate perficeret materiam primam. Sexto, corrupto priori in quo essentialiter ĩmediate fundatur posterius, corrumpitur & ipsum posterius, sed forma substantialis manet inter materiam & formam accidentalem. & sic est prior essñaliter q̃titate. igĩ corrupta forma desinet dimensio. Septimo accñtis esse est inesse, igitur eadem inhærentia nõ manẽte, nec accñs manebit idem, sed corrupta forma subali non manet eadẽ inhærentia dimẽsionũ, igitur nec eadem dimẽsio. Octauo, in gñato quãdoq;

Quinta qõ de dimensionibus interminatus. *Positio Tho.* *Responsiones & duo Tho.*

quantitas est maior quam in corrupto vt quando ex aere fit ignis. vt dixit Auer. tunc si eadem dimēsio manet in generato, quæ pfuit in corrupto, illa pars maior vel est eadem oino cum præcedenti, aut alia. non eadem, quia tunc idē præcise esset maius & minus respectu eiusdem. si alia, igitur in generato est aliqua pars noua quæ non præfuit in corrupto. Tūc arguitur qn̄ aliqua sunt eiusdem rationis quicquid essentialiter competit vni, competit omnibus. 2. cœli. cōm. 49. igit̄ si illa pars quantitatis est generabilis, tota etiam gn̄abilia erūt quum sint eiusdē rationis, & corruptibile & incorrutpibile faciāt differre spē. 10. meta. Nono si aliq̄ pars de nouo generatur, cum non sic maior ratio de vna quam de alia, igitur quælibet, & sic non est æterna tota. Decimo relatio noua aduenit propter nouum fundamentum, sed æquale, ꝙ inæquale sunt nouæ relationis, igitur adueniunt nouo præsente fundamento accipiatur igitur aer tripedus, qui sit nunc inæqualis alteri quadrupedo, & rarefiat tripedus, nunc certum est eum effici de nouo æqualis. igitur in eo est nunc nouum fundamentem, hoc est quantitas noua. Vndecimo, aut quantitas terminata & interminata sunt vna quantitas, aut duæ, si vna, igitur non semper maneret quantitas interminata. si duæ, tunc in eodē subiecto essent duæ quantitates. Duodecimo, quod generatur non est in loco in eo quod generatur. materia prima generatur. igitur non est in loco in eo quod generatur. & per consequens nō est quanta in eo qđ gn̄atur. Decimotertio corrupto subiecto īmediato accidētis, corrumpitur & accidens, sed in corruptione cōpositi desinit esse subiectum immediatum omnium accidētium. igitur oē accidens corrumpitur. minor patet, qa non manet nisi materia prima, sed materia prima non est īmediatum subiectum alicuius accidentis, quū non īmediate terminet dependētiam alicuius accn̄tis (materia. n. de se non habet actualitatem, per quam posſit determinare dependentiam accidentis.) Decimoquarto, materia prima est in potentia pure passiua respectu oīum formarum. igitur in potentia contradictionis. Igitur non magis sibi limitat dimensionē, quā illius priuationem. Decimoquinto, oīs forma materialis educitur de potētia mãæ, dimēsio est forma materialis, igit̄ est educta de potentia materiæ & per consequens nō æterna materiæ, ex iis sumunt dimensionem esse æternam s̄m rationem, & præcedere formas s̄m rationem.

Positiones aliæ. Animaduertendum quoque est, alios dicere aliter ad Auer. mentem; sophistæ. n. dicunt æternam esse aliquā dimensionem in materia, & tamen nulla vno numero dimensio est æterna. *Iuditiū pōnum.* veriores aiunt dimensionem esse materiæ æternam secundum speciem. non autem secundum numerum. Nam vt quantum ex quanto, ita existens ex existente, formatum ex formato. materia enim nunquam est absq; forma, sed ad hoc vt existēs fiat ex existente, non oportet ponere vnam aliquam formam substantialem manere eādem in generato & corrupto, sed sufficit formam continuari vsq; ad instās introductionis formæ genitæ. igitur ad hoc vt corpus è corpore fiat, non oportet ponere aliquam vnā numero dimensionem manere in vtroq;, sed vsq; ad instans introductionis nouæ dimensionis, & hoc est dimensionem esse æternam secundum speciem, non autem secūdum numerum. Alij etiam ad mentem Auer. aiunt primam materiam posse capi vt in potentia ad formas, è quibus reponitur in specie, & sic est Subiectum & materia. Alio modo vt in potētia ad diuisionem in partes, quarum vna est extra alteram. & sic est corpus & dimensio, illa enim aptitudinalis diuisio, est dimensio, quæ actuatur per formam primo, secundo per quantitatē propriam illi formæ, & inde redditur corpus in actu. Hæc expositio accipitur ex verbis *Positio Auer.* Auer. 4. physicorum commento. 15. Mihi vero ex verbis & rationibus Auer. hincinde collectis videtur esse dicendum, dimensionem interminatam vnam numero esse materię coæternam. Imaginandum est enim ꝙ sicut materia est vna numero oīum formarum per priuationem omnium formarum, ita dimensio trina est vna numero per priuationem terminorū, & sicut materia vna numero præcedit tempore omnes formas, ita dimensio omnes terminos, & vt materia nunquā separatur à forma, ita dimensio interminata nunquā à termino. Quod dimensio vna numero sit in materia coæterna, & præcedat omnes formas, verba Auerrois & rationes eius demonstrant. addunt vero ꝙ dimensio præcedit omnes formas, & omnes terminos secūdum indiuiduum. non aūt secundum speciem, nā nullum sempiternum est tempore prius altero. Colorant hanc positionem nostri sic, ꝙ ex vno pugillo terrę fiūt decē aquæ, & non ꝙ terra sit porosior aqua, nec quòd partes iaceant propinquius, sed qm̄ in pugillo terræ plus est de materia quā in illo aquæ, & sic materia vt materia præhabet multum & paucum, & quum hæc non insit nisi per dimensionem. igitur præest dimēsio, quod erat intentum, sed quoniam dimensio interminata potest accipi dupliciter, vel vt in potentia ad terminos, & in actu dimēsio. Imaginando videlicet eam esse actu dimensionē, sed potētia ad terminos, vel imaginando eam nec esse actu dimensionē, nec actu terminatam, quo modo dicimus in ligno esse calorē potentia quidem ad esse caloris, & ad terminum caloris, & tunc ad mentem Auerrois de dimensione intermi- *Positiones duæ ad mentē Auer. de dimensione interminata.* nata emergunt duæ positiones. Prima vult ꝙ dimensio illa vna numero materiæ coæterna sit dimensio in potentia ad esse actu & ad terminos. Imaginatur enim ꝙ sicut calidum. (12. Meta. cōm. 18.) non inducit calorem in materia extrinsecum, sed facit calidum in potentia esse calidum in actu, sic generans nō inducit dimensionem extrinsece, sed eam quæ præfuit in potentia perficit in actu. *Prima positio.* Pro hac positione est etiam cōm. 15. quarti physicorum. Itemque & ratio. tertio cœli. cōm. 17. in fine, vbi sumit ꝙ illud quod est prius substātia est substātia, igitur dimensio in actu non est prior formis substantialibus, quia tunc esset substantia. & tunc rationes Auerrois hic sunt efficaces, vbi enim dimensio non præesset in materia vna numero in potētia, vtique corpus fieret ex non corpore, hoc est ex nihilo, ꝙ est contra philosophos. similiter & dimensio ex non dimensione, hoc est ex nihilo, quum non preesset nec in actu nec in potentia, quo stāte, tunc forte dimensiones essent contrariæ, se succedentes s̄m creationem in materia. vt dicunt ponentes creationē formarum, & hoc modo Auer. 13. metaphy. cō. 18. videtur intelligere illas. *Secūda positio.* Secunda positio vult ꝙ dimensio vna numero (vt dictum est) præcedit formas gn̄abiles inquantū est actu dimensio, sed potentia ad terminos. Nam vt materia est actu per se actualitate entis, prout est extra suas causas, sic dimēsio est actu dimensio propter actualitatē materiæ actualitate entis. vt vero materia est in potentia ad esse actu actualitate formę,

te formæ, sic dimensio est in potẽtia ad terminos quibus actuatur distincta. vñ per dimensionẽ materia est in loco nõtñ in tanto, vel tãto loco. Amplius est in potentia ad plures formas, habet quoq; numerũ & mensuram. non aũt certum vel numerum vel mensuram. habet & extensionẽ, non aũt sub certo numero & mẽsura. Pro hac positione facit cõ. 40. quarti cęli. & 29. tertij cœli & tex. hic, & rationes illius vt diximus. harũ aũt positionum drĩa tota procedet propter materiæ differentiam. nam Auer. interdum videtur materiæ tribuere actualitatem aliquam vltra illam formæ saltem entis. interdum vero nullam, imo præter formam nihil esse. Sed vtcunq;, respondetur ad rationes pro positione Thomæ. Nã secunda positio, q̃ hic proxime dixi, videtur magis ad mentem Auer. mouit. n. 3. physicorum qõnem. cõm. 69. vnde est ꝙ augmẽtum quãtitatis non potest crescere in infinitum, soluit ꝙ mundus constat ex tota sua materia, tota quoq; quãtitate, iccirco cum augmentum erit vsq; ad mundi molem, non poterit noua quantitas gñari, sic igitur dimensio apud eum erit ingenerabilis & tanta quãta ab ęterno. Amplius si per dimensionem interminatam non intelligit quantitatem actu actualitate & entis & dimẽsionis. tunc non tm̃ dimensio in potentia esset coæterna materię, sed oĩs forma. Nam. 12. Metaphy. agens nihil aliud facit, nisi ꝙ extrahit formas in potentia existentes in materia ad actum. vt cõm. 18. & sic labor Auer. hic fuisset nullus. Rursus. 4. phy. cõm. 84. Auer. declarat augmẽtum effici propter noui termini acquisitionem. non aũt ob nouam ipsam quantitatem. Propter hæc videtur quod Auer. velit ꝙ dimensio interminata sit actu dimensio, & actualitate entis, & actualitate quantitatis, sitq; vna numero per priuationem terminorum vt materia priuatione formarum, æterna vt materia ipsa etiam. est vero in potentia nõ quidem ad dimensionẽ, sed ad terminos, veluti materia est in potentia nõ ad materiam, ac ad esse entis, sed ad formas atq; ad esse prædicamentale. Et qm̃ accidens oẽ inhęret alicui subiecto, vr̃ velle subiectum dimensionis esse materiam & esse compositum, cõpositũ quidem est subiectum cui inhæret, materia vero rõne cuius inhæret, iccirco corrupta forma remanet dimensio. verum propter verba Auer. hinc inde contrarias, alias hęc positio melius pertractabitur. Pro solutione vero ad argumenta, aĩaduertendum est ꝙ dimensio interminata præcedit formas indiuiduales generabiles, tã prout sunt indiuidua gñum, quam specierum, forma. n. aĩalis quæ primo inducitur in embrione limitat sibi certam quantitatem q̃ nisi præcederet dimensio interminata, terminabilis vero per illam, forma animalis illa non reciperetur. terminata autem ac effecta illa in actu per terminos quos sibi limitat forma animalis, adhuc est interminata respectu formæ hominis. vnde tot sunt dimensiones interminatæ quot formæ, tot quoque terminationis & termini verum vna prima est materiæ primæ coæterna cõis omnibus. cæteræ sunt materiis secundis proprię generabiles ac corruptibiles, iuxta rõnem materiarũ secundarum. Secundo aĩaduertendum, quod dimensio interminata præcedit formã terminantem accidentaliter, non aũt essentialiter, qa tota necessitas ponendi dimensiones interminatas p̃cedere formas est vt dent materiæ dispositionẽ q̃titatiuam, formæ vero esse partibile & transmutabile. nisi enim materia esset quantitatiue disposita non posset

Necessaria pro solutione argumentorum partis contrariæ. Primum.

Secundum.

recipere plures formas simul, possetq; forma montis recipi in materia grani milij, itemq; nisi materia esset quantitatiue affecta, formæ ipsæ non essent diuisibiles transmutabiles ac generabiles. sic igitur præcedunt ipso generari ac corrumpi. Hæc aũt formæ non cõpetunt per se, sed per accidens, quare dimensiones præcedunt accidẽtaliter & nõ essentialiter, sub esse quoq; imperfecto & dispositiuo, non aũt sub esse perfecto & specifico. Vlterius aĩaduertendum ꝙ de forma corporis de genere substantiæ sunt duæ positiones. Quidam tenent eam, esse materię coæternam & actu pręcedere omnia, actu dico actualitate entis & corporis. Alij tenent ꝙ illa præest in materia in potẽtia, & nullo modo in actu, vt de dimensione diximus. De quare posterius dicemus. Tunc ad rationes. Ad primam diceret prima positio de forma corporis ꝙ dimensio interminata fundatur semper in composito, quia dimensio illa interminata æterna inest cõposito ex prima materia & prima forma corporis. & sic consequẽter de aliis suo ordine. At qui negant formam corporis, dicerent ꝙ omne accidens perfectum & prædicamentale fundatur in composito, sed accidens imperfectũ potest fundari in materia, & pręcedere formas, non quidem essentialiter, sed accidentaliter. Per idem ad Secundam. accidentia. n. perfecta fundantur in ente in actu. imperfecta vero fundari in ente in potẽtia, & accidẽtaliter nihil ꝓhibet. Sed dices in quo differũt imperfecta accidentia à substantialibus formis. Potest dici ꝙ formæ fundãtur in materia & ratione materiæ entis in potentia & rõne entis in potentia, at accidentia imperfecta fundantur in ente in actu, sed rõne entis in potentia & materię. Ad Tertium Auer. respõdet. 7. Metaphy. cõm. 4. ꝙ satis est vt substantia ratione materiæ præcedat accidens, vt est in proposito. substantia enim pręcedit dimensionem ratione materię quod satis est. Ad quartum cõcederent ꝙ ens per accidens sit posterius ente per se, & cõposito per se, modo compositum per se est materia cũ forma corporis. Vel dicendum ꝙ ens per accidens põt præcedere accidentaliter dispositiue ens per se, & hoc est satis. Ad quintum, dicerent ꝙ forma substãtialis ĩmediate perficit materiam primam in rõne subiecti receptiui, sed mediantibus dispositionibus quantitatiuis, & qualitatibus per accidẽs in rõne medij dispositiui. Ad sextum dicerent ꝙ causæ sunt sibi inuicem causæ, forma quidem materiæ, & ecõtra materia formæ, vt dicit Auer. Et ideo corrupta forma simpliciter desinit materia & dimẽsio & totum, at hac forma corrupta alia succedit, & inde est materiæ & dimensionum perpetuitas, qđ satis est. Ad septimũ dicerent ꝙ remanet semper eadẽ inhærentia per se & prima. nam dimensio vt dimẽsio interminata primo & ꝑ se inest materiæ. Licet forma desinat, vt diximus. Ad octauum dicerent ꝙ eadem numero dimẽsio est in gñato & corrupto, nõ quidem positiue, sed per priuationem terminorũ. vt de mã dictũ est, est tñ altera atq; altera terminata, ꝑꝑ differentiã terminorũ, & sic cõcederent ꝙ aliqua pars in actu est in generato, quę non pręfuit in corrupto. Tunc ad formã dicerent ꝙ dimensio interminata, & dimensio terminata vel illa pars, quæ est in gñato nõ sunt eiusdẽ rõnis, nec diuersæ rõnis, sed nõ sunt differentis speciei. vt homo in potentia & homo in actu, non. n. differunt specie, quia quę differunt spẽ sunt in actu, nec sunt idẽ specie propter idem, sed nõ sunt differentes specie. illa

Tertium:

Ad rationes.

Dubiũ. Responsio.

enimmet dimensio interminata, quæ præfuit in materia, efficitur terminata & in actu, & ita potest dimensio interminata esse ęterna, & terminata corruptibilis. & tñ non differunt specie, etiam illud. 10. metaphy. intelligitur in substantiis non accidentibus. Ad. 9. dicerent quod æterna esset tota, tota tñ non est æterna, vel nulla pars est æterna, sed æterna est tota secundum perfectionem totius. Ad decimum dicendum, ꝙ fundamentũ illius est quantitas in actu terminata, & hæc est noua, tñ dimensio interminata accepta per priuationem terminorum est æterna. Ad vndecimum dicendum ꝙ sunt vna sicut potentia & actus, & duæ vt perfectibile & perfectio. Et hæc duo inesse vni subiecto non est inconueniens, Ad duodecimũ materia nõ est in loco terminato, sed est in loco interminato, & sic materia est quanta interminate & nõ est quanta terminate. Ad decimumtertium. Materia prima potest terminare dependentiã accidentis imperfecti, licet nõ sit in actu. Ad decimumquartum. Quidã concedat ꝙ mã sit in potentia contradictoriis etiam ad dimẽsionẽ interminatam, & ꝙ illa est corruptibilis, licet nunquã corrũpetur, qa in accidẽtibus nihil prohibet. 12. meta. cõm. 41. vel dici potest quod materia est potentia pure passiua respectu formarum in actu, nõ aũt respectu formarum in potẽtia. Ad decimum quintũ. Dimensio est forma materialis non terminata in potentia ad vlteriorem actũ, non perfecta. Ideo nõ est educta de potentia materiæ, sed coęua. Multæ quoq; alię sunt rõnes pro hac positione, & contra, quæ ex his facile possunt solui. ideo omittant̃, quid vero sit dimensio interminata, quoq; mõ insit materię, & an sit dimẽsio actu an potentia dictum est.

Sexta qõ de dimensione terminata.

Reliquum quæramus de dimensione terminata, vtrũ sit res noua distincta realiter ab interminata, & quid sit terminus. Qđ noua res sit, patet primo, qa generat̃ simul cum forma. interminata vero est æterna saltẽ illa quę est prima, & oĩbus formis cõis. Scđo hęc in diuersis est diuersa. illa est vna, vti materia ipsa. Tertio terminata est propria formę. Interminata mãæ, & quæ differunt subiecto differunt re & esse. Pro altera parte vr̃ ꝙ actus non ponat in numero cũ potentia, itẽq; perfectio minime cũ perfectibili. Res hæc tota pendet ex differẽti opinione de termino dimẽsionũ. Est aũt terminus bifariã, essentialis alter & sic superficies est corporis terminus. Linea superficiei. punctum vero lineę, & de hmõi termino Auer. non loquit̃. Alius est terminus accidẽtalis, sed intrinsecus, & de hoc multiplex est positio. vt Egidius nr̃ Romanus vir doctissimus narrat.

Prima positio.

Prima põ quidem vult formam esse terminum dimensionũ. Nam vt prima materia ẽm se est interminata. terminatur aũt per aliam atq; aliam formã, sic ipsa dimensio per sui essentiam est interminata, terminatur vero vt est cum alia atq; alia forma. ẽm. n. formæ exigentiam qñq; maior, quandoq; minor efficitur quantitas. Quare patet dimensionem interminatam præcedere formam. terminatam vero sequi. Itemque patet etiam materiam per dimensionem interminatã occupare locum, Per terminatam vero tm̃ vel tm̃ locum, Vnde cum hæc terminatio fiat à forma. patet ꝙ occupare tm̃ vel tm̃, competit materiæ rõne formæ. Occupare vero locum simpliciter, competit materię rõne dimensionis. Tunc iuxta hanc positionem dicendum qđ dimensio interminata & terminata sunt idem re ac in subiecto, differunt rõne & modo. Ipsa enim dimensio ẽm se accepta est interminata, vt vero huic vel illi formæ coniuncta, est terminata.

Impugnatio.

Sed hæc positio sic simpliciter accepta, stare non potest. Primo quia vel quantitas terminata præcise est dimensio, vel dimensio cum forma. Si præcise dimensio, sic nullo modo distinguitur à dimẽsione interminata. Si est dimensio cum forma, sic aggregatum per accidens, & sic non reponetur in specie. Secundo tunc quantitas terminata non sequetur formam, quia non ratione quãtitatis, cum illa præcedat, nec rõne formæ quia idem non sequitur se, nec ratione congregati, quia illud non est vnum per se. Tertio tunc quantitas terminata non fundaretur in composito, quia nulla eius pars fundatur in illo. Quarto tunc totum punctum quãtitatis erit subiectiue in prima materia contra ipsum Auer. secundo de anima. cõm. 4. & 7. meta. cõm. 2. consequẽtia patet. nam forma est in materia prima & dimensio simpliciter similiter, & sic totum. Quinto si forma est terminus dimensionum, vel essentialis vt punctus lineæ, vel vt actus potentiæ, vel vt differentia generis vel gradus latitudinis, & patet quod nullo horum modorum, nec vt modus intrinsecus dimensionum, quia est alterius prædicamenti. Sexto quod non est quantitas non videtur formaliter causa occupandi locum maiorem vel minorem. Forma non est formaliter quantitas, quare minime est causa occupationis loci. Septimo si dimensio ignis separaretur à forma ignis & poneretur in aere vel aqua, quantum locum occupabat dum cum igne erat, tm̃ occuparet & nunc. vt Auer. dicit de cubo quarto physi. cõm. 76. Igitur non à forma substantiali est terminus dimensionum. Positio itaque hæc sic simpliciter intellecta, videtur erronea, & contra Auer.

Secũda positio.

Secunda positio quam etiam approbat Egidius noster est ꝙ per quantitatem interminatam intelligitur dimensio ẽm se, per terminatam vero ipsum vt cõiunctam huic vel illi raritati siue densitati. Vnde quod occupet locum materia ipsa habet ab interminata dimensione, ꝙ vero tm̃ vel tm̃ locum, à raritate vel densitate, quare raritas vel densitas terminus est illius. Tunc patet ad quęstionem, ꝙ dimensio terminata & interminata sunt idem realiter & distinguuntur ratione. nam dimensio simpliciter est interminata ipsa, & vt raritati vel densitati coniuncta, est terminata.

Impugnatio.

Sed nec hæc positio stare potest. primo per omnes rationes nunc factas, quæ sunt contra hãc, vt contra illam. Secundo, quia Auer. hic ait quòd accidens commune duobus vel pluribus subiectis habet terminatum & interminatum, vt raritas & densitas. Tunc arguitur, quod de se eget termino, non est alterius rei terminus. densum & rarum egent, termino igitur non sunt alterius rei terminus.

Tertia positio.

Tertia positio vult superficiem esse terminum trinæ dimensionis, & propterea ꝙ trina dimensio absolute sit interminata. vt vero coniũcta huic vel illi superficiei, sit terminata. Tũc ad quęstionem patet. ꝙ dimensio interminata & erminata sunt idẽ realiter & differũt ratione, vt prius. Hunc modum videtur tangere Auerroes. 4. physico. cõm. 15.

Impugnatio.

Sed nec hæc positio potest stare. Primo per rationes communes. Secundo, quia vnamet superficies est communis generato & corrupto, ac indiget ipsa termino. Tertio, quia superficies non esset nisi terminus corporis, sed quis esset terminus longitudinis quis latitudinis quisue altitudinis, ex hoc non habetur. Quarto, quia superficies est quantitas non corruptibilis nisi diuisione, etiã & terminabilis per terminum

Quarta pō. num proprium. Quarta positio est, quod dimensio interminata & terminata accipiuntur vt vniuersale & particulare. nam sicut magis vniuersale per minus terminatur, ita interminata dimensio per terminatam. Tunc patet ambas esse re easdem. differre vero rōne. vt vl'e & particulare. Impugnatio. Sed hæc stare minime potest. Primo quia tunc dimensio non haberet esse reale, nisi vt vniuersale. Secundo tunc non vna numero dimensio esset materiæ coæterna, sed vna specie. Tertio tūc non tm̄ signanter trina dimensio esse materiæ coæterna, sed cæteras res g̃natim acceptæ & ꝑm rationē considerata. Quarto, quid superadderet dimensio terminata ipsi interminatæ? nihil sanè, nisi designationem indiuidualem & dimēsio interminata esset vniuersale tm̄. Positio quinta antiqua. His acceptis nos olim ad quæstionem hanc dicere soliti eramus, terminum dimensionum esse aliquid, & non esse de genere quantitatis, quia tunc esset essentialis, nec esse substantiam, vt diximus, quia non forma, nec esse qualitatem, quia non raritas, nec per idem poni potest situs, vel actio, vel passio, vbi, vel qn̄. Propter quę dicebamus ipsum esse in g̃n̄e relationis, hoc est extensionem, quæ est dimensioni acquisita per accidens, mediante raritate vel dēsitate. Imaginabamur enim quantitatem, vt quantitas est, habere certam extensionem, quæ est quædam partiū distantia, vel earum iuxta positio, quā quantitas habet suapte natura, ob qd' vbi separaretur à raritate vel dēsitate adhuc retineret illam, licet sit variabilis penes dr̃iam rari & densi, prout.n. alteri vel alteri coniungitur raritati, vel densitati, efficitur relatio illa maior vel minor, si peteres, vnde hæc variatio inest ipsi dimensioni? Respōdebam propter motum rarefactionis, vel condensationis. In rarefactione enim vel cōdensatione sunt tres motus, duo per se, alius per accidens. Primus quidem est alteratio, ad raritatem rarefactio, ad densitatē cōdensatio terminata, quæ sunt qualitates sequentes calidum & frigidum. 7. physicorum. cōm. 11. & 15. Alius est motus localis ad maiorem, vel minorem locum. Tertius est ad partium distantiam, vel propinquitatē quæ est relatio partium inter se comparatarum. quæ etiam interdum raritas & densitas appellantur, vt. 4. physicorum. cōm. 84. quū prope principium dixit ꝙ rarum & densum sunt contraria in quantitate, accipit enim rarum & densum relatiue & nō qualitatiue. Ibidem etiam dixit ꝙ motus de raritate in dēsitatem, est motus de maiori quantitate ad minorem, vbi terminos per accidens intendebat. Quare terminus ille cōpetit quātitati tanquam subiecto, variatur tn̄ propter qualitates, quæ sunt raritas, & densitas. Videtur aūt hoc ad mentem Auer. nam. 4. phy. cōm. 76. accipitur ꝙ si cubum separatum poneretur in aere vel aqua tātundem faceret latera distare, & sic extēsio inest quātitati etiam per se, si separaretur ab oī alio. Impugnatio positionis antiquæ. Sed mihi videtur nunc quod positio hæc deficiat. primo quia hic terminus esset extrinsecus, & terminata ipsa quantitas esset aggregatum per accidens. secundo, omnis relatio requirit fundamentum, & terminum, modo fundamentum illius non videtur esse nisi raritas vel densitas qualitatiue, & quū non possit relatio inesse absq; fundamento & termino, tunc cubum separatum non Pō propria. faceret latera distare. Propter hęc & alia multa, vr̃ mihi esse dicendum de quantitate, vt de qualitate. v. g. de calore. Nam vt calor variatur propter gradus qui faciunt intensum & remissum, sic dimensio variatur ꝑꝑ gradus extensionis, siue faciant longum siue latum, siue altum. Vt igitur terminus caloris est gradus intensionis, sic terminus quantitatis est gradus extensionis. nam vt gradus intensionis est id quo calor dicitur tm̄ vel tm̄ intensus, sic gradus extensionis est, quo dimensio est tm̄ vel tm̄ extensa siue in lōgum siue in latus siue in altum, igitur terminus quantitatis est gradus extensionis, & per consequens dimensio terminata est dimensio sub tanto gradu. iccirco sicut idem calor numero est à principio vsque ad finem intēsionis, sed variatur penes terminos, hoc est gradus, sic vna est oīum dimensio. sed variatur penes terminos, hoc est gradus extensionis. igitur vt calor & calor cū tot gradib' sunt idem realiter, sic dimensio interminata, & ipsa sub tot gradibus extensionis sunt idem re, & differunt penes connotatum. Ex quo patet terminum nō esse extrinsecum à dimensione, quia non alterius est prædicamenti, nec intrinsecus, quia non de essentia eius. Verum aīaduertendum ꝙ terminus est multiplex, Essentialis vnus vt corporis superficies, superficiei linea, lineæ punctus. Sil'r & differentia generis, & definitio spēi vt scis, Fundamentalis alter vt forma. est. n. forma origo & fundamentum oīs terminationis cōcomitās, vt raritas vel densitas, & reponēs ipsam inesse vltimo, & sic possunt oēs isti modi conuenire, dicentes. n. formam esse terminum accipiunt terminum pro origine & fundamento terminationis. dicētes vero raritatem vel densitatem, accipiunt pro termino cōcomitatiuo, penes quem pōt euariari terminus vltimus. Capiendo terminum pro vltimo sic gradus extensionis est terminus. Secūdo aīaduertendum ꝙ iste terminus vltimus est naturaliter competens ipsi quantitati, non quidem essentialiter, sed separabiliter, quia separata forma ab illa qualitate, adhuc pōt ipsa quātitas detinere illū. Verum prout alteri vel alteri formæ & raritati coniungit̄ euariatur gradus extensionis vel minorationis. Nam naturaliter est duplex, essentiale & separabile. scđo cęli. cōm. 100. & 9. Quare patet cubum separatum à forma & qualitate adhuc detinere terminum suæ magnitudinis, vt dixit Auer. Ipsum quoq; huic vel illi formæ & raritati vnitum etiam euariari penes maius vel minus. quod si dicatur Auer. velle superficiem esse terminum, loquitur dicas in exemplo. Instantia. Responsio. Nam superficies nō potest esse terminus nisi corporis & essentialis, de quo nunc non loquimur. Per hæc ad argumenta in principio patet solutio. Post hæc quærūt de termino qualitatis interminatæ. Septima q̃o d termino qualitatis. est. n. qualitas interminata, quæ pluribus vel oībus corporibus cōis est ꝑm indiuiduum vt diaphaneitas quæ vna numero est cōis aeri & aquæ. Hic differenter respondent doctores. Sed id mihi vr̃, quod de dimensione. est. n. terminus vno modo essentialis vt differentia generis, definitio speciei, & id genus. Alio modo fundamentalis, vt forma est oīum accidentium terminus, pro quanto per ipsum oīa reponuntur in esse actuali & terminato. Alio modo est terminus ille qui reponit rem in esse vltimo, nec tn̄ intrinsecus, nec extrinsecus, quiq; terminus constitutionis nuncupatur, & hac rōne gradus intensionis vel remissionis est terminus qualitatis, nec. n. esse intensum est extra rationem qualitatis nec intra, sed est, vt dicunt, modus intrinsecus eius. Impossibile est. n. vt duæ formæ numero limitent sibi duas qualitates ꝑm eundem gradum intensionis punctaliter. hæc de termino accidentium dicta sint satis.

Et quia illa forma, scilicet dimensionis, non terminate existit in prima materia primitus, & succedit sibi in ea, tum impossibile sit hoc subiectum recipere duas earum in eadem parte existente terminatæ quantitatis. ideo impossibile est à subiecto denudare formam, vel subiectum denudari à forma, nisi per formæ destructionem.

Cōmen.25. Nouum est hoc capitulum & tertiū videlicet, sed quid in hoc intenderit non vna rōne dicunt. Contēporanei nostri volunt Auer. nūc confutare positiones veterū, vt vel illam Empedoclis, vel illam Auicen. Empedocles. n. opinatur quod generatio & corruptio fiant ob litem, & amorem. Auicenna vero ꝙ generatio fiat ab intelligentia agente per hoc ꝙ ponit formas in materia, & non extrahit illas, apud quem generatio est positio formæ in materiæ, ac quodammodo creatio, vt recitat ipse. 7. metaphy. cōm. 31. & 12. eiusdem. cōm. 18. Auer. vero contra hos insurgit, & declarat generationem fieri per hoc ꝙ agens extrahit formas de potentia ad actum, ipsumq; compositum generando. Ioannes vero vult Auer. declarare naturam formæ, nā declarata natura materiæ consentaneum erat nunc naturam formæ declarare. Ego vero dico omnia hæc declarari hic, sed finalis eius intentio est declarare secundā causam gñationis & corruptionis. sunt. n. causæ generationis & corruptionis materia p̄disposita dimēsione, & formarum contrarietas ſm se vel suas qualitates. Nam hoc vltimo loco intulit, eo ꝙ istud est finaliter intentū. Assumit itaq; primo ꝙ impossibile est formā materialem esse absq; subiecto, & subiectum esse absq; forma, nisi per formæ destructionem. hoc probat enthymematice, dimensio interminata præcedit in mā, & formę succedunt sibi inuicem in mā dimensionata. igitur formā non pōt esse absq; subiecto: nec cōtra subiectū absq; forma. Prima pars enthymematis est lōgis verbis deducta. Secūda vero in litera ꝓbatur, ꝙ impossibile est subiectum recipere duas formas simul in eodē puncto materię designato quantitate terminata.

Dubitatio literæ. Sed dices: vr̄ ꝙ prima propositio superfluat, & ſcđa sufficiat. Nā posito solo ꝙ formę succedāt sibi in mā, & ꝙ impossibile sit illas simul recipi in eodem puncto materiæ: sequitur ꝙ forma non possit esse absq; materia & materia absq; forma, quia detur oppositū ꝙ forma possit esse sine materia, & materia absque forma, tunc non sibiinuicē succederent, sed diu separatæ starent.

Solutio. Dici pōt ꝙ prima propositio non facit ad consequētiā, ꝙ accepta sola ſcđa valet per regulam gñalem ex opposito consequentis, inferendo oppositū antecedentis, sed facit ad propositionem illam ſm. vnde vis syllī est hypothetice sic. Si formæ succedūt sibi, forma non pōt esse absq; materia, nec contra. Nam detur ꝙ stent separatę tunc non succedunt, quū successio fit mutua formarum cōtiguitas rei ad rem nullo tpe interposito. Sed formæ succedūnt sibi, qa pręcedit dimēsio, quæ est causa, quare formę recipiantur in mā successiue, vt prædixit. igit̃ forma nō pōt sine mā, nec materia sine forma esse, & sic in verbis nihil superfluum est. Et hāc expositionē ignorauit. Ioan. Animaduertendū ꝙ hanc conclusionē accipit Auer. ab Aristo. primo de generatione. tex. cōm. 17. vbi probauit vnius formæ generationem esse alterius corruptionem. & econtra.

Neq; etiam est possibile ipsam fieri in subiecto, nisi per agens extrahens illam de potentia ad actum.

Cōmen. 26. Secundo assumit gñationem effici non per creationem, sed per formæ extractionē. Istud pōt esse suppositio. & pōt ex nunc dictis probari, cū. n. necesse sit subiectum quantum præesse, forma non creabitur, cum creatio fiat nihilo præsupposito. fit igit̃ per extractionem, quū oē qđ fit vel creatione vel extractione edat̃. Amplius si mā quāta præest, vel pēst vt in illa reponat̃ forma, vel vt ex illa extrahatur. Sic vt in illa reponatur, tunc generaretur forma per se, & ita illa esset per se existēs, qđ. 12. meta. cōm. 18. est destructū. Si vt ex illa extrahatur, habetur propositum. Propositionē hanc quoque accepit Auer. 7. metha. cōm. 23. 28. & 31. Animaduertendum de gñatione præfuisse duo extrema & medium. Anaxa. Clazomenius generationem posuit totaliter ad intra cū generationem dicat latentis formę manifestationem. Alexan. Temistius, Auicēna, & pleriq; græci dicūt generatione esse ex toto ad extra vt ꝙ formæ oī ex parte in materia ab agente reponantur. efficiuntur. n. formę ab agente & in materia reponuntur. Aristo. vero (vt. 12. meta. cōm. 18. narrat Auer.) mediauit. voluit. n. compositum per se effici ac formam & materiam per accidens, Iccirco productum ſm partem præsupponitur vtpote ſm materiam, & quantum ad hoc cū latitatione conuenit. ſm partem aduenit vt ſm formam, & quantum ad hoc cū positione & creatione concordat. ab vtrisq; vero differt, quia partes fiūt per accñs, compositum vero per se fit, rem hanc apertius in 12. metaphysicæ aperiemus. Positiones de generatione.

Vnde necesse est has formas esse contrarias, adeo quod altera corrumpat suam contrariam & subiectum recipiat formam similem.

Cōmen. 27. Tertio ex dictis assumit formas esse contrarias non quidē vera specie contrarietatis, sed vt altera corrumpat suam contrariam, hoc est contrarietatem quæ est inter duo sese corrūpentia, quę esse potest in substātiis compositis & simplicibus, qua rōne subiectū ipsum iure recipiet formā, qua agenti persimile derelinquatur. Ex dictis syllogiçatur res hæc sic, quæcunq; sibiinuicē succedunt eodē in subiecto, sunt contraria, formæ generabiles sibiinuicem succedunt eodem in subiecto, per nunc iā dicta. igit̃ sunt contrariæ modo & rōne dicta. Maior patet, nā non possunt formæ sibiinuicē succedere nisi per corruptionē prioris. Et per hoc ꝙ agēs extrahit cōtrariā primę. Ioan. hic dicit tria. dicit. n. primo ꝙ materia recipit plures formas simul, & plures successiue, recipit quidem plures simul ꝑ materiæ partes pro vt alia materiæ pars romę, alia Suessæ disponit̃. partes vero ipsius materiæ præsunt ꝑ dimensiones interminatas p̄cedentes, quare hæc fuit necessitas dimensionū interminatarum. successiue vero quia vna contrariatur alteri, & subiectum est vtrisq; cōe. Dicit ſcđo qđ forma iccirco alteri cōtrariat̃ formæ, ꝑ agēs contrarium, quod videlicet inducit dispositionem contrariam. cōtinentur. n. formæ æqualiter in potentia agētis & materiæ. 12. metaphy. cōm. 36. Dicit tertio, quod iccirco non oportet fieri resolutionem vsq; ad materiā primam, vt multi autumāt, quia tunc gñatio vnius nō esse corruptio alterius. essent. n. motus distincti, & non simul. Sed hæc quæ Ioan. ait, non sunt necessaria, primum quidē non, qa teneri pōt mām simul recipere plures formas, non quidē ꝑ partes actu præcedētes, sed quia ipsa est multiplex i potentia. efficitur autem actu plures ob dimēsiones terminatas sequentes. quare sola materiæ multiplicitas erit sufficiens vt plures actu formæ in eadē recipiantur materia. Scđm minime valet. nā solaris radius vnus nūero exñs ꝑ vnā qualitatē numero Ioannis dicta. Impugnatio.

numero, videlicet, calorem cœlestē, liquefacit cæram, & condensat lutum, itemq; ex vaccino cadauere apes ex equino vespes generat, vbi constat illud effici ob materiæ differentes dispositiones, quæ præerant. Tertium etiam nō valet quia generatio & corruptio oīno sunt mutationes, vel motus distincti sūt, tñ vnus, ꝓpterea quia ad vnam principalem ordinantur formā vltimā. Hæc igitur quæ Ioānes ait, non sunt auscultanda. quid vero sit dicendum in his, iam ex litera patet.

Vnde formæ elementorum sunt contrariæ, & ideo passiua dicuntur quodammodo esse contraria, & quodammodo esse similia.

Cōmen. 28. Siue istud sit quartum, & vltimum assumptum siue sint duo, prima pars ab Aristo. accepta est ad verbum secundo de generatione, tex. cōm. 49. Secunda vero primo eiusdem. tex. cōm. 51. & ambæ ex dictis syllogiçantur sic, quæcunq; mutuo se corrumpunt & ab agente extrahuntur de potentia ad actum, sunt inuicem contraria, & agenti in principio contraria, in fine similia. Elementariæ formæ mutuo se corrumpunt, ac ab agente extrahuntur de potentia ad actum, igitur sunt contrariæ, & subiecta eorum in principio agenti sunt dissimilia, & in fine similia. Hæc ex dictis colliguntur. Quæres hic & diligenter vtrum formæ substantiales elemētorum sint contrariæ, & videtur quod sic per verba Auer. hic primo. Secundo per verba eiusdem primo physi. cōm. 52. & secundo cœli cōm. 33. Ad oppositum est Auer. 5. physi. cōm. 10. & sic in dictis Auer. est maxima contradictio. Circa hanc qōnem Alex. pluribus locis maxime in libro de sensu opinatus est elementarias formas esse inuicem contrarias, petit. n. primo quod formæ elementariæ sunt qualitates, vt ignis calor & siccitas, atq; frigiditas & humiditas, & in cæteris id genus. Et rōnes Alex. ad hoc sunt plurimę. vt in lib. destructio. d. recitamus, ꝙ vero dicat Aristo. in prędicamentis substantiæ nihil esse contrarium, Alex. intelligit de substantia perfecta. Accepit secundo ꝙ qualitates sunt contrariæ, & sic in prima figura formæ elementariæ sunt contrariæ. Hęc est positio Alex. quam diffuse recitamus in lib. destructio destructionum. Sed contra hanc positionem arguit Auer. 5. physi. cōm. 10. & potissimum contra minorem. videlicet ꝙ formæ elementariæ sint qualitates, quia quod est accidens vnius, non potest esse substantia alterius, ꝙ. n. vere est, nulli accidit, primo physi. tex. cōm. 27. modo eiusmodi qualitates sunt accidens mixtis, igitur non possunt esse substantia elementorū. Ioan. 5. physi. qōne vtrum substantiæ sit aliquid contrarium, ait Alex. nunquam illud sensisse. nam dicit Alex. in lib. de sensu sic. qūo igitur si aquæ quidem esse est in humiditate & frigiditate. Ignis aūt in caliditate & siccitate, & reliqua. Ecce qūo Alexan. loquitur cōditionaliter & non assertiue, & sic cogitur Ioan. improperare Aue. Et nō solum Auer. sed Them. in. 5. etiā physicorum, qui de Alex. idem sentit, & simplicium, similiter & oēs græcos, Videtur quoq; & ipse mācus, quum neq; verba Alexan. omnia legerit eo in lib. quē allegat. Aristo. in lib. de sensu conclusit substantias nō esse contrarias. vbi Alexā. in capitulo de sapore, circa finē, mouet qōnem, quomodo igitur si aquæ quidem esse est in humiditate & frigiditate, ignis vero esse est in caliditate & siccitate, non contrarium aquæ igni ſm ꝙ aqua & ignis? Vbi soluit qōnem, & tu vide. Ecce ꝙ Alex. supponit qualitates esse formas elementorum & super illo fundat qōnem suam, & ita Ioannes vel non vidit lib. illum, vel inique locutus est contra tantos philosophos. Etiam prętere in lib. de aīa Alex. idem apertissimis verbis ait, ꝙ circa initium tibi facile erit videre. Sunt quidam qui volunt (& ego cū eis alias fui) Alex. æquiuoce loqui de qualitatibus, cū enim formæ elementorum sint innominatę, interdum per qualitates alteratiuas nuncupantur, vt Alex. fecit. Interdum per motiuas, vt Auer. qui vbiq; grauitatem & leuitatem voluit esse formas elementorum, qua etiā rōne Auer. ipse. 8. meta. videtur excusare eum cōm. 5. Verum quid sit sentiendum, nunc scribimus in lib. d. d. Hęc nunc, satis tunc patet ad argumenta per ipsum Auer. 5. physi. cōm. 10. elementa. n. esse contraria ſm qualitates est verum propria rōne contrarietatis, ipsa esse contraria ſm formas, est verum contrarietate quę est inter corruptiua & incompossibilia. Hæc de contrarietate formarum elementorum, & sic completur secunda causa corruptionis, & generationis, quæ est formarum contrarietas.

Oblatio qō est de cōtrarietate formarum elementorum.

Positio Alexā.

Impugnatio.

Quid Ioann.

Contra Ioann.

Vnde si aliqua corpora simplicia sunt, quorum forma caret contrarijs, contingit quod illæ formæ sint nec generabiles, nec corruptibiles, nec habentes subiectum cōmune. Declaratū est igitur quod causa corruptionis entium & factionis eorum est contrarietas existens in suis formis & cōmune subiectum, quod nullam habet propriam formam, sed est potentia recipiens numerum secundum formam diuersas in specie, & numerum secundum formas diuersas numero, & quæ sunt secundum magis & minus.

Hactenus declarauit secundam causam generationis & corruptionis, videlicet formarum contrarietatem, nunc (vt mihi videtur) probat illud per signum, & locum à contrario. hoc modo, quia formæ quarū subiecta carent contrario sunt ingenerabiles & incorruptibiles, imo nec habent subiectum cōe, & materiā cōem in qua recipiantur, sed sunt simplices. Animaduertendum primo ꝙ rō hæc est Aristo. in primo cœli. cōm. 20. per quam conclusit cœlum esse incorruptibile, quia videlicet caret contrario. Secundo animaduertendum ꝙ istæ duæ sunt causæ gñationis & corruptionis. videlicet subiectum cōe dimensione affectū, & formarum contrarietas. Sunt aūt hæ causæ conuertibiles ſm consequentiam. nam vbi non est contrarietas non est transmutatio. oīs. n. transmutatio est de termino contrario in terminum contrarium, vbi non est transmutatio non est materia cōis dimensione affecta, nisi materia sit ibi ociosa, vt dicit Auer. primo cœli. cōm. 20. Contra etiam vbi non est materia, ibi nec est contrarietas. nam vbi non est materia, non est transmutatio, & vbi non est transmutatio, non est contrarietas. Hæ igitur causæ sunt duæ inuicem affirmatiue, & negatiue conuertibiles. Ex iis infert intentum, ꝙ videlicet duæ sunt causę gñationis & corruptionis, vna est contrarietas formarū vel in se vel in suis qualitatibus. Secunda est subiectum cōe, ꝙ nullam habet propriam formam, inseparabilem, sed est potentia recipiens numerum ſm formas diuersas in specie, & numerum ſm formas diuersas numero, & quæ sit ſm magis & minus, & hoc est intentum, quasi dicat ꝙ licet ipsa sit vna numero, est capax oīs multitudinis tā ſm indiuiduum q̄ ſm speciem, & ſm extensum in amplū vel minus extensum. vt. 12. meta. cōm. 14. & 1. de gñatione. cōm. 29. Animaduertendum est ambas has causas ex verbis Aristo. reperiri. vt. 7. meta. tex. cōm. 22.

Cōmen. 29.

Vbi

Vbi ait materiam esse rem propter quā vnumquodq; potest esse, vel nō esse, itemq; tex.cōm.53. idē adiicit. & in.9. tex.cōm.17. ait potentiam materiæ esse cōtradictionis. videlicet tam ad esse q̄ ad non esse. Et in secundo de generatione tex.cōm.51. idem similiter. Ex quibus primum constat primo vero philosophicæ auscultationis. ex cōm.60. & primo cœli. tex. cōm.20. Secunda causa generationis & corruptionis accipitur, vt ꝙ generatio è contrario fit in cōtrarium, & ꝙ vnūquodque suo è contrario corrūpatur. Sed dices Auer. vbiq; infert, si cœlum est ex materia quantitate interminata affecta, est generabile & corruptibile. modo si causæ generationis & corruptionis essent duæ, Auer. argueret ab insufficienti, vt Egidius respondet vbiq;. Ad hoc respondet Auer. primo cœli. cōm.124. ꝙ omne possibile ab intrinseco infert possibile ab extrinseco, & econuerso, hoc est ꝙ hæ duæ causæ sunt conuertibiles. habere.n. materiam quantā cōem infert habere contrarium, & econuerso. sunt igitur duæ causæ totales sese inferentes, & propterea non arguit ab insufficienti.

Dubitatio.

Responsio.

Et causa huius totius est, quod hoc subiectum recipit primitus dimensiones interminatas, & quia est multum in potentia.

Ioānes causam hanc refert ad id quod proxime dixit. accepit.n. materiam entem vnam numero recipere formas diuersas specie & numero, cuius rei Ioan. vult nunc Auer. tradere causam ob id videlicet quod materia prærecipit dimensiones ante formas, quibus efficitur multa in potentia. Hanc expositionem contemporanei nostri sectantur, verum volunt duas esse causas cur materia plures recipit formas insimul, quas ambas dedit Auerr. prima, quia materia ante formarum receptionem prædisponitur dimensionibus, altera est, quia ipsa est multa in potentia. Ioannes opinatur vnam esse causam tm̄, videlicet quia dimensio præcedit, propter ꝙ & materia multa efficitur potentia. Animaduertendum ꝙ de potentia materię duas recitauimus pōnes. vna ꝙ potentia & dimensio sint vna res, & dicerent ratione. Altera ꝙ potentia & dimensio sint duæ res, duæq; passiones materiæ competentes ordine quodam. Prima positio habet dicere. vt Ioannes ait, ꝙ materia prima per dimensiones & recipit formas simul, & est multa potentia, eo ꝙ dimensio & potentia vna est res. Secunda positio habet dicere materiam recipere plures formas simul & successiue, & propter dimensionem, & propterea quia multa potentia. nam propterea quia est multa potentia, est apta recipere plures formas tm̄, non tñ simul vnde si materia nullas haberet dimensiones, reciperet plures formas, sed ordine quodam. quia vero prædimēsionata, apta est recipere plures simul. Egidius vero vult Auer. redire ad proximum capitulum, præaccepit.n. dimensiones interminatas esse materię æternas, nunc Auer. illud probare autumat. Et oēs hæ expositiones stare possunt, & sunt possibiles. Verum mihi videtur ꝙ cum Auer. duas esse causas gñationis & corruptionis accepisset, nunc comparet inter se illas, & vult potiorem, ac (vt ita loquar) totaliorem causam generationis & corruptionis esse habere subiectum siue materiam cōem dimensione interminata dispositā. & multam potentiis. Et hoc accipit vt patet in litera. Declarabit aūt postea ꝙ quia materia est præquāta & multa potentia: generationes sunt & plures simul & successiue, sed propter quid hæc sit generationis principalior causa & totalior, Auer. non dicit. Vř aūt mihi hoc esse primo quia principalius est quod est intrinsecum vt pars, q̄ quod extrinsecum. Secundo principalius est, quod nulla causa potest impediri, q̄ quod leui è causa impeditur. nulla.n. causa potest facere quin materia quanta & multa potētia sit capax corruptionis, sed ꝙ contrarium applicetur contrario sæpe accidit impedimentum. sic igitur patet materiam quantam & multam potentia esse potiorem generationis & corruptionis causam quā cōtrarium ipsum.

Cōmen. 30. Varia textus introductio.

Declaratio positionis horum

Egidij expō.

Propria expō.

Cōparatio causarū gñationis

Quoniam si non haberet dimensionem, non reciperet insimul formas diuersas numero, neque formas diuersas specie, nisi in temporibus diuersis, sed in eodem tempore non inueniretur nisi vna forma, & cum hoc quod eius materia est vna numero.

Accepit præhabere dimensiones interminatas esse causam ꝙ materia potest simul plures formas numero & specie recipere. hoc probat ducendo ad impossibile sic, si materia non p̄haberet dimensiones interminatas. tunc non reciperet plures simul, sed in diuersis temporibus, ait Auer. consequentiā tenere vno hoc, videlicet, p̄supposito ꝙ materia sit vna numero oīum. vbi.n. materiæ essent multæ per se, & non ꝓpter dimensiones, possunt formæ simul effici, quia vna effici in materia A. alia vero in materia B. & in aliis aliç. Sed vnde valeat enthymema, nō par est ambiguitas. Egidius sic deducit enthymema. oē receptum per modum recipit recipientis. 3. de aīa. cōm.7. igitur si dimēsio non esset materiæ coæterna, sed reciperetur de nouo post formæ receptionem reciperetur modo & rōne indiuisibili ob subiectū quod inuenit indiuisibile, quare ipsa dimensio remaneret de se indiuisibilis, & inde ipsa materiam partibus careret, & sic nonnisi tm̄ vnam reciperet formā. Sed hæc deductio videtur ambigua. primo quia Auer. 2. cœli. cōm.3. & in fine huius capitis vult dimensionem cœli recipi in cęlo post saltē s̄m naturam ipsam intelligentiam, & tñ vult cœlum esse substantiam extensam. & sic licet quantitatis in subiecto recipiatur indiuiduo, non propter hoc erit ipsa & subiectum indiuidua. Ego vero diu & sæpe super excogitans opinor tandem Auerro. nolle vt Ioan. & Egidius credunt, ꝙ videlicet vna dimensio numero præsit, & coæterna materiæ, quia hoc satis probauit supra, & nos ibidem, sed tm̄ vult habere dimensiones p̄esse, vel eandem numero cum priori, vel saltem aut specie aut genere, & ad hoc videlicet enthymema. Si materia non esset p̄quanta sine quātitate formæ p̄cedentis, siue quantitate vna numero æterna materiæ, nō posset recipere plures formas simul, qm̄ omnes materiæ essent in vno indiuisibili vt in pūcto, & sic ei non posset agens applicari. Et propterea probauit enthymema solū accepto & supposito ꝙ materia sit vna numero oīum formarum. Nam vbi essent plures & in locis diuersis, possent fortasse esse per plures generationes vt vna in materia A. alia in materia B. & in cæteris similiter, & hanc declarationem ignorauit Ioānes. Sed de vnitate materiæ multa legendo diximus in primo physi. & in qōne singulari scripsimus. Verum hæc pauca animaduerte ꝙ Auer. 12. metaphy. cōm.14. voluit materiam esse vnam numero oīum. Sed dices vnū numero non reperitur in pluribus. 1. meta. cōm.28.31. & 46. Cui Auer. respondet ibidem, vnū numero est bifariam, vel actu, vt Soc. & callias, quilibet.n. horum est

Cōm. 31.

Dubitatio circa rōnē Auer. Egid. deductio.

Impugnatio.

Propria declaratio.

Declaratio materia.

Dubi.

Responsio.

est vnum numero propter formam vnam, & hoc non est cõe pluribus. vel priuatione & potentia, vt materia. est.n.materia vna numero quia caret formis indiuiduis, quibus enumeret.cõis vero quia caret vna forma, qua constituta sit inesse vno numero. ait aũt hoc non esse dictum ab Arist. sed bene colligi posse ex verbis eius. Sed ex quibus verbis colligitur? Ioan. ait primo Meta.tex.cõm.17. vbi dicitur. in fundaméto naturę nihil esse distinctum, & 7. Meta.tex.cõ.8. dicitur ꝙ materia nec est quid, nec quale, nec quantum, nec aliquid aliorum prædicamentorum, quibus diuisum est ens. E qbus vult. Ioan. rem hanc colligi. Sed Ioan. parum fuit in re hac sollicitus. Propterea videtur mihi ex aliis rem hanc colligi. Vnde. 8. meta. inquit. neq; omnis materia est, sed quorum gñatio est, & trãsmutatio. Vbi Auer.cõm.14. inquit, & ex hoc verificatur ꝙ prima materia rerum gñabiliũ & corruptibilium est vna scilicet quia omnia gñabilia & corruptibilia alterãtur adinuicem. Itemq́; 10. meta.tex.cõm.24. dicit, materia.n. negatione ostéditur. vbi Auer. idem colligit. idẽ primo de gñatione. tex.cõm.22. & 29. & 54. sic igitur Ioan. male collegit verba Aristo. Sed hic sunt difficultates. prima, quia similiter erit vnum numero ipsum vl'e. nam vl'e est ens in potentia. Signum est quia scire vl'e est scire in potentia. Secunda, materia est cõis pluribus, igitur prædicatum, & sic contra Auerro. primo meta.cõm.17. Tertia cuilibet enti positiue competit vnitas positiua, quia eadem est rõ entis & vnius entis. 4 meta. Materia aũt est ens positiuum, quia substantiæ pars. Quarta, tunc esset vna numero priuatiue, & plures numero. vna quidem, quia caret pluribus formis quibus diuiditur. Plures vero quia caret vna, qua indiuiduetur. Quinta tunc per idem dici posset vna, specie priuatiue, & vna genere, quia caret pluribus formis specie, & genere quibus diuiditur. Ad primam soluit. 12. meta.cõm.14. ꝙ cõitas vniuerrsalis & materiæ differunt, quia cõitas vl's est extra aĩam in potentia, qm̃ ratione formæ, quæ potentia est vl'e, sed vnitas materiæ est propter priuationem, quæ est ens in aĩa. Ad secundam soluit. 7. huius.cõm. 23. 34. & 8. meta. cõm. 6. & 9. eiusdem. cõm. 12. ꝙ materia põt sumi vt pars, & sic non prædicatur nisi de se ipsa. alio modo vt totum vt pro materiali, siue corporeo, & sic de oĩbus gñabilibus prædicatur, materia itaq; nõ prædicatur in quid, nec in quale, cũ non sit quidditas, nec pars quidditatis, sed additum illi, & sic prædicatur in quale quodammodo, quia pręḋicat aliquid extra essentiam. Ad tertiam dicendũ ꝙ vnitas numeralis materiæ põt comparari ad subiectum remotum vtpote ad essentiã materiæ, & sic dicitur positiua, aut ad subiectum, proximum, vtpote ad priuationem, qua mediante intelligitur materia vna, & sic vnitas est priuatiua. Ad quartam Auerrois concedit totum, ꝙ videlicet materia sit vna numero, & plures numero, quia communis pluribus, & hoc in ente potentia, quia in ente in actu esset inconueniens vt esset plures numero, & sic per idẽ vna specie & plures specie dici potest per priuationẽ. vt de vno numero diximus. Hęc pauca satis. Animaduertendum quoq; est rationem Auer. hic esse fere ad verbum Aristo. 12. metaphysi. texto. commento. 49. & tu vide verba eius.

Ioan. positio.

Impugnatio positionis Ioan.

Difficultates circa vnitatem materiæ.

Solutiones.

Et si non esset multa potentia, non denudaretur ab illa vna forma quam reciperet, & esset forma in substantia illius subiecti, & istud subiectum esset imposibile vt denudaretur à sua forma omnino, aut corrumperetur illa forma & alia forma generaretur.

Declarat nunc secundum, videlicet, ꝙ causa generationis & corruptionis est eo quia materia prima est multa potentia, vel ꝙ habeat multas potentias re diuersas vel ratione. Et arguit hypothetice à primo ad vltimum sic. Si materia non esset multa potentia, nõ denudaretur ab ea vna forma, quam semel recepisset pro sui esse, & si non denudaretur ab illa, illa esset in substantia illius, ita ꝙ nec materia posset separari ab ea, nec ea derelinquere materiam, & alia succedere. hoc.n. est intelligẽdum per esse in substantia materię, esse.n. in substantia alicuius est, vel id quod est definitio vel pars definitionis illius. vt in lib. Posteriorũ, & hoc modo non accipitur hic, vel id quod est inseparabile ab illa, vt intelligentia Orbis, est.n. cœlo propria ac in illius substanta, pro quanto inseparabilis. Vnde videtur mihi ꝙ oĩs Auer. rõ sustentatur in hac postulatione. videlicet ꝙ imposibile est materiam esse absq; forma. vt. 2. phy.cõm.12. & 3. cęli.cõm.29. declarat. hac enim accepta sequitur. si materia non esset multiplex, potentia cum non posit esse absq; forma. semper haberet vnam formam, & sic illa esset in eius substantia.

Cõmen 32.

Fundamentum rationis.

Et quia istud subiectum non recipit multas formas insimul, vel successiue, nisi ex hoc quod recipit tres dimensiones primitus, manifestum est quod si subiectum aliquod sit, quod non recipit nisi vnam formam, semper quod eius subiectum sit vnum numero simpliciter, & quod nulla multitudo est in eo omnino, neq; in potentia neq; in actu, & quod non diuiditur secundum formam, neque forma per eius diuisionem.

Videtur primo ꝙ Auer. circa dicta faciat consequẽtiam in ipso, de qua secundo topicorum, vel magis econtrario, quam dicimus consequentiam per contrapositionem, hoc modo, videlicet materia non recipit multas formas insimul vel succesiue, nisi ex hoc ꝙ recipit tres dimensiones primitus. igitur si subiectũ recipit tm̃ vnam formam semper, erit vnum numero simpliciter, ita vt nulla multitudo sit in ea oĩno, neq; potentia, neq; actu adeo ꝙ nec illa per formam, nec forma per illã diuidetur. vis istius est vel consequentię in ipso vel econtrario. Nam vbi præsentia nautæ est causa salutis nauis, absentia erit causa submersionis. Similiter si, quia dimensiones præcedunt, materia recipit multas formas, vbi non recipit nisi vnam, dimensiones minime præcedent, & vbi non præcedunt, non recipit plures. Et in hoc tex. apparet contra Ioannem ꝙ sola causa, cur materia recipit formas multas siue simul, siue succesiue, est quia primitus recipit tres dimensiones. Hęc.n. est causa cur materia effecta est multa s̃m potentias, & esse multum s̃m potentias est causa cur materia est multiplex secundum contingentiã, præaccipere.n. dimensiones & esse multiplex s̃m potẽtias duæ sunt causæ multitudinis formarum & contingentiæ, sed sunt ordine quodam, quia præhabere dimensiones est causa quòd sit multiplex secundum potentias, quod vlterius est causa cõtingentiæ & multitudinis, & ita sequitur quòd vbi non est multitudo ibi materia non est multiplex secundum potentiam, & vbi non est multiplex secundum potentiam, materia non recipi primitus dimensiones, & sic est consequentia econtrario, quasi à contradictorio consequentis.

Cõmen. 33.

Contra Ioan.

Et qđ

Et quod causa in hoc est, quia non recipit quantitatem primo ante receptionem formarum, quia si reciperit esset diuisibilis secundum formam, & forma diuisibilis secundum eius dimensiones, scilicet per, subiecti diuisionem, & finiti essent actus secundum finitatem illius quantitatis, & esset possibile in ea formam recipere magis & minus partem & totum.

Cõm. 34. Repetit causam consequentiæ nunc dictæ, vbi animaduerte, ꝙ ex hoc ꝙ dimensiones precedunt in materia ante formas, & non dico eædem numero vel eędem specie, quinque contingunt. Primo ꝙ materia esset diuisibilis secundum formam, hoc est ꝓm speciẽ, & in plures numero materiam. diuisio.n.ꝓm formam est diuisio specifica. vt dicunt metaphy. Secundo ꝙ forma esset diuisibilis secundum eius dimẽsiones, hoc est per subiecti diuisionem, & hoc est dicere numeraliter. differunt.n.formæ numero ob materiarum partitionem, vt nunc petit ex primo physicorum. textu commen.15.& quinto metaphysi.textu.commẽ.18. Tertio, actus recepti in materia sunt finiti secundum finitatem illius quantitatis. Et hoc tripliciter intelligitur, vel ꝙ formæ receptæ essent finitæ dimensiue, quomodo omne corpus sub ratione corporis est finitum.primo cœli.cõm.39. vel finitæ vigore. vt in principio tertij capitis huius dicetur, vel duratione, quia sunt genitæ & corruptibiles. vt 12. Metaphysi. textu.commen. 41.& 8. physico.commen.79. Quarto etiã formæ receptæ susciperent magis & minus vel extensione vel vigore vel perduratione. Quinto etiam reciperet formæ receptæ partem & totum, hoc est acciperent nomen totius vel partis, comparatione tamen habita inter eas, vel per totum intelligit excedens, & per partem excessum, vt est manifestum, & vtroq; modo est bonum, & sunt fere idem. hęc enim quinque contingunt formis ipsis receptis in materia hoc vno supposito, videlicet, quòd dimensio interminata præcedat eas, & iam declarata sunt hæc omnia, & plura alia declarari possunt ex dictis. Quæ res fortasse cui primo cõpetit diuisio, dimensioni, ne an materiæ, siue substantię materiali. Respondet Ioannes ꝙ primo dimensioni. Nam in omni genere est dare vnum primum quod sit causa cæterorum.4. Metaphy.textu.cõm.4.& 10.eiusdem textu commenti.& quarti. Quare in genere diuisibilium erit vnũ primo tale, quod cæteris erit causa essendi tale, & illud est quantitas. primo physico. commento.15. Sed dices contra quicquid est causa causæ est causa causati secundo physicorum. Materia siue substantia materialis est causa siue subiectiua siue effectiua dimensionum. igitur primo, causa diuisibilitatis. Licet hæc quęstio cõpetet Metaphysicorum.& 6.physicorum. Attamen pro nunc dicendum ꝙ diuisibile potest considerari in ratione prædicati per se secundo modo prædicatorum per se, & sic quantitati. siue dimensioni primo inest, vel in ratione effectus naturalis, hoc est vt est vnus effectus naturæ, & sic prima eius causa erit materia, vel substantia materialis per rationem nostram.

Quæstio cui primo cõpetit diuisibilitas. Ioan responsio. Replica. Defensio.

Si igitur aliqua forma est quæ non recipit magis & minus, neque diuiditur per diuisionem subiecti sui, neque subiectum diuiditur per diuisionem formæ, scilicet per eius diuersitatem, manifestum est quod in subiecto istius formæ non existunt dimensiones primitus. sed postquam forma existit.

Cõm. 35. Ad declarationem causę nunc positæ infert conuersum, hoc est ex opposito consequentis oppositum antecedentis. dicebatur enim si in materia præcedit dimensio ante formarum receptionem, forma est diuisibilis secundum magis & minus, & diuiditur per diuisionem subiecti, & subiectum per diuisionem formæ specificam, & reliqua. igitur ab opposito consequentis, vbi forma non est diuisibilis secundum magis & minus, nec diuidit per diuisionem subiecti, nec subiectum per diuisionem formæ specificam, dimẽsiones non præcedunt formam, sed potius sequuntur formam, veluti dimensiones in actu, & terminatæ sequi solent. hanc rationem tenet intelligentia cũ orbe, ipsa enim pręcedit dimensiones saltem natura, & sic omnis dimensio cœlestis est terminata, & semper in actu. Sed ambiges per talem obiectionem nostram. Nam apud Auer. intellectus materialis, quem possibilem vocant, accedit ab extra & copulatur cogitatiuæ, & mediante illa constituit hominem in esse specifico, vbi patet ipsum non esse causam & priorem dimensionibus, sed tantum ante terminatas, & sic non valet, est forma indiuisibilis, igitur ante dimensiones. propter intellectum datum, qui est indiuiduus, & tamen non pręcedit omnes dimensiones hominis. Hanc instantiam consideratu, quia est ardua, dici tñ potest ꝙ intellectus materialis potest cõsiderari respectu totius sphęræ humanæ, & sic est prior natura homine, & omnibus accidentibus hominis. quia simpliciter sempiternus est. Vel potest comparari respectu huius hominis, & hunc præcedit hac ratione ꝙ primo inest cogitatiue, & simul cum ea rationalem constituit aĩam, quæ postea inest homini. ad quam omnia indiuidui hominis accidentia contingunt sequi, & sic subiectũ primum est cogitatiua, q̃ græci dianoeã vocant. Huic vero primo inest & antequam sibi competant accidẽtia aliqua, dico prius ꝓm naturam & non ꝓm tempus, deinde constituta rõnali aĩa, inest materiæ & constituitur homo, & sic nihil est contra Auer. sed de hoc latius alibi.

Dubitatio. Solutio.

Et intelligo post secundum esse, non post secundum tempus, sicut est dispositio in omnibus accidentibus in prima materia, scilicet quod non inueniuntur in ea nisi vt habet formam existentem in actu.

Cõm. 36. Dubitatio. Contra dicta ambiges quia non videtur formam esse priorem accidentibus semper, quia forma cœli non est prior accidentibus cœli, quia ab æterno omnia sunt similiter & forma materialis videt esse simul cum accidentibus tempore, igitur non prior. Rñdet ꝙ duplex est prius ꝓm esse, hoc est ꝓm naturam, & ꝓm tempus, & qm̃ natura dicitur de quatuor causis, quadruplex est prius natura prout quatuor sunt causæ. Tunc dicendum ꝙ forma est prior accidẽtibus prioritate naturæ, & causæ & non temporis. Aeterno vero non repugnat habere prius natura, licet repugnat habere prius tempore, & talem rationem habet materia cum forma, quia accidentia terminata non recipit nisi recepta forma. Ex quibus patet dimensiones cęli omnes esse terminatas tantum, & semper in actu, quia forma est indiuiduas, & ęterno tempore perficiẽs cœlum. Sed dices. cœlestes dimensiones omnes conueniunt specie. igitur est aliqua dimensio à qua sumitur ratio speciei, & hæc est prior dimensione in actu, igitur est dimensio in potentia prior. Dicerem quòd dimensiones cœlestes omnes sunt terminatæ, quia

Responsio. Dubi. pulchra. Solutio.

semper

ſemper in actu ſunt, & per conſequens conueniunt ſpecie, non quidem prædicamentali & vniuoca, ſed æquiuoca & tranſcendenti. vt.2.cęli.cõm.49. de intelligentiis loquitur Auerroes, & ſic non oportet præintelligere dimenſionẽ aliquam potentialem è qua colligatur ratio ſpeciei.

Vnde putauit Auicenna quod diſpoſitio trium dimẽſionum exiſtentium in materia ſimpliciter, ſcilicet non terminatarum, eſt diſpoſitio dimenſionum terminatarum in ea, quapropter dixit neceſſe eſſe formam primam exiſtere in prima materia antequam dimenſiones exiſtant in ea.

Cõm.37. Quid ſit materia & quod forma expoſuit itemque duas declarauit eſſe cauſas generationis & corruptionis, materiam videlicet dimenſionibus in potentia affectam, & formarum contrarietatem, ſiue per ſe, ſiue per accidens propter qualitates. Nũc errores antiquorum refellit, & incipit ab errore. Auicennæ qui opinabatur ante dimenſiones interminatas primã formam ineſſe primæ materiæ hoc enthymemate, videlicet dimenſiones interminatæ ita ſe habent vt terminatæ. igitur vt ante terminatas ineſt forma materiæ, ſic ante interminatas ineſt prima forma primæ materiæ, antecedens declaratur. nam dimenſiones terminatæ & interminatæ ſunt vnius generis & naturę, quia ambo accidentia, quæ per ſe in eo ꝙ talia inſunt ſubiecto in actu.2.de anima.& 7.metaphy. hæc eſt poſitio & ratio Auicennæ. primo tractatu ſuæ ſufficientiæ.capite.2.de qua in quæſtione.

[Po]ſitio Auic.

Ex quo accidunt ei multa impoſsibilia, quorum vnum eſt formam non diuidi per diuiſionem materiæ, quapropter non recipit diuiſionem. Et ipſam eſſe æternam non diuiſibilem per diuiſionem ſui ſubiecti. Et ipſam non habere contrarium ſibi ſuccedens in eodem ſubiecto. quod ſi ita eſſet, tunc materia nullam reciperet formam præter iſtã ſibi primam.

[Cõ]m.38. [Im]pugnatio. Obiicit contra Auicennam per quatuor impoſsibilia. primo ꝙ illa prima forma, quam Auicenna vult eſſe corporeitatem de genere ſubſtantię, eſſet ſimpliciter indiuiſibilis. ſecundo ꝙ eſſet æterna.3.ꝙ non haberet contrarium ſibi in eodem ſubiecto ſuccedens. 4. quòd materia nullam aliam reciperet formam pręter illam corporeitatis primam. Has conſequentias Ioannes in quæſtionibus huius lib. deducit, & petit ſibi primo ꝙ omne quod recipitur per mediũ aliquod in aliquo ſubiecto recipitur per naturam & modum illius medij, vt qm̃ albedo eſt indiuiſibilis & recipitur mediante ſuperficie diuidua. ideo & ipſa etiam diuiditur, hoc eſt dicere, omne quod recipitur per mediũ partibile partibiliter recipitur, & quod per medium impartibile, ipſum etiam impartibile erit receptum. Tunc arguit. prima forma recipitur per eſſentiam materiæ primo, tãquam per medium, quæ eſt impartibilis, igitur eſt impartibilis. trina dimenſio recipitur in materia mediante hac prima forma impartibili ac indiuidua. igitur per petionem erit impartibilis. quare totum compoſitum erit indiuiduum, ac impartibile, & hoc fuit primum. Tunc ſequitur. Secundum ꝙ tale eſſet impoſsibile moueri, & æternum, qm̃ mobile & generabile eſt diuiſibile. Tunc tertium quia æterna haberent contrarium. omne.n.habens cõtrarium eſt corruptibile. Tunc quartum quòd nullam aliam reciperet formam, niſi illam, quia ſi reciperet cum ſit impoſsibile ſecundam recipi niſi prima corrũpatur, tunc eſſet corruptibilis. Hæc deductio an valeat, poſterius dicimus. Nunc pro literæ craſsiuſcula expoſitione ſatis.

Declaratio Ioannis.

Quæſtio. 9. de forma corporis. Sed circa hæc de forma hac prima corporeitatis oportet quærere; Contemporanei noſtri expoſitione diui Thomæ, & quibuſdam Auer. verbis conſtituunt poſitionem vnam, quam Ariſto. & Auer. etiam confitentur. Accipiunt quidem primo ab Auer.3.cœli.cõm.67.in vnoquoq; mixto eſſe quatuor formas elementarias, quæ quia remittuntur poſſunt eſſe in vno mixto. Vltra has nullam aliam ponunt in mixto niſi ſpecificam, quæ eſt vna in ſubiecto, ſed gerit vicem oĩum formarum, è quibus prædicata ordinantur eſſentialia. Verbi cauſa in homine anima rationalis, hæc quidem re & ſubiecto eſt vna, verum gerens vicem ſubſtãtiæ, ab ea ſumitur genus & prædicatum ſubſtãtiæ. Gerens vicem corporis conſtituit materiam in eſſe & genere corporeo, ab eaque prædicatum ſumitur corporis. Gerens vicem mixturæ conſtituit corpus in eſſe mixto, ab eaque mixti prædicatum accipitur & in cæteris idem, quare vna eſt forma tantum ſubiecto, ſed plures gradibus & rationem. Et hoc quia perfectior, ſemperque continens imperfectiorum vires, ac illarum colligens potentias. Qua ratione & via impoſsibile eſt dari corporis formam aliam à forma ſpecifica, & ꝙ non detur id pluribus rationibus poteſt declarari.

Poſitio contemporaneorũ noſtrorum.

Reſponſiones. Primo, quælibet forma naturalis indiget diſpoſitionibus qualitatiuis, & quantitatiuis ab agente inductis. primo cœli.cõm.22. quare hæc, vel non erit, vel erit generabilis.

Rñſio ſecũda. Secundo, omnis forma naturalis extrahitur de potentia materiæ ad actum.8.meta.cõm.13. hæc non extrahitur. igitur non eſt in materia.

Tertia. Tertio, æternum non eſt forma rei generabilis. primo meta. cõmen.31.& 35. idem.& 3. metaphy. cõm.9. intranſmutabile non eſt pars rei tranſmutabilis.

Quarta. Quarto, vel illa corporis forma eſſet in materia ab agente, vel ſine agente, ſi ab agente, eſſet extracta de potentia materiæ, & ſic genita, ſi ſine agente, igitur eſſet de ſubſtantia materiæ, quia vbi eſſet materiæ contingens, eſſet ipſa materia in potentia contradictionis reſpectu illius, & ſic aliquando expoliaretur illa. & 10.metaphyſi. tex. cõm. 17.& 19.

Quinta. Quinto omne compoſitum eſt nouum.12. metaphy.cõm.39. igitur illa non eſt materiæ æterna.

Sexta. Sexto, Auer. hic per quatuor impoſsibilia confutauit Auicennam.& ſupra dixit impoſsibile eſſe vnum ſubiectum habere plus vna forma. Idem primo phyſi. cõm.63.& 69.& 66.& 7 metaphy.cõm.8.

Septima. Septimo, compoſitum iſtud ex materia & forma corporis eſſet in genere, igitur generabile.2.cœli cõm.49.

Octaua. Octauo, oẽ compoſitum ex materia formaq; eſt corruptibile. nam Auer. contra Auicennam infert, ſi cœlum eſſet compoſitum ex materia & forma eſſet corruptibile. primo cœli cõm.20.& 95.& alibi.

Nona. Nono, non poſſet probari intelligentiam eſſe liberatam à materia, quia Auer. vbique illud probat, quia ſi eſſet in materia, eſſet corruptibilis. modo per hanc poſitionem illa conſequentia nulla eſt.

Decima. Decimo, Auer. probabit ꝙ intelligentia cœli eſt indiuidua ac impartibilis, quia recipitur ante dimenſiones, igitur à pari hæc corporis forma.

Vndecima. Vndecimo, Auer. dicit primũ eorũ quæ in materia recipiuntur ſunt dimẽſiones interminatæ. igitur non forma corporis.

Duodecima. Duodecimo tunc elementũ diuideretur in partẽ morã & mouentẽ in actu contra Auer.3.cœli.cõm.28.& 4.cœli, cõm.22.& 4 phyſico. cõm.71. vbi aũt daretur forma corporis materia prima

ma esset in actu per illam, & formã elementi esset mouens, quare elementum diuideretur in partem motã in actu, hoc est materiam actuatam forma corporis. & motorem, hoc est formam elementi. *Decimatertia.* Decimotertio, vt arguit Thomas: tunc nulla esset via inueniendi primã materiam. Aristo. n. in probando materiam esse, semper petit ens in actu recipere non posse substantiã vt primo physico. cõm. 52. & 12. Metaphy. tex. cõm. 6. vbi autem conceditur formam corporis coæternam materiæ, ens in actu recipiet. & sic posset teneri materiam esse ens in actu. Ab his & similibus patet, formã corporis non esse materiæ coæternam itemq; in simplici corpore esse vnam tm̃ formã specificam. In mixto vero quinque, quatuor quidem elementarias sub esse remisso, & quintam specificam, quæ gerit vicem cæterarum. Hæc est positio, & rationes positionis.

Deductio consequentiæ, & impossibilium. Tunc facile iuxta hanc positionẽ impossibilia Auerr. deduci possunt, Auer. n. accepit dimensiones prærecipi in materia vt formæ efficerentur diuiduæ ac partibiles. Tunc sequitur primum forma corporis non recepta est mediante dimensione, igitur est indiuisibilis. & intellectus. igitur æterna. igitur in subiecto nullum compatiens secum contrariũ. igitur eius materia nullam aliam pręter eam recipiet, accepta. n. prima consequentia, cæteræ oẽs sequuntur ex illa, si. n. forma corporis esset indiuidua & intellectus vt motor cœli. tũc oẽs aliæ consequentiæ patent.

Positio Ian. Ioan. vero in. 7. phy. in primoq; de aĩa. & alibi plures alias adiicit formas. reperit. n. in vno mixto sex gradus operum, quæ apparẽtia vocat. In elementis tria. Primum est accidentibus subesse, & hoc fluere à forma substãtiæ, credit, quæ est materiæ proxima, conueniens mixto & elemento, post hoc reperit extẽdere subiectum, & oẽ quod recipitur, & hoc fluere à corporis forma, quæ est post formam substantiæ & hæc mixto cõpetit & elemento. has ambas formas ponit materiæ coæuas, ob quas semp̃ materia est substantia & corporeas substans accidentalibus & dimensionibus. Post hoc est pati vel agere per qualitates elementarias, & has fluere ab elementariis formis elementis & mixtis opinatur, verum in elemẽtis illæ forę sunt principales & specificæ in mixto pręparatoriæ & dispositiuæ. Has aũt gñabiles & corruptibiles ponit. Verum materiam ab eis nunquam expoliari. 2. physi. post hoc est viuere, quo aĩata cuncta viuũt, & hoc fluere à vegetatiua anima ponit. Post hoc est sentire & mouere, & hoc inest propter sensitiuam aĩam. vltimo ratiocinari quod hoĩbus tm̃ ob rõnalem aĩam competit. sic igitur in eľntis tria apparentia repe riuntur & tres forę re distinctæ, triaq; pręḋicata essentialia. In mixtis quatuor, in plantis quinque, in aĩalibus sex, in hoĩbus tandem septem. Nunc rationes pro hac positiones, quas facere solitus sum adducam.

Responsiones pro positione Ioan. Responsio prima. & Secunda. { Et primo ad hanc positionem sunt verba Auer. primo Metaphy. cõm. 17. Ad idem possunt duci verba Arist. *Tertia* & Auer. 2. Metaphy. cõm. 10. & 5. Metaphy. cõm. 15. *Quarta.* vbi animam esse formam in substantia in actu ait. Et ibidem, cõm. 30. partes definitionis vult esse partes definiti. igitur definitum plures habet formas. 7. Metaphysi. cõm. 42. ait à primo genere vsq; in vltimã differentiam esse partes in potentia, quod Auer. cõm. 43. exponit, quia sunt formæ vniuersales primo physico. *Quinta.* cõm. 5. & 28. definitionem cõponit ex entibus in rei veritate ait, qḋ non esset nisi sint plures formæ. *Sexta.* Itẽq; *Septima.* 3. cœli, cõm. 28. & 4. cœli cõm. 22. & 4. phy. cõm. 71. voluit mixtum diuidi in mouẽs actu & motum actu, quæ pars mota non potest esse nisi corpus. 6. physico. cõm. 32. & nonnisi corpus vnum, & nõ potest esse vnũ nisi per formam vnam. 2. de aĩa cõm. 7. Quare vltra formam mouentem est forma rei motę. Nec valet qḋ Thomas ait, ꝙ forma specifica põt considerari vt motor, & vt forma qua ipsum mixtũ existit, & sic motor & motũ distinguuntur rõne tm̃, quia tunc nõ esset differentia inter formam elementi & mixti. *Octaua.* Vltimo pro hoc facit Auerro. 12. Metaphy. commen. 14. Idem ratione ostenditur, qm̃ quales & quot operationes & motus tot & tales formæ. vt. 12. Metaphysi. tex. cõm. 48. ꝙ si hæc negetur, tollitur demonstratio Arist. qua probat numerum intelligentiarum.

Declaratio rationum Auer. apud Ioan. At tunc iuxta hãc positionem restat declarare consequens Auer. contra Auicenn. & quomodo stant cum hac positione, vult itaque Ioan. Auicẽn. voluisse formam corporis tempore præcessisse tres dimensiones, & propterea dispositio trium dimensionum cum forma corporis est vt dispositio dimensionum terminatarum cum formis, quia ambę formas tempore sequuntur. Et contra hũc sensum consequentiæ Auer. valent, quia vbi forma corporis tempore præcedit dimensiones, erit ipsa indiuisibilis, atq; ex materia & ipsa forma erit cõpositum etiam indiuiduum. Et tunc cætera sequuntur vt scis. *Instantia.* Et si dicas hunc intellectum non consonare Auic. vt in lib. suę sufficientiæ. capite. 2. & 3. patet. *Responsio.* dici potest ꝙ Auicen. absolute profert formã corporis esse priorem dimensionibus, modo prius absolutæ intelligitur ẜm tempus. igitur saltem Auer. cõtradicit intellectui, q apparet primo aspectu ex verbis Auic. siue velit illum, siue non. Et hoc sufficit Ioan. 7. physicorum.

Tertia positio et nostra quæ. Tertia positio ĩter has mediat. ambæ. n. sunt extremę, & vult ꝙ de cõpositis loqui possumus dupliciter vel simplicibus elementis vel mixtis. si in elementis, erũt concedendæ duæ formæ substantiales, altera corporis de genere substantiæ. quam sequuntur dimensiones in potentia saltem nã, hæc. n. est materiæ coæua, ingenita, & incorruptibilis, vt ipsa materia qm̃ neque in se, neq; suis in qualitatibus contrarium habet, quia dispositionibus certis non indiget ad hoc vt sit in materia. potest. n. stare cum dispositionibus oĩum generabilium propter suam generalitatem, & hæc vna cũ materia cõstituunt indiuiduum generis remoti, quod est corpus. Altera est forma specifica per quam eľntũ reponitur in specie, vt ignis per suã propriam. aer siľr. & cætera siľr. Vbi in mixtis loquimur. tunc concedẽdæ sunt hæ formæ. prima est illa corporis, quæ est oĩbus cõis. secunda est elemẽtaria, quæ sunt quatuor sub esse refracto. tertia est specifica, per quam reponitur in specie & ita sex. *Necessitas corporeitatis.* Necessitas vero formæ corporis est primo vt euitetur creatio. ipsa. n. est vt semen materiæ, quod inchoationẽ vocant generalem confusam potentialem quæ continet in potentia oẽs formas specificas. Illæ. n. extrahunť per agentia ex tali habitu confuso, per hoc quia agentia diuersa diuersimode materiam disponunt, vbi nãque hęc non præsupponeretur, formæ specificæ nihil præsupponerent formæ, & sic crearentur. Secundo ponitur vt disponat materiam. est. n. materia valde remota à formis, quare eas recipere non potest, nisi sit apta recipere, aptitudo aũt & appetitus sunt propter formam. Tertio propter dimensiones. Nam dimensio est coæterna materiæ vna numero, non potest autem accidens vnum numero esse

Quod ad mentem Auer. æternum nisi propter formã. Propter has itaq; necessitates hęc posita est. Hanc formã fortasse sentit Auer. 3. cœli cõm. 61. Aristo. n. in tex. ait. oportet aũt forte sensibilium quidem sensibilia, sempiternarum auté sempiterna. corruptibilium aũt corruptibilia esse principia, supra quibus verbis Auer. ita supplet, & intelligendum est propinqua nõ remota, quia principia rerum sensibilium remota non sunt sensibilia, vt prima forma & prima materia, & reliqua, modo non potest per primam formam ĩtelligere, nisi formam corporis, non. n. dimensionem, quia illa est accidens, itemq; est sensibile cõe, & ipse ait, primam formam esse insensibilem. Et. 2. auscultationis physi. cõm. 15. inquit, & forte intendit ꝙ forma dicitur duobus modis de habitu & priuatione existente, in prima mã. ista. n. priuatio quodammodo non est priuatio simplex, imo est sicut forma materiæ. & certum est eũ nõ loqui de priuatione pro carentia tm̃, sed de ea quæ est quasi forma materiæ, quod intelligi non videtur, nisi de corporeitate substantiali, hæc. n. est quædam priuatio generalis, de qua omnes formæ æducuntur. *Albertus.* hanc & Albertus cognomento Magnus & asserit & cõtẽnit, vt quinto Metaphysi. tractatu. 2. capite. 2. & 3. Itemque & 11. Meta. tractatu. 1. capi. 8. & alibi. *Linco.* hanc & grossa testa Linconiensis & in primo physi. & in lib. de luce lumineq;, & multi recentiores etiam approbarunt. *Quod non detur forma substantiæ.* Quod autẽ substantiæ formam non detur, hac coniectura affirmant, ꝙ Auer. in paraphrasi Porphyrij genus generũ vult esse corpus, & corruptibile, nam & substantia & corpus sunt fere æquiuoca æternis & corruptibilibus. ideirco eis forma vna in re non correspondet, ex qua indiuiduũ gñis substantiæ constituat, quare prima forma est corporis corruptibilis, quia corpus siue indiuiduum corporis corruptibilis constituitur, non ꝙ forma illa corporis sit corruptibilis, sed qm̃ disponit ad generationem ac corruptionẽ vt diximus. Intermediæ vero formæ vt elementariæ, quæ sunt elementis specificæ ac propriæ, in mixtis sunt, sed vicem habentes formæ vnius generis, quia ab eis constituitur mixtum, quod est indiuiduum corporis mixti, qđ est infra corpus corruptibile. & supra animatũ, & has esse actu in mixto concedit. Auer. 3. cœli. cõm. 67. Ab iis intermediæ vsque in specificam vltimam vt in homine vegetatiua & sensitiua apud Auer. non sunt aliæ à rõnali, quia vegetatiua continetur in sensitiua, vt in suo toto virtuali, sensitiua aũt pars est aĩæ rõnalis, nam intellectus accedens ab extra copulatur parti sensitiuæ, quæ dianoea græce dicitur, apud Auer. cogitatiua, & inde rationalis anima redundat. In brutis aũt vegetatiua & sensitiua vnam faciunt tm̃. nam vegetatiua est virtute contenta in sensitiua. Hanc rẽ Auer. primo de aĩa concedit cõm. 91. & 92. cui & Auicen. 6. naturalium consentit parte vltima. capite penul. itemq; & Albertus & Thomas, & Egidius, & oẽs fere. *Dubitatio pulchra.* Sed dices cur vegetatiua cõtinetur virtualiter in sensitiua, & corporeitas & elemẽtariæ formæ nõ, sed oportet vtrasq; actu esse? *Salutio.* Dici põt, quia opationes vegetatiuę ordinanꝰ ad operationes sensitiuas, sunt etiam eiusdem ordinis, quia vtræq; corruptibiles, & eiusdem coelementationis. at operatio formæ corporis cum operatione sensus differt ordine, & sunt in connexæ. ordine quidem quia operatio corporeitatis est æterna. Illa sensus est corruptibilis. Sunt vero inconnexæ, quia neutra ordinatur ad opus alterius, cum quantitas non sit de principiis actiuis, quæ est operatio corporeitatis, Similiter se habet sensitiua & cũ elementariis formis. vt. 3. cœli colligitur. com. 67. Ex his patet, ꝙ quãquam nulla harum positionum sit necessaria, nec certa ad mentem Arist. & Auer. quia quælibet partem defendit suam. *Quæ positionũ probabilior.* Hæc tñ vltima videtur sonorior, ac probabilior, minusq; apparentiis contraria, & propterea pro nunc hanc defendam, ꝙ si alibi videbitur aliter etiam alias defendere non recusabo. hac. n. iuuentute vel potius adolescẽtia placet mihi difficiliora magis sustinere. *Rõnes Auer: quomodo intelliguntur. Medium duplex.* Vt vero consequentiæ Auer. deducantur, quæ in tex. videntur directæ huic contrariæ, & cæteræ rationes cõtra hanc persoluantur, oportet nonnulla petere. Primo ꝙ mediũ quo aliqua res in subiecto recipitur est duplex. Vno modo dispositiuum, Alio modo receptiuum siue subiectiuum. Subiectiuum quidem, quod est ratio recipiendi, recipiens vt superficies respectum albedinis. dispositiuum id medium est quod est ratio recipiendi non recipiens, veluti est lumen ratio recipiendi colores intentionaliter, & non recipiens. vt. 2. de aĩa. com. 67. qua etiam ratione intelligentia est rõ recipiendi cœlo dimensiones, & cætera accidentia, & non recipiens. 2. cœli cõm. 3. Similiter & intellectus agens, qui est quasi lumen, est ratio recipiendi res intelligibiles, & non recipiens. 3. de anima. cõm. 5. Hanc distinctionẽ Auer. primo dixit de generatione. 34. Hæc est prima petitio. *Accidens duplex.* Secundo petimus, duplex esse accidens, terminatum & interminatum, vt superius patuit. & vt Aristo. primo de generatione. tex. cõm. 24. & in. 2. tex. cõm. 27. illam distinctionem innuit. *Differẽtia accidentales.* Hæc duo differũt, primo quia accñs terminatũ recipiꝰ in ente ĩ actu, ꝓut ens in actu est medium receptiuũ, quo recipiꝰ tale accidens in subiecto. vnde & propter hoc terminatur dicitur, pro quanto videlicet recipitur ẜm exigentiam formæ, quæ terminus dicitur. vt. 5. Metaphysi. cõm. 22. & de hoc Auer. intendebat. 2. de anima cõm. 4. & 7. Metaphysica. cõm. 2. & 4. dum ait accidens fundari in ente in actu. Interminatum vero recipitur & in ente in actu, & in ente in potẽtia. In ente in actu quidem prout ens in actu est medium dispositiuum. In ente in potentia vero, vt ens in potentia est medium receptiuum, propter quod interminatũ dicitur, quia potentia per oppositum actui interminata & infinita dicitur. vt. 3. physi. cõm. 59. & 60. dicitur. Et propterea differt à forma substantiali. forma. n. substantialis non recipitur in ente in actu nec vt in medio receptiuo, nec dispositiuo. Secundo differunt ꝙ accidens terminatũ recipitur in ente actu specifico & vltimo, quia solus hic est cæterorum terminus. At accidens interminatum in ente in actu in completo & potentiali. Hæc ex prima patet. Petimus tertio, ꝙ si aliqua forma substantialis est medium dispositiuũ alicui in subiecto ad hoc vt vel suam propriam recipiat operationem, vel aliquod accidens eidem proprium, non est propria & eidem specifica, vt qm̃ oris humani dispositio est medium risus dispositiuum, ideo non est forma hominis propria hæc ex differentia secunda patet. *Deductio consequentiarum.* Tunc per hæc facile inter Auer. & Auicen. differentiæ annotantur. Auer. quidem voluit corporeitatem substãtialem esse medium recipiendi ipsi materiæ, non quidem receptiuum, sed dispositiuum. Auicen. vero opinatur corporeitatem esse medium recipiendi receptiuũ siue subiectiuum, per quod videlicet materia ipsa erit ꝓpriam in suam operationẽ, quę est gñatio & corruptio

primo

primo cœli.cõm.20.& sentit Auer.cum ait.materiam non habere formam propriam per quam substantiatur, hoc est efficitur subiectum recipiens.vt Plato sentit, & Auicen. primo suæ sufficientiæ. capite.2. Ex hac differentia sequitur primo ipsum Auicen.dicere ꝙ dispositio dimensionum interminatarum est vt dispositio terminatarum.nam apud ipsum recipiuntur mediante corporeitate veluti medio receptiuo. Sequitur secundo, ꝙ corporeitatis substantialis sit materiæ ꝓpria, qua materia est materia in esse vltimo & specifico,vt per dicta patet. Hæc Auer.non sequuntur. Tũ ꝙ corporeitatem non ponit esse medium receptiuum. Tum ꝙ eam ponit medium dispositiuum, sic itaque Auer.ab Auicen.differt non quidem quantum ad positionem, qm̃ ambo ponunt corporeitatem præcedere,sed quantum ad modum ponendi. Per hæc ad rationes primæ positionis. Ad primam iam patuit sol.ꝙ videlicet propositio illa maior est vera de formis specificis.hæ.n.limitant sibi certas qualitates & quantitates.Genericæ vero & maxime generalissimæ, vt corporeitas propter eius potentiam et confusionem, nullas sibi limitant. Ad secũdam dicas vt nunc diximus, ꝙ antecedens est audiendum de naturali forma specifica,& non generica. nam generica, cum sit æterna. non extrahitur de potentia materię, sed bene specifica. Ad tertiam dicas ꝙ antecedẽs intelligitur de æterno simpliciter, hoc est quod nec corrumpitur per se nec per accidens, nec est dispositio ad corruptionem, vel generationem,vt ideæ sunt qualis non est corporeitas cuius natura est dispositio ad generationem formarum vt diximus. Ad quartam dicendum corporeitatem non inesse materiæ ab agente naturali, sed est coæua materiæ, & effecta ab efficiente materiam. Et non propter hoc est de essentia vel substantia materię, vt calor non est extractus de potẽtia agentis in igne, sed simul cum igne factus.nam agens quantum de forma præbet,tm̃ de accidentibus, nec materia est in potentia condictionis ad eam, quia non recepit illã mediante dimensione interminata,sed potius dimensionem mediante illa. vt quinto primæ philosophiæ potest colligi.cõm.23.de medio recipiendi. Ad quintum Arist.& Auer.intelligunt, oẽ compositum esse nouũ, qñ compositum esset ex materia & forma specifica cõstitutum,vel intelligũt omne compositum esse nouũ, vel esse præparans ad nouum. cuiusmodi est tale compositum quod disponit ad generationem. Ad sextam dicendum Auer. supponere ad mentem Auicen. vel tanquam sequens ad illius mentem,ꝙ illa corporeitas substantialis sit specifica,vt diximus. quia ipse voluit materiam esse subiectum recipiens hanc ob formam, esseq; materiam propter illam, vnde sequebatur ipsum dimensionem interminatam esse terminatam,& tunc erit apud eum corporeitas propria & specifica forma materiæ.Hoc itaq; accepto de positione Auic. intulit corporeitatem esse indiuisibilem, quia specifica & recepta ante dimensiones, & tunc facile est cætera inferre, quia vbi hæc est specifica indiuisibilis, erit intellectus, non habens contrarium, & æternus, & vnus, vt intelligentia Orbis.Auer.itaq; non positionem, sed modum ponendi confutauit,vt patet per verba Auer.Simili ratione dum Auer.ait,vnum subiectum non habere nisi vnam formam, intelligit de specifica & vltima,aut forte intelligit vt verba stant.nam vna forma nõ potest habere nisi vnum subiectum, ꝙ

Ad rationes, quibus probatum est non dari formam primã corporeitatis.

Ad rationem secũdam.

Ad tertiam.

Ad quartam.

Ad rõnem quintam.

Ad sextam.

si esset,vt Auer.ait vna forma haberet duo substantia: formam videlicet corporis quæ recipit & per quã materia recipit & ipsam materiam. Auer.aũt non ponit eam recipere, sed disponere.Qua rõne sequitur Auic. illud quod intulit primo physi.ꝙ forma oĩs aduenies esset accidens, quia aduenirer post specificam.Ad septimum dicendum Auerro.intelligere.primo de compósito ex forma specifica, cuiusmodi esset cœlũ apud Auicen.vel intelligit oẽ cõpositum ex materia & forma esse generabile saltem dispositiue.vt est in proposito nostro. Et per idem ad octauam. Ad nonamq; per idem, probatur.n.ꝙ intelligentia est liberata à materia,quia est vna species, & non composita ex forma specifica, quia corruptibilis, nec generica,quia non esset species & hoc satis. Per idem ad decimam. nam illa maxima Auer.est intelligẽda de forma specifica.oĩs enim specifica ante dimensiones recepta est indiuidua & intellectus.vt sequitur ad Auicen. Auer.aũt vult illam esse genericam, quæ diuidatur per sequentem dimensionem. Sed dices cur generica per sequentem, specifica per præcedentem quantitatem diuiditur. Ad hoc dici potest ꝙ specifica est terminabilior,quam vltima,Ideo diuisio sibi per rem antecedentem competit,generica est potentialis materię proxima.Ideo per sequentem.Est & alia rõ ꝙ specifica forma & materia sunt extrema, eo ꝙ materiæ recipere oĩno competit per se, formæ vero agere, ꝙ si materia agit, hoc propter formam cui miscetur facit. Similiter si forma recipit,ob materiam recipit.9.Metaphy.cõm.2.Mediũ vero horũ est corporeitas substantialis.habet.n.quicquam formæ prout est aliquam rõne actus quicquam materiæ prout sibi competit recipere saltem accidentia, & sic eam diuidi,est pro hoc ꝙ recipit dimensionem, quia sibi cõpetit recipere. specifica vero ꝑ dimẽsionem,quã non recipit,sed in qua ipsa recipitur. Ad vndecimam dicendum. Auer.velle dimensionem esse principium eorum quæ de nouo recipiuntur in materia,est.n.dimensio principium saltem dispositiuum,& hoc non est cõtradicta. Ad duodecimã dicẽdũ Auer. intelligere per motum in actu, illud quod resistit per se motori, quale est in mixtis.vt.4.physico. cõm.71. tale non est in elemẽtis materia cum forma corporis, hoc enim non resistit,quia forma corporis nullius sibi limitat locum, cum sit generica ad oẽ vbi, vti materia ipsa est. Ad tertiamdecimam dicendum rõnem esse efficacem contra Auicen.non contra Auer.nam Auer. talem corporis formam non ponit receptiuam, sed dispositiuam.Sic igitur patet positionem hanc posse sustineri ad Aristo. Auerroisq; mentem licet ambigua sit.Rationes vero pro Ioan.positione nullæ sunt. Prima quidem auctoritas Auer.primi Metaphy.nulla est quia ibi loquitur de formis quæ de nouo recipiuntur in materia.forma.n.recepta in materia est omnes formæ,& sic ille ordo est rõnis, & non realis. Ad secundã auctoritatem, ipse vult statũ esse in formis, hoc est prædicatis quiditatiuis. omne.n.prædicatum est forma. Ad tertiam dicendum, ꝙ aĩa est forma in ente in actu,nõ quidẽ specifico,sed generico vel elementario, vel forte consequenter, & non antecedenter, vt est actus corporis physici &c. Ad quartam partes definitionis sunt partes definiti non realiter distinctæ,sed ratione.primo de aĩa.com.6. Ad quintam dicendum esse formas in potentia ẜm rationem non esse reales, & si reales, non realiter diuersæ. Ad sextam dicendũ Auer.

Ad septimam & octauam.

Ad nonam & decimam.

Dubitatio. Responsio.

Ad vndecimã.

Ad duodecimã.

Ad tertiamdecimam.

Ad rõnes Ioã. Ad primam.

Ad secũdam.

Ad rõnẽ tertiã.

Ad quartam.

Ad quintam.

Ad sextam.

Auerroem per partes definitionis intelligere tam formalem quæ est vera pars ꝙ materialem quæ est vt deferens, modo hæ partes re distinguuntur. Ad septimã dicendum, illud esse quia mixtum diuiditur in partem motam, quæ est congregatum ex elementarijs formis, & motorem, quæ est forma specifica, & sic Ioannis auctoritates non valent. Ratio vero nulla est, quia accidentia illa, siue apparentiæ illæ, sunt subordinatæ ad vltimam, & finalem, modo operationes diuersæ & nõ inuicem ordinatæ & differentes realiter arguunt formas re diuersas, aliter non. modo hæ apparentiæ sunt subordinatæ. Sic igitur perspicuum est, in hac re nihil certi esse, sed singula positio est probabilis. Ad nostrum igitur redeamus.

Ad septimam

Ad octauam.

Cum igitur fuerint declarata ab Aristo. ista propria rebus generabilibus & corruptibilibus ex parte subiecti, & ex parte formæ, ex quibus accidit istis entibus sensibilibus generatio & corruptio, scilicet indiuiduis existentibus per se, & fuit declaratum de corporibus cœlestibus, ipsa esse neque generabilia, neq; corruptibilia, negauit ea habere subiectum recipiens numerum, & diuisionem per existẽtiam simplicium dimensionum in eo primo ante existentiam formæ & ipsam esse in potentia multum & vnum numero.

Cõm. 39. Declaratis causis gñationis & corruptionis. Amplius expositis quibusdam ex parte materiæ, & alijs ex parte formæ, Nunc qualis sit cœli materia pertractabit, vt videlicet intentum quod in principio promiserat, absoluat, hoc est dñam inter partes rerum generabilium & cœlestium, & syllogizat in secunda figura sic. Quæcũq; indiuidua existentia per se componuntur ex materia dimensionata, & forma habẽte contrarium vt dixit, generantur & corrumpuntur, Sed corpora cœlestia non gñantur nec corrumpuntur, igitur non componuntur ex materia p̄dimensionata, nec ex forma habente cõtrarium. Aĩaduertendum ꝙ duo de cœlo negauit, quę conclusit in gñabilibus, dixit.n. primo, cœlum nõ habere materiam siue subiectum prędimensionatum dimensionibus quibus ipsum diuidatur & numeretur, dimensionibus, videlicet acceptis in illo ante formã, dixit. 2. cœlum non habere subiectum potentia multũ, & vnum numero. Hęc aũt affirmauit de corporibus gñabilibus. Materia.n. gñabilium est primo, recipiens diuisionem & numerum propter præexistentiam dimensionum, estq;. 2. in potentia multa, & vna numero ꝑ priuationem formarum. Materia.n. cœli est diuisa & numerata propter dimensiones sequentes formam cœli, & non præcedentes. Itẽq; est in potentia ſm dimidium contingentis, hoc est ad formam tm̃, quã habet, & non ad priuationem, hoc est ad esse tm̃, & non ad vtrunq;. Nam cum recipiat esse ab intelligentia. 1. physi. cõm. 63. & alibi. contingit recipere illud, nam cõtingens esse sequitur ad esse & ad necesse esse. 2. de Interpretatione, sed contingens esse valet ad possibile esse, igitur potest recipere esse, & cum non possit recipere non esse, quia cœlum est æternum, igitur est in potentia ſm dimidium contingentiæ. sic igitur materia cœli differt à materia rerum gñabilium, ꝙ illa cœli est in potentia ſm dimidium contingentis, hæc gñabilium, secundum vtrunq;, & huius rei causa est, ꝙ dimensiones in hac nostra materia formam antecedunt in illa sequuntur. Amplius, cœli materia est vna numero per formam, à qua & esse, & diuisionem & numerum habet, saltem antecedenter. Hæc nostra habet numerum per priuationem formarũ. Hæc partim. primo cœli. textu. cõm. 20. & 12. metaphy. text. cõm. 10. & 8. metaphy. text. cõm. 12. partim. 12. metaphy. tex. cõm. 49. & primo cœli. tex. cõm. 90. Et licet de cœli materia plurima dicet in lib. hoc, cum fere totus sit de cœli substantia, quæ è materia, formaq; conficitur. tñ quædam resumere pro dicendorum excitamento nihil prohibet. Auicenna itaq; cœli materiam & inferiorum vna esse, & eiusdem speciei contendit. Adiicitq; vtraq; in materia esse coęternam corporeitatem de genere substantiæ, qua mediante cœlum ipsum recipit aĩam, quam imaginatiuam nuncupat postquam dimensiones terminantur, cui toti copulatur intellectus, quæ intelligentia orbis dicitur.

De cœli materia.

Positio Auic. de cœli materia.

Contra hanc positionem vbiq; Auer. instetit, ꝙ tunc cœlum esse corruptibile, & æternum, ꝙ est impossibile. eo.n. ꝙ corruptibile habet materiam præquantam & contrarium, ob id hæ duæ sunt corruptionis causæ. eo vero ꝙ æternum caret materia & contrario, itemq; instat ꝙ natura contingens, videlicet ad vtrunq;, efficeretur necessarium, hoc est contingens ſm dimidiũ, & sic vna natura verteretur in aliam genere & specie differentem, q̃uo rationes hæ valeant alibi diximus, & fortasse dicemus, sunt & aliæ plurimæ contra eundem, quas nunc tacemus. Auẽpace quoq; hispanus Auer. præceptor cœli materiam dicit primo recipere cœlestem formã, quæ nec est anima, nec intellectus, sed cœlestis forma extensa, videlicet elementaria in materia elementi. hæc nec est grauis, nec leuis, sed neutra, qua postea recepta, recipiuntur dimensiones, & cætera accidentia, cui toti intelligentia vti motor appropriatur, & sic cœlum est ens in actu, & cœlum seclusa intelligẽtia, & actu mobile, at intelligentia est actu motor, ex quibus esse colligitur vnum quasi animal per se mobile. Sed vnde tale cœlum sit æternum seclusa intelligentia, diuus Tho. ait esse, quia materia illa est ad esse tantum, ac alterius rationis à materia horum inferiorum. Egidius vero, ꝙ materia illa sacratur sua forma, formaq; careat contrario. & inde ambo cœlum esse sui natura æternum asserunt. Sed quantum ambo sint à rationibus remoti, postea disputabimus. Nunc vero quid Auer. sentit adiiciamus, cœlum itaque habere materiam vbique ipse concedit, sed quia illa materia non præhabet dimensiones, hoc est ante formam, idcirco ab intelligentia immediate perficitur, & constituitur in esse, & quoniam ipsæ dimensiones sequũtur intelligentiam, ideo intelligentia est indiuidua, & materia illa est ad esse tantum, & solum in potentia ad intelligentiam secundum dimidium contingentis. cœlum vero diuisum propter dimensiones consequentes, & non antecedẽtes, & non in potentia multa, nec vna numero per priuationem, sed in potentia ad vnum, & vna numero in actu semper per formam. Hæc positio sequitur ex dictis, sed vltra hoc, est etiam rõnalis, nam non sunt ponenda plura, nisi propter necessitatẽ, modo nulla videtur necessitas ponendi formam mediam quæ sit anima, vt facit Auic. vel formæ cœlestis, vt latini sequentes Auempacem, sufficit enim ipsa intelligentia, quæ quia recipitur ante dimensiones: remanet intellectus & indiuiduus. Grande & efficax dubiũ contra hæc Hieronymus, Bernardus noster mouit, ꝙ tũc videlicet cœlum moueretur in non tp̃e. nam motori cœlesti nihil resistit: non quidem ipse sibi, nec aũt cœlestis materia eidem, quia illa cum sit in potentia nullius est resistentiæ, resistit.n. omne quod est in actu. vn-

Positio Auẽpaces.

Positio Tho.

Positio Egid.

Positio Auer.

Declaratio positionis.

Dubiũ Hieronymi Bernardi.

de si potentia ens resisteret, tunc materia elementi resisteret formæ, & sic in vacuo elementum non subito moueretur vt Auer. deducit. 4. physi. cōm. 61. quia ratione materiæ resisteret. *Positio Ioan.* Quędam, vt Ioannes, enixi sunt propter hanc rationem dicere ꝙ altera pars cœli, quæ materiæ loco habetur, est ens in actu, & ꝙ intelligentia non sit forma, & anima cœli, sed motor appropriatus. Et tunc facile est soluere, resistit. n. quantum in actu, & non in actu simpliciter, sed in actu tale. *Impugnatio.* Sed hæc sol. peccat primo quia Auer. vbiq; vult ipsam intelligentiā esse formam cœli, & est impossibile esse formam nisi perficiat materiā, vt primo cœli. cōm. 63. Vbiq; quoq; vult illam esse animam cœli. vt 12. metaphy. cōm. 36. & non potest esse anima, nisi animet, & constituat rem in esse animali. Secundo. quia Auer. inter materiam cœli & materiam rerum gñabilium tales tradit differentias. primo ꝙ materia rerum gñabilium est antecedenter quanta, materia cœli est. quanta consequenter, hoc est post intelligentiam. Secundo materia gñabilium est potentia multa, hoc est ad esse & ad non esse, & ad esse plura pro numero formarum. Materia cœli est potentia vna & ad esse tm̄, & ad vnum esse, hoc est ita ad. A. animam ꝙ non ad. B. Tertio materia rerum gñabilium est vna numero priuatione, materia cœli vna numero propter formā vnam, q̄ habet semper. Et causæ secūdæ & tertię drīæ sola est ꝙ dimensiones consequunt̄ formā & non præcedunt. Tunc patet ꝙ cœli materia est in potentia & non in actu, quia recipit formā vt materia rerū gñabilium, licet materia cœli semper. Hęc materia non semꝑ. Quarto oē quod est in actu vel est forma vel habens formam. vt Auer. 3. cœli cōm. 29. & diuus Tho. cōcedit vbiq;, modo illud non est forma, quia nullius materiæ, materia. n. & forma dñr ad aliquid. 2. phy. nec ens in actu, quia tunc cōpositum esset, & tunc redderetur *Positio secūda.* positio Auēpaces, plura alia adijciemus in dies. Alij dixerunt materiā cœli resistere resistentia priuatiua, q̄ est incōpossibilitas terminorum, ꝑut idem esset in termino à quo & ad quē, ꝙ est impossibile. Sed nec istud stare potest, quia hæc saluari potest cum infinite velociter moto, & sic infinite velociter cœlum moueret̄. Amplius elementum moueret̄ in vacuo, quia ibi est talis terminorum incōpossibilitas, & plura alia dici possunt cōtra *Positio tertia.* hæc. Alij fingunt intelligentiā mouere à proportione quam vult & non quam potest, quia est motor ꝑ intellectum & voluntatem & liberet & contingenter. Hæc sol. est theologica, sed non ad mentem auctoris, quem *Positio quarta.* expono. In lib. de. d. nos dicimus ꝙ cœlū, hoc est materia cœli resistit sua corporeitate actuali, non quidem præcedente aīam, sed consequēte, illa. n. materia ab intelligentia constituitur in esse actu, & per consequens in accidentibus proprijs actualitati cœlesti, quorū vnum est resistentia, cœlum itaq; constituitur ab intelligentia *Instantia.* in tali esse resistitiuo. Dices tu idem dicam de materia elementaria, & sic elementum potest in vacuo moueri, *Responsio.* Dicerem ego ꝙ esse actuale elementariū est adhuc potentiale, quum elemētum sit vt materia mixti. Sed esse actuale cœli est vt esse actuale hoīs, quod est limitatissimum, & tu considera hæc & illa, & habebis veritatem.

Positio quinta propria. Nunc vero dicerem ꝙ duplex est materia, videlicet ea quæ limitatur ad vnam formam vt cœli materia, & materia cōis ad plures formas. prima materia bene potest resistere positiue, quia est limitata ad vnum & non in potentia ad omne vbi, quia sicut non est in potentia nisi ad formam, ita nonnisi ad certum vbi, & sic habet vim resistendi positiue, nec oportet ꝙ sit in actu vel actus, sed satis est ꝙ limitata sit ad certum actum. Materia vero cōis cum sit in potentia ad omnes formas, est in potentia ad omne vbi, & per consequens non resistit motori, qui mouet ad quodcunq; vbi. Hanc solutionem Auerro. innuit. 2. cœli. cōm. 63. & vbiq; vbi cœlum moueri certa velocitate asserit, quia motor ad mobile cœleste certam habet proportionem. resultat. n. hæc proportio, propter cœlestis materiæ resistentiam. Hæc satis nunc, quia postea in dies plura adijciemus. Hic. n. liber totus est de cœli substantia.

Et negauit formas corporum cœlestium diuidi per diuisionem subiecti sui, & esse finitarum actionum propter finitatem eorum corporum, quoniam potentia totius in formis diuisibilibus per diuisionem subiecti est maior potentia partis. Nam si formæ eorum existerent in materia dimensionibus medantibus, tunc potentiæ eorum essent finitæ propter hoc quod diuiduntur per diuisionem sui subiecti.

Cōm. 40. Tria conclusit de cœlo ex parte materiæ eius, nunc duas alias differentias ex parte formæ. Primam ꝙ forma corporis generabilis est diuisibilis, & tota ī toto, & pars in parte, forma vero cœli indiuidua, tota in toto, & tota in singulis partibus vt ita loquar. Secundam quod forma rerum generabilium est finita actione, videlicet in parte. quia non agit æterno tempore, & in vigore ꝙ agit certa velocitate. Ac cœlesti forma velocitate quidem finita existit, tempore vero infinita, hoc æterna, & syllogizat has primo sic, formarum diuisibilium potentia totius est maior potentia partis, formæ cœlestis non est maior potentia totius quàm potētia partis, igitur forma cœli non est diuisibilis, hoc est recepta in cœlo vel eius parte diuisibiliter. Huius accepit maiorē tm̄ in litera, vt patet. {Nam materia si forma.} Secundo probat illas à primo ad vltimum sic. si forma cœli esset diuisibilis, reciperetur in materia mediantibus dimensionibus, vt declarauit. Hoc non accepit, sed supposuit, vltra si forma cœli reciperetur mediante dimensione, tūc esset finita actione, hoc est tempore genita & corruptibilis, propter hoc videlicet, quia diuidit̄ diuisione subiecti vt declarauit, at vltimum consequens est impossibile, igitur & primum antecedēs, & sic forma cœli erit indiuidua & impartibilis, eritq; & actione in tempore infinita, quia æterna. *Vnde vis primæ rationis.* Animaduertendum ꝙ prima ratio fortasse tenet per demonstrationem Aristo. 8. physicę auscul. cōm. 88. Ibi. n. declaratum est partem motoris mouere partem mobilis in parte temporis, & totum motorem mouere totum mobile in toto tempore, & pro hoc deduxit motores cœlestes esse impartibiles. In quibus Auer. multas ambiguitates dissoluit. Aut fortasse accipitur per illud ꝙ accepit Aristo. 1. cœli. text. cōm. 46. & Auerro. declarauit cōm. 49. ꝙ omnis virtus diuisibilis in maiori quanto, hoc est in toto quāto est maior, & in parte minor, quia in toto est tota, & ƒm esse & vires. & in parte est pars, & ƒm esse, & potentias, modo constat motore, cœli esse æquales in toto cœlo. & in singula partes & ita non sunt diuisibiles per subiecti extensionem, & vtroq; modo ratio Auer. valet. *Qō an motores cœli finiti sint.* Quæret fortasse quispiam propter quid cœlestes motores sint tempore quidem infiniti. Vigore vero siue agendi qualitate finiti. Ad hanc quæstionem quo ad primam partem, Solutio ex Auerro. verbis satis constat, eo videlicet ꝙ non recipiuntur in eorum materijs siue subiectis dimensionibus potentialibus median-

mediantibus, quia náq; antecedunt eorum dimensiones, sunt indiuidui ac impartibiles, propterea puri intellectus, & æterni, ac carentes contrario. & in eorum materijs fixam habentes permanentiam. Sed vnde finitatem agendi sortiti sunt, trãsigamus. Imperfectio, quá inepti priuationem vocitant, nos carentiam, multiplex est, vna quidem indiuiduo propria, vt cæcitas in catulo ante diem nonum, est. n. imperfectus & carés visu, quem in nono die habebit, hec autem imperfectio indiuidua est, quia visum non habet, & potest habere pro ratione indiuidui. Amplius vnum indiuiduum imperfectum habere potest alterius perfectionem, quam ob rẽ esset vnum indiuiduum in specie, illud esset perfectum in illa specie. & nihil sibi deesset perfectionis suæ speciei, vna itaq; imperfectio, siue carentia siue priuatio est secundum speciem & per contrarium perfectio. Alia est secundum genus. vt si albedo esset vna numero in specie eius, adhuc esset imperfecta secundum genus, quia adhuc careret perfectione aliquam secundũ genus qualitatis, non. n. habet perfectionem totius qualitatis. Alia est imperfectio transcendentis limitati. vt posito ꝙ haberet perfectionem omnis qualitatis, non esset tñ perfecta in gñe intellectus siue substãtiæ, quia sibi non cõpetit oĩs ratio intellectus siue substantię. Alia est imꝑfectio transcendentis simpliciter vt si haberet rationẽ oĩs intellectus siue substantiæ. adhuc non haberet ꝑfectionem totius entis naturæ. Alia est imperfectio transcẽdentis excogitabilis. vt posito ꝙ sit deus, quia habet rationem totius entis naturę, adhuc non habet rationem totius entis excogitabilis. Quare infinitum simpliciter illud esset ꝙ habet perfectionem actu totius entis naturę, & cogitabilis, quale sacri theologi dicunt deum esse, philosophi, vero minime. Tunc dicendum ꝙ motor cœli. verbi causa. motor lunæ est finitus, quia caret perfectione gñis. nam si esset in gñe prædicamẽtali, sibi deficeret perfectio aliqua. non. n. ipsi competit ratio totius intellectus. est. n. intellectus aliquis eo perfectior, vt intellectus corporis perfectioris. Secundo sibi deficit perfectio entis naturæ, quia non habet perfectionem oĩs entis naturæ, quia non dei. Tertio sibi deficit perfectio entis excogitabilis, quia nõ sibi competit ratio oĩs entis excogitabilis. Igitur est finitus primo gñe. Secundo transcendente. Tertio excogitatione. Quod si dicatur, infinitus erit ſm quid in ipso, quia sibi competit ratio oĩs suæ speciei, si esset in specie. Est autem hæc infinitas potius ſm durationem quàm ſm qualitatem, quá videlicet habet, eo ꝙ non recipitur in materia dimensionibus mediãtibus, & sic motores cœli tempore sunt infiniti, simpliciter autem vigore & perfectione finiti. videlicet genere, transcendentia, & excogitatione, possunt tamen specie dici infiniti, pro quanto suarum specierum nihil deest.

Imperfectio et carentia quotuplex.

Quando ergo inuenit eorum actiones esse infinitas, concludit formas eorum non esse in subiecto mediantibus dimensionibus, sed eas non esse potentias in corporibus.

Cõm. 41. Tres differentias dedit inter cœlum & gñabilia ex parte materiæ & duas ex parte formæ, nunc quasi hæc enititur declarare reperiri ex verbis Arist. Aristo. itaq; syllogismus. 8. physicæ auscul. tex. cóm. vlti. & 12. metaphy. tex. cóm. 41. sic componitur, oĩs forma quæ recipitur in subiecto mediantibus dimensionibus, est finita tempore in sui actione. Motores cœlorum nõ sunt tempore finiti in suis actionibus. Igitur non recipiuntur in subiecto mediantibus dimensionibus, neq; sunt potentiæ in corporibus, huius accepit minoris vim, & cõclusionem. Animaduertẽdum formam finitam tempore in sui actione & formam diuisibilem potẽtiam in corpore esse idem simpliciter. pro quanto. n. qñq, desinet esse, desinet agere, & sic sui in actione tempore finitur, pro quanto vero mediante dimẽsione recipitur finitur, per sui subiectum, & diuidua redditur, prout autẽ à corpore ipso sine corporeo subiecto in esse cõstituitur dr̃ potẽtia in corpore. Vnde forma indiuidua & impartibilis erit tempore sui in actione infinita, non recepta in subiecto mediante dimensione, nec potẽtia in corpore, immo separata. Et demonstrauit ex vniuersitatem potentiæ totius, & partis in formis diuisibilis per diuisionem sui subiecti impossibile esse Potentiam infinitam reperiri in corpore finito, quæ agat actionem infinitam, aut potentiam finitam in corpore infinito.

Quæ forma finita.

Duæ sunt conclusiones, quas Aristo. declarauit in. 8. prima, potentia infinita non potest esse in corpore finito. hanc textu cõm. 78. declarat. Secunda potentia finita non potest esse in corpore finito. Hanc ibidem declarat. textu. cõm. 79. & inde. Prima quæ est ad propositum declaratur ex diuersitate potentiæ totius & partis in formis diuisibilibus per diuisionem sui subiecti. Si enim, vt dicit, pars motoris mouet partem mobilis in parte temporis, Totus motor mouebit totum mobile in toto tempore, & tunc per crementum possibile erit finitum motorem mouere eodem & tanto in tempore quanto moueret motor infinitus, quare motor infinitus, hoc est tempore, in sui actione non potest esse in materia, & sic erit omnino indiuiduus, & separatus, quod erat intentum.

Ratio Aristo.

Et cum figebatur in istis propositionibus, & inuenit potentias cœlestes agere actionum infinitam, conclusit mediantibus dimensionibus has virtutes nõ esse in corpore omnino, neq; habere materiam recipientem eas mediantibus dimensionibus, neq; materiam multam in potentia, neque recipere magnum & paruum, neq; habere contrarium & totum hoc sequitur ex hoc quòd formæ eorum agunt actione infinita: & omne hoc est probatum in naturali philosophia.

Nunc epilogat quæcunq; dixit per vnum syllogismum in secunda figura sic. omnis forma recepta in materia mediantibus dimensionibus, multa in potentia, diuisibilis ſm magnum & paruum, habens cõtrarium, est finita tempore in sui actione. formæ cœlestes non sunt finitæ tẽpore suis in actionibus. igit̃ non recipiuntur mediantibus dimensionibus in materia, multa potentia, diuisibili ſm magnum & paruum, hoc est ſcđm maius & minus, nec habent contrariũ, tangit maiorem ibi. {Et cum figebatur} minorem vero ibi. {Et inuenit} reliquum est conclusio. Et abbreuiauit vim rationis, volens illam esse totam in hoc ꝙ formæ cœlestes agunt actione infinita tẽpore. Et qm̃ Auic. 8. suę meta. capite. 4. opinatur hanc conclusionẽ declarari in meta. adiicit. & oẽ hoc est probatum in naturali philosophia. Perspicuum igit̃ est tria esse ex parte materiæ cœli, quibus cœlum differt à rebus gñabilibus, ꝙ illa materia nõ præhabent dimensiones, quibus formas recipiat. Scđo non est potentia multa. Tertio nec est vna numero per priuationem. materia rerum gñabilium contra ꝑhabet illas dimẽsiones, qbus recipit formas, estq; potẽtia multa, atq; vna priuatione. Ex ꝑte formę duo sunt, est. n. forma cœli primo ĩdiuisibilis, ob qđ materia non recipit eã ſm magnum & paruũ, maius & minus, amplũ & minus amplũ, sed ĩdiuisibiliter. Est scđo in sui actione tp̃e infinita,

Cõm. 42.

nita, ob quod contrario caret, quo sui in actione limitetur. Hæc quantum ad primam rationem satis de partibus cœli. Quæret fortasse quis an intelligētia sit cœli forma. Et arguunt, ꝙ non, quia si forma, tunc esset actus, & prima perfectio corporis cœlestis, igitur educta de potentia materiæ, & sic materialis. Amplius si esset intelligentia actus cœli, vel primus, vel secundus, non secundus, quia tunc esset operatio. Si primus, igit posset esse sine secundo, & sic sine motu, & intellectione. Rursus intelligentia est forma cœli. igitur forma corporis cœlestis. Et sic forma corporis, hoc est falsum, quia est forma respectu materiæ, & non corporis. Ad oppositum est Auer. primo cœli. cōm. 95. & hic expresse. Quod intelligentia sit forma cœli dicamus primo Auerroem id sensisse vbiq; vt primo phy. auscultationis. cōm. 63. 8. eiusdem cōm. 52. Quod ratione constat, primo quia intelligentia est quod erat esse, & ratio cœli. si. n. cœlum ipsum diffiniretur vera diffinitione, illa non explicaret nisi essentiam intelligentiæ. Hac ratione vtitur Aristo. 2. de anima. textu. cōm. 8. Secundo omnis actio quæ attribuitur alicui enti propter aliqua duo, necesse est. vt vnum eorum tantum sit materia, & alterum forma, actiones cœli vt motus & intelligere attribuuntur cœlo & intelligentiæ in simul, igitur alterum horum forma est, alterum vero materia. sed actiones illæ attribuuntur cœlo propter intelligētiam. igitur intelligentia est cœli forma. hac ratione vtitur Auer. 2. de anima. cōm. 24. verum formarum altera est constituens subiectum, & non constituta à subiecto. Altera constituens & constituta. constituit quidem subiectum tantum quotiens subiectum ipsum dependet à forma tanquam à cā formali, & illa forma non à subiecto tanquam à causa materiali. quæ ratio docet subiectum referri ad formam relatione dependentiæ causæ formalis. At formam non dependere à subiecto relatione dependentiæ causæ materialis. propter quod forma erit terminus dependentiæ, & non subiectum relationis, sed ideo relatiua, quia subiectum refertur ad ipsam, & hac via dicitur constituens tantum, non constituta. Et in hoc apparet error Ioan. qui voluit esse aliquid formam alicuius, à quo illud non depēdet. Vt nauta respectu nauis, istud. n. est impossibile, quia forma non est, nisi quia subiectum dependet ab ea in esse, & operatione. Apparet secundo erratum aliorum, qui volunt, ꝙ quia forma hæc non est vnita cœlo vnione accidente in ea, sed in cœlo, dicatur separata, & non coniuncta. Nos. n. dicimus ꝙ sicut colūna est formaliter dextra dexterioritate accidente in animali, sic hæc est formaliter vnita copulataq; vnione & copulatione accidente in subiecto. nā talis forma est terminus vnionis & dependentiæ, quod sufficit. Apparet tertio hanc intelligentiam dici formam interdum appropriatam. Interdum vnitam scdm operationem, interdum separatam, Dicitur quidem separata, quia non est subiectū vnionis, sed terminus vnionis. Et per idem dicitur appropriata, quia sui natura non est vnita, sed quia aliud vnitur sibi & dependet ab ea. Dicitur & forma coniuncta secundum operationem, quia dat operationem, & esse, sed non recipit esse, qua ratione nos in lib. de intellectu dicimus intellectum mterialem esse formam hominis secundum operationem, non ꝙ sit secundum operationem & non secundum esse, sed quia tribuit esse & operationem, & non qn̄ recipit esse, sed qn̄ operatio nem. nam sine phātasmate nequaquam intelligit intellectus. Intelligentia itaq; dicitur cœli forma ſm operationem, quia ad hoc vt cœlum operetur, eget intelligētia, & econtra, at vt perficiat cœlum, constituit, & non constituitur. Forma vero constituens & constituta ea est, quæ est terminus & fundamentum, siue subiectum depēdentię, & vnionis. ipsa. n. dependet à subiecto tanꝗ materia, & ab illa depēdet subiectū vti à forma. Et hæc forma dr̄ interdum vnita ſm esse, quia ipsa vnitur vnione reciproca, & existente tam in ea ꝗ in subiecto, & dependentia reciproca, quia altera ab altera dependet, & econtra. itēq; forma constituta in esse per subiectum, quia dependet in esse & cōseruatione à subiecto. Educta de potentia materiæ, quia genita ab agente naturæ per hoc ꝙ ipsa prçerat in habitu materiæ, hoc est in forma corporis. diuidua siue partibilis. quia recepta actu in materia mediantibus dimensionibus, habens contrarium, quia corruptibilis propter se vel defectu dispositionum, quibus in materia inducitur. Et hac ratione intelligentia non est forma cœli, quia cœlum est dependens ab intelligentia, & non ecōtra. licet sine cœlo non possit esse intelligentia. quemadmodum sine conclusione non possunt esse præmissę. Et per hoc patet ꝙ intelligentia est forma, finis, & efficiens cœlum, quia est forma separata hac specie separationis, vbi idem est forma, finis & agens apud Auerroem vbiq;. Qūo itaq; intelligentia sit cœli forma, patet. Tunc ad rationes. Ad primam concedo ꝙ sit actus & prima cœli perfectio, quia est perfectio constituens, & non constituta, ideo non est eductus talis actus de potentia materię. Ad secundam dici potest ꝙ intelligentia est actus primus, & actus secundus, primus quidem, vt constituit cœlum in esse simpliciter. Secundus vero, vt per ipsam cœlum est operans. Et cum dicitur actus primus potest esse sine secundo Auerroes respondit. 2. de anima. cōm. 5. ꝙ actus secundus dicitur æquiuoce, & propterea illud verum est de actu primo in animali generabili. non autem in animali cœlesti. Ad tertiam, dicendum ꝙ est actus cœli, & actus materiæ cœli. Materiæ quidem vt subiecti perfectibilis, Cœli vero, vt subiecti perfecti.

An intelligentia sit forma cœli. qō 10.

Quod intelligētia sit forma cœli.

Forma quotuplex.

Error Ioan.

Secūdus error.

Tertium apparens.

Forma constituens & constituta.

Et cum fuit perscrutatus etiam de natura istorum corporum in primo cœli & mundi, declarauit ipsa esse simplicia. Ex hoc quòd motus eorum sunt simplices, & quòd natura eorum est neq; grauis neq; leuis, idest natura non innata disponi per grauitatem & leuitatem.

Cōm. 43. Secunda ratio ad idem.

Hæc est secunda ratio Auer. ad probandum illa tria de cœli materia, quibus differt à materia generabiliū, & illa duo de forma. Et accipit primo corpora cœlestia esse simplicia, hoc est nec composita elementaria compositione vt elemēta, nec mixta. Et syllogizat sic, quæcunq; corpora sunt, quorum motus sunt simplices, & quorum natura neq; est grauis nec leuis, illa sunt oīno simplicia, cœli sunt corpora, quorum motus sunt simplices, & natura neq; grauis, nec leuis, igitur sunt omnino simplices. Huius sylli accipit conclusionem, & minorem in textu. Animaduertendum ad hoc vt ipsum cœlum sit simplex oīno hoc est nec compositum vt elementum, nec vt mixtum, habetur ex duobus, quia. n. neque graue, neque leue, hoc est non aptum disponi per graue vel leue. (quod addit propter æquale ad pondus, quod actu nec grauitat nec leuitat) non est elementum. quia vero eius motus est simplex, non est mixtum, igitur omnino est simplex quia nec compositum vt elementum, nec vt mixtum. Quod itaque

cœlum

cœlum non ſit mixtum, quia eius motus eſt ſimplex. declarauit Ariſto. à textu. cõm.5.vſq; ad textum. cõm. 13. Quod vero non ſit elementum, ſed quintum corpus, patet ibidem à tex. cõm.13. vſque ad tex. cõm. 20. Sic igitur patet cœlum eſſe omnino ſimplex, & nulla compoſitione corruptiua compoſitum.

An mixtũ motu ſimplici moueatur. q.ij.

Maxima eſt difficultas vtrum mixtum moueatur motu ſimplici, an compoſito. Vbi enim mixtum moueatur motu ſimplici, ratio Auerro. nulla eſſet. Arguitur modo ꝙ mouetur motu ſimplici, quia ab elemento prædominante. Elementum prędominans eſt ſimplex, quare mixtum ſimplici motu mouetur.

Poſitio Ioan.

Ioan. tenet ꝙ motus mixti eſt ſimplex, quia propter naturam elementi prædominantis. fingit.n. motum hunc primo in eſſe elemento exiſtenti in mixto. Secundo vero mixto. Et propterea ab elemento prædominanti.

Impugnatio.

Sed hæc poſitio ſtare nõ poteſt. primo quia demõſtratio Auer. hic eſſet nulla, quia dicerem cœlum eſſe mixtum, ſed ipſum moueri motu ſimplici. Et ſic ratio per ſimplicitatem motus nulla eſſet. Secundo motus per ſe primo competit mobili per ſe, mobile ꝑ ſe eſt totum mixtum. Igitur ſibi primo competit, & non elemento. Tertio ſi primo competit elemẽto. igitur ordine quodam competet vtriſq;, & per cõſequens violenter mixto.

Poſitio Auer.

Animaduertendum ꝙ græci differunt ab Auerroe, Auer.n. primo cœli. cõm.9. videtur velle motum mixti eſſe ſimplicem. Vbi ad illius mentem petendum eſt primo ꝙ forma elementi in mixto nõ agit per ſe, quia ibi non eſt in actu per ſe ſed in potentia media, id.n. quod agit per ſe, eſt forma mixti vltima & ſpecifica, ad quam inducendam fuit præaccepta forma elementi. Petendum ſecundo ꝙ licet diſpoſitio alicuius non agit per ſe, eſt tñ conditio & diſpoſitio agendi, vt calor ignis reſpectu ignis. Tunc patet primo ꝙ forma mixti per ſe primo agit motum eius, hęc.n. mouet corpus in quo eſt, & mouetur. mouet quidem vt forma, at mouetur vt in materia. patet ſecundo ꝙ primitate diſpoſitionis mouetur mixtum ab elemento prædominante. Vt igitur ignis calefacit inquantum calidus, & non inquantum ignis, ſic mixta mouent ſe inquantum diſpoſita per formam elementi prædominantis, propoſitio itaque Ariſto. intelligit mixtum moueri ab elemento prædominante diſpoſitiue, licet primo à forma propria & ſpecifica.

Pō græcorum.

Græci expoſitores, vt Ariſto. & Simplicius, volunt motum per ſe elementi eſſe ſimplicem, & omnem motum ſimplicem eſſe per ſe corporis ſimplicis, at cõpoſiti & mixti motum per ſe eſſe compoſitum & mixtum, & ecõtra motum mixtum eſſe corporis mixti per ſe. Vnde Ariſt. primo cœli, textu. cõm.7. inquit. ſimplicium quidem ſimplices, mixtos aũt compoſitorum, & quis dicet, igitur non magis ſurſum quam deorſum, ſubſcribit, moueri autem ſm prædominans. quaſi dicat licet motus corporis mixti ſit mixtus, tamen eſt determinatus ſurſum vel deorſum ſecundum prædominans, & hoc reſpondet verbo eius textus. cõmen.8. d.& enim ſi compoſiti fuerit, ſecundum prædominans erit, & ita motus lapidis & cuiuſcunque mixti eſt compoſitus & non ſimplex.

Quot cõpoſitiones.

Animaduerte tamen quòd motus dici poteſt compoſitus compoſitione generica ex principijs differentibus vt ex recto & circulari. rectum.n. & circulare ſunt ex principiis genere differentibus. Et hoc tangit ibidem textu cõm.5. vel compoſitus compoſitione ſpeciali, videlicet, ex acceſſu & receſſu, & hanc tangit textu. cõm.9. cum vult motũ mixti eſſe compoſitum, vult.n. eſſe compoſitum, ex acceſſu & receſſu. Sed quia prædominatur acceſſus, propterea non ſentitur receſſus. Poteſt tamen dici ſimplex, quia non compoſitus generica compoſitione ex principijs differentibus genere, videlicet ex recto & circulari. quia fit ſupra linea rectam vt intelligit textu commen.5. Et ſic motus mixti, vt lapidis, poteſt dici ſimplex vno modo, & mixtus alio modo. Simplex ſimplicitate oppoſita compoſitioni genericæ, compoſitus compoſitione ſpecifica. Sed hæc latius videbimus primo cœli. Hæc ſatis pro ratione Auer. patet.n. ꝙ ſecundum Auer. & græcos ratio valet, maxime tamen ſecundum græcos.

Et quum fuit declaratum ab eo quòd corpora grauia & leuia ſunt contraria, quia motus eorum ſunt contrarij, Amplius & quòd motus corporum cæleſtium non habent contraria, concluſit hæc corpora eſſe ingenerabilia & incorruptibilia: & ipſa non habere ſubiectum recipiens dimenſiones prima receptione, ita quòd formæ ſuæ diuidantur per diuiſiones ſui ſubiecti.

Accepta ſuppoſitione, facit rationem ſyllogiſticam in forma enthymematis, cuius antecedens ſunt duæ propoſitiones, & conſequens tres concluſiones ſic. *Cõm. 44.* corpora grauia & leuia ſunt contraria, motus cœlorum non ſunt contrarij, igitur cœli ſunt ingeniti, & incorruptibiles, itemq; nec eorum materia recipit dimenſiones ante formas, & formæ receptæ in ea ſunt indiuiduæ. Hæc oratio enthymematica reſoluitur ſic. corpora quorum motus contrarij ſunt, ipſa contraria erunt, grauia & leuia ſunt quorum motus ſunt contrarij. igitur contraria, huius tetigit concluſionem & maioris vim. Secundus eſt accepta eadem maiore, & addendo hanc, ſed cœli ſunt corpora quorum motus non ſunt contrarij. igitur non ſunt contraria, huius tetigit minorem tantum. Tertius eſt, quæcunque corpora carent contrario, ſunt ingenita & incorruptibilia, & carent ſubiecto prædimenſionato, & forma diuidua & extenſa. Cœli ſunt carentes contrario. igitur ingeniti, & incorruptibiles, & carent materia prædimenſionata, & forma diuidua. Et ſic enthymema illud ad tres ſyllogiſmos eſt reſolutus, accipiendo itaque ſuppoſitionem & hæc quæ hic dixit habet ꝙ cœli ſunt ingeniti & incorruptibiles, ſimplices & puri, carentes materia prædimenſionata, & forma diuidua.

Dubitatio pulchra de cœli corruptione, & illius quiete.

Animaduerte ꝙ maior primi ſyllogiſmi eſt Ariſto. primo cœli. textu. cõm.10. Minor ſecundi ſyllogiſmi eſt eiuſdem ibidem à textu commen.24. vſque ad 33. Ambiges fortaſſe, quia motui cœli opponitur quies. 12. metaphyſi. commen.41. igitur eſt corruptibiles, vel poteſt deſinere. Amplius ſi cœlum quieſcit, cœlum deſinet eſſe, vt ad mentem Auerrois patet. 3. capite huius, antecedens eſt poſsibile. igitur & conſequens per regulam prioriſticam, quòd cœlum poſsit quieſcere patet, quia eius motus habet contrarium ſaltem priuatiuum. Amplius Auerro. ibidem aperte ait cœlum poſſe quieſcere, ideo indiget motore, quo moueatur ſemper. per hæc patet cœlum eſſe corruptibile.

Notandum per ſolutione.

Pro ſolutione animaduerte quòd motus cœli poteſt dici totus, vel ſecundum formam, vel ſecundum materiam. vel (vt recentiores aiunt) cathegorematice & ſyncathegorematice. ſi accipitur vt totus ſecundum formam, ſic eſt perpetuus ſimpliciter, veluti elementum ſecundum totum hac ra-

tione est simpliciter perpetuum. Si vero sumitur vt totus secundum materiam, vel partes, vt sic est corruptibiis. Imo continuo vna pars desinit, & alia gn̄atur.

Solutio. Tunc patet ad primum, ꝙ quia motui cœli opponitur quies, ideo s̄m partem est corruptibile, & nō est necessarium vt s̄m totum desinat. Ad secundum dico ꝙ antecedens est possibile s̄m partem, potest.n.cœlum quiescere s̄m partem motus, non autem à toto motu. & sic s̄m totum motum nec quiescit, nec potest quiescere. Et sic consequens non erit possibile, quemadmodum nec antecedens. vbi.n.cœlum quiesceret à toto motu, cœlum non esset, ac cœlum quiescere à toto motu est impossibile. quare & cœlum non esse erit impossibile. Ad tertiam patet ꝙ cœlum potest quiescere, & in eo ꝙ cœlum, & in eo ꝙ corpus, quia motus eius habet contrarium. videlicet quietem, non tamen propter hoc oportet vt deficiat secundum totum. vt licet elementum habeat contrarium secundum totum, non propter hoc corrumpetur aliquãdo secundum totum. Sed tantum secundum partem. sic motus etiam cœli, quia habet contrarium, sat est vt deficiat secundum partem, pro quanto vna eius pars desinit, & alia generatur, & ita cœlum potest esse quiescens parte videlicet motus.

Et hoc intendit cum dixit in primo cœli & mundi quòd formæ horum corporum carent contrario et subiecto, quemadmodum conclusit hoc idem ex hoc quòd motus eorum à principijs quæ sunt in eis sunt infiniti.

Cōm. 45. His acceptis verificat, & exponit verba Aristo. primo cœli textu cōm.20. Ibi.n. sic syllogizat, omne genitum, & corruptibile habet contrarium, cœlum non habet contrarium. igitur non est genitum & corruptibile. exponit modo Auer. minorem ꝙ Aristo. intelligit cœlum non habere contrarium, neq; subiectũ dimēsionibus affectum ante formas. Istæ.n. sunt duæ corruptionis causæ, & sunt conuertibiles, s̄m affirmationem, & negationem, ꝓpter quod licet tetigit alteram, dedit tñ intelligere & alteram propter conuertibilitatem. Et epylogauit etiam demonstrationem, aliã quæ erat. corpora quorum motus sunt infiniti, hoc est æterni, carent materia & cōtrario. cœli sunt corpora, quorum motus sunt ęterni. igitur carent materia & contrario, & hanc demonstrationem accepit ab Aristo. vt diximus. 8. physicorum textu cōm. vlti. & 12. metaphysicorum textu cōm. 41.

Et quia manifestum est sensui quòd corpora cœlestia recipiunt dimensiones terminatas secundum suas formas, neq; possunt recipere formas mediantibus dimensionibus interminatis, sicut est dispositio de formis generabilibus & corruptibilibus: necesse est ea recipere dimensiones tali modo, ex quo non contingit formas esse generabiles & corruptibiles. Quod est, quia materia eorum recipit dimensiones prima receptione mediantibus illis formis suis, & non recipit formas mediantibus dimensionibus existentibus in eis in potentia, scilicet non terminatis, sicut est dispositio in dimensionibus quæ sunt in prima materia cum forma istius materiæ, sed dimensiones quæ sunt in materia cœlesti, sunt proprium propriorum eius.

Cōm. 46. Concludit cœlum esse æternum, quia cœlestis forma non habet contrarium, & recipitur in materia non mediantibus dimēsionibus interminatis. obiiciet quis contra, nam sensu patet cœlum esse quantum, & diuiduum, vt de parte stellata astronomi probant. & concludunt plures stellas esse terra tota ampliores. igitur habet cœlum dimensiones. Respondet & vtitur enthymemate sic. cœlum est quantum vt sensu patet, & non quantitate præcedente formam, quia illa esset corruptibilis. igitur quantitate sequente. propter quod cœlorum dimensiones sunt propriæ de numero propriorum, & semper actu, nec separabiles à cœlo, nec cœlum separatur ab illis. *Responsio.* Animaduertēdum ex 2. cœli. cōm. 3. ꝙ dimensiones & cætera accidentia insunt cœlo propter intelligentiam, & nulla intelligentia inest propter accidentia. Et propterea accidentia omnia consequuntur intelligentiam, & inde omnia accidentia sunt ibi in actu, & terminata, & nulla sunt in potentia & interminata. *In cœlo non datur dimēsio interminata.* Sed obiicies, omnes quantitates continuæ sunt eiusdem speciei, vt omnis linea omni lineæ, omnis superficies omni superficiei, & omnis corporeitas omni corporeitati. igitur sicut est dimensio interminata in dimensionibus rerum corruptibilium, sic rerum etiam æternarum dimensiones erunt nonnullæ terminatæ, nonnullæ interminatæ. Amplius vel terminus dimensionis cœlestis est ipsa dimensio cœlestis, vel quid aliud & prius, cui terminus intelligitur aduenire. non terminus, quia tunc esset de essentia rei terminatæ, igitur aduenit illi priori. *Solutio.* Mihi videtur. Ad primum quòd dimensiones cœlestes differunt specie ab his, quia differentia specifica accipitur à subiecto, modo subiectum illarum differt specie & genere ab his, igitur dimensio à dimensione. Et sic sunt alterius rationis. Ad secundum dici potest ꝙ terminus, nec extra est nec intra, vt diximus, sed non de ratione illarum, non propter hoc illæ dimensiones accipiuntur in potentia, quia nunquam fuerunt, nec erunt absque terminis. Et propterea semper sunt in actu. *Cur in cœlo nō sunt dimensiones interminatæ.* Ioan. reddit causam cur dimensiones quæ sunt in materia prima sunt in potentia ad plures terminos, at cœlestis minime. ait enim primum eo esse quia non habent esse à forma, sed magis à materia, cœlestes vero à forma magis, & post formam. *Positio Ioan.* Sed hæc ratio est friuola, primo quia petit, nam assumit æque ignotum, ego enim quæro cur dimensiones istæ se tenent ex parte materiæ? illæ vero minime, sed ex parte formæ: istud enim est id quod quæritur. *Impugnatio.* Secundo cum terminus in vtrisque sit adueniens quoddam, & non intra dimensionem. quare in dimensione hac reperitur teminatum & interminatum, in illa vero minime? *Positio propria.* Propter quod dicas ꝙ à priori ratio ignoratur, ꝙ.n. hæc sit terminata & interminata, illa terminata tantum, à priori causam ignoramus, nisi assignes formas pro causis, vt quia forma cœli & materia cœli sunt tales, hæc vero tales. at à posteriori Auerroes assignauit causam, quia vbi illa esset terminata & interminata, tunc forma cœli esset corruptibilis, cuius oppositum est declaratum. *Dubitatio de ordine accidentium cum intelligentia.* Sed dices accidens adueniens subiecto indiuiduo per medium indiuisibile, est indiuisibile, cœlestis dimensio aduenit materiæ cœli indiuiduæ per intelligentiam tanquam per medium indiuiduum. igitur erit indiuidua, & non extensa. *Solutio.* Debes scire quòd intelligentia & omnia accidentia ab æterno materiæ cœli affuerunt, verum est inter ea ordo quidam rationis, qualis inter causam & causatum independens & dependens.

Tunc si in maiori accipitur aduenire pro omni eo quòd accidit post secundum tempus, concedo maiorem,

maiorem, & sic nego minorem quia simul æternitate fuerunt omnia, si vero accipitur pro omni posteriori ſm rem vel rationem, sic negatur maior, & conceditur minor. Sed dices, si intelligentia est ratio quare insunt est ne cã? Dicendum vt ex Auer. 2. cœli. cõm. 3. ꝙ intelligentia est causa omnium accidentium, & in triplici genere causæ, quia in abstractis idem est finis & agens, & forma, & ita intelligentia erit causa omnium illorum hac triplici ratione, sed de hoc latius posterius dicemus.

An intelligentia sit causa accidentium. Solutio.

Et quum fuerit declaratum ab ipso de corporibus cœlestibus, eorum formas existere in suis subiectis, tali videlicet, existentia quòd non diuiduntur per diuisionem sui subiecti, Et quòd causa in hoc est, quia non existunt in subiectis secundũ quòd sint diuisibilia, Fuit etiam declaratũ quòd istæ formæ non constituuntur per subiectum. Imo sunt abstractæ in esse: quoniam cum existunt in toto subiecto, & non diuiduntur per eius diuisionem: contingit quòd non constituunt per subiectum, non. n. existunt in eo: neq; in toto, neq; in parte: & vniuersaliter nec in diuisibili, nec in indiuisibili.

Cõm. 47. Hactenus ꝙ cœlestes formę non diuidantur diuisione subiectorum, nec subiectum habeat in potentia, acute probauit, nunc ꝙ tales formę non subsistant per earum subiecta, declarant. Vtitur autem enthymemate, cuius antecedens est declaratum, & consequens declarandum, hoc pacto. videlicet cœlestes formæ non insunt subiectis diuisibiliter. igitur non constituuntur ꝑ subiecta. añs patet per hoc, quia tales formæ non existunt in subiectis ſm ꝙ sunt diuisibilia, hoc est mediãtibus dimensionibus interminatis, vt fuit ꝓbatum. tenet cõsequentia, quia cũ existunt in suo subiecto, quia quælibet illarum est in toto orbe. & singula orbis parte contingit ꝙ non constituunť per subiectum. vbi. n. constituerentur ꝑ subiectum, non esset quælibet earum in toto subiecto, & singula parte subiecti, sed tota in toto, & pars parte, vt iam declarauimus persæpe. Debes scire ꝙ ex verbis Auerro. diligenter consideratis possunt colligi duæ rationes ad probandum cœlestes formas non constitui per subiecta, in quibus sunt. Prima est, quia recipiuntur in earum subiectis indiuisibiliter, dictum est, ꝙ omnis forma quæ per subiectum constituitur, diuisibiliter recipitur in illo, igitur per conuersionem per contrapositionem, quæ non diuisibiliter recipiuntur, per subiectum non constituentur. Secunda, quia nulla forma quæ est in toto subiecto, & tota in qualibet illius parte, constituitur per subiectum, quia dictum est formam quæ ꝑ subiectum, constituitur, non esse totam in toto, & totam in qualibet parte, sed partem in parte, inquit. {& cum fuerit declaratum ab ipso de corporibus cœlestibus eorũ formas existere in suis subiectis, tali videlicet existentia ꝙ non diuiduntur per diuisionem sui subecti} hoc est accidẽs primæ rationis cuius causam repetit. d. {& ꝙ causa in hoc est quia non existent in subiectis ſm ꝙ sunt diuisibilia} hoc est mediantibus dimensionibus. Hæc est probatio, dat consequens, & inquit. fuit etiam videlicet ab Aristo. declaratum ꝙ istæ formæ non constituuntur per subiectum. Imo sunt abstractæ inesse, supple à subiectis. Hæc est ratio, & prima consequentiæ deductio. Deinde deducit secundo loco dictam ꝯñam, & inquit, qm̃ cum existunt in toto subiecto, & non diuidũtur per eius diuisionem, ita vt sint totæ in totis, & partes in partibus, hoc est dicere qm̃ cum existunt in toto subiecto, & totæ in omnibus partibus subiecti, contingit ꝙ non constituuntur per subiectum. vbi. n. per subiectum constituerentur, partes essent in partibus. Et exponit quid per esse abstractas voluit intelligere. Et inquit {non. n. existunt in eo, nec in toto, nec in parte, & vniuersaliter nec in diuisibili, nec in indiuisibili}. Et hoc pacto dico ipsas esse abstractas, qñ videlicet nullatenus sunt in subiecto. Sed dubitatur primo contra hoc additum, nam Auer. 2. cœli. cõm. 15. voluit Arist. in fine. 8. libri physico. declarasse primam formam esse in maximo circulo, hoc est primo mobili. In secundo vero cœli voluit ipsum declarasse illam esse in parte primi mobilis quæ est oriens & illius dextrum. igitur prima forma est in toto. & parte, cuius oppositum hic ait, secundo videtur esse forma aliquam indiuidua, & in materia indiuidua. vt intellectus agẽs, quàm apud ipsum est in intellectu possibili, veluti in materia. Tertio videtur sibi contrarius, quia primo sumit formas cœlestes esse in toto subiecto, postea addit ꝙ nec sunt in toto, nec in parte. Pro solutione debes scire, vt iam sæpe diximus, ꝙ esse in subiecto potest esse dupliciter, vt dependenter, & hoc modo formæ materiales sunt in subiecto, quia dependent ab illo in esse & conseruari, & hoc vocat Auer. constitui à subiecto vt patet primo physicorum. cõm. 62. & independenter, hoc est, quia forma ipsa non dependet à subiecto. sed potius ecõtra subiectũ dependet à forma. Tũc ad primum dico ꝙ prima forma & cæteræ formæ sunt in earum subiectis, vtpote orbibus, sed æquiuoce hoc est independenter, quatenus ipsæ non ab orbibus, sed orbes ab illis dependent. vt primo physicorum. cõm. 63. dicit Auerroes. Et propterea sunt totæ in totis, non tamen partes earum in partibus, sed totæ in singulis partibus, & hoc concludit auctoritas Aristote. & Auerrois. Ad secundum dicemus in lib. de intellectu, & diximus. forte. n. intellectus agens qui soli assimilatur, nullius est pars, cum sit Deus. intellectus vero qui comparatur lumini est idem in subiecto cum intellectu possibili, & non illius forma, nisi secundum rationem. Sed de hoc alias. Ad contradictionem Ioan. dicit cum Auer. dixit formas cœlestes esse in toto subiecto, eum intelligere quo ad influxum, quia influit & mouet totum subiectum. cum autem dicit non esse in subiecto, intelligit quo ad existere. Melius dico quòd nulla forma est in subiecto, nec toto, nec parte, nec diuisibili, nec indiuisibili. videlicet dependenter quo modo formæ materiales sunt in subiecto, cum autem ait. illas esse in subiecto. subdit, & non diuiduntur per diuisionem subiecti. Et sic vult illas esse in subiecto independenter, quatenus constituunt totum subiectum in esse & omnem subiecti partem. non tamen quatenus constituuntur & sunt partes in partibus. & sic tollitur contradictio. Ioannes hic vult Aristote. declarasse duo. videlicet quòd formæ cœlestes non subsistunt inesse per materias, & quòd nec corpora cœlestia recipiunt actum essendi à suis motoribus, quæ dicuntur suæ formæ. Et dixit hoc quia credidit valere. si forma non dependet à subiecto, nec subiectum dependet è forma. Sed errauit, nam Auerroes primo physicorum commen. 63. inquit. & fuit necesse vt forma eius esset liberata ab hoc subiecto, & vt non haberet constitutionem per corpus cœleste, sed corpus cœleste constituitur per illam. Ecce quo modo

Vis rationum Auer. ꝙ cœlestes formæ non sunt in subiectis constitutione.

Dubitationes contra verba Auerrois.

Quot modis esse in subiecto dicitur.

Solutio Ioan. ad cõtradictionem.

Solutio ꝓpria.

Quæ Ioan. de vnione formæ cœlestis ad cœlum.

Confutatio.

Propria põ de

vnione formæ ad materiam.

cœlum dependet ab intelligentia. Et propterea de mẽte Auer. ſcias non valere hanc conſequentiam, videlicet, forma non depẽdet à ſubiecto. igitur nec ſubiectum à forma, quia ſtat de facto oppoſitum conſequentis cũ antecedente. In formis tñ diuiſibilibus diuiſione ſubiecti valet & eſt neceſſaria, quia ibi eſt mutua dependentia, in diuerſis tamen generibus cauſarum.

Et cum ita ſit, neceſſe eſt vt formæ qua mouetur, ſit illa ad quam mouetur, in formis.n.conſtitutis per ſua ſubiecta differunt, ſcilicet quia forma qua mouentur, non eſt illa ad quam mouentur, & ideo omnis forma huius ſcilicet quæ mouetur ad ſe ipſam perficiendam per formam aliam neceſſe eſt vt ſuum mouere habeat finitum, cũ non mouet, niſi quando mouetur. Et hoc etiam eſt vnum eorum, quæ mouerunt Ariſtotelem ad opinandum quòd formæ corporum cœleſtium non ſunt conſtitutæ per ſua ſubiecta quoniam tunc motus eorum eſſent finiti.

Cõm. 48.

Expõ Ioan.

Ex dictis nunc infert quædam. Sed vtrum id quod infert ſit vnum, aut duo, non eſt manifeſtum. Vr Ioã. ꝙ infert vnum, videlicet ꝙ ſecus eſt in cœleſtibus formis, ſecus in materialibus. nam in formis cœleſtibus finis & efficiens idem eſt. In formis vero materialibus finis differt ab efficiente, hoc eſt illud quod infert apud Ioannem. Et huius cauſa eſt quia omnis forma in qua differt, finis & efficiens, mouet tempore finito. quare cum formæ cœleſtes moueant tempore infinito, & materiales moueant tempore finito, in cœleſtibus finis & efficiens idem erit, in materialibus vero differt. Mihi autem vr̃ & magis, verbis quæ habemus, conſonum, vt inferat duo, & per duas rõnes. quorum primum eſt. in formis cœleſtibus idem eſſe finem & efficientem. Et hoc ait, & cum ita ſit: videlicet ꝙ formæ cœleſtes non cõſtituuntur per ſubiecta, neceſſe eſt vt forma qua mouetur. i. forma agens, ſit illa ad quam mouetur, i. forma finis, hoc ſequitur ex dictis, quia videlicet in ſeparatis à materia idem eſt finis & efficiens. Sed non contentus hac ratione correllaria, probat idem ſic. finis & efficiẽs differunt in formis cõſtitutis per ſubiecta. Formæ cœleſtes non conſtituuntur per ſubiecta, vt paulo ante probatum eſt, igitur in ſecunda figura. finis & efficiẽs non differunt in formis cœleſtibus. De ratione tangit ſolum maiorem. d. in formis.n.conſtitutis per ſua ſubiecta differunt. ſ. quia forma qua mouenť hoc eſt agens non eſt illa ad quam mouentur. i. finis, hæc eſt maior. Debes ſcire ꝙ hæc maior eſt ſumpta, & non probata, ſed 12. metaphyſi. cõm. 36. ſatis declaratur, & alibi, dictum.n. eſt formam materialem eſſe imperfectã, cum in illa differat eſſe & poſſe eſſe. Et ꝑpterea finis, qđ eſt eſſe, differt ab illius formæ poſſe, qua ratione prius illa poteſt habere finem: deinde habet illum. in formis vero ſeparatis eſſe & poſſe idem eſt. Et propterea eo ipſo ꝙ ſunt, poſſunt habere finẽ, & habent, & ita ipſa agens eſt finis ſuæ actionis. Exemplum huius eſt de balneo, & tu vide Auerroẽ illic. Sed dubitatur. nam ſi eo ipſo ꝙ forma ſeparata eſt ipſa habet finẽ, igitur fruſtra mouet, quia ſi mouet, vel mouet propter ſui conſeruationem, vel propter aliquid acquirendum. Non propter ſui conſeruationem, quia eſt perpetua, cui nulla poteſt ineſſe corruptio. Nec propter aliquid acquirẽdum, quia tunc non eo ipſo quod eſt, haberet finem. Secundo vnaqueque res genita eo ipſo ꝙ eſt, nanciſcitur formã. ſed forma eſt finis. igitur eo ipſo ꝙ eſt habet finem. Et ita aut non mouet, aut mouet circulariter propter finem conſeruandum, & non ob finem acquirendum,

Propria expõ.

Syllogiſmus literæ.

Quõ in formis ſepatis idẽ eſt finis & agens.

Dubitatio de fine ob quẽ agit forma ſeparata.

veluti quęlibet forma ſeparata. Ad primam reſpondet Auer. 12. metaphy. cõm. 36. ꝙ formæ ſeparatæ mouent propter finem conſeruandum, quælibet.n. mouet ob ſui ipſius conſeruationem. Et cum dicitur, ſui natura perpetuum non eget conſeruatione, dici poteſt quòd duplex eſt conſeruatio (vt ita loquar) pręſeruatiua, modo quo corpora ſana poſsibilia ægrotare, conſeruantur, ipſa.n. quia poſſunt cadere in morbum, aut mortem, præſeruantur, & hæc ſpecies conſeruationis tm̃ corruptibilibus competit. Alia eſt coexiſtitiua. quo modo concluſio conſeruatur quo ad ſui neceſsitatem ex propoſitionibus. concluſio.n. ſuapte natura eſt vera & neceſſaria, & tñ conſeruatur à propoſitionibus, non quidem quia poſsit cadere in falſitatem vel contingentiam, ſed quia per dependentiam ab illis, coexiſtit neceſſaria. & hic conſeruandi modus competit entibus neceſſarijs, & perpetuis, hac etiã conſeruatione, & gratia huius mouet primus motor, quãq; ſit ſempiternus, mouet.n. vt conſeruetur, non quidem conſeruatione præſeruatiua, ſed coexiſtitiua. hoc eſt vt coexiſtat ſibi. hanc ſolutionem capere potes. 2. phy. auſcul. cõm. 88. & 12. metaphy. cõm. 55. & 2. cœli. cõm. 17. & in lib. deſtructio deſtructionum diſputatione. 14. in ſolutione primi dubij, & alibi pluries. Ad ſecundam dici poteſt ꝙ duplex eſt finis, (vt Auer. ait) generationis vnus veluti eſt forma ipſa. Et rei genitæ alius vt eſt illius formæ perfectiſsima operatio, per quam ipſa redditur ſimilima primo motori ẜm poſsibilitatem ſuæ ſpeciei. Dico igitur ꝙ cum res fiunt, eo ipſo ꝙ fiunt, finem habent generationis, non autem ſpeciei atq; rei genitæ. Illum quidem per generationem adipiſcuntur, hunc per motum, & mutationes. At res perpetua eo ipſo ꝙ ab æterno fuit ab æterno habuit finem oẽm, & eſſendi, & operandi. Et propterea nõ mouet propter finem acquirendum, ſed habitum conſeruandum. Et hac ratione formæ genitæ non poſſunt mouere perpetuo, quia non mouent, niſi ob finem acquirendum, modo nullum perpetuo acquiſibile, aliquando acquiretur. Et per eandem cauſam non mouent, niſi motu recto, cuius eſt finis aliquando acquiſibilis. forma vero per ſe æterna non mouet ob finem per motum acquiſibilem, & ideo mouet per motum, cuius idem eſt principium & finis, qualis eſt motus circularis. Amplius formæ genitæ licet eo ipſo ꝙ ſunt, acquirant quendam gradum ſimilitudinis ad primum motorem, ob quem & gratia cuius fuerunt genitæ, non acquirunt omnem gradum ſimilitudinis poſsibile in ſpecie, & ita poſtq̃ ſunt genitę, adhuc mouent, & motu tali, vt per ipſum finem qñq; nanciſcantur, & talem vt habeant perfectam ſimilitudinem ſuæ ſpeciei competẽtem. Formę vero ſeparatę eo ipſo ꝙ ſunt, habent omnem gradum ſimilitudinis ad primum motorem, & propterea non mouent, nec mouentur amplius vt acquirant, ſed vt acquiſitum coexiſtitiue conſeruent. Hoc eſt igitur primum illatum, & illius declaratio. Secundum illatum eſt ꝙ oĩs forma in qua finis & efficiens differunt, hoc eſt quæ mouet propter finem extrinſecũ ab extra aduenticiũ, non mouet niſi tp̃e finito, & motu finito, & huius poteſt eſſe duplex cauſa, aut ex parte rei, quæ mouetur vel mouet, aut ex parte finis, ob quem mouetur vel mouet. ex parte quidem rei, dicit {cum non mouet, niſi cum mouetur} hoc eſt dicere quia oĩs forma quæ mouet ob finem ab extra aduenticium, ſiue ob finem acquiſibilem, non mouet, niſi mouetur, hoc eſt mouet per accidẽs, quatenus,

Solutio primæ dubitationis.

Qua rõne perpetuum eget cõſeruatione.

Solutio. 2. Quot fines.

Differentia inter actionẽ formarum æternarum, & generabilium.

Quare formæ genitæ non perpetuo mouent, ſed motu recto.

Finis formæ genitæ quis.

Finis formæ æternæ quis.

Secundũ illatũ de fine formarũ genitarum.

nus mouetur, vt canis famelicus, qui mouetur à pane appetibili, & qui mouet se vt panem cõsequatur, non mouet se nisi per accidens, quatenus mouetur ab illo pane. omne autem mouens quod in mouendo moue tur, tempore finitio mouet, quia tãdiu q̃diu finem adi piscatur, qui extra mouet. non igitur potest mouere tempore infinito. Ex parte finis vero quia finis aduen ticius qñ aduenit, nõ aduenit, nisi in aduentu suo cesset motus. igitur omne quod mouet propter finem extrin secum, mouet tempore finito. Addit Auer. ꝙ hoc est vnum eorum quæ mouerunt, Arist. ad opinandum ꝙ formæ cœlorum non sunt constitutæ per subiecta, qm̃ tunc motus earum essent finiti. Vbi. n. essent constitutæ per subiectum, essent ordinatæ ad finem extrinsecum per ipsum motum finitum acquisibilem eo quia essent genitæ, & ita non tm̃ ob finem generationis, sed speciei ordinatæ, hoc est secundum illatum.

Et non est dicendum quod formæ quibus mouentur corpora cœlestia sint aliæ ab eis ad quas mouentur, & quod istæ quæ dicunt̃ esse nõ in materia omnino, & quæ carẽt situ sunt formę ad quas mouentur, quum tñ illę quibus mouentur sint formæ in materiis, & sint diuisibiles per diuisionem earum.

Cõm. 49. His recte illatis, circa hæc, & alia quæ iam dixerat, excludit dubitationes, quarũ prima est, quia dici posset in corporibus cœlestibus alterius generis esse formas agẽtes & mouentes effectũ, & alterius formas ob quas tanq̃ ob fines mouent, quia posset dici ꝙ formæ effectiue mouentes sunt diuisibiles & constitutæ per subiecta. formæ vero quæ vt fines mouent, sunt abiunctæ à materia, & separatæ. Hæc. n. est positio Auic. qui vnicuique orbi dedit duas formas, alteram intrinsecã orbi, & materialem. alteram separatam & vt finem. & hoc excludit Auer. dicens, & non est dicendum ꝙ formæ quibus effectiue mouentur corpora cœlestia, sint aliæ ab eis ad quas mouentur finaliter. & ꝙ istæ q̃ dicuntur esse non in materia omnino, & quæ carent subiecto, & situ, sunt formæ ad quas mouentur tanq̃ ad fines. quum tñ illæ quibus mouentur effectiue sint formæ in materiis, & diuisibiles per diuisionem earũ, vt putauit Auicen. qui in corporibus cœlestibus posuit formas mouentes effectiue, intrinsecas orbibus, & materialis atque diuisibiles. formas vero quæ mouent finaliter posuit separatas hoc enim non est dicendum. Debes scire, ꝙ Auicen. motus fuit hac rõne, quia finis habet esse nobile & intẽtionale. agens habet esse ignobile & reale. Et propterea formæ quæ mouẽt vt fines in corporibus cœlestibus, habent esse nobile & intentionale, quæ vero mouent effectiue, habent esse ignobile & reale, siue subiectiuum.

[Pō Auic. de formis cœlorum.] [Fundamentum pōnis Auic.]

Quoniam si ita esset, tunc illæ formæ existerent in suis subiectis, & mouerentur per motum subiectorum, et sic diui derentur ad diuisionem subiectorum, motum. n. si mouetur essentialiter, erit diuisibile essentialiter, & si per accidens, per accidens.

Cõm. 50. Nunc probat id quod dixit contra Auic. & vtitur enthymemate, cuius consequens est contra declarata & illata, hoc modo. Si ita esset, vt Auic. ait, tunc formæ quæ mouent per modum efficientis existerent in suis subiectis. Auic. n. dicebat formas effectrices in subiectis. finales autem esse separatas. Et propterea patet cõsequentia, & vltra sequitur ꝙ mouerentur per accidens per motum orbium, & subiectorum. tũc essent diuisibiles saltem per accidens, veluti cæteræ formæ materiales tenet consequentia, quia vnum quod est diuisibile eo modo quo mouetur, vt si moueretur per se, est diuisibile per se, & si mouetur per accidens, est diuisibile per accidens. vt traditur. 6. physico. auscul. Et sic patet enthimema, ꝙ si formæ effectrices essent ĩ subiecto & finales separatæ, tũc illæ effectrices essent saltem diuisibiles per accidens, vt in primo ad vltimum deduximus, propterea quia essent in subiecto & constitutæ in esse per subiectum, & ita mobiles per accidens, & ita diuisibiles per accidens. Sed circa hæc est dubitatio circa inconueniens, quia apud Auic. concedunt illud. ipse. n. tenet formas effectrices esse aĩas extensas per orbes, veluti aĩæ cæterorum aĩalium. Sed vult fines non esse aĩas, sed intelligibilia, quæ intelliguntur ab aĩabus vt fines. Et sic inconueniens, non est inconueniens. Secũdo videtur, ꝙ nec ratio valeat, non enim oportet oẽ mobile esse diuisibile quatenus mouetur. nam licet punctum moueatur ad motũ corporis in quo est. ipsum tñ nullo modo est diuisibile. Tertio videtur ꝙ formæ cęlestes sint per accidẽs mobiles. Nam Aristo. & Auer. 8. phy. auscul. cõm. 52. asserunt omnes formas præter primam moueri per accidens. Et ita sequitur, vt oẽs sint diuisibiles saltem per accidens. Quarto, oẽ per se compositum ex partibus per se vnitis, si ipsum mouet̃ per se, quęlibet pars mouetur per accidens. Sed cœlum componitur per se ex intelligentia & orbe, igitur si ipsum per se mouetur ambæ cæteræ partes mouebuntur saltem per accidẽs.

[Dubitatio de rõne Auer.]

Pro solutione ad primum debes scire ꝙ omnia hæc tenent per declarata, & etiam sunt impossibilia propter declarata. declarauit. n. Auer. oẽ per accidens diuisibile esse receptum in subiecto mediantibus dimensionibus interminatis & vlterius oẽ tale esse corruptibile, quia dimensiones sunt multæ in potentia, & causa priuationis. Et propterea si formæ sunt diuisibiles propter subiecti diuisionem, omnino sequitur vt sint corruptibiles. Et sic patet impossibilitas rationis. Ad secũdam nõnulli volunt verbum Aristo. hic esse audiendũ de moto per accidẽs, quod extenditur in loco per accidens. de tali. n. est verum ꝙ si mouetur per se, est diuisibile per se. Et si per accidens, etiam per accidens est diuisibile. nam si mouetur per se, acquirit locum per se & sic per se diuisibile erit. Si vero mouetur per accidens, acquirit locum per accidens. Et sic extenditur per accidens. Sed hæc solutio friuola est, quia petit principium. Vbi. n. loquitur de moto per accidens quod extenditur in loco per accidens. supponit illud extendi in loco, & ita esse diuisibile. Alij cõcedunt esse punctum, & in corpore aliquo quod mouetur, non tñ moueri ad motum illius, nec per se, nec per accidens, & per consequens nec esse diuisibile aliquo modo. hoc probãt auctoritate Auer. 2. cęli. cõm. 14. vbi ait. polum, qui est punctus terminans axem esse in orbe, qui mouetur, & non mouetur aliquo modo. hoc aũt non cõpetit ipsi polo, nisi quatenus est indiuisibile quippiam. Et cũ dicitur ꝙ motis nobis mouentur oĩa quæ sunt in nobis, intelligitur de his, quæ sunt in nobis vt partes. Sed hæc solutio stare non põt. nam punctum quod est in auge mouetur apud astrologos. Imo propter motum illius, dantur orbes deferentes augẽ. Amplius velocitas motus attenditur pro ratione motus puncti qui velocius mouetur, quod non esset nisi punctus saltem per accidẽs moueretur. Præterea in corpore recto omne punctum mouetur vel

[Solutio primæ rationis.] [Solutio. 2. Sedæ dubõnis.] [Confutatio.] [2. Solutio.] [Confutatio.]

vel situm mutat, qñ mouetur motu recto, vt omnibus patet. Id vero quod de polo dr̄, non intelligitur quatenus polus est indiuisibilis, sed per accidens quatenus est terminus axis, vt patet per verba Auer. illic. *3. Solutio.* Alij hac ratione coacti dixerunt puncta & gñatim indiuisibilia nō esse, quia oē corpus vel in corpore manens est diuisibile, ꝙ si legantur esse, intelligitur illa esse in potētia, quatenus intellectus facit illa, & omnes priuationes. Faciunt pro his multa Auer. cōm. vt. 4. phy. auscul. cōm. 100. vbi ait. motum non diuidi per instantiam nisi in nostra mente. Et. 6. phy. cōm. 73. idem dicit de ipso instanti, & cōm. 76. eius lib. Et. 8. physicorum cōm. 65. *Confutatio.* Sed re vera nulla est necessitas ob talem rationem aggredi hanc materiam. solutio. n. incederet in maiorē dubitationem, nec debemus ad euitandum minus malū, incurrere maius malum. Propterea. Multa commenta sunt contra hoc, vt. 8. physi. cōm. 66. & 4. physi. cōm. 106. Propterea apud eum datur duplex transmutatio, vt subitaria, quam ait esse in instanti, & temperaria. vt 4. phy. cōm. 129. & 6. physi. cōm. 32. & 44. & 45. & 65. & 88. Præterea. 6. phy. cōm. 86. ostēdit Auer. indiuisibile posse moueri saltem per accidens & non per se. Propterea de corpore sphærico quod tangit planum in puncto licet possimus disserere pro & contra, non puto tñ ad propositū esse aggredi nunc hanc quæstionem. *Propria solutio.* Propterea facilius dici potest, vt Auer. inquit. in. 8. phy. cōm. 50. ꝙ aliquid moueri per accidens pōt esse bifariam, aut vt pars siue membrum ad motum totius, & hoc pacto non modo quod mouetur per accñs, est per accidens diuisibile, sed ꝑ se. Alio modo vt forma & accñs mouetur ad motum subiecti, quo modo aīa mouetur per accñs ad motum corporis, & albedo ad motum canis, & illud quod mouetur hoc pacto per accñs est diuisibile ꝑ accñs, puncta autem si sint. mouentur per accñs, non vt forma vel accidens ad motum subiecti, sed vt terminus. ad motū eius, cuius est terminus. punctus. n. nulli subiecto inest per se, sed ratione eius, cuius est terminus. *An formæ cælestes moueantur per accidēs ad motū orbis.* De formis vero cœlestibus an moueantur per accidens ad motum orbis, non est leuis quæstio. Quidam iuniores opinantur non modo intelligentias per accidens moueri, sed primum motorem. Mouentur autem ad hoc pro tanto, quia moto perfectibili per se, mouetur & prima perfectio, saltem per accidens. Modo motor primus est prima vniuersi perfectio, & cæteri motores sunt perfectiones primæ suorum orbium. igitur mouentur saltem per accidens ad motum perfectibilium. *Prima positio. Sugerij. Bacconis. Positio Ioan.* Ioan. vero tenet ꝙ nec per se, nec per partes, nec per accidens moueri possunt, ꝙ quidem nec per se, nec per partes, nemo dubitat, ꝙ vero nec per accidens, probat primo, quia omne quod est per accidens, tale potest nō esse, vt. 8. phy. cōm. 36. & 37. & hoc, quia omne accidens est contingens quod potest non esse. Secundo si per accidens essent mobiles, essent ꝑ accidēs diuisibiles. vt dicit Auer. hic. Tertio si per accidens essent mobiles, tunc essent formę materiales, vt deduxit Auer. Quarto si per accidens, cum per accidens sit duplex, vel quod mouetur per aliud & potest seorsum moueri, veluti equitans in naui, vel quod mouetur per aliud & non potest seorsum moueri, vt primo de anima, cōm. 37. tunc si mouentur per accidens, aut mouentur primo modo, & patet ꝙ non, non. n. seorsum moueri possunt, cum non sint corpora, nec secundo modo, & hoc minime. essent. n. tunc vel formæ accidentales, aut accidentaliter extensæ,

Qua Auer. 8 physicorum. Auer. autem. 8. phy. cōm. 52. (vt etiam ex tex. colligitur) conciliat inter se hos, vbi de moto per accidens. subiectiue siue delatiue quia, videlicet, vna cum suo subiecto defertur de loco ad locum, & recipit & subiicitur motui vt albedo, quæ intelligitur in corpore moto, & aīæ animalium. hæ. n. deferuntur cum subiectis. Et propter subiecta recipiunt, atque subiiciuntur motui, & tales sunt formæ quæ per accidens diuiduntur ad diuisionem subiectorum, huius causa est, quia cōstituūt in esse per subiectum, & ideo sicut subiecta mutant situs, ita ipse mutant situs, saltem per accidens. quoddam vero mouetur per accidēs attributiue, siue respectiue, non quia ipsum subiiciatur motui, mutando situm, sed quia subiectum cui attribuitur mouetur ab alio quam ab ipso. & hac ratione oēs intelligētiæ mediæ mouentur per accidens, non quia mutent situs, sed quia eorum subiecta, hoc est orbes, mouentur à primo motore. qui mouet primo vniuersum cęlum motu diurno. cęteros vero secundo, & tanquā partes. vt 12. dicitur meta. cōm. 44. & 2. cœli. cōm. 71. Qua rōne patet primo nec primum motorem, nec cæteras intelligentias moueri per se, vel per accidens, vel per partes subiectiue, vt rōnes Ioan. cogunt, essent enim formæ materiales, diuisibiles, corporeæ, & id genus. Patet secundo primum motorem nec moueri per accidens attributiue, siue respectiue, quia eius primum subiectum, quod est vniuersum à nullo superiore motore mouetur diario motu quia ab ipsomet. Et propterea est penitus primus & immobilis oīno, vt vbiq; Aristo. ait. cæteræ saltem per accidēs attributiue mouentur. Et in hoc errarunt primi, qui primū motorem & cæteras intelligentias pariter per accidēs moueri dixerunt. *Replicatio Prima. Secunda.* Sed occurres quia omnes sunt primæ perfectiones suorum orbium atq; subiectorum. Igitur mobiles ad motū illorum. Præterea sicut mediæ per accidens mouentur cur primus motor non. nam subiectum primum est vniuersum aggregatum ex orbibus. modo tale vniuersum motu quidem diario mouetur à primo motore. motu vero signorum, contra, quia quilibet, videlicet, orbis à motore proprio. igitur primus motor mouetur per actus attributiue, saltem motu signorum, quatenus orbes qui sunt partes vniuersi mobilis mouentur ab intelligentiis. veluti cæteræ intelligentię mouentur per accidens motu diario, quatenus mobilia earum mouentur per se à primo motore. *Tertia.* Præterea cur motori, cuius mobile mouetur ab alio, attribui potest motus per accidens. nō autem motori cuius mobile mouetur ab ipsomet? anima. n. equi mouetur per accidens ad motum equi, & tñ equus nonnisi ab ipsa aīa per se mouetur. *Causæ quibus aīa cælorum non mouentur per accidens. Prima causa.* Ad primam assignari possunt duę causæ ex intentione Auer. quarum prima sumitur ex. 9. metaphy. cōm. 2. ꝙ, videlicet, forma quatenus forma non patitur per se à primo transmutato essentialiter, sed per accidens, quatenus constituitur per subiectum, vbi. n. subiecta constituunt formas, tribuunt & cōicant eis peculiaritates proprias, quarum vna est pati & moueri, redduntur enim potentiales potentialitate subiectorum. Et propterea redduntur passibiles & mobiles propter illa, ideo concludit ibi ꝙ formæ quę non sunt in materia, hoc est quæ non dependent à materia aliquo modo, nec essentialiter nec accidentaliter patiuntur idem vt licet videre primo de gñatione. cō. 54. sic igit̄ prima cā est, quia non quælibet perfectio prima alicuius subiecti

mouetur

mouetur per accidens ad motu illius, nisi constituatur inesse ab illo. at vbi constituit tm̃, mouet duntaxat, & nullo modo mouetur subiectiue. Secunda est, quia orbis ipse mouetur motu animæ, quæ suapte natura mouet quicquid mouet in orbem. quia igitur orbis mouetur motu animæ, quæ mouet circulariter, & ipsa est in toto orbe prima perfectio, & in qualibet orbis parte, ideo non potest dari situs aliquis, in quo non sit ipsa anima. sicut nõ potest dari situs vbi non sit aliquã pars orbis. anima igitur nõ potest mutare situm, nec per se, nec per accñs, eo quia ipsa occupat oẽm orbis situm, & oẽm locum. Aut forte facilius secunda cã est quia orbis nõ mutat locum ẽm subiectũ, sed ẽm formam, vt dr̃ in 6. physi. Modo intelligentia est prima orbis perfectio quatenus ille consideratur quo ad subiectum, & non quo ad formam. secus est de animali corruptiuo, hoc. n. non occupat omnem ad quem mouetur situm, & etiam mouetur ẽm subiectum & formã. Et propterea anima saltem ratione subiecti mutat situm. Vbi. n. homo moueretur in orbem, nec mutaret locum ẽm subiectum, anima eius non moueretur per se, nec per accidens mutando situm, nisi forte attributiue quatenus eius subiectum moueretur ab aliquo primo motore. Ad secundam dici potest ꝙ propter tria primus motor nõ mouetur per accidens attributiue, licet eius mobile moueatur per se quo ad partes motu signorũ. Primo quia primus est ars prima, virtute cuius cæteræ sunt artes secundæ, quæ motum illum signorum agunt virtute primæ artis. Si. n. ille motus secundus esset virtute propria illarum, forte primus posset dici moueri per accidens attributiue. Secundo quia primus in mouendo nullum alium superiorem imitatur, cæteræ vero mouent quatenus imitantur primũ. Et propterea primus nõ potest dici moueri motu illorum. Tertio, quia partes reducuntur ad totum. non autem totum ad partes. Et propterea cæteræ possunt dici moueri per accidens attributiue quatenus mobilia illarum reducũtur ad primum mobile. Ad tertiam innuit Auer. solutionem. 8. physicorum. cõm. 52. vbi vult hoc esse ob illius perfectionem, est. n. ille adeo perfectus, vt nullo modo conueniat cum motoribus corruptibilibus. Cæteræ intelligentiæ sunt aliquo pacto diminutæ, & ita possunt conuenire cum animabus terrenis in aliqua conditione vt saltem dicantur moueri per accidens attributiue ratione subiectorum, non autem subiectiue. Et cum dicitur ꝙ anima equi mouetur per accidens ratione subiecti, & tñ subiectum mouetur ab ipsa tantum. Respondit Auer. non esse ita. ipsa. n. per se mouet. Imo nisi moueretur ab aliquo extrinseco inuitamento, non moueret, animæ vero cœlorum per se mouent, quia ipsæ sunt fines, & effectrices causæ motus, nullo alio concurrente. sed de hoc postea dicetur. primus itaq; motor nõ mouetur per accidens attributiue propter motum mobilis sui, quia mobile mouetur ab ipso. & solo ipso anima equi mouetur per accidens attributiue, quia suum mobile licet moueatur ab anima, non tamen à sola anima. Sed mobile mouetur à continente, & si concitat appetitum animæ ad motum.

Secũda causa. *Declaratio facilior.* *Solutio secundæ quæstio.* *Quare prius motor nullo modo dicitur moueri.* *Instantia. Responsio.*

Ergo nihil est in corporibus cœlestibus quo forma qua est motus differat ab ea ad quam est motus. imo sunt eędem formæ, & non differunt, nisi in dispositione.

Cõm 51.

Nunc respondet ad rationem Auic. arguebat. n. ille. finis differet ab agẽte, quia finis vult esse nobile, & agẽs non vult esse nobile. Respondet ad hoc sufficere distinctionem rationis. intelligentia. n. est finis, & est agens, quatenus enim intelligitur vt quid conseruabile per motum, est finis, quatenus vero intelligit talẽ conseruationem, est agens. Et sic sufficit distinctio dispositionis, idem igitur est agens & finis diuersa dispositione sumptum. & propter hoc oportet ponere intellectus fines, & intellectus mouentes, vt posuit Auicenna. Debes scire ꝙ ipsa intelligentia est, quod conseruabile per motum in tantam ad primam similitudinem, & in tãto à materia recessu. Et hoc pacto habet rõnem finis optimi & appetibilis. est etiam intelligens & appetens hanc conseruationẽ, quatenus hęc est eius esse, & optima dispositio, & sic est agens, mouens, & efficiens motum. igitur finis & agens sũt idem in subiecto, & solum differũt in ratione siue dispositione. hęc est solutio,

Quomodo intelligentia est finis & agẽs.

Et si ita esset. Tunc suum mouere esse finitum, quod enim mouetur impossibile est vt sit principium motus æterni, & dicit Aristo. quod intellectus, & intellectum idem sunt in corporibus cœlestibus, & hoc totum dictum est in alijs.

Solutionem datam nunc probat, & eius ratio est hæc si finis esset aliud, & extrinsecum ab ipsis intelligentiis mouentibus, tunc motus quo mouerent, esset finitus in tempore, deducitur, quia quod in mouendo mouetur, nõ potest esse principium motus æterni. Secundo idem probat auctoritate. Aristot. dicentis in corporibus cœlestibus idem esse intellectum qui intelligit, & id quod intelligitur: igitur idem est finis & agẽs in illis. Hæc Auer. Sed occurres primo, quia omnis intelligentia mouet propter finem extrinsecum, quia propter eum, & vt illi complaceat, & illi assimiletur. Secundo, vnde valet hæc consequentia, intellectum & intellectus idem est in corporibus cęlestibus. igitur finis & agens est idem in illis? Tertio intelligentia inferior intelligit superiorem per essentiam superioris. vbi patet intellectum & rem intellectam esse diuersam. est enim intelligentia superior diuersa ab inferiore, vt perspicuum est omnibus. Pro solutione. Ad primam debes scire ꝙ intelligentia mouet propter Deum & propter se. propter Deum quidem mouet tanquam ob finem primum, cui appetit complacere. complacet autem in mouendo, quia sic conseruat vniuersum. Et sic propter Deum & gratia dei mouet, tanquam ob finem primum, propter se vero mouet tanquam ob finem ẽm, quatenus ipsa est res per motum cõseruabilis. cum. n. esse eius cõsistat in tanto accessu ad Deum, & in tanto recessu à materia, & tale esse est conseruabile per hoc quod mouet orbem, hac ratione mouet propter se tanquam ob finem. ẽm Animalia vero corruptibilia mouent propter Deum vt etiam illi placeant. Et non propter se, sed propter quendam finem extrinsecum, qui nondum habetur. Sed per motum est acquisibilis. Tunc patet vir rationis. Auer. vult. n. ipse dicere ꝙ omne id quod mouet & in mouendo mouetur à fine extrinseco nondum acquisito, sed acquisibili per motum. impossibile est vt moueat motu æterno. Et sic licet intelligentia moueat propter finem extrinsecum, non tamen ille est finis secundus extrinsecus per motum acquisibilis. Vbi aũt esset vera positio Auic. hoc sequeretur. nam intelligentia moueret ob motorem separatum, & non propter illum, veluti ob finem primum. igitur velut ob finem scd̃m, & cum ille finis secũdus sit alius ab intelligẽtia mouente

Cõm. 52. *Dubitationes. Prima dubo. Secunda. Tertia.* *Solo dubonũ.*

mouente, erit oĩno acquisibilis, per motum ab illa. Est.n. dignitas apud Auer. ꝙ omnis finis secundarius, qui est alius ab agente est per motum acquisibilis. Et sic motus erit finitus omnino tandem. Breuiter igitur omne quod mouet propter finem secundarium omnino aliũ & diuersum à motore mouente, mouet motu finito. hoc enim pacto tollitur cauillus ille contra Auer. Sed

Replicatio. dices, intelligentiæ mediæ mouent primo propter se. vt dicitur.2.cœli. cõm.17. igitur non primo propter

Solutio. Deum. Dici potest ꝙ omne quod mouet, primo & per se mouet propter deum, vt illi complaceat, & vna secum vniuersum perficiat. Et quando dicitur ꝙ illæ mouent propter se. dico ꝙ Auer. intelligit comparando illas ad res inferiores, quas mouent. Sed comparando ipsas ad primum omniũ motorem non est dubium quòd illæ non mouent primo propter se, sed propter deum. Ex iis patet differentia inter animalia corruptibilia, & cœlestia. animalia nãq; corruptibilia ob finem mouent, qui est aliud quid, & extrinsecum. atq; per motum acquisibile, cœlestia vero ob finem, qui non est aliud ab ipsis. nam ipsa mouentia, & ipsa conseruabilia per motum idem sunt. Et propterea animalia corruptibilia mouent motu finito, vt tãdiu, q̃diu finem nanciscantur, cœlestia vero motu ęterno, quia non vt finem

Q̃ũo intelliges & intellectum idem. nanciscantur, sed vt acquisitum conseruent. Ad secundam dici potest ꝙ Aristo. per intellectum intelligit finem quod est esse conseruabile per motum, & per intelligens intelligit appetens illum finem. Et propterea valet consequentia, quia sequitur, idem est finis & agens in illis. igitur mouent motu æterno. Item sequitur, idem est intellectus & intellectum. igitur idem est finis & agens. valet.n. pro tanto, quia per rem intellectam intelligit conseruabile per motum, & per intelli-

Quot modis intellectũ et q̃ũo idẽ ĩtellectus et intellectum. gens vult appetens illum. Ad tertiam dicerem duplex esse intellectum, primarium & secundariũ. Intellectum primarium intelligentiæ inferioris est ipsa superior intelligẽtia vsq; ad deum, quam vel quas intelligit per essentias ipsarum. intellectũ secundarium est ipsamet inferior sub ratione conseruabilis per motũ. Cum igitur dicitur ꝙ intelligẽtia inferior intelligit superiorem per essentiam superioris, verum est tanq̃ intellectũ primariũ, & hoc modo differet intelligens, & id quod intelligitur. Et quando dicitur ꝙ idem est intellectus & id quod intelligitur hoc est verum de intellecto se-

Intellectus & ĩtellectum q̃ũo idem in primo. cundario. In primo autem motore solo idem est intellectus, & primum intellectum, quia primus motor nullum habet alium superiorem, quem per eius essentiam intelligat. inferiores vero si intelligit, non per essentias illorum, sed per essentiam propriam intelligit.

Et non est dictum cœlum habere animam, nisi propter appetitum existentem in eo, & motum localem. appetitus vero qui est in hoc corpore, non est nisi quia est corpus cœlestæ viuum per se, appetens per se, non propter potentiam existentem in eo diuisibilem per eius diuisionem, esset.n. generabile & corruptibile. Et dicitur esse motum per principium separatum, quod est in eo, non per principium, quod est pars in eo. Et hoc modo dicitur viuum, & intelligens.

Com.53. Fuit positio Simplicij, quæ etiam Platoni attribuitur ꝙ cœlum est animal, & habet animam ob sensum & motum, & appetitum sensitiuum, veluti cætera animalia. vt dicemus in hoc libro. Mouebatur hoc argumento, quia si cœlum habet animam, cœlum est animal. Et si est animal, habet sensum & motum, & appetitum. non.n. est animal nisi per sensum & motum. Respondet ꝙ cœlum habet aĩam, sed modo æquiuoco, quia hẽt aĩam quatenus mouetur, & appetit motu & appetitu æquiuocis. appetitu quidem intellectiuo. motu vero per principium separatum. Et hoc ait, & non est dictum cœlum habere aĩam, siue esse animal, nisi per appetitum existentem in eo, & motum localem, supple æquiuoce dictos. Et primo declarat hanc æquiuocationem de appetitu, & inquit. appetitus vero qui est in hoc corpore, non est nisi quia est corpus cœleste viuum per se, & appetens per se, dico per se, quia nõ per appetitum sensualem, qui sit in potentia existens in eo diuisibilis per eius diuisionẽ, cuius cãm repetit, quia esset gñabile & corruptibile, & animal vniuoce dictum, appetitus igitur non est sensualis vniuoce dictus, sed intellectualis æquiuoce sumptus, separatus & abiunctus, veluti ipsa anima. Hæc de æquiuocatione appetitus. de æquiuocatione vero motus inquit, & dicitur esse motum per principium separatum, quod est in eo, & exponit quid vult per separatum, & inquit. non per principium quod est pars in eo, supple depẽdens ab illo, & constituta inesse per illud, vt animalia terrena sunt. Et ita est appetens appetitu separato, quia intellectiuo, & mouetur motore separato, quia non constituto in esse per subiectum. Et hoc modo, vt dicit, & per tale principium separatum, est viuum & intelligens, & ita æquiuoce dicitur aĩal, siue animatum & sic tollitur ratio Simplici. Sed circa hæc

Declarationes textus. declaremus primo ꝙ cœlum est animatum. Secundo ꝙ de rõne animæ est vt habeat appetitum & intellectum, quæ sufficiunt ad animaduersionem. Tertio

Quod cœlum sit animatum. ꝙ non est animatum per partem. Quarto ꝙ est per se viuens & appetens per se. Quod quidem igitur sit animatum, pluribus rationibus probari potest, sumantur pro nunc illæ tres quæ ponuntur ab Auerro.2.cœli. cõm.61. sunt.n. sufficientes, donec materia hæc alibi disputetur. prima est, quia cęli sunt præstantiores animatis, igitur sunt animati. non animatum.n. non est animato præstantius. Secunda est, quia omne quod habet figuram terminatam. & motum à se de parte terminata in partem terminatam, est animatum. tale est cęlum. Tertia, motor cœli non est in materia, & est. igitur est intellectus. Et ita cœlum est intelligens & animatum. Cui Aristo.12.metaphy. consentit, quia probat cœlum moueri per intellectum & voluntatem.

Quod ad animaduersionem sufficiant intellectus, & appetitus. Quod vero ad animaduersionem sufficiat intellectus, vel motus, & appetitus declaratur. nam Aristot.2.de anima, inquit, animatum differre ab inanimato in viuendo, at cum viuere multifariam sit, si vnũ insit, pro vita sufficit. Sunt autem hæc intellectus, sensus, & motus statusúe secundum locum. quare si cœlo inest motus secundum locum à se, vel intellectus, vel appetitus, vel sensus sufficit pro vita. Pręterea gradus animatorum sunt vegetatiuum, sensitiuum, intellectiuum, & motiuum, & appetitiuum vt ibidem dicitur. igitur ad hoc vt aliquid viuere dicatur, sufficiunt plura

Quod non sit per partem animatum. horum vel vnum solum. Quod non sit animatum ꝑ partẽ declaremus. vbi debes scire ꝙ quicq̃d est aĩatũ per aĩam diuisibilem ad diuisionem corporis est aĩatum per partem dupliciter, & integralem, & essentialem. Integralem quidem, quia omne tale habet cor, aut simile cordi, quo est aĩatum essentialem vero, q̃a oẽ quod est animatum aĩa diuisibili est aĩatum forma, quæ est pars cõpositi, quæ educiť de potentia materię. cęlum vero non est aĩatum per aĩam diuisibilem, q̃a illa non

non recipitur in cœlo p medium.vt.2.cœli pbat Auer. cõm.3.nec per dimensiones interminata,vt probatum est hic. igitur cœlum non potest esse animatum per partem,nec itegralem, nec essentialem. Et ita erit animatum per essentiam, & per se. Sed dices, nonne cœlum est animatum propter stellam? est.n.stella principalior pars cœli, cui anima principaliter inest. Dici potest ꝙ stella est pars cœli principaliter animata,quemadmodũ ipsa est cæteris præstantior.non tñ ęceteris partibus datur animatio mediante stella, vel aliquo transmisso à stella,vt est de corde,quod est principaliter animatum e quo eminent spiritus vitales, quibus vita & animatio cæteris tribuitur. Quod vero sit per se viuens,declaremus loco à contrario.animalia.n.mortalia viuunt tam diu quãdiu participant calido & humido.est.n.vita participatio animę in calido humidoúe naturali. vt dicitur in libro de longitudine & breuitate vitæ.Hac ratione fit vt vita animalium sublunariũ sit vita (vt ita loquar) participata, non autem vita per se, atq; essentialis. At cœlum viuit per se,quia non per animã sibi inhærẽtem mediantibus dispositionibus vel qualibus,vel quantis, sed viuit essentia animæ, aut vnione animæ ad corpus per se,non autem vnione per accidens,veluti sublunaria animalia viuunt.

Replicatio.

Quo cœlũ non est aiatum propter stellam.

Quod per se sit viuens.

Et si esset intelligens per partem in eo non esset intelligens per se. Et esset simile homini in hoc quod homo est intelligens per partem in ipso.& similiter homo est viuens,& appetens,& mouens in loco.

Cõm.54.

Probat quod sumpsit. sumpsit.n.cœlum esse per se intelligens,hoc probat nunc per hoc,quia si esset intelligens per partem,non esset intelligens per se.Imo esset simile homini in hoc ꝙ homo est intelligens per partem in ipso. & similiter in hoc ꝙ homo est viuens, appetens, & mobile in loco per partem in ipso. Sed occurres primo, quia stat aliquid intelligere per partem, & intelligere per se.Homo.n.intelligit per intellectum qui est & animæ & hominis pars,& tñ intelligit per se. Præterea intelligere est propria operatio hominis,igitur homini inest per se. Præterea si homo intelligit per partem, vel per partem integralem, quia intelligere nõ est operatio organica. Si per partem essentialem, aut partem quæ constituitur in esse per subiectum, & hoc non, quia intellectus est immortalis & æternus, nec è subiecto eius dependens aut per partem essentialem, quæ essentiam hominis constituit,& hoc pacto cœlum intelligit. nam anima cœli cœlum ipsum essentialiter constituit, veluti intellectus hominis ipsum hominem ẽm opinionem Auer. Debes scire, ꝙ Auer.verba hæc dirigit contra Auicennam. Auicen.n.in cœlo posuit duas animas.alteram vniuersalem & separatam,qua intelligeret vniuersale mundi regimen,& bonum vniuersale vniuersi.alteram particularem & coniunctam, qua cognosceret motum & particulares situs per quos mouet cœlum ipsum, cuius est anima.Sed quia particularia non cognoscuntur, nisi per eam vim, quam græci phantasticam dicunt, ideo illi animæ præbuit vim ipsam phantasticam. Hæc concessit Auic.ad quæ sequitur,vt cœlum intelligens motum proprium,& situs per quos meat,intelligat per partem,hoc est per organum phantastice,veluti homo qui particularem motum intelligit,& particulares situs,per quos meat,illa cognoscit per organum quoddam, atq; partem quandam organicam,& quia cœlum sic illa intelligeret per partem, ideo illa nõ intelligeret per se.quemadmodum nec homo, sed mediantibus sensibus. Tunc ad rationes patet solutio, Auer.n.per intelligere per se, intelligit cognoscere non mediante quodam, aut organo,aut dispositione,& per idem ad secundum. Ad tertium vero patet solutio. homo.n.vniuersalia intelligit per se, motũ vero proprium,& particulares situs,de quibus loquitur Auer. intelligit per partem integralem, tanq per organum.Et hoc modo cœlum nihil intelligere potest.

Dubitatio de modo quo h. et cœlũ intelligat.

Solutio qõnum. ... de cœ intellectione.

Quæ contra Auic.

Et vniuersaliter quia declaratum est actionem istius corporis esse æternam, declarabitur formam eius non existere per suum subiectum, & suum subiectum esse simplex, non compositum ex materia & forma,quoniam si ita esset, esset generabile & corruptibile.

Ex dictis infert quandam conclusionem quam superius probauit à priori, & dicit {& vl'r quia declaratum est actionem istius corporis esse æternam} est.n. actio huius corporis motus circularis æternus, & perpetuus.vt.8.auscul.phy.deductũ est. declarabitur formam eius non existere per suum subm. nec dependere è suo subiecto.declarabitur etiam secundo,suum subiectum esse simplex,non compositum ex materia & forma, qm̃ si subiectum formæ cœli esset compositum ex materia & forma, esset gñabile & corruptibile, vt sæpe deduximus. Sunt igitur duę viæ ad probandũ formam cœli esse separatam,& cœlum esse simplex,quarum prima est,quia non recipitur mediantibus dimensionibus, secunda,quia cœlum mouetur motu æterno,ambæ tamen reducuntur ad vnam,videlicet,quia mouetur motu æterno. scitum est.n.formam illam non recipi mediantibus dimensionibus, quia moueret tempore finito, & non æterno motu. Et propterea asserit Auer. (vt dicemus) substantias abstractas esse non probari nisi via motus æterni.

Cõm.55.

Via qbus sciũtur substantiæ separatæ.

Et quod dicunt incipientes philosophari (quod anima istorum corporum cœlestium sunt formæ in materiis, quæ scilicet acquirunt æternitatem ex formis immaterialibus.) nihil est. conuenit.n.vt id quod non habet naturam essendi æternam,acquirat æternitatem ab alio.& totum hoc est impossibile, natura enim generabilis & corruptibilis non recipit æternitatem ab alio. Et hoc manifestum est ei,qui considerat fundamenta Aristotelis.

Vlterius ex dictis refellit errorẽ Auic. vbi debes scire ꝙ Auic.& Alexan. & Philoponus,vt narrat Auer.8. physi.auscult a.cõm.76.& 12.meta.cõm.41.& 2.cœli. cõm.61.opinantur cœlum habere aĩam constitutam in esse per subiectum,corruptibilẽ quidem, nunquam tñ corrumpendam. quia à motore separato nanciscitur æternitatem.in qua positione Platonem imitantur,qui in Timeo asserit omnes res citra deum esse corruptibiles quasdã tñ effici æternas iussu & voluntate eius,quæ est maior nexu illarum. Obiicit autem Auer.& probat nullum per se corruptibile posse esse ab alio æternum. Et hoc auctoritate Arist. primo cœli per longum processum, & ratione hac, quia tunc natura corruptibilis reciperet ęternitatem,& contingens efficeretur necessarium, vt deducit Auerro.primo cœli.cõm.137. Sed quæritur vtrum corruptibile posit ab alio perpetuari, an necessario corrumpatur. Et videtur ꝙ non necessario corrumpatur, quia partes centrales terræ sunt corruptibiles,& tñ nunquam corrumpentur cum illis non posit applicari cõtrarium.eadem quoq; ratio fieri potest de partibus ignis iuxta cœli concauum constitutis. Oppositum sentit Auer. hic auctoritate Aristote. De quæstione loquimur peripathetice,quia de mente Platonis

Cõm.56.

Qõ an corruptibile ab alio ꝑpetuari posit.

Positio Ioan. et Albertillæ. tonis esset alia quæstio. Iuniores omnes (vt Ioan. & Albertilla) consentiunt determinationem Arist. non habere locum nisi in substantiis. In substantiis.n. omne æternum à parte ante, est æternum à parte post, & nihil in substantiis potest esse æternum & corruptibile. nihil etiam corruptibilem ab alio ęternum. At in accidentibus multa sunt corruptibilia, quæ nunquã corrumpentur. Imo ab alio nanciscuntur æternitatem. vt motus cæli est corruptibilis, æternitatem autem habet à motore æterno.12.meta. cõm.41. Præterea, lumen solis est corruptibile, & tñ nunquam corrumpetur. Amplius dimensiones sunt corruptibiles, quæ tñ nunquam corrumpentur. Huius rei coniectura, quã ipsi non dicunt, esse potest ex eo, quia substãtia est æterna per priuationem causarum corruptionis. vt.n. substãtia est corruptibilis per hoc, quia habet causas suæ corruptionis, videlicet, materiam & contrarium ita est æterna per harum causarum priuationẽ. Et sic in substãtia, nihil ęternum potest esse corruptibile, esset.n. sine causis corruptionis, & cum causis corruptionis. simili ratione nihil corruptibile esse potest æternũ. At accidentia ipsa multas ob causas esse possunt æterna, interdum quia eorũ subiectum est æternum, vt motus cœli, qui sui ex parte corruptibilis est, sed ex parte subiecti & agentis est æternus. Interdum per priuationem causarum corruptionis, veluti ipsa dimensio materiæ, quæ quidem, (quia caret contrario) est incorruptibilis. Quã ratione euenit vt in substãtijs omne corruptibile vno modo sit similiter omnibus modis corruptibile, & à nullo ęternũ. In substantijs.n. omne corruptibile vno modo, est corruptibile omni modo, cum non nisi vno modo substãtia corruptibile sit. At in accidentibus, potest aliquid merito contrarij esse corruptibile, veluti motus cœli ratione quietis. alia ratione vero æternum, vtpote ratione subiecti & motoris, hæc possunt dici pro iunioribus. Sed hæc solutio non est peripatetica. sapit.n. non nihil Platonici. primo, quia Aristo. contra Platonem primo cœli accepit vniuersaliter in omni prædicamento esse maximum tempus signandum quo aliquid potest corrumpi. Vbi Auer. cõm. illius partis.118. voluit in omni prædicamento corruptibile fore corrumpendum. Secundo ratio Aristo. qua vtitur contra Platonem ibidem, vt Auer. deducit cõm.120. ita videtur procedere in substantiis sicut in accidentibus, & econtra. arguit.n. si aliquod æternum potest desinere esse, igitur habet potentiam ad non esse, & vlterius arguit, aut tempore finito, aut tempore infinito. & reliqua. Vbi patet rationem esse vniuersalem de accidentibus & de substantiis. nam quicquid tu finges de accidentibus, dicã ego in substantiis pro Platone. Tertio Aristo. & Auer. ibidem. cõm.138. sumunt ꝙ omne perpetuum vniuersaliter fm indiuiduum esse necesse est, quorum rationes perquire. Quarto Auer. vtitur ratione Aristo. quam isti dicunt in substãtia. de accidentibus. vt.2. cœli cõm.15. igitur hæc positio non est peripatetica. Teneo igitur gñatim omne corruptibile necessario corrumpi tam in accidentibus, quã in substantiis. itemq; nullum corruptibile, siue substãtia sit, siue accidens posse esse æternum ab alio. Sed occurres, nam potentia materiæ, qua ipsa potest recipere infinito tẽpore post hoc aliquam formam, est corruptibilis, & tñ æterna, quia infinito tempore post hoc forma generanda, nunquã generabitur. igitur nunquam illa potentia corrumpetur. Dici potest aliquod esse posse semper ens per se, hoc est propter causas sempiternitatis per se. Aliud est semper ens per accidens. veluti potentia materiæ ad dictam formam, hæc.n. potentia est per accidens semper ens. pro quanto impeditur in sui exitu ad actum ex successione infinitarum formarum futurarum in materia, inter quas non est ordo necessarius. Et tale corruptibile est per se corruptibile, & per accidens æternum. Sic igitur nullum per se corruptibile potest esse æternum per se, hoc est per proprias causas æternitatis, siue sit substantia, siue sit accidens. per accidens autem nihil prohibet vt deductum est. Et hoc pacto intelligitur positio peripateticorum, de qua lucidius & diligentius dicemus in lib. cœli. Tunc ad rationes Iuniorum, & de motu cœli dico, similiter & de lumine, ꝙ hæc continue generantur & continue corrumpuntur, & ita semper sunt alia atq; alia, hoc.n. Auer. sentit in elementis ipsis, elementum.n. æternum est secundum totum, secundum partes tamen semper aliud atque aliud. De dimensionibus similiter, sunt.n. æternę secundum essentiam. secundum tamen esse continue aliæ atque aliæ. vt dictum est. Ad rationem de partibus cẽtralibus terræ, & de partibus ignis. Respondet Aristo. in libello de longitudine & breuitate vitæ. capite.3. ibi.n. ait omne corruptibile quandoque fore corrumpendum. Et ita partes centrales terræ tunc corrumpentur cum veniẽt ad locum suæ corruptionis. vt quando fient circumferentiales. cum.n. de terra ipsa plus consumetur de vna parte quam de alia ob actionem solis & stellarum, & alias causas, ipsa continue fertur versus illam partem ex qua consumitur, & hoc vt medium eius sit mundi medium. Et hac ratione partes centrales fient circunferentiales, & eodem modo dicendum de partibus ignis. hæc de quæstione. Potest etiam quæri vtrum omne generabile necessario generatur, sed quia hæc quæstio attinet ad librum cœli, sit nunc dictum in tantum.

Confutatio positionis Ioan. et Alber. (margin, beside "Sed hæc solutio non est peripatetica")

Propria positio. (margin, beside "Teneo igitur gñatim")

Replicatio. (margin, beside "Sed occurres")

Solutio. (margin, beside "Dici potest")

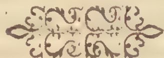
Solutio rõnũ. (margin, beside "Tunc ad rationes Iuniorum")

Declaratum est igitur ex hoc sermone quæ sit substantia cœli. Et hoc quod fuit hic dictum est, quemadmodum inuenitur probatum ab Aristo. in suis libris, & quemadmodum sequitur ex suis dictis. apparet tamen ex verbis Aristo. quod iam declarauit omnia ista in lib. qui non peruenerunt ad nos. Vocetur igitur iste tractatus sermo de substantia orbis. dignus est enim hoc nomine, & hæc titulo.

Cõm.51. Epilogat primo ꝙ est declaratum quid sit substantia cœli, vt qualis sit eius forma, qualisúe materia. Secundo addit ea quæ hic dixit, esse dicta, vt inueniuntur probata ab Aristo. in suis libris. aut vt sequuntur ex iis quæ probata sunt ab ipso. Et sic iste liber est peripateticus, non Platonicus, nec alterius sectæ. addit ꝙ forte hæc sunt expressa in libris Ari. qui non peruenerunt ad ipsum. Tertio inscribit librum. ait.n. hunc librum debere inscribi propter hæc de substantia orbis. quoniam omnia quæ hic tractantur sunt de substantia orbis, vel quæ sunt dicta ab Aris. in libris de cœlo, vel quę sequuntur. igitur iste liber dignus est hoc nomine atq; hoc titulo, cum sit adminiculator libri de cœlo, hæc Auerrois hic.

Finis primi Libri.

AVGVSTINI NIPHI COMMENTATIONES IN LIBRVM SECVNDVM AVER. DE SVBSTANTIA ORBIS.

ERSCRVTANDVM est igitur de natura corporis cœlestis, & quid intelligunt cum dicunt ipsum esse simplex, & non compositum, & ipsum esse neque graue neque leue.

Côm. 1. HACTENVS locutus est de cœlo, quo ad eius substantiam, nũc proponit de ipso dicere tria. Primũ est de natura eius. Secundum quid peripatetici intelligunt, cum dicunt cœlum esse simplex atq; non compositum. Tertium quid intelligunt cum dicunt ipsum nõ esse graue, neq; leue. Debes scire ꝙ substantia rei, & natura rei idem est in subiecto, licet differt ratione, dicitur.n.substantia quatenus est id quo res ipsa stat, substat, & existit, & hoc pacto de substantia cœli dictum est in primo libro. quæ substantia resultat ex compositione materiæ & formæ alterius rationis. Declarauit.n.cœlum habere duas naturas licet æquiuoce dictas. Dicitur vero natura quatenus est materia vel forma. Et ita tractabit hic de cœlo an sit forma, an materia, an compositum. igit̃ de natura cœli, & hoc per cõpositionem ad compositionem corporum gn̄abilium. Hæc de intentione. (Substantia, & natura in quo differunt.)

Dicamus igitur quòd illud corpus non componitur ex materia & forma, sicut generabilia & corruptibilia componuntur, nulla.n.potentia est in eo omnino. omne.n.in quo est potentia, non est potentia, nisi ad duo contradictoria scilicet, potentia quæ est in substantia.

Côm. 2. Nunc prosequitur intentionem & primo probat cœlum non componi ex materia & forma, modo quo ipsa generabilia componuntur. Et duo facit, primo probat ꝙ non componitur ex materia, modo quo ipsa generabilia componuntur. Secundo ꝙ nec ex forma, & hoc proponit.d.dicamus igitur, quo modo illud corpus non componitur ex materia & forma, sicut generabilia & corruptibilia componũtur. Quo vero ad verba attinet debes scire nonnullos esse interpretatos textum de cœlo ipso intelligentia seclusa, ita vt sit sensus, cœlum seclusa intelligentia non esse compositum. Et mentiũtur, loquitur.n.de toto cœlo, & animali ipso cœlesti, cuius signum est, quia statim propauit de eodem ꝙ sit compositum ex anima & corpore. Propterea Auer. loquitur de toto cœlo. Secundo debes scire ꝙ non proponit absolute probare cœlum non esse cõpositum ex materia & forma, quia contradiceret sibi in primo lib. Sed non esse compositum sicut generabilia & corruptibilia componuntur. generabilia.n. componuntur ex materia quę est potentia contradictionis, atque dimensionibus affecta, & ex forma quæ habet contrarium saltem priuatiuum recepta in materia mediantibus dimensionibus. vult igitur ꝑbare cœlum nõ esse compositum ex materia & forma modo quo corruptibilia componuntur. hæc est eius intentio. Vtrum vero componatur ex materia, & forma aliquo modo, dictum est, & postea adhuc disputabimus, hanc igitur conclusionem probat enthymematice sic. nulla.n.potentia est in eo omnino. igitur supple nec materia, modo quo ex illa componitur corruptibile corpus. antecedens probat sic. omne illud in quo est potentia ad substantiam, est in potentia ad duo contradictoria, videlicet, ad esse & ad non esse. Tunc adde minorem, sed cœlum non est in potentia ad duo contradictoria. igitur, in secunda figura, in cœlo nõ est potentia. Quo vero ad verba attinet. Auer. adiecit, scilicet potentia quæ est in substantia, quia bene in cœlo est potentia contradictionis ad motum. vt Auer. declarat. 12. metaphy. cõm. 41. sed illa non est ad substantiam, sed ad accidens. Et sic patet vis rationis. At Animaduersione dignum Aristo. fuisse vsum ratione hac ad verbum in. 9. metaphy. in probãdo intelligentias simplices esse actus, vt exponit Auer. ibidem. cõm. 17. de qua ratione statim disputabitur. (De quo cœlo loquitur Auer.)

Et manifestum est etiam quòd forma qua mouetur, non est generis formarum quatuor elementorum, quoniam si ita esset, esset graue aut leue, & moueretur per se, & etiam per accidens, vt declaratum est in. 8. physicorum.

Secũdo probat ꝙ cœlum non componit̃ ex forma, modo quo corruptibilia corpora componuntur, & hoc ꝓponit. d. & manifestum est etiam ꝙ forma, qua mouetur cœlum ipsum, nõ est generis formarum quatuor elementorum. dico generis, hoc est nec forma elementi, nec mixti. Et hoc probat enthymematice sic, quia si ita esset, hoc est si forma cœli esset elementaria, vel mixti, esset graue aut leue, & tunc cœlum ipsum moueretur per se supple à generante, & etiam per accidens à se ipso, vt dictum est in. 8. physicę auscultationis. Debes scire vt declarauit Auer. 4. cœli. cõm. 22. & 4. physicæ auscultationis. cõm. 71. ꝙ formam elementi grauis essentialiter consequitur grauitas, leuis vero leuitas, propterea valet. si forma cœli esset elementaria vel mixti, tunc esset grauis aut leuis, vel simpliciter, vel prædominanter. Et licet totus hic liber sit de cœli materia, atque cœli forma, quæramus vtrum cœlum componat̃ ex materia & forma. Expositores, vt Thomas & Egidius, opinantur ꝙ corpus cœlestæ, circumscripta, videlicet, intelligentia, componitur ex materia & forma, quæ materia est alterius rationis à materia generabilium, & forma alterius rationis à forma generabilium. (Côm. 3.) (Quæstio 3 materia cœli.) (Positio Thomæ, & Egidij.) (Rationes positionis.)

Pro hac pòsitione soliti sumus arguere multifariam primo. omne sensibile est indiuiduum demonstratum, vt Auer. ait. 3. de anima in magna digresione, sed cœlum circumscripta intelligentia est corpus sensibile. igitur indiuiduum demonstratum. Et ita compositum ex materia & forma. est.n. indiuiduum tale ꝑpter materiam, vt dicit Auer. vbique. Secundo, omne ens, citra primum, componitur ex materia & forma, aut ex actu & potentia. vt Auer. ait. 3. de anima. cõm. 14. Sed corpus cœlestæ, circumscripta intelligentia, est ens citra primum. igitur compositum ex actu & potentia, & ita ex materia & forma. Tertio circunscribatur intelligentia, & quæro vel cœlum est accidens, vel substantia, non accidens. igitur substantia, & tunc vel forma, vel materia, vel compositum. & non potest dici illud esse nisi compositum. Quarto circunscribatur intelligentia & quæratur aut est diuisibile, aut indiuisibile. Si indiuisibile, igitur intellectus, vt deduxit Auer. in libro (Prima ratio.) (Secunda.) (Tertia.) (Quarta.)

bro primo huius. Si diuisibile, igitur corpus, & ita compositum ex materia & forma. *Quinta.* Quinto si cœlum est subiectum respectu intelligentiæ, & materia respectu motus, vt Auer. sentit, aut igitur cœlum habet esse ex se, aut intelligentia, si ex se, igitur intelligentia aduenit enti in actu. Et ita corpus cœleste prius fuit corpus in actu. si ab intelligentia, igitur cœlum est in potentia ad esse. cum fm se non habeat esse. & per idem erit in potentia ad non esse. Et ita corruptibile. *Sexta.* Sexto sumatur orbis lunæ circunscripta intelligentia, aut igitur talis orbis est eiusdem rationis cum omnibus aliis, aut alterius rationis. si eiusdem rationis. igitur est in potentia ad omnes alias intelligentias. Et sic erit in potentia ad plures formas veluti materia rerum corruptibilium. Si alterius rationis. igitur erit determinata ad vnam formã, & tunc vel per eius essentiam, vel per aliquem actum medium, nõ per eius essentiam, qm̃ eius essentia est pura potentia respectu intelligentiæ. Si vero per aliquem actum medium, tunc erit quid compositum ex materia & forma. *Septima.* Septimo dimensio omnium corporum cœlestium est vnius speciei in omnibus illis, igitur materia omnium erit eiusdem rationis. qm̃ proprium propriorum materiæ & dimensio. vt Auer. dixit. *Octaua.* Octauo si orbis recipit formaliter intelligentiam. tunc intelligentia moueretur per accidens ad motum totius. deducitur consequentia, quia forma, essentialis alicuius compositi mouetur per accidens ad motum compositi. *Conclusio latinorum.* Ex iis igitur concludunt corpus cœleste, circunscripta intelligentia, esse corpus in actu constitutum ex propria materia. propriaúe forma, quę est alia ab intelligentia, per quam cœlum est cœlum, quintum corpus, & neq; graue, neq; leue. Imaginantur. n. in cœlo duplicem cõpositionem, alteram quidem ex propria materia, propriaúe forma, per quam formam (vt dixi) est corpus in actu. & cœlum, veluti elementum per propriam formã. alteram vero ex cœlo sic in actu, & motore, veluti ex naui & nauta. Et sic ex intelligentia & cœlo fit vnum in operatione, aut vnũ mobile à se, cuius vna pars est mouens tantum, altera mota & in actu. *Positio Arabũ et Græcorum.* Quam quidem positionem multi arabes, vt Auempace, & Alfarabius, & Algazel. multi etiam græci vt Alex. & Temistius, & Philoponus concesserunt. *Responsio Arabum, & Græcorum ad rationem.* Tunc ad rationem Auer. quam tetigit in textu non vno modo respondet. Alex. n. & Philoponus, & cæteri arabes, concedunt cœlum potentiam habere ad substantiam, & esse corruptibile. dicunt tamen illud nancisci æternitatem à motore separato. *Auerrois. Solutio Tho.* Thomas ait, cœlum ipsum esse compositum ex materia & forma, & circunscripta intelligentia, non tamen est corruptibile. quia materia est alterius rationis, & non subiecta priuationi. *Solutio Egidij.* Egidius vero concedit materiam illam esse eiusdem rationis. ait tamen formam illam satiare appetitum materiæ. Et propterea cœlum non est corruptibile, nec habet contrarium, hæc latini. *Propria positio. Auerrois. Prima conclusio.* Sed pro veritatis determinatione primo accipio cœlum circunscripta intelligentia non esse compositum ex materia & forma vniuocis. *Prima ratio.* primo, quia omnis forma in materia vniuoca habet contrarium, vt Arist. innuit primo cœli. cœlum circunscripta intelligentia non habet contrariũ. igitur non est forma in materia vniuoca. *Secunda.* Secundo omnis forma vniuoca in materia vniuoca recepta, ab agente naturali extrahitur de potentia materiæ. Sed cœli forma non extrahitur de potentia materiæ, igitur cœlum non est compositum ex materia & forma vniuocis. *Tertia.* Tertio omnis forma vniuoca recipitur in materia mediante dimensione interminata, sed forma cœli non recipitur mediante tali dimensione, vt satis explicauit. igitur nõ est eius forma & materia vniuoca. *Secunda conclusio.* Secundo accipio & cœlum seclusa intelligentia non esse compositum ex forma & materia alterius rationis. *Prima ratio.* Primo quia forma illa cœli, cum sit actus, habebit aliquam operationem, nullus enim actus est sine operatione, aliter esset ociosus. Et ita nulla esset ratio, qua probaretur necessitas intelligentiæ, nam ratio Aristo. in. 8. lib. physicæ auscultationis cauillari posset. dicendo cœlum componi ex materia & forma proprijs p̃ter intelligentiam. quia forma ꝓpria sufficeret. esset. n. cœlum mouens & motũ. mouens quidem rõne suæ formæ absolute, motũ vero rõne materiæ, vel rõne formæ vt est materia. Et sic tollitur necessitas motoris separi. *Secunda.* Secundo forma illa cœli est præstantior forma elementaria, igitur nobilioris operationis (sic. n. probat Aristo. nobilitatem intellectus agentis) & non potest esse nisi mouere in orbem

Tertia. Tertio talis forma vel est diuisibilis, vel indiuisibilis. Si diuisibilis, igitur recepta in materia mediante dimensione interminata, si indiuisibilis. igitur intellectus, & sic est positio Auer. *Quarta.* Quarto reduci possunt rationes, quæ sunt factæ contra Auerroem, vt procedant contra facientem, nam aut hæc forma est de essentia materiæ, aut recipitur in potentia suæ materiæ. Si est de essentia materiæ. igitur materia cœli esset essentialiter actus. Si vero recipitur in potentia materiæ, igitur illa materia esset in potentia contradictionis, vt prius. Præterea aut omnes formæ cœlorum essent vnius rationis, aut alterius rationis. si vnius rationis. igitur vna est omnium materia, si alterius rationis. igitur nõ essent vnius opinionis specie. cuius oppositum ostẽditur. 2. cœli. *Auctoritas Aristo.* Pro hac parte sunt verba Aristo. 9. metaphysicæ, vt Auer. exponit cõm. 17. inquit. n. In materialibus quidem sempiternis, aut substantiis alia ratio. forsan enim quædam non habent materiam aut non talem. Sed solum secundum locum mobilem. Ex quibus sumitur hæc exclusiua. cœlum solum habet materiam secundum locum mobilem. Et tunc sequitur hanc, igitur cœlum habet materiam secundum locum mobilem illa nullam materiam, quæ non est secundum locum mobilem habet cœlum. tenet enim cõsequentia ab exposita ad exponentes. Similem sententiam habes. 17. metaphysicæ, vt Auerroes exponit cõm. 10. *Vniuersalis cõclusio.* Ex iis accipitur cœlum, seclusa intelligentia, non esse compositum, nec ex materia & forma vniuocis, nec æquiuocis. *Secunda conclusio.* Secundo dico ꝙ cœlum non est compositum inanimatum. Et licet hoc multifariam superius sit probatum, eo tamen id potissimum patet quia mouetur mouetur à se, quod proprium est animalium, & viuentium, vt auctor est Aristote. in. 8. physicæ auscultationis, qua ratione euenit vt cœli compositio sit ex anima, & corpore, vt vbique testantur Aristo. & Auerro. maxime. 2. cœli cõmen. 61. id multis rationibus in libro destructio destructionum probauit in tertia disputatione. in solutione dubij tertij. & disputatione prima in solutione. 2. Et hoc deducetur subtiliter postea. *Tertia.* Tertio dico quòd anima cœli est intellectus, ita vt ipsum cœlum sit compositum ex intellectu & orbe. deducitur, quia cœli anima non est vegetatiua siue alimoniaria. qua viuunt plantæ, & stirpes, hoc autem eo patet, quia *Quarta.* nullum illius animæ opus apparet in cœlo. Amplius nec est anima sensitiua, quoniam ibi esset ad

minus tactus. vbi.n. est aĩa sensitiua, ibi est tactus, & ita mixtio. vt deducit Arist. & Auer. 3. de anima. cõm. 62.
Quinta. Ex iis. 5. sequitur cœli animam esse æquiuoce formam atque æquiuoce animam. Quod educitur, sunt enim animæ siue formæ in duplici differentia apud Auerroem, aliæ quidem quæ subiecta earum reponunt in specie & ipsæ dependent è subiectis, vti sunt formæ elementariæ, & animæ brutorum. quædam vero sunt, quę non habent de ratione animæ vel formę, nisi ꝙ subiecta reponunt in specie, & illa constituunt, & perficiunt. veluti rationalis anima siue intellectus respectu hominis, & intelligentiæ respectu orbium. *Quod intelligẽtia perficiat orbem.* Quod vero intelligentiæ perficiant formaliter orbes, & illos reponant in specie, & dent non solum illis operationes, sed etiam esse, persuadetur de mẽte Auerrois, de qua multi dubitant. *Prima ratio.* Primo omne constituens corpus in esse, reponit illud in specie, & dat illi nõ tantum operationem, sed etiam esse. Sed intelligentia constituit cœlũ in esse. vt in. 1. physi. auscul. cõm. 63. & 8. physi. auscul. cõm. 52. igitur reponit cœlum in specie, & dat illi non tantum operationem. sed etiam esse. *Secunda.* Secundo in separatis à materia idem est forma, finis & efficiens. Sed intelligentia est agens, & finis cœli igitur forma. hæc ratio est Auer. in lib. destructio destructionum disputatione tertia in solutione. 19. dubij versus finem. *Tertia.* Tertio oĩs anima est causa sui subiecti in tribus generibus causarum. vt Aristo. ait. 2. de anima. sed intelligentia est anima. igitur forma cœli. *Quarta.* Quarto omnis forma quæ est causa è qua fluunt omnia accidẽtia propria & per se alicuius subiecti, reponit illud in specie, & non dat solum illi operationẽ, sed etiam esse. Sed intelligentia est causa omnium accidentium propriorum cœli vt primo cęli, cõm. 5. & 2. cœli. cõm. 3. & in primo lib. diximus igitur intelligentia reponit cęlum in specie. *Quinta.* Quinto, omne id per quod alicui corpori attribuitur propria & per se operatio, reponit illud in specie, & est forma per se illius. Hęc est Aristo. & Auer. 2. de anima cõm. 24. Sed per intelligentiam attribuitur cęlo propria operatio, igitur cęlum reponitur in specie ab intelligentia. *Sexta.* Sexto si intelligentia non esset forma intrinseca & specifica cęli, sed extrinseca, ageret in cœlum per influxum. Et sic nihil esset in cęlo, quo cęlum ageret formaliter. *Septima.* Septimo omne intelligens formaliter rem liberatam à materia, est formaliter intellectus, aut formaliter habens intellectum. Sed cęlum formaliter intelligit. vt. 3. de anima. cõ. 14. igitur est formaliter intellectus, vel formaliter habens intellectum. *Cœlum est animatũ formaliter.* Quibus apparet primo cęlum esse formaliter aĩatum, forma videlicet vel anima, quæ reponit illum in specie, vt cœlum lunæ est formaliter aĩatum aĩa quæ reponit orbem lunarem in specie sua, quæque non mõ operationem, sed etiam esse date idem. *Cœlum verius vnum & verius animal.* Secundo apparet cęlum hoc pacto animatum esse verius vnum, & verius animal, q̃ quoduis animal sublunare. Verius quidem vnum per priuationem medij. vnitur. n. anima cęli ipsi cęlo (sine medio, vt dicitur. 2. cęli. cõm. 3. verius autem animal, quia terrenum animal est animal quasi participatiue, & per partem, vt diximus. Cęlũ est animal per se, viuens per essentiam. & intelligens per essentiã, & mobile per essentiam vt diximus. *Cœlum per se beatum.* Demum apparet cęlum esse per se beatum. nam cęli beatitudo est essentia animæ suæ quæ est per se forma cęli, vt Auer. 12. meta. cõm. 38. *De subiecto animæ cœli.* quid igitur sit anima cęli, & qualis, & ꝙ cęlum sit animatum. & aĩal per se, perspicuum. Disputemus igitur quale sit subiectum intelligentiæ, vbi debes scire ꝙ ipsa intelligentia, & est ens reale, & ens intentionale. q̃tenus quidẽ intellectus, est ens intẽtionale, & hoc pacto nullius corporis est actus, sed seipsum intelligit. Quatenus vero anima est ens reale, & sic est actus cęli. vlterius intelligentia ẽm esse reale sumpta potest cõsiderari vt rationalis aĩa apud latinos. vt. n. rõnalis aĩa in hoĩe potest sumi respectu materię. Et sic est forma, vt vero consideratur respectu corporis est anima, sic etiam intelligentia si consideratur vt forma est actus subiecti, siue materiæ cęli. vt aĩa, est actus cęli, qua ratione euenit, vt quemadmodum ad rõnalem aĩam sequuntur omnia accidentia hominis, vt motus, figura, colores, & id genus, sic ad intelligẽtiam sequuntur oĩa cęli accidentia, vt lumen motus, figura, densitudo, & raritudo, dimensio, & id genus. Ea igitur cęli pars quę est vt materia & subiectum, si consideretur respectu intelligẽtiæ dicitur subiectum, quia semper est in actu per illam. subiectũ. n. dicitur illud quod actu subest formæ, vt dicit Themistius primo physi. digressione vnica. Si consideretur respectu motus, vt sic habet rõnem materiæ, quia est in potentia ad motum & quietem. *Qualiter intelligentia est actus cœli.* Amplius sequit̃ ꝙ siue cõsideretur intelligentia, vt aĩa, siue vt forma semper est actus rei perfectæ, & non rei perfectibilis. Secus aũt de aĩa rationali. nam respectu materiæ est actus illius vt perfectibilis rei, respectu corporis vt rei perfectæ. causa aũt est quia rõnalis anima potest remoueri à materia, & p̃supposuit materiã, non aũt corpus, nã corporeitas est propter animal rõnalẽ. Intelligentia fuit coæterna cœlo, nec fuit illi de nouo vnita, & ita siue vt forma, siue vt aĩa semper est actus cœli, vel materiæ cœli tanquã subiecti perfecti, & non abiicientis actum. *Quale cœlum ad hominem.* Ex iis patet cœlum esse sicut est homo, nam sicut homo est forma & materia & accidentia eius. sic cœlum est intelligentia & subiectum & illius accidentia. Amplius, vt homo est per se & à se mobile, sic cœlum est à se mobile. Præterea, vt homo acquirit rationem mobilis in actu ab aĩa. sic cœlũ ab intelligentia, est tñ hæc differentia, quia aĩa hominis mouetur per accidens, quia subiectum mutat locũ & ẽm formam & ẽm materiam. at cœli aĩa nec per se nec per accidens subiectiue mouetur, quia cœlum non mutat situm. *Intelligẽtia nõ mouetur p̃ accidens.* Sed accidunt difficultates. *Difficultates. Prima.* Prima est. An corpus cœleste sit in potentia ad intelligentiam, & videtur ꝙ sic, quia recipit illam. Et per consequens est in potentia ad illam. *Secunda.* Secunda est difficultas quæ etiam accidit in opinione Tho. q̃m tunc essent duæ potentiæ materiæ queque mãæ primę. veluti mã corruptibiliũ, & mã corporũ cœlestium, quod est contra Arist. primo quia ipse in lib. physi. tria tm̃ principia naturalium corporum tradidit omnibus, videlicet, cõia, materiam, formam, & priuationem. Et ibi materiam nonnisi per priuationem dedit intelligere. igitur si reperit̃ alia materia præter illam corruptibilium. tunc ille liber nõ esset de principijs cõibus omnibus corporibus naturalibus. Et hæc est ratio Philoponi, quæ non est leuis. Secundo, illæ duæ materiæ non differrẽt per earũ essentias, quia nullam haberent essentiam. Nec per ordinem ad formas, vt sentit expositor, quia tunc earum differentia esset per relationes, & ita p̃ essentiã absolutam esset vna. Tertio si essent duæ, essent corporabiles. aut igitur materia cœlorum esse perfectior, aut imperfectior, aut æque perfecta, nõ perfectior, quia tunc esset actus, vel habens actũ, & sic in infinitũ, & per idem

nec imperfectior, nec ęque perfecta, quia tunc nō magis competeret corporibus cœlestibus quam corruptibilibus. Tertia difficultas est, quia si in corporibus cœlestibus ponatur potentia ad esse, oportet vt in eis ponatur priuatio. nam vt Auer. innuit. 9. metaphysi. cōm. 3. potentia nunquam absoluitur à priuatione. Et pro hac parte facit ratio Alex. nam aut principia tradita in libro physico. sunt vniuersalia omnibus corporibus naturalibus, aut non. siquidem vniuersalia omnibus corporibus, igitur cęlis inerit priuatio, quæ sunt corpora naturalia. si vero non sunt omnibus vl̄ia, tunc oporteret facere librum vniuersaliorem, qui esset de principijs cōibus omnibus, quæ ratio coegit Philoponum dicere cœlum esse compositum ex materia & forma vniuocis, & corruptibile, vt Auicenna etiam sentit.

Solutio. Ad primam.

Ad has difficultates per ordinem. Ad primam dico ꝙ subiectum animæ cœlestis, siue ea cœli pars, quæ se tenet loco materiæ, potest referri ad cœlestem aīam, & ad ipsum motum quo cœlum mouetur. Si quidem refertur ad cœlestem animam, sic tale subiectum est in potentia ẜm dimidium eius, videlicet ad esse tm̄. qm̄ est coniuncta animę, & nunquam potest absolui ab ea. Si vero referatur ad motum, cum motus cœli sit sem per alius atq; alius, erit in potentia ẜm vtrunq;, substat enim hodie circulationi præsenti, & est in potentia ad priuationem talis circulationis. Et sic illa potētia est admixta priuationi. Qua ratione recte sentit Auer. dum ait, illam cœli partem quæ se tenet loco materiæ, ratione habita ad animam dici subiectum, quoniam fixe recipit, & semper coniungitur ipsi esse; ratione habita ad motum, dicitur materia, quia vt sic priuationi substernitur. Pro solutione ad cæteras rationes animaduersione dignum ꝙ materia cœlestis, & materia corruptibilium pōssunt cōsiderari aut in ratione potentiæ absolute. Aut in ratione potentiæ transmutabilis. Siquidem considerentur in ratione potentiæ absolute: sic sunt eiusdem generis potentiæ, quia vtręq; sunt potentiæ ad esse & ad formam. Si in ratione potentiæ physicę siue transmutabilis, sic genere differūt, & specie. nam potentia corruptibilium est secundum vtrunque propter priuationem illi ad mixtam. potētia vero cœlorum est secundum dimidium, quia ad esse tm̄ propter carentiam priuationis, quare dici potest ꝙ ambæ hę materiæ in ratione metaphy. cōsideratæ sunt vniones rōnis. In ratione vero physi. differunt genere & ratione. Hanc pōnem sentit Aristo. 2. lib. de generatione, vbi ait. sunt igitur numero æqualia & genere eadem principia, & quæ in sempiternis. s. sensibilibus nobis præsentibus, quod exponit. & inquit, hæc quidem enim est vt materia, hęc autem vt forma. & adhuc tertium, scilicet agens, quod dat nunc esse, nunc priuationem. non enim ad generandū sufficiūt duo, quemadmodum nec in primis, scilicet transmutationibus. Ex exponit qualis materia est generabiliū, & qualis sempiternorum. Et inquit, vt materia igitur generabilium est causa eius quod possibile est esse, & non esse. igitur materia generabilium est in potentia ad vtrunque. Deinde inuestigat materiam sempiternorum, & inquit. hæc quidem. n. ex necessitate sunt. Illa vero non ex necessitate & subdit. horum autem, hæc quidem impossibile non esse. vt quoniam necesse est ea esse, vt corpora cœlestia. Hæc aūt impossibile esse, vt hypocentaurus & id genus. Cum non contingit circa necessarium aliter se habere. Et sic vult habere potentiam in sempiternis esse ad esse tantum, & ita contingens secundum dimidium. Sunt igitur in corporibus cœlestibus tria principia veluti incorruptibilibus, licet modo diuerso. Secundo debes scire ꝙ priuatio duo dicit, absentiam, videlicet oppositæ formæ, & potentiam ad illam in materia. igitur cœlesti est absentia formarum elementariarum, cæterarumq; formarum, non tamē potentia ad illas, quare in cœlestibus corporibus poni potest priuatio secundum potentiam ad vnum, non autem secundum vtrunque. quare illa priuatio erit alterius rationis corruptibiliū, velut materia & forma illorum. Tunc ad scd̄am cōcedo esse duas potētias, duas mās, duoq; subiecta. quæ sunt eiusdē generis saltē analogici, quarum vna inuestigat in lib. primo physi. via transmutationis. in lib. vero. 8. per viam motus æterni inuestigat aliam quæ respectu motus est materia, respectu intelligentiæ est subiectū. non enim potest inuestigare secundam nisi per primā. quare in vno lib. tradidit principia cōmunia omnibus corporibus naturalibus. Ad secundum eiusdem dico illas materias differre per suas potentias, quæ sunt aut differentiæ materiarum essentiales, aut propria. Et tūc dico ꝙ tales potentiæ sunt absolutæ à terminis, non tn̄ à causis, nulla. n. res præter primā est absoluta à causa, & ita non est impossibile esse materiæ cōsistere in relatione transcendenti, vt Auer. ait. 12. meta. cōm. 14. potentiæ igitur materiæ cœli differt à potentia materiæ corruptibilium, quia illa potētia est ad esse tantū, Hæc ad vtrūq;. Et sic illæ materiæ intrinsecæ differūt per suas potentias, extrinsecæ vero per earum primas, quibus subsunt perfectiones. Ad tertiū eiusdem dico ꝙ vt esse earum est esse formæ, cū illis nullum debeat esse, sic comparatio est ratione formarum. concedo igitur materiam cœli esse perfectiorem, non quia tamen sit in sui essentia perfectior, sed quia respicit perfectionem præstabiliorem. Et si dicas circunscribantur actus, & fiat ratio, vt supra. Dico ꝙ actus non possunt circunscribi, quia relatio nō potest intelligi absq; termino ad quem, materia. n. siue subiectum non pōt intelligi nisi per potentiam, potentia nonnisi per actū. igitur nec subiectum potest intelligi absque actu, vel ordine ad actū. Sed replicabis, si materiæ esse consistit in potentia, & potentia est relatio ad actum. igitur subiectum consistit in relatione contra Aristo. 4. metaphysi. Dici potest ꝙ potentia non est relatio, licet referatur ad actum, quia non refertur ad illum vt ad terminum, sed vt ad causam, è qua dependet. hæc est solutio Auer. vbiq;. Ad tertiam difficultatem principalem dico ꝙ in corporibus cœlestibus est priuatio secundū genus, quoniam tantum inest illis quo ad primam rōnem, videlicet absentiæ, & non quo ad secundā, videlicet potentiam ad oppositum. Quibus ad rōnes factas pro expositoribus respondeo. Ad primam dico quòd circunscripta vel non considerata intelligentia, ea cœli pars, quæ est subiectū & mām, nec est actus, nec habens actum, sed est subm̄ in potentia ẜm dimidiū, quia semper actu existens est sub intelligentia, nec est verū cœlū agere in nos circunscripta intelligentia. Imo nec actum nec operationem habet sine illa, vt sentit Auer. 1. cœli cōm. 92. & 95. Ad secundū similiter dicatur, cœlum. n. circunscripta intelligentia non est sensibile, nec quale, nec quātū, cū hæc oīa cōsequant̄ intelligentiā, sed solū est subm̄ in potentia ẜm dimidiū contingētis. Et sic cū dr̄ oē ens citra primū esse cōpositū, dēt ītelligi illud

Qualiter in cœlo est potentia. quidue subm.

Qualiter materia cœli & materia generabilium sunt eiusdem rōnis.

Sententia Aristo. de cœli materia.

Tria principia corporū cœlestium.

Qualiter in cœlo priuatio.

Solutio secundæ difficultatis.

Solutio primæ rationis.

Solutio scd̄æ.

Solutio tertiæ.

Instantia.

Responsio.

Replicā.

Solutio.

Solutio tertiæ difficultatis.

Solutio rationū. Thomæ.

Solutio primæ.

Solutio secundæ.

illud eē citra primā potētiā, & primū actū, mō cęlū est simplex potentia. Ad tertiā dico ꝙ est substantia, & nō materia transmutabilis, sed subiectū & materia ꝑm locum, & hoc modo illa diuisio est sufficiens. Ad q̃rtam dico ꝙ cœlū vel illa pars cęli ī illo priori si cōsideretur, est indiuisibilis de facto tñ diuisa, & propterea non intellectus. intellectus.n. est indiuisibilis re & rōne. Ad quintam dico ꝙ illa cœli pars non habet esse, nec speciem, nec quicquam, nisi ab intelligentia, nec sequitur intelligentiam aduenire enti in actu, sed esse perfectionem & actum entis in actu nempe cœli, quod est ens in āctu. Et hoc concedo. est.n. actus perfecti non abiicientis actum, & vlterius licet sit in potentia ad esse non propterea est in potentia ad non esse, quia illa potentia est ꝑm dimidium. Ad sextam dico ꝙ illæ partes quæ se tenent loco materiæ in cœlis, sunt alterius & alterius rōnis, vt motus & formæ vt disputabimus. 2. cœli cōm. 49. Et concedo ꝙ quælibet illarum est determinata ad suum actum per eius potentiam quę est eius essentia, & ꝑm dimidium possibilis constituta. Ad septimam dici potest dimēsiones in ratione physi. esse specie differentes, in ratione meta. esse eiusdem rationis. Ad octauā patet solutio per dicta in qōne hac, & in fine libri præcedentis. Ex iis patet ꝙ si materia cœli est alterius rōnis, vt Thomas enititur probare, etiam eius forma erit alterius rationis. Et sic illa forma poni non potest, nisi intellectus. quare frustra ponitur illa forma orbis vltra intelligentiam. Illa.n. non potest poni, nisi sit alterius rationis, & per consequens immaterialis, & ita intellectus. Hæc de quæstione.

Solutio tertiæ. Solutio quartæ. Solutio quintæ. Solutio sextæ. Solutio septimæ. Solutio octaua. Positio Thomæ venit ad illam Auerro.

Remanet igitur vt natura eius sit natura animæ.

Commen 4. Patuit cœlum habere formam, quæ nec est elementaria, nec mixti alicuius inanimati, nunc cōcludit qualis sit cœli forma, per quam cœlum est cœlum, & per quam mouetur à se. Et inquit, remanet igitur vt natura eius formæ sit natura aīæ. forma igitur cœli est aīa, & cęlum est animatum & animal. Sed occurres vtrum pręter animam cœlum habeat aliam formam. & videtur ꝙ sic. nam cœlum est mobile in actu omne.n. qđ mouetur diuiditur in partem motam in actu, & partē mouentem in actu. Si igitur pars mouens in actu est anima, pars mota in actu non potest esse nisi alia forma vltra animam quæ sit in actu. Præterea cœlum est corpus & substantia. igitur ad minus vltra animā erit forma substantiæ, & forma corporeitatis, quibus est substantia & corpus. Dicendum cœlum ipsum nullam habere animam, nullamúe formam substantialē, præter aīam illam, & vnicam aīam, è qua cœlum redditur actu mobile corpus, & substantia, anima.n. quo forma est, dicitur mouēs in actu. quo aūt est id è quo corpus cœleste reponitur in specie, & est quātum: & actu corpus, dicitur substātia & corporeitas. Differt aūt aīa cœli ab anima hominis. nam anima hominis prius, saltem ꝑm rationem, dat materię esse substantiæ, secundo esse corporis, tertio esse vegetatiuum, quarto sensitiuum, & demum rationale. aīa vero cœli prius dat esse aīal ipsi cœlo, & non prius dat esse corporis vel aliquid id genus, nec ꝑm rem, nec ꝑm rationem. Ex iis concluditur cœlum esse prius animal quam subam vel corpus econtrario ipse homo, prius.n. est substantia & corpus, & postea animal. cœlum.n. prius est animal, quia ante aīam in cœlo nulla præcessit forma, nec ꝑm rem nec ꝑm rationem, sicut ante animam in homine præcesserunt corporeitas, & substantialitas saltem ꝑm rationem. Postea est corpus, quia ex vnione animæ ad cœlum redditur cœlum corpus quantum: & figuratum, & id genus. vlterius dico ꝙ cœlū prius est animal quam cœlum, veluti homo prius aīal quā homo, & loquor de priori ꝑm naturam, siue ꝑm intellectum, non autem ꝑm rem. Tunc ad rōnem. Ad primam dico ꝙ cœlum est mobile in actu ab intelligentia, sicut homo est mobile in actu ab anima rōnali. cœli.n. forma, quatenus anima. est mouens in actu, quatenus est id ad quod consequitur corporeitas, dimensio & cœlitas. & id genus est ratio qua cœlum redditur mobile actu, vt enim in homine nihil est præter animam rationalem apud latinos, per quam homo est mouens & mobile à se, sic in cœlo nihil præter intelligentiam, per quam est mouens, mobile à se. Ad secundam patet solutio, in cœlo.n. substātialitas & corporeitas sunt post copulationem animæ. Et sic non ponitur in cœlo alia forma præter animam.

Vtrum cœlum habet aliā formam vltra animam. Solutio. Anima hominis & anima cœli differunt. Cœlum prius animal ꝗ corpus, secus in homine, & prius animal ꝗ cœlū. Solutio.

Sed quando nos inspexerimus animalia: quæ sunt hic, inueniemus duo principia duorum motuum, quorum alterum est principium motus recti, scilicet motus ad inferius, aut ad superius. Et secundum principium est motus localis processiui. Et inueniemus motum istum esse contrarium motui declinationis essentialis, qui est in eo. Et ideo accidit ei lassitudo & necessitas ad quietem, Vnde necesse est vt principium motus cœlestis corporis sit generis animæ tantum: & quòd motus quem habet circulariter sit motus propriæ animæ, secundum quòd est anima.

Commen. 5. Hactenus quòd forma cœli sit anima, nunc vult cōcludere qualis anima sit illa cœli, & primo concludit ꝙ principium motus cœli sit anima, & eius motus sit motus animalis purus vt ex his veniat ad naturam animæ cœli. Quod vero principium motus cœli sit anima, & cœli motus sit animalis tantum, venatur per animalia sublunaria, & forma rationis est entymematica hoc pacto, in animalibus sublunaribus sunt duo principia motus. quorum vnum est contrarium alteri. igitur principium motus cœli est aīa, & motus cœli est animalis tantum. ideo primo declarat ꝙ in animalibus sublunaribus sunt duo principia, Secūdo ꝙ sunt contraria. Tertio infert conclusionem. De primo inquit, sed quādo nos inspexerimus aīalia, quæ sunt hic. inueniemus duo principia duorum motum, quorum alterum est principiū motus recti. s. motus ad inferius, aut ad superius, quod principium est elementum prędominans, ab elemento.n. prædominante mouetur aīal sursum aut deorsum. Et secundum principium est motus localis, processiui, quo aīal procedit de loco ad locum ꝑm omnem differentiam positionis, quod principium est anima ipsa. Hoc est primum. Secundo declarat ꝙ hæc principia sunt contraria, siue (vt melius dicam) repugnantia, sibiq; mutuo resistitiua, & inquit, & inueniemus motum istum processiuum esse cōtrariū siue resistitiuū motui declinationis essentialis, qui est in eo, vt motui sursum, vel motui deorsum, q motus declinationis, siue inclinationis dñr, pro quāto sequuntur grauitatem vel leuitatē, Et ꝙ sint cōtrarij declarat à signo, quia propter talem cōtra operantiam euenit in animali lassitudo: & interuenit quies, & somnus, hoc est scđm. Ex iis infert conclusionē, & inquit, vnde necesse est vt principium motus cœli sit generis animæ tm̃, & non aliqua ex parte ab elemento prædominante, & sit motus animalis & animæ tm̃, non mixti & processiuus. Hæc est cōclusio, quę quidē sequit̃ ꝑ

tanto, quia cœlum non quiescit, nec laborat in motu. Et potest syllogismus esse hoc pacto, oē animatū quod sine labore & in quiete mouetur, animali tm̄ motu, moueť cęlum est aīatū, quod sine labore & quiete mo uetur. igitur motus cęli est animalis tantum. Hæc sunt quæ Auerroes ait. Debes scire, vt colligitur ab Arist. & Auerro. 2. cœli. cōm. 3. ꝙ compositio in motu accidit propter differentiam principiorum mouentium, vt in animali euenit, nam corporis eius grauitas principium est motus deorsum, anima aūt motus circularis. omnis. n. aīa quatenus anima suapte natura mouet in orbem, propterea Empedocles dixit illam esse circulum. Plato vero dixit eam esse numerum seipsum mouentem. & quia hæc principia sunt contraria, fit vt motus animalis nec rectus sit, nec circularis, & ita mixtus ex vtroque qui vocatur progressiuus ab Aristo. in lib. de causa motuum animalium. Ex hoc sequitur vt cœlum moueatur motu animali, & simplici, animali quidem, quia per nullam inclinationem naturalē. simplici vero per carētiam diuersorum principiorum. Sed circa hæc quæres primo vtrum elemento prædominanti competat aliqua actio pro efficiendo motu mixti, siue mixtum sit animatum, siue inanime. & videtur ꝙ sic, quia Auer. primo cœli. cōm. 9. ait motum mixti esse ab elemento prædominante, quod nō esset, nisi elementum ageret quicquam in motu illius. Secūdo nisi elementum ageret in motu mixti animalis, non esset motus progressiuus per contraoperātiā. nam nulla ibi esset resistentia, & nulla repugnantia.

Quæstio quo mō motus elemēti prædominantis est.

Positio Ioan.

Ioannes primo cœli tenet ꝙ quando ipsum mixtum mouetur ab elemento prædomināte vt lapis, tunc motus est effectiue ab elemento prædominante. Imaginatur. n. motum illum primo competere elemēto prędominanti & esse effectiue ab elemento prædominante. Secundo esse mixti. Mixtum. n. moueri dicit motu elementi prædominantis, non vt subiectum primū, & agens primum. Sed elementum prædominans mouetur vt subiectum primum & mouens primum. Et sic vult elemento competere quandam efficientiam respectu motus mixti. persuadet Ioannes positiones, quia mixtum ipsum (vt sensu patet) mouetur, aut ab elemento prædominante effectiuæ. aut ab elemento exuperato, aut ab vtroque. non ab elemento exuperato, quia à proportione minoris inequalitatis non ꝓuenit actio, non ab vtroque. quia tunc essent æquipotentia. Et sic est motus animalis, & habetur ꝙ saltem particulariter elementum prædominans concurrit vna cum anima. igitur ab elemento prædominante. Secundo illud debet moueri à natura elemēti prædominantis, cuius principium motus in se habet. Sed mixtum habet principium elementi prædominantis, vt lapis in se habet principium motus terræ, videlicet grauitatem. igitur elementum prædominans concurrit effectiue. Et ita vult Ioānes in mixto inanimato elementum prædominans esse totale efficiens motum. In mixto animato vt in ipso animali, esse tm̄ partiale efficiens. Sed Ioannes errat in duobus, primo, quia non videtur verum ꝙ elemeutum sit primū mobile in mixto inanimato. Tum motus quia primo competit mobili per se, quam mobili per accidens. at mobile per se est totum mixtum. elementum aūt mobile per accidens, quia moueť vt pars mixti, igitur mixto competit primo. Tum secundo, quia si competeret elemento primo motus ille deinde mixto, tūc mixtum moueretur violenter, quia motu tractus. Secūdo errat quia non vř verum, elꝰnto competere aliquā efficientiam respectu motus mixti, qm̄ oē quod agit, agit vt est in actu, at forma elꝰnti in mixto nō est in actu, qa siue sit vera positio latinorum, siue positio Auer. de mixtione, nunquam forma elꝰnti est actu in mixto, sed vel virtualiter, vt latini sentiūt, vel dispositiue & mō medio inter potentiam & actum vt Auerro. tenet elementum, igitur non agit. Propterea tenēdū est de mēte Auer. ꝙ id quod per se mouetur est ipsum mixtum, id vero quod per se agit motum, est forma ipsius mixti vltima, & propria, quæcunque sit illa, quæ in materia recepta est mediantibus formis elꝰntorū. Vbi debes scire ꝙ licet dispositio alicuius formę non agat per se, est vel pōt esse conditio, & quasi dispositio agendi. veluti caliditas ignis respectu formę ignis. Ex iis sequitur ꝙ id quod per se primo agit motū mixti, est forma mixti. hæc. n. mouet corpus mixti in quo est & moueť, mouetur. n. vt in materia. Mouet vero vt forma. Secundo sequitur ꝙ primo primitate dispositionis mixtum mouetur ab elemento prędominante, siue forma illius. vt. n. ignis calefacit, nō quatenus ignis, sed quatenus calidus sic forma mixti mouet quatenus effecta forma elꝰnti prædominātis. Et ita mixtū moueri ab elemēto ꝓdominante est mixtum moueri dispositiue ab illo, & principaliter ab eius forma. sequitur. 3. aīal moueri motu progressiuo composito ex recto & circulari ab aīa, sed quatenus afficitur à dispositione elꝰntaria aliquo modo. Propterea videtur aliqua cōtraoperantia hic. Tunc patet rōnes Ioan. nullas esse. Primam quidem, quia non mouetur mixtum ab elꝰnto. sed ab aīa, dispositiue ab elꝰnto. Ad secundum patet solutio etiam per idem. nam principium motus mixti non est elꝰntum, sed aīa qua est oīs motus, licet q̄tenus afficitur diuersa dispositione. Ad rōnes principales patet solō per dicta in qōne, auctoritas. n. Auer. intelligitur motum esse ab elꝰnto prædomināte dispositiue, & nō principaliter. Ad scd̄am dictū est motū aīalis esse penitus ab aīa effectiue. Sed quatenus aīa afficitur dispositione elꝰntaria, sic diciť per contraoperantiā. Hæc de qōne hac dicta sint satis, quia. 1. cœli dicemus diligentius.

Positio Auer.

Scd̄o occurres quot sunt causæ laboris. quibusūe aliquid moueť cum pœna. Diciť pōt causas pœnę & laboris esse tres. Remotissimā quidem esse materiā. nihil. n. pōt cū labore moueri, nisi sit in mā. non tñ oē existēs in materia, mouetur cū labore, graue. n. non laborat in descendendo. Remotā vero esse contrarietatē principiorum motus, mō quo exposuimus. nihil. n. moueť cū labore, nisi cōponať ex principijs cōtrariis. nō tñ oē tale moueť cū labore. Mixtum. n. terraceū non moueť cū labore proxima demū cā est spirituū resolō. hac. n. stante est labor, & hac remota cessat labor. Et propterea cā hæc cum cōuertibilis sit cum effectu, proxima habetur, quibus patet cœlū ob tria non moueri cum labore, & quia caret causa remotissima, videlicet mā. & quia caret causa remota, videlicet principiorū mouentium cōtrarietate, & quia caret proxima cā. videlicet resolutione spirituū. Vtrum vero cœlum resistit intelligentiæ. Et quo resistentiæ genere, scribimus in libro. d. d. & in secūdo. cęli scribemus. Sed id quod contradicta est dubitatione dignum est, quia Plato voluit cœlum sustineri ab anima. Contra quem Aristo. secundo cœli. vt Auerroes deducit. commen. 6. intulit, ꝙ tunc cœlum moueretur cum labore. Et constat

De causis laboris.

Dubitatio contra dicta.

Deductio positionis.

Confutatio.

constat vbi esset vera positio Platonis, non esse in cœlo spiritus resolubiles. igitur resolutio spirituum non est nisi causa per accidens laboris. Dici potest quòd licet Plato non dicit cœlum constare ex sanguine, aliquoúe humore, tamem ad ipsum sequitur cœlum cōstare ex sanguine. Et ita resolutione spirituum laborare. cum enim Plato ponat in cœlo animam, & cœlum esse graue ab illa sustentabile, mox sequitur ipsum esse vnum animal vt sublunare animal est. Et ipsum esse compositum ex oneribus.

Solutio.

Et cum ita sit, sequitur quòd illa natura est, quæ facit ipsum esse corpus, neque leue, neque graue, & moueri circulariter.

Commen 6. Ex iis modo declaratis, videlicet quòd principium motus sit anima, infert quandam conclusionem, videlicet quòd illa natura quæ est cœli anima, efficit cęlum ipsum corpus, & neutrum, hoc est neque leue, neque graue. Debes scire quòd non valet, natura, siue forma alicuius compositi est anima, igitur compositum nec est leue, nec graue, nam forma leonis est anima, & tamen leo est quid graue. Sed hoc pacto valet, natura & forma siue principiū quo mouetur aliquod compositum est anima tantum, & nihil aliud siue principaliter, siue dispositiue. igitur tale compositum est neque leue, neque graue, sed corpus neutrum. & hoc pacto est eius forma, siue principium. quo mouetur anima tantum, & nihil aliud, vt fuit expositum. Secundo animaduersione dignum quòd cœlum non est neque graue, neque leue propter omnes causas. propter finem quidem, quia si ipsum cœlum esset aut graue aut leue, eius motus esset cum labore, & non perpetuus, vt igitur esset motus sine labore, & perpetuus cœlum necessario fuit neutrum. propter materiam vero quia cœlum ipsum non est elementum, nec elementarium quid. quod eius motus indicat, qui est nec è medio, nec ad medium. Sed circa medium, propter formam vero, quia talia sunt accidentia alicuius compositi, qualia forma illius requirit. Diuersitas enim formarum est causa diuersitatis subiectorum, & quo ad quantitates & qualitates & id genus, vt Auerroes inquit primo cœli. commen. 5. potius enim forma necessitas materiam, quam materia formam, vt in exemplo de membris leonis solet adduci ex primo de anima. Propter causam efficientem tandem quia intelligentia sui natura non est apta agere nisi neutralitatem, efficit enim motum neutrum, & naturā neutrā. Et sic patet quod Auer. inquit.

Qualis ratio Auer.

Propter quid tale sit cœlū.

Et animali quod est hic contingit non moueri circulariter nisi quia eius anima constituitur per corpus, quod mouetur motu recto, & sic opponitur declinatio hic.

Commen. 7. Respondet ad tacitum cauillum, quia dictum est motum circularem esse proprium animæ quatenus anima est. contra cauillaretur aduersarius, quia vbi ita esset, tunc animalia sublunaria mouerentur circulariter. quia illa habent animas, quorum proprium est mouere circulariter. cui Auerroes respondet animalia quę sunt hic, ideo non moueri circulariter, quia habent aīas, quæ constituuntur inesse per corpus, qđ suapte natura mouetur motu recto, videlicet, à prædominio elementi grauis, vel leuis, qua ratione illi animæ opponitur declinatio, siue motus procedens ab altera qualitatum elementarium. ex cuius oppositione, vt dictum est, redundabat motus progressiuus aīalis. Sed occurres, quia vt cęli sunt propter aīas eorum, sic aīalia sublunaria sunt principaliter propter aīas. igitur motus horum aīalium non est nisi circularis, & animæ tm̄. antecedens vero deducitur primo Politicæ, capite. 3. vbi persuadet aīam corpori prædominari, ipsumq; regere & gubernare. Idē primo de aīa. per Arist. & Auer. cōm. 53. vbi à parte indicant aīalia & corpora eorum esse ꝑ natura aīarum. Amplius entitas, esse, & vnitas est à forma, vt Auer. cōm. 7. lib. 2. de aīa. Præterea idem. 2. phy. & tex. & cōm. 26. Et primo cœli. cōm. 72. semper. n. habetur ipsas materias esse propter formas, & corpora propter animas, igitur semper corpus mouet̄ pro qualitate & natura aīæ, & ita nonnisi circulariter. Iam diximus ꝙ motus animalis mixti est mixtus, à prædominio animalis. in motu. n. progressiuo plus est de circulari, quatenus est ab eodem in idem, vt clarissime constat in motu pulsus, qui dilatatione, & cōstrictione agitur. Minus vero de recto, quatenus anima illa afficitur aliqua ex parte dispositione elemētaria, quæ prædominatur. rationes igitur concludunt ꝙ corpora sunt propter animas principaliter, nō tamen est dicendum nullo pacto animas esse propter corpora. immo aliquantulum sunt propter corpora, constituuntur enim inesse per illa. Et propterea motus illorū est plus circularis. Minus vero rectus.

Dubitatio.

Solutio.

Sed quia anima quæ est in corpore cœlesti non est innata moueri circulariter ab eo, quod est innatum circulariter moueri, quia non est anima in co vt in corpore graui aut leui, cum ipsum moueatur ex se & ab anima, ideo animam habet tantum: & non habet aliud principium.

Cōm. 8. Cōfutato cauillo videtur mihi ꝙ idem repetat per aliud medium. probauit. n. cęlū non habere aliud principium sui motus, nisi animam tm̄, & hoc ex qualitate motus, quo cœlum ipsum mouetur. nunc idem persuadet per rōnem supranominat à qualitate aīæ cœli. Et vtitur enthymemate sic. aīa cœli non mouetur ad motum cœli. igitur cœlum nō habet aliud principium sui motus præter animam. Dico aliud nec principale, nec dispositiuum. antecedens probatur in tex. per hoc quod fuit probatum, quia aīa cœli non est in cœlo, veluti in corpore graui est eius forma, vtpote mediantibus dispositionibus qualitatiuis & q̄titatiuis. Et ꝙ aīa cœli non sit in cœlo vt in corpore graui, patet quia cœlum mouetur à se, hoc est ab aīa sua. & non à gn̄ante, vel remouente prohibens, vel ab alio id genus. Et sic patet antecedens. consequentia tenet, per ea quæ dixit oīs. n. forma elementi vel elementaria constituitur per subiectum, & habet secum dispositiones, quibus afficitur ad motum alium ab eius forma. igitur quæ nō cōstituitur per subiectum, erit oīno simplex motus principium. Aīaduerte ꝙ tex. inuenitur hic multifariam. Ego vero non legi eū in propria lingua. propterea vt habui, exposui. tu non multum cures verba.

Et quia mouetur circulariter scimus quòd proprium illius animæ secundum quod est anima, est mouere circulariter. Natura igitur istius corporis non est nisi natura animæ mouentis in loco.

Cōm. 9. Demum à posteriori dat signum, vnde scitum est proprium animæ esse mouere in loco. Et inquit, & quia cælum mouetur circulariter, supple & à nullo alio principio, nec effectiuo, nec resistitiuo, nisi ab anima, Scimus ꝙ proprium illius animæ, secundum ꝙ est anima, est mouere circulariter. est enim hæc demonstratio signi. Demum epylogat de forma cœli, & ait, natura igitur, idest forma istius corporis, nō est nisi

nisi natura animę mouentis in loco, hoc est forma igitur cœli est aĩa tm̃, & nihil aliud, hæc Auer. de forma.

Dubitatio. Sed occurres. si motus cœli proficiscitur ab anima tãtum, nullo alio principio resistente, nec cœlo ipso resistente, tunc motus cœli esset subitarius, quia motor cœli mouet ẽm vltimum suæ potentiæ apud Auer. & non pro voluntate. Et nihil ei resistit mobile. De resistentia cœli multa scribimus in lib. destructio destructionum, & dicemus adhuc in libro cœli. Nunc vero quantum proposito seruit animaduerte ꝙ duplex est resistentia. altera ad motum. quomodo graue resistit trahenti sursum. Altera ad terminum motus, quomodo graue resistit pellenti deorsum. non. n. resistit ad motum, quia inclinatur ad illum, sed ad terminum motus, sui natura est aptum natum tanta velocitate descendere, & ferri in terminum ad quem. In proposito, cœlum ipsum non resistit motori siue animæ ad motum, quia sic esset cũ labore motus cœli. Sed resistit ad terminum motus, quia cœlum non est aptum velocius ferri in terminum ad quem, quam mouetur. vt primo cœli. cõm. 100. colligitur versus finem.

Solutio de resistentia cœli. *Duplex resistẽ.*

Replica. Sed replicabis & acute, vnde cœlum habet ꝙ resistat. non enim à potentia subiectiua, quæ se habet vt materia. nec à forma media, quam posuit Thomas, nec ab intelligentia, quia tunc idem resisteret sibi.

Solutio Dici potest illud de cœlo ipso, quod dicitur de homine apud latinos. Et propterea vt de homine dicitur, ꝙ ipse per se formaliter animæ resistit, effectiue vero habet ab anima ꝙ resistat, qa ab anima habet esse. & omnia accidẽtia ipsius, quorum vnum est resistere mouenti, Sic de ipso cœlo dici potest. Cęlum. n. à seipso habet ꝙ resistat, quia ab aĩa, à seipso quidẽ per se & formaliter, ab anima effectiue, quatenus habet esse, speciem, & oĩa accidentia ab illa, quorum vnum est resistere. Et cum dicitur. igitur idem resistit sibi, dico hoc non esse impossibile mediate. ĩmediate. n. nihil resistit sibi. Sed mediante aliquo, quod efficitur ab ipso potest sibi resistere.

Replica. Adhuc acutius replicabis. quia tunc per idem possem dicere elementum absq; omni medio extrinseco resistere suæ formæ. quia ab ea dici potest elementum habere omnia accidentia, quorum vnum est resistere. Et ita in vacuo posset esse motus contra Auer. 4. phy. cõm. 71.

Solutio. Dici potest secus esse de forma, quæ est natura, & de forma quæ est anima. forma enim quæ est natura, est determinata sui aptitudine ad vnũ, ideo qcquid efficit, aut informat, efficit aut informat determinatum ad vnum. Et propterea forma elementaria non potest producere in elemento resistentiam aliq̃. Et hac ratione appellatur ab Auer. declinatio. Forma vero quæ est anima, ea rõne quæ est anima, non est determinata ad vnum. habet. n. anima, vt anima, quãdam diuersitatem. Et propterea potest efficere, & informare quidquid efficit aut informat, non determinando ad vnum. Et hac ratione potest efficere resistẽtiam in cœlo, qua cœlum illi resistat per se. Et sic non simile. Hæc est de resistentia.

Sed quia natura corporis est alia à natura animæ, quia est compositum. Et necesse est mouens & motum esse diuersa ob id opus est considerare de natura illius corporis.

Cõm. 10. Hactenus de ea cęli parte, quæ se tenet loco formę, vt de anima eius. Nunc vult loqui de ea cœli parte, quæ se tenet loco materiæ, & primo proponit intẽtionem eius, & causam intentionis. Intentio est loqui de ea cęli parte quæ se habet vt materia, causa intentionis est, quia illa est diuersa à forma cœli, & ideo indiget consideratione diuersa, & ꝙ illa sit diuersa à forma cœli declaratur per hoc, quia ipsum cœlum est cõpositum ex mouente & motum quæ sunt diuersa. Et propterea intentio erit loqui de ea cœli parte quæ in cœli compositione tenet locum materiæ. Et tunc complebitur consideratio, quia totum compositum non scitur nisi à natura componentium. Quo vero ad verba attinet debes scire ꝙ eam cœli partem quæ se tenet loco materiæ, Auer. appellat corpus, non ꝙ sit corpus per aliam formam quam per intelligentiam, vt expositores crediderunt, sed quia, vt dixi, refertur ad animã. intelligentia enim potest considerari vt anima rationalis. nam vt anima rationalis cõsiderata vt forma refertur ad materiam, & est actus materiæ, considerata aũt vt anima refertur ad corpus & est actus corporis, sic intelligentia si consideretur vt forma, referẽ ad materiam, & est actus materiæ. si consideretur aũt vt aĩa refertur ad corpus, & est actus corporis, & proptere a illa cœli pars quę se tenet loco materiæ, dicit̃ nunc materia, nunc corpus. materia quidem ratione habita ad intelligentiam quatenus illa est forma. corpus ratione habita ad intelligentiam, quatenus illa est anima. Hæc de intentione rei dicendæ. *Quot modis id citur, ea cœli ps q̃ se tenet loco materiæ.*

Et quia declaratum est hoc corpus esse in generabile & incorruptibile, apparet quod est necesse vt sit corpus simplex non compositum ex materia & forma. Et quia est indiuiduum demonstratum, & ens demonstratum in actu, et habens vnam figuram in actu, & omnia ista sunt in corpore propter materiam, & sunt in materia propter formam, necesse est vt hoc corpus cœleste sit materia animalium cœlestium, quæ mouentur circulariter ex se, & vt sit perfectius modis cæteris materiæ. non enim est in eo de potentijs vlla alia præterquam potentia in loco. & de motu locali nobilior omnibus, scilicet circularis, quemadmodum habet nobilissimam, & perfectissimam figuram, scilicet sphæricam.

Nunc pro sequitur, & primo infert, corpus illud qđ se tenet loco materiæ, esse simplex, & inquit, & quia declaratum est hoc corpus quod supple se tenet loco materiæ esse ingenerabile & incorruptibile, veluti totum cœlum, cuius est pars, apparet quod est necesse vt sit corpus simplex, hoc est non compositum ex materia & forma, supple nec vniuocis, nec equiuocis, vt in quæstione patuit. hoc est primum. Secundo declarat, hoc corpus esse materiam animalium cœlestium. & inquit, & quia est indiuiduum demonstratũ, & ens demonstratum in actu, & habens figuram in actu. & tu potes referre hæc ad eam cœli partem, quæ se tenet loco materiæ, vt sit sensus, & quia ea cœli pars, quæ est loco materiæ, est indiuiduum demonstratum, & ens demonstratum in actu & habens figuram in actu, & non intelligas præter intelligentiam, sed quòd omnia hæc habet ab intelligentia. Melius referenda sunt omnia hæc ad animal ipsum cœlestæ, & tunc erit sensus, & quia cœlum ipsum, animalque cœleste, quod dicebatur cõponi ex anima & corpore, est indiuiduum demonstratum, & ens demonstratum in actu, & habens vnam figuram in actu, & omnia ista sunt in corpore, siue in composito animali propter materiam, nõ absolute, sed quatenus sunt in materia propter formam, propter hoc necesse est vt hoc corpus cœleste, quod est altera pars talis animalis, & mediante qua hæc insunt illi animali, sit materia animalium cœlestium, *Cõm. 11.*

lestium, quæ mouentur circulariter à seipsis sine oī extrinseco motore, per q̃ hæc & similia cœlo insint. Sic igitur patet illam cœli partem esse materiam, propterea quia per illam insunt cœlo accidentia materialia, vt sunt indiuidualitas, & figura, & id genus, qđ erat secundum. Debes scire ꝙ accidentia materialia profiscuntur siue emanant à composito &, insunt composito quatenus quidem emanant à composito, causa illorum est forma. quatenus vero insunt composito, causa illorum est mā. nam forma est agendi ratio, materia vero ratio patiendi & subiiciendi. Et propterea notatur primo physicorū, ꝙ materia cum forma causa est omnium accidentium in composito. Ideo dixit hic Auer. ꝙ eiusmodi accidentia insunt composito cęlesti propter materiam, & materiæ propter formā, qa materia cœli & forma cœli sunt causæ illorum. forma quidem causa est illorum vt è cœlo fluāt. materia vero vt illis cœlū subiiciatur, & sic patet secundum. Tertium quod infert, est vt talis cœli materia quædicta est esse corpus, sit perfectior cæteris modis materiæ propter tria. Primo quia hæc materia cœlorum de potentiis non habet nisi potentiam in loco, & non potentiam ad corruptionem. Secundo, quia habet potētiam ad motum perfectissimum omnium motuum, videlicet circularem. Tertio quia afficitur illa cęli materia nobilissima figurarum, vtpote sphærica. est. n. illa cęli materia sphærica. propter has igitur tres eminētias est præstātior cæteris modis materiæ. Ex iis patet Auerro. voluisse hanc cœli materiam prǽeminere materiis corruptibilibus non rōne essentiæ, sed rōne potentiæ, ratione actus, & ratione cōditionis, qua subiicitur actui. rōne quidem potentiæ, quia potentia cœli & illius materiæ nō est ad actum corruptiuum, sed ꝑfectiuum. rōne aūt actus, quia circularis motus est nobilior oībus motibus, rōne cōditionis quo illum actū suscipit, quia cœlum est sphericū. Aliter non moueret circulariter. quæ figura est accidens præstantissimum.

Qualiter accidentia insunt composito, & calo.

Propter quid materia cœli est præstātior aliis.

Et quia declaratum est formas cœlestes non habere constitutionem per corpora cœlestia. (nā si haberent tunc mouerentur ex se per accidens, & indigerent moto ex se primo & essentialiter, declaratum est. n. in octauo physicorum, quod mota ex se, quæ sunt hic vna essentia in specie, reducuntur necessario ad mouens essentialiter & motum. & quod sit compositum ex vno mouente, & vno moto primo, & quod illud mouens non sit potentia in corpore omnino.) videtur quod formæ corporum cœlestium, & maxime forma vltimi continentis, sit quodāmodo anima, scilicet propter appetitum existentem in eo. & mouere sit quodammodo intellectus, & sit forma simplex, per quam animal cœleste componitur ex vno mouente & vno moto.

Cōm. 12. Qualis sit cœlorum materia declarauit, nūc obiter interponit declarare qualis sit aīa cœli, vt hinc procedat ad declarationem maiorem ipsius materiæ. declarat autem qualis nam sit forma cœli per differentiā ad animas animalium sublunarium, & per ea quæ toties sunt exposita, & concludit ꝙ forma cœli potissimum illa primi mobilis, sit anima & intellectiua & forma simplex. hoc autem probat per hoc, quia non constituitur per corpus cœleste, & ꝙ non constituatur per corpus cœleste probat per hoc, quia tunc moueretur à se per accidens. vt animæ animalium sublunarium, & ita cœlum non esset primum motum à se, sed indigeret alio primo moto à se, & essentialiter, ad quod reduceretur, quia declaratum est. 8. physico. ꝙ mota à se vt animalia, quæ sunt hic apud nos vna essentia in specie, id est composita ex pluribus in vna essentia specie, reducuntur necessario ad vnum primum mobile, quod mouetur à se primo, & essentialiter, quod etiam est compositum ex vno moto primo, & vno motore primo, qui motor primus non est virtus in corpore cōstituta per corpus. igitur si aīa cœli moueretur per accidēs à se, oporteret esse aliud primum mobile à se, ad quod ipsum cęlum reduceretur. Cum igitur hoc sit impossibile, ideo sequit̄ vt forma cœli maxime forma primi cœli sit aīa & intellectiua & forā simplex. aīa quidē ob appetitum, appetitus. n. construit gradum aīatorum. vt dicitur. 2. de anima. Intellectiua vero ob motū, qui est quodammodo intellectus, siue rationale, est. n. in tanto ordine & in tanta regula, vt sit rationale. forma vero simplex ex qua vt ab vno motore, & cęlo efficitur animal cœleste, pro tanto, quia non constituitur per subiectum. Debes scire, vt colligitur. 12. meta. cōm. 36. ꝙ cœlum est animatum. & animal animatione, & animalitate æquiuoce dicta, pro quanto de virtutibus animę solum habet appetitum, & intellectum, & hac ratione anima cœli est anima appetitiua, appetitu non quidem sensitiuo, sed intellectiuo. Secundo debes scire ꝙ primitas moti à se potissimum atribuitur cœlo vltimo, siue sit octauum, siue sit nonum, siue decimum, propter duo. primo, quia motor eius mouet propter se, & gratia sui. cæteri vero motores, & si moueant propter se, non tamen gratia sui, sed gratia primi, vt dictum est. Secundo quia primum cęlum cęteros orbes mouet sui motu, quo videlicet mouetur vtpote motu diurno. Ipsum autē nullo orbe superiori mouetur. recte igitur hæc primitas illi tributa est. Tertio debes scire ꝙ propter tria motus cœli primi dicitur intellectiuus. simillimusque ipsi intelligere. Primo quia est regularissimus. nam progressus regularis intellectui solet attribui. Secundo, quia est inorganicus. vt enim intellectio fit, & per nullam determinatam corporis particulam expletur, ita motus cœli ꝑficiscitur ab intelligentia, & per nullam determinatā corporis partem. talem. n. operationem semper Auer. intellectiuam esse ait. 7. metaphysi. cōm. 31. de actione formatiua, quam ait esse diuinam intellectualem propter hanc rationem, quia est in organica. Tertio, dici potest talis motus intellectiuus, quia proficiscitur à motore & moto immaterialibus. ambo. n. sunt separati à materia, & vniuersales aliquo modo, veluti intellectus, & intellectio ipsa.

Qualiter cœli anima & qualis eius appetitus.

Quare vltimū cœlum dicitur maxime primū motum à se.

Quare motus cœli est intellectiuus.

Econtrario de animalibus quæ sunt hic. apparet enim quod mouens componitur ex duobus mouentibus, ex anima, videlicet, & re desiderata extrinsecus mouente animam, & ideo motum inuenitur in eis compositum non simplex.

Nunc ostendit esse penitus econtrario in animalibus sublunaribus. dictum est. n. tam motorem q̃ mobile esse simplex in cœlo. aīa. n. cœli est oīno simplex & vna, & ipsum mobile, quod se tenet loco materiæ, est simplex & vnum. In animalibus autem sublunaribus est contrarium, & de motore & mobili. De motore quidem, quia motor completus, & totalis animalis est anima ipsa, & appetibile, quod ad extra mouet vt finis, ad intra mouet, vt agens, vt dicemus. De mobili vero, quia cum ipsum mobile debeat proportionari motori, etiam ipsum debet esse cōpositum ex mobili, quod mouetur ab appetibili, & est pars sensibi- Cōm. 13.

lis, & ex mobili quod mouetur ab anima ipsa appetēte, & est pars corporea mixta, quæ ab aīa mouetur motu locali. Debes scire in animali sublunari duo esse ex parte motoris, duo vero ex parte mobilis. Ex parte quidem motoris est aīa ipsa, quæ mouet membra, & finis conceptus, quia vt in anima vero mouet effectiue. vt quidem extra aīam mouet vt finis. vt dicitur. 12. meta. cōm. 36. non. n. potest aīa mouere membra, nisi sint sensus ipsi moti ab ipsis sensibilibus, vt dicitur. 3. de aīa. & tex. & cōm. 48. Ex parte aūt mobilis est pars sensitiua, siue concupiscibilis, quæ apta est moueri à præcōcepto fine, & est corpus ipsum mixtum in actu, quod est aptum moueri de loco ad locū à talibus motibus, & sic patet differentia aīalium illorū ab istis. Sed occurres, quia hoc pacto videtur compositus motor celi intermedij. intelligentia. n. solis non mouet solem nisi præconcipiat finem primum, gratia cuius mouet, & sic videtur motor ipsius solis esse cōpositus ex aīa, & appetibili concepto ab illa anima. Forte Auerreos loquitur in prima intelligentia & in primo mobili. nā de inferioribus non est hæc differentia, sed alia, videlicet, quia anima horum aīalium mouet effectiue, & finis nouiter conceptus mouet effectiue gratia finis exterioris acquirendi. At intelligentia lunæ, siue solis, licet moueat effectiue, non tñ finis nouiter conceptus. concepit. n. deum per illius essentiam non de nouo. similiter nec mouet propter finem acquirēdum, sed ob habitum conseruandum. concipit. n. similitudinem & complacentiam, quam semper habuit & semper obseruauit, sed de hoc diximus in primo lib. huius. Sed quæres an animalia hæc moueantur à se, videtur ꝙ non. per ea quæ hic dicuntur, quia non mouentur, nisi mota ab appetibili externo igitur. non mouentur à se. Respondet Ioā. ꝙ animal mouere se potest esse vel per exclusionem cuiusuis principij, & sic non mouentur à se, quia ad eorum motum concludit appetibile. Vel per exclusionem principij proximi, & sic mouentur à se, quia ab aīa proxime mouentur quæ est illius forma, & à nullo proxime animal mouetur. Sed hæc solutio non placet. nā appetibile cum mouet effectiue, mouet vt est in anima. vt allegatum est. 12. meta. de forma balnei. vt autem mouet in aīa existens, mouet eadē & tanta proximitate, qua & quanta mouet ipsa anima. nō. n. subiectum esse potest alicui propinquius suo intrinseco accidente. Albertilla vero ait, animalia hæc moueri à se, quia possunt aliqñ mouere se nullo nouiter concurrente, vt patet in expergefactione animalis. aīal. n. tunc mouetur, nulla specie appetibilis nouiter adueniente, sed antiqtus seruatas. At grauia & leuia, & vniuersaliter inanimata nunquam moueri possunt sine motore extrinseco. Nec hæc mihi placet, qa tunc differentia inter motum aīalem, & naturalē esset de raro contingenti, quod Aristo. non putauit. 8. phy. Melius igitur dico aīalia esse mota à se per exclusionē principij effectiui externi. Modo si mouentur ab aīa & ab appetibili, non mouentur ab appetibili, nisi quatenus appetibile est forma animalis, aut forma formę aīalis, & licet moueātur aīal ab appetibili externo, non mouetur ab illo vt externus est, nisi vt à fine, non vt ab agente. Hæc de dubitatione hac. Secundo dubitabis. quia vt anima animalium efficitur passibilis, & mobilis à materia eius, cur anima cœli non efficitur mobilis ab ea materia ad vbi, cui inhæret per se? Dici potest hoc esse propter duas causas, vt dictum fuit in primo lib. Primo quia intelligentia non constituitur in esse ab eius materia ad vbi. cum enim intelligentia tribuat esse cœlo, tribuit omnia accidentia, quæ sunt finaliter propter vnionem eius ad illam materiam, videlicet dimensionem, quia non quantum non est mobile, & sphæricitatem, quia rectum non mouetur circulariter, & cætera id genus. illa aūt materia cum non constituat intelligentiam in esse, nihil ei communicat, quod est ipsi proprium, non. n. passibilitatem ad motum, aut diuisibilitatem, aut aliud id genus. Hæc est vna causa, vt colligitur. 9. meta. com. 2. Alia causa est, quia intelligentia est perfectio vniuersalis totius cœli, & cuiuslibet cœli partis, quod cœlum occupat omne vbi omnemq; situm, cum. n. non sit aliquis situs ad quō mouetur cœlum, quin illum occupet saltem ſm aliquam sui partem. propterea non est aliquis situs, ad quem possit per accidēs moueri intelligētia, cui prius non fuisset illa, cum ipsa sit perfectio cuiuslibet partis. secus in animali sublunari. nam licet anima sit vniuersalis forma animalis. animal tamen non occupat totum per quod mouetur.

Qualiter compositio est in motore, et moto in aīalibus istis.

Dubitatio.

Solutio.

An animalia moueantur à se.

Positio Ioan.

Confutatio.

Pō Albertillæ.

Confutatio.

Propria pō.

Dubitatio secunda de mobilitate animæ cœli.

Solutio.

Corpus autem cœleste est quasi materia istius formæ abstractæ, quia est materia existens in actu, & ideo non assimilatur materiæ, nisi in hoc tantum, quia est materia fixa ad recipiendam formam. Et ideo dignius dicitur subiectum quam materia. materia enim quæ est hic, dicitur materia, quia est in potentia forma in ea fixa, dicitur subiectum, quia est fixa formę, & fit compositum ex materia, & forma.

Conclusit corpus cœleste esse materiam cœlorum non quidem simpliciter, sed respectu motus, quia nō est in potentia ad esse & non esse, sed ad motum, & quietem. Nunc vero vult declarare vtrum talis materia ad vbi possit dici materia respectu intelligentiæ, & si non, quo nam modo dici potest respectu illius. Vult igitur corpus cœleste non esse materiam proprie dictam respectu intelligentiæ, sed quasi materiā, quia est materia existens in actu, & non habet de ratione materiæ, nisi hoc tantum, quia fixe recipit formam. Debes scire, vt superius dictum est, illam cęli partem esse in potentia ad intelligentiam, sed non in potentia secundum vtrunq;. non. n. potest recipere intelligentiam, & priuationē illius, sed esse tm̄ ab illa. Et propterea ait illam materiam nihil aliud habere de ratione materiæ, nisi quia est fixa ad recipiendum formam. i. nisi quia actu est formæ coniuncta, & ī potentia ad illam ſm dimidium ipsius possibilis. Sic igitur patet tale corpus non dici simpliciter materiā respectu intelligentiæ. Deinde exponit quo nam modo dici debeat, & vult talem partem quæ dicta est materia aliquo dicendam esse subiectum verius, & proprius. hoc probat exemplo sumpto à materia horum inferiorum. Nam hæc materia dicitur subiectum, & dicitur materia. dicitur quidem materia quatenus est in potentia ad formam quæ nondum recepta est, sed est fixe receptibilis, dicitur vero subiectum, quia est fixa formæ, & quatenus est id ex quo actu fit compositū, hoc est quatenus actu formæ coniungitur. cœli igitur illa pars quæ dicitur materia ad vbi, dignius subiectum dici debet, quia actu subiicitur formę, & est actu coniuncta illi, & in potentia ad illam ſm dimidium, non aūt ſm vtrunq;. Debes scire, vt à Them. habetur phy. primo, digressione vnica. vnum & idem posse dici materiam alicuius & subiectum illius. Materia quidem

Cōm 14.

Quatenus materia cœli est in potentia ad intelligentiam.

Subiectum materia differunt.

dem dicitur cum capitur cum potentia & priuatione, dicitur.n.materia earum rerum, quæ nondum factæ sunt. Subiectum autem tunc, cum non est cum priuatione.pôt.n.materia actu esse subiectum alicuius, cuius potentiam amisit. Verbi causa.æs dum sine forma est, dicitur materia statuæ, cum vero est formatũ iam in Apollinem aut in Mercurium, non est materia, sed subiectum. Hæc Them. auctoritate Boet. ea igitur cœli pars quę est materia ad vbi, dignius subiectum dicitur intelligentiæ quam materia, cum semper sit actu intelligentiæ coniuncta, & nunquam sine illa. Quod si dicatur materia nõ dicetur nisi quatenus habet de materia potentiam, non ſm vtrunq;, sed ſm dimidium. Hæc voluit dicere Auer. licet verba eius barbare translata sint obscura, quibus quoq; patet id quod Auerro. 8.metaphy.cõm.12.de hac cœli materia, & id quod non diximus in quæstione de cœli materia.

Et videtur quòd ad esse corporis cœlestis non sit necessaria eius forma, sicut est dispositio in corporibus animaliũ quæ sunt hic. in animalibus enim quę sunt hic animæ eorũ videtur necessariæ pro esse corporum eorum, quia non saluantur animalia, nisi per sensibilem animam, & imaginatiuam. corpus autem cœleste cum sit simplex, & non transmutabile ab aliquo extrinseco, non indiget in suo esse anima sensibili, aut imaginatiua, sed tantum indiget anima mouente ipsum loco semper, & virtute quæ non sit corpus, nec in corpore, ad largiendnm ipsi permanentia æternam, & motum æternum, qui non habet principium, neque finem.

Cõm.15. Sed circa dicta mouet Auer. qõnem vtrum intelligentia sit forma cœli dans esse, an vt motrix & dans operationem & motum, & arguit ꝙ non, hoc pacto, nulla forma dat esse alicui, quod est per se æternum & simplex, sed corpus cœleste est æternum & simplex. igitur intelligentia non dat illi esse, sed solum motum, De ratione mouet primo qõnem dicens. & videtur ꝙ ad esse corporis cœlestis non sit necessaria eius forma hoc est videtur ꝙ intelligentia non det esse cœlo probat. sicut est dispositio in corporibus aĩaliũ, quæ sunt hic. In aĩalibus.n. quæ sunt hic animę eorum videntur necessariæ pro esse corporum eorum, quia non saluãtur hæc aĩalia quæ sunt in rerum natura, nisi per sensibilem animam, & imaginatiuam. Sic igitur vult habere nullam formam dare esse alicui, quod est æternum, vt per locum à contrario patet de animalibus. hæc est maior. Dat minorem.d.corpus aũt cęleste cũ sit simplex & non trãsmutabile ab aliquo extrinseco, hec est minor. Dat cõclusionem.d.non indiget in suo esse anima sensibili, quam posuit Auicen. aut imaginatiua siue intellectiua, quam tenuit ipse, & propterea addit, ꝙ tm̃ indiget aĩa mouẽte ipsum in loco semper, quæ nec sit corpus, nec in corpore, quæ largiatur illi permanentiam æternam, hoc est motum æternum qui non habeat principiũ, neq; finem. Est igitur qõ ꝙ intelligentia non dat esse, sed motum, quia esse illius est perpetuum ſm se nullo egens. Motus vero corruptibilis. hæc est subtilis quæstio licet sit disputata.

Et debes scire quod istud corpus cœleste non indiget virtute mouente semper in loco tantum, sed virtute largiente in se & sua substantia permanentiam æternam. quoniam & si simplex sit, & non habet potentiam in se ad corruptionem, tamen est finitæ actionis necessario, quia est finitarum dimensionum, & terminatarum superficie continente ipsum, & omne tale cum intellectus posuerit ipsum existens per se absque eo quod aliud largiatur ipsi permanentiam, & æternitatem: necesse est vt ita sit definitate suæ permanentiæ sicut est definitate suæ actionis, & ideo necesse est in intellectu esse potentiam largiẽtem ipsi permanentiam æternam: quemadmodum largitur ipsi motum proprium æternum.

Soluit qõnem & vult cœlum egere virtute, quæ sibi det esse, & motum sempiternum, non solum in gñe causę formalis & finalis, sed in genere causæ efficiẽtis. Vbi debes scire in separatis à materia idem esse formã, finem, & efficiens. & propterea quicquid dependet ab aliquo in genere finis, dependet ab eodem in gñe formæ, & efficientis, & etiam quicquid dependet ab aliquo in genere efficientis depẽdet ab illo in genere formæ, & finis. Aristo. igitur probat cœlum ipsum dependere ab intelligentia in genere efficientis, & per hoc habet ꝙ dependet ab eadem in genere finis, & formę. Et arguit sic, oẽ illud quod ponitur alio posito, & tollitur alio ablato dependet ab illo in genere efficientis saltem. Sed cęlũ ipsum ponitur cũ per intellectum ponitur ipsa intelligentia, & tollitur cum per intellectum tollitur intelligentia, igitur dependet ab illa saltem in genere efficientis, maior est per se nota, minor probatur in litera propter duo. primo quia ablata intelligentia, aufertur motus, & ita mobile, quod esse non potest sine illo motu. Secundo, quia cœlum est finitæ dimensionis & terminatæ quantitatis. igitur quo ad accidentia saltẽ essentialia dependet ab illa, & sic quo ad esse. Sed occurres. quia per hanc rationem probarẽ ꝙ intelligentia dependet à cœlo, quia ablato cœlũ, ipsa etiam aufertur. Dicendum ꝙ secus est ſm rem, secus ſm intellectum. Si.n. tollitur cœlum, proculdubio ſm rem tollitur intelligentia, quia non potest esse, nisi esset frustra. non aũt tollitur ſm intellectum, stat.n. per intellectum esse intelligentiam non existente cœlo, & propterea potius cęlum ab intelligentia depẽdet quam econtra. & hoc voluit dicere Auerroes dum ait. cœlum poni & tolli cum ponitur & tollitur per intellectum intelligentia. tollitur igitur intelligentia ablato cœlo à posteriori, tollitur vero cœlum ablata intelligentia à priori,

Cõm.16. Priũ rõ Auer. Dubitatio. Solutio.

Et non tantum hoc, sed necesse est hic esse virtutem quæ largitur ei motum proprium, siue actionem quæ est æternitas inter cæteros motus, scilicet motum localem in circuitu, & figuram propriam isti motui, scilicet sphæricam, & mensuram propriam vnicuique illorum corporum, & conuenientiam inter ea adinuicem in ordine & quantitate, itaque quod ex omnibus perficitur vnus actus, scilicet totus mundus.

Cõm.17. Hæc est secunda ratio. In qua probat idẽ, licet magis probet de toto mundo ꝙ dependet à prima intelligentia, & componit sic, illud quod est causa ordinis in motibus, magnitudinibus, in figuris, sitibus, sine quo ordine aliquod congregatum esse non potest, est causa effectrix illius aggregati, & omnium partium eius. Sed primus motor est causa ordinis in motibus, figuris, cæterisq; id genus in toto mundo congregato ex orbibus sine quo ordine ipse mundus esse non potest. igitur mundus dependet à primo motore in genere causæ efficientis. Debes scire mundum esse veluti aĩal magnum, quod congregatur ex membris debito ordine, debita positura, debita quantitate constitutis. congregatur enim ex oĩbus orbibus debito ordine, debito situ, debita quãtitate collocatis. huius ordinis

Qualis mũdus

in oĩbus

in omnibus istis causa est effectrix primus motor, sine quo tale magnum aial non esset, & propterea primus motor est causa effectrix totius mundi.

Nulla enim differentia est inter indigentiam virtutis actiuæ in corpore, & in omni corpore, aut in vno corpore composito ex corporibus simplicibus huiusmodi, & indifferenter, siue illud corpus fuerit generatum, siue non generatum. vnde videmus cœlum habere vnam virtutem non tantum mouentem oia sed agentem & conseruantem, sicut est dispositio in corpore hominis, & in corpore facto propter finem proprium, finis.n. significat agens significatione necessaria, sicut motum significat mouens.

Côm. 38. Remouet circa dicta cauillum. posset.n. dicere quis aliquod totum dependere in ordine ab aliquo, cuius nulla pars dependet ab illo. Secundo dici posset assumptum esse verum de composito gñabili. Omne.n. cōpositum generabile quod dependet ab aliquo in ordine, dependet ab illo in esse. secus est de cōposito æterno. nam compositum æternum potest dependere ab aliquo in ordine, non aūt in esse. Rñdet idem esse de toto & partibus de composito & simplicibus, qñ ordo est essentialis sine quo esse non potest ipsum totū vel partes. Et propterea ait non esse drīam inter virtutem actiuam in corpore simplici, & oī corpore, hoc est cōposito ex pluribus corporibus simplicibus, quantum ad hoc ꝙ illud totum dependeat in ordine, & essentia. Hæc quo ad primum. quo vero ad secundum ait non esse differentiam siue illud totum sit æternum, siue generabile, quo ad hoc ꝙ dependet in ordine ab illo. Propterea concludit ita esse de mundo siue cœlo veluti de homine, vel aliquo composito facto ob certum finem. Quia vt tale compositum eget agente deducente ad finem illum, sic cœlum eget agente efficiente & cōseruante ipsum in fine quem habet. nam vbi est finis, ibi est agens, quia finis significat agens sigñatione necessaria, sicut motum significat mouens. est enim finis effectus agentis, vt motus effectus mouentis. Et sic patet solutio cauillorū. Debes scire ꝙ finis existēs in aliquo indicat aliquod agēs esse in illo propter tria. Primo, quia finis ad extra habet rationem effectus, qui esse non potest sine agente. Secundo, quia causæ sunt sibiinuicem causæ. finis.n. nō dicitur finis, nisi moueat agens, nec agens dicitur agens, nisi ab ipso moueatur fine. Tertio, quia de ratione finis est esse vltimum in executione, quod esse nō pōt, nisi sit agens ad quod sequatur. Sic igitur, quia finis quo ipsius cœli est motus & conseruatio rerum, finis gratia cuius est ipsamet intelligentia, inquantum per talem motum conseruatur, hac ratione est agens motum, & cum cęlum esse non potest sine motu, hac ratione intelligentia est causa effectrix cœli, nec est impossibile vt intelligentia seipsam conseruet, quatenus cōseruat aliquod primo, sine quo esse non potest. veluti anima conseruat se conseruando subiectum, hæc Auerro.

Finis existens in aliquo agēte propter tria.

Sed in genere agentiū quoddam est prius tempore acto, & omne quod fit in sphæra istius mundi est istius agentis, & istius acti. quoddam est prius natura sicut est dispositio temporis cum orbe, & agentis cum orbe. s. facientis ipsum in dispositionibus necessarijs, in inueniendo finem ob quem fuit.

Commen. 39. Iis probatis, nunc soluit rationem factam in qōne, arguebatur.n. cœlum est æternum. igitur non habet agens. Respondet nunc ꝙ duplex est agens, quoddam quod tpe præcedit effectum, quia disponit materiam, & educit formā de potentia illius. Ex hoc pacto nullum sempiternum habet agens. Sed solū ea quę sunt infra sphæram actiuorum & passiuorum. quoddam quod solum effectum præcedit natura & cālitate, & hoc pacto æternum habet agens. Et cum dicitur illud quod sui natura est æternum non indiget agente, nec coæuo sibi, nec priori eo. Dicendum consequenter ꝙ nō eget agente educente de potentia ad actum, sed conseruante quod est in actu in dispositione tali. non quidem conseruatione præseruatiua, quo modo conseruantur ægrotatiua corpora, sed coexistitiua, quali conseruatione conseruatur conclusio necessaria per principia eius vt diximus in lib. primo, & dicemus in codicillo de infinitate primi, & in lib. d.d. Et hoc pacto intelligentia est forma cęli & finis gratia cuius illius. non.n. est forma educta ab agente, nec de nouo dans sibi esse, sed ipsamet quæ est agens conseruās, est forma perficiens. non quidem perfectione præseruatiua, sed coexistitiua, & essentialis, vt diximus. Similiter est finis eius cœli, cuius gratia cœlū est & mouetur. non quidem de nouo educibilis ab agente, sed ab eodem conseruabilis. Sed de his postea.

Duplex agens

Qualiter intelligentia est causa cœli.

Et cum ignorauerūt hoc quidam esse de opinione Aristote. dixerunt ipsum non dicere causam agentem tantum, sed causam mouentem, & illud fuit valde absurdum, & non est dubium in hoc quòd agens ipsum est mouens ipsum. Quod enim mouet ipsum motu illi proprio, est illud quod largitur illi primo dispositiones, per quas acquirit motum proprium.

Commen. 40. Iis disputatis, refellit erratum nonnullorum philosophorū, qui voluerunt intelligentiam solum esse causam mouentem cœlum, hoc est dare operationē motumúe cœlo, non autem esse causam agentem, hoc est dare esse illi. Isti.n. sunt qui dixerunt nullum æternum ea parte qua æternū posse habere agens. Contra quos obiicit Auer. per rationem dictam, quia omnia agens est mouens, & econtra. quicquid.n. est causa motus sempiterni est causa illius, & syllogismus est. oē agens dispositiones & motum sine quibus mobile esse non potest, est causa essentiæ mobilis, sed intelligentia est causa motus & dispositionum, videlicet dimēsionum, figuræ, & ordinis, sine quibus cęlum & mundus esse non potest. igitur est causa mundi, & cœli effectrix & conseruans.

Et hæc est virtus illa quam laudauit Aristo. in multis locis sui libri de cœlo & mundo, & indicat ipsam esse cœlo nobiliorem, & altiorem.

Commen. 41. Demum confirma solutionem auctoritate Aristo. qui in secundo lib. de cœlo. vt animaduertit Auerroes cōm. 62. & 64. laudauit hanc virtutem intelligentiæ, asserens ipsam esse nobiliorem & altiorem cęlo quatenus est causa effectrix substantiæ & motus eius, hæc Auer. in solutione quæstionis prædictæ. Ex his clare colligitur opinionem Auerrois esse Deum esse causam vniuersi secundum tres rationes, videlicet effectricem, formalem, & finalem. Similiter & quamlibet intelligentiam sui cœli secundum has tres rationes esse causam. Ioannes vero hic & alibi opinatus est Deū esse finem tantum. Mouetur primo ex parte agentis, quia omne agēs præcedit effectum & extrahit formam de potentia ad actum. Secundo, ex parte mundi & cœli, quia suapte natura æternum, & perpetuū nullo eget pro sui esse, vel æternitate. Et propterea glosat Auerro. verba de agente metaphorice. finis.n.

Positio Auer. de actione Dei.

Positio Ioā. de causalitate Dei.

est

Confutatio. est agens metaphorice. hæc Ioan. Sed (pace sua) dixerim ꝙ hæc positio non Peripatetica, nec Auerroica. Auerroica quidem non, quia Auer. per duas rōnes hic demonstrauit mundum à primo motore & cœlum siue orbem ab intelligentia dependere in tribus gn̄ibus causarum. Præterea, Tertia disputatio libri. d. d. defendit contra Algaçelem cum decreto physi. mundum ipsum esse effectū dei. Vnde in solutione dubij. 18. eiusdem disputationis persuadet hæc tria esse vnum in separatis hoc pacto, videlicet omne dās formam alicui, dat illi esse, & est illius efficiēs. Primus motor dat mūdo formam, igitur est illius efficiens. Minor prosyllogiçatur, ibidem sic, dans finem alicui, dat illi formā. Primus motor dat ipsi mūdo finem. igitur dat illi formam. Præterea, In libris commentationum Arist. idē sæpe persuasit, vt. 12. meta. cōm. 44. & 2. cœli cōm. 58. & alibi pluries. Peripatetica vero minime videtur hæc positio. Primo, quia Aristo. 12. metaphysi. fere per totum determinat primum principiū mouere vt intelligibile & appetibile. modo ea ratione qua mouet vt appetibile mouet vt finis. ea vero rōne qua mouet vt intelligibile, mouet vt agens. vt Auer. colligit. cōm. 36. Præterea, Omnia agentia, vt Auer. notat. 12. meta. cōm. 44. reducuntur ad ipsum, & agunt & sunt participatione primi entis. vt secundo meta. constat tex. & cōm. 4. Quæ vero talia sunt per participationē, & per reductionem, oporet vt reducātur ad aliquod tale per essentiam, quod sit causa cæterorum, quare Deus erit primum agens per essentiam totius entis simpliciter & vniuersi. Hæc sufficiant contra Ioan. quia in codicillo de infinitate primi faciemus capitulum singulare cōtra eum. *Bona dubitatio in opini Auer.* Sed occurres, quia Auer. 12. metaphy. cōm. 41. in solutione qōnis Ioan. Grām. vult intelligentiam esse necessariam, quia motus est corruptibilis, vt ab illa perpetuetur. Et hoc pacto posuit intelligētiam causam effectricē motus (quia videlicet motus ipse est corruptibilis) vt ab illa perpetuetur. Sed cœlum nō est corruptibile, igitur non indiget agente. *Solutio* Pro solutione debes scire. vt Auer. innuit in textu agens esse duplex. *Duplex agens & quæ differētia illorum.* aliud quidem educens, aliud conseruans. Et hæc differunt primo, quia agens extrahens siue educens est prius tpe acto. agens vero conseruans est prius natura & causalitate. Secundo, quia agens educens potest impediri, agens vero conseruans non. vt tangitur secundo phy. cōm. 74. & 89. Tertio, quia id quod agitur ab agente deducente est corruptibile, quod vero agitur ab agente conseruante nō est corruptibile, sed tale, quod non esset nisi agens illud esset. Veluti cōclusiones non essent necessariæ, nisi propositiones essent necessariæ. Ex quibus sequitur ambo hæc agentia conuenire in ratione agentis meta. & vniuoce, quia ambo terminant dependentiam suorum effectiuum. In ratione vero physica differunt, quia alterum per motū, & id genus, dependentiam sui effectus terminat. alterum per essentiam atq; propriam vim & naturam. Simili pacto dici potest de forma & fine. Deus. n. est forma mundi, & finis eiusdem, quemadmodum forma ignis est forma sui subiecti & finis illius & vniuoce. nō quidem in ratione physica, sed in rōne metaphysica. Et hæc Ioan. ignorauit, & fecit metaphysicam diminutam tribuendo effectibus illius solum causam finalem. Ex iis patet solutio ad dictum. Auer. intelligentia enim est causa motus cœli. & ipsius cœli. Motus quidem effectrix causa est vt educens, quia motus est sui natura corruptibilis, & continuo alius atq; alius, solū ęternus in specie, & hoc pacto necessitas intelligētię respectu motus est duplex, scilicet ad esse & ad conseruationem. Cœli vero causa est vt conseruans, nō quidem præseruatiue, sed coexistitiue. Per idem patet solutio ad rōnes Ioan. Prima quidem tollitur per hoc, q. non omne agens prius tempore acto, sed solum agens educens. Secūda vero per hoc quia non requiritur effectrix causa vt educens, sed vt conseruans. non quidē præseruatiue, sed coexistitiue. hæc sunt peripatetici dicta, licet sint iis verbis explicata. Sed quia Auer. in solutione quæstionis indicat intelligentiam esse causam motus cœli, quia sui natura motus potest desinere, & causam figuræ sphæricę, & causam ordinis, ideo nunc disputemus vtrum motus cœli sit corruptibilis. *Vtrum cœlum posit qescere.* Hoc est vtrum cœlum possit quiescere. nam de figura cœli, & de ordine cœlorū & stellarum scribemus diligenter in libro secundo de cęlo, quem cito edemus. Videtur igitur ꝙ cœlum non possit quiescere. Primo, quia si cęlum posset quiescere, aliquādo quiescet. aliter aliqua potentia esset ociosa in natura. Præterea, Non est maior, ratio cur valet hæc consequentia, cœlum potest corrumpi, igitur aliquando corrumpetur, illa vero non. cœlum potest quiescere. igitur aliquādo quiescet. Secundo Auer. primo cœli, cōm. 100. assignauit causam perpetuitatis motus ex parte cœli, & dixit hoc esse pro tanto, quia natura materiæ eius est innata nō moueri violenter, & non quiescere naturaliter. Tertio, cœlo in eo quod cœlum repugnat velocius moueri, vel tardius, quam mouetur. vt dicitur. 6. physico. cōm. 15. igitur repugnat quiescere. Quarto fortissime arguo. si cœlum quiescit, cœlum non est. vt patet secū dum opinionem Auerr. vbiq;. igitur si antecedens est possibile, consequens erit possibile. In omni. n. bona consequentia si antecedens est possibile, consequens est possibile. Sed per te antecedens est possibile. igitur & consequens. In contrarium videtur Auer. hic. vbi dixit ꝙ cœlum indiget intelligentia, quia motus eius est finitus, propterea quia dimensio cœli est finita. Præterea, Aperte. 12. metaphy. cōm. 41. ait in cęlo non esse potentiam ad corruptionem, sed bene ad quietem. & propterea est necessaria intelligentia. Præterea. nono meta. Aristo. vt notat Auer. cōm. 17. ait. non est timendum cœlum quiescere, sed timor est de possibili. igitur cœlum possibile est quiescere. Et sic quæstio videtur ambigua pro vtraque parte. Pro solutione ad quæstionem debes scire ꝙ non est dubium cœlum posse quiescere, & quiescere ꝓm materiam & subiectum, qm̄ nunquam mouetur ꝓm materiam & subiectum, īmo secundum subiectum est īmobile, nec est dubium cœlum posse quiescere in eo ꝙ corpus. omne. n. corpus in eo ꝙ corpus potest quiescere. nec est dubium cœlum posse quiescere secundum aliquē motum numero. Nemo. n. dubitat cœlum posse quiescere à motu quo hodie mouetur. continuo. n. mouetur: & cōtinuo quiescit, quia quiescit quiete opposita reuolutioni hesternæ. *Sensus qōnis.* Sed qō est vtrum cœlum possit quiescere simpliciter, ita ꝙ sibi insit quies opposita omni motui, vt quiescat à motu pręsenti, hesterno, & futuro, ita ꝙ sit sensus, cœlum non mouetur aliquo motu & potest moueri. *Cœlum dupliciter capi.* Secundo debes scire ꝙ per cœlum possumus intelligere ipsum animal cœleste, quod à se mouetur, vt videlicet includit motorem & mobile, & hoc pacto cœlum non potest quiescere, quia posset

tale animal quiescere, posset tale animal non moueri à se,& si posset non moueri à se,posset intelligentia nõ mouere,quod est impossibile, quia illa mouet necessario apud philosophos.veluti est necessario. Aut possumus intelligere per cœlum corpus cœleste quod est altera pars cœli, & subiectum intelligentiæ,& materia ad vbi.& de hoc tenet Auer. ꝙ cœlum potest quiescere quiete simpliciter ad hunc sensum ꝙ cœlũ non moueatur & posset moueri. Quod quidem de mente eius multifariam probatur. Primo vna & eadem est materia contrariorum, vt dicitur.5.physi.cõm.14.sed cœlum hoc pacto sumptum est materia motus. igitur materia quietis,& ita vt potest moueri potest quiescere.

Rõnes Auer. Prima.

Secunda. Secundo, si cœlũ illo modo sumptum nõ posset quiescere, tunc frustra intelligẽtia illi vniretur vt moueat & motum cõseruet, vt colligitur hic.& 12.meta.cõm. 41.

Tertia. Tertio, cœlum est corpus dimensione finitum & vi passiua limitatum & loco descriptum.igitur potest à motu cessare. vt colligitur.2.cęli.cõm.38.& 39.& 71. & 8.physico.cõm.79.

Quarta. Quarto, illa cœli pars quæ est materia ad vbi & subiectũ intelligentiæ, est mere passiua respectu motus, & in potentia contradictionis, igitur potest recipere quietem, tenet consequentia per eã quæ habentur in.9.meta.tex.& cõm.17.& 19.

Conclusiones ꝫ mente Auer. Quibus patet positio Auer.& etiam id quod primo cœli. cõm. 5. & 2.meta. cõm.16. dictum est, ꝙ videlicet illa cœli pars, quæ est materia ad vbi, est saltem natura æquiuoce dicta, quatenus est in potentia ad motum & quietem.

Animal cœleste qualiter põt quiescere. Vlterius patet ꝙ sumendo cœlum pro animali cœlesti composito ex motore & mobili, tale animal cœleste potest quiescere ẽm quid, quia ẽm eam partem, quæ est eius materia & subiectum, non aũt potest tale animal quiescere, quia non valet. Socrates põt esse turpis ẽm pedes, igitur turpis. & similiter non valet cœlum aĩal mobile à se potest quiescere ẽm corpus. igitur quiescere, quia ẽm animam nõ potest quiesce, quæ est principalior pars. Sumendo igitur cœlum pro materia ad vbi absolute considerata potest quiescere quiete remouente oẽm motum, & sumendo cœlum pro animali cœlesti, etiã põt quiescere ẽm quid quiete tollente omnem motum, quia ẽm corpus, non aũt quiescere simpliciter, quia non ẽm totum ex anima & corpore cõpositum, nec ẽm animam, quæ est potior pars. Hæc est mens Auer. Tunc ad rõnes. Ad primam dici põt ꝙ cœlum est in potentia ad quietem, vt dictũ est,& cum dicitur. igitur reduceretur ad actum aliqñ, aliter esset frustra.

Solutione Albertillæ ad primam rationem Replica. Albertilla concedit potentiam ad priuationem frustrari, quia rei natura non perficitur per priuationem, sed per habitum. Bene tñ esset impossibile potentiam ad habitum frustrari, quia rei natura perficitur per habitum. Sed hæc solutio videtur ambigua, quia tunc à pari potentia ad corruptionem nõ deberet reduci ad actum, nec esset frustra si non reduceretur ad actum. Cuius oppositum voluit Auerro. primo cœli contra Auic.cõm.20.& Aristo.per totum.

Defensio. Dici põt pro Albertilla ꝙ potentia ad corruptionem, quatenus est ad corruptionem non esset frustra si non reduceretur ad actum, sed quia corruptio est gñatio alterius, propterea est frustra quatenus est ad gñationem. at potentia ad quietem est potentia ad priuationem motus,& nullo modo ad gñationẽ. non.n.quies vnius est motus alterius.& ita non est simile: hæc pro Albertilla.

Alia solutio. Aliter dici põt ad principalem rõnem ꝙ qñ aliquid est in potentia ad duo indifferenter per vnã & eandẽ potentiã nõ frustratur si alterũ illorũ recipit semper,& alterũ nunquam. Verbi causa centralis terra per vnam, & eandem potentiam põt recipere motum & quietem. Si modo solam recipiat quietem & semper, non frustrabitur, si nunquam motum recipiat. secus est de materia, quæ est in potentia ad esse & non esse. materia.n.est in potentia ad esse per vnã potentiam, & ad non esse per alteram. Sunt.n.duæ potentiæ quæ sibi mutuo succedunt in materia veluti actus. vt Auer. ait primo cœli.cõm.118.& 121. Et propterea si aliquid esset in potentia ad non esse, nisi aliquando reduceretur ad actum esset frustra, quia illa potentia est tota ad non esse,& solũ ad non esse. at potentia ad motum quietemúe est vna eademq;. & propterea potest saluari si reducatur ad actũ tm̃ alterius. Causa aũt quare mobile est in potentia ad motum, & quietem per eandem potentiam, est quia id quod est mobile est in actu & perfectum. id vero quod est generabile & corruptibile, est materia, & ens imperfectum quod generationem vel corruptionẽ recipere non potest sine propria & contracta potentia ad alterum eorum seorsum ab altero.

Alia solutio. Aliter dici potest quòd cœlum illo modo suptum est in potentia ad quietem, & cum dicitur. igitur quiescet aliquando, concedo quiete opposita huic reuolutioni: & ita semper quiescit, & semper mouetur.

Replica. Sed replicabis, cœlum potest quiescere. igitur aliquando quiescet quia possibile est quo posito in esse nullum sequitur impossibile, quiescit, igitur non mouetur, & est aptum moueri. tenet consequentia per definitionem quietis. 5.physi. assignatam. Et ita cœlum aliquando erit non motum contra Arist.in.8.

Solutio. Dici potest ꝙ aliquod est possibile, quod non debet poni in esse ẽm totũ. verbi causa possibile est vniuersum ignem corrumpi, non tamen aliquando ponetur in esse, quia solum secundum partẽ corrumpitur, & hoc sufficit pro definitione possibilis. possibile enim est quo posito in esse vel aliquo sibi simili in specie posito in esse, nullum sequitur impossibile, & sic est in proposito. vna.n.reuolutio & vniuersus motus æternus eiusdem sunt speciei. Et propterea si potest aliquid poni in actu pro vna reuolutione, non est frustra, si non ponitur pro vniuerso motu: hæc sufficiant. Et per hoc patet qualiter est dissimile de generatione & corruptione,& de motu & quiete.

Ad secundã. Ad secũdam dici potest ꝙ Auer. per naturam cœli nõ esse innatam quiescere intelligit ꝙ non habet formam per q̃ tendat ad quietem. nam si hanc formam haberet, motus cœli esset violentus.& sic vult duas esse causas æternitatis motus. videlicet quia intelligentia necessario mouet, & quia cœlum nullam habet formam per quã tendat ad quietem.

Ad tertiam. Ad tertiam concedo ꝙ cœlo in eo ꝙ cœlum repugnat tardius moueri, sumendo cœlum pro animali cœlesti composito ex motore & mobili. Cum quo tamen stat cœlum sumptum pro altera parte cœli posse quiescere.

Ad quartam. Ad quartam concedo ꝙ si cœlum quiescit, cœlum non est. & concedo antecedens esse possibile & consequens, sed non eadem specie potentiæ. nam cœlum non esse est possibile ad imaginationem, dato ꝙ aliud non sit.& ex conditione, at ipsum quiescere est possibile secundum naturam cœli, & propterea potest intelligi cœlum quiescere, & intelligi esse. Licet de facto si quiescere non esset.& hoc pacto potest defendi hæc pars quæstionis.

Positio propria. Sunt qui dicũt cũ quibus & ego sum ꝙ cœlum potest quiescere ẽm

partem

partem motus, non autem ſm totum motum. putat enim ita de motu eſſe, vt de elemento. vt.n. elemētum nō pōt eſſe corruptibile ſm totum, ſic cœlum non poteſt quieſcere à toto motu. Et hoc probatur, qa apud peripateticos motum cœli non eſſe eſt impoſsibile. igitur quietem cœli ſimpliciter eſſe eſt impoſsibile. tenet conſequentia, quia ex corruptione vnius contrarij ſit alterum. igitur ſi alterum contrariorum non poteſt nō eſſe, alterum non poteſt eſſe. Antecedēs probatur, qa ex hoc ꝙ motus cœli non eſt, ſequitur ipſum eſſe, nā eo ipſo non eſt, petitur modo vel deſinit eſſe per ſe vel ad corruptionem ſubiecti, non per ſe quia tūc poſt motum eſſet motus, ſi ad corruptionē ſubiecti, tunc corruptio eſſet: & ita alteratio, & ita primus motus qui eſt motus cœli, & ita ſi motus cœli nō eſſet, ipſe eſſet. quare motum cęli impoſsibile eſt non eſſe apud peripateticos. Et per conſequens quietem vniuerſalē cœli à toto motu impoſsibile eſt eſſe. Hæc dicerent peripatetici, cum his tñ ſtat cęlum poſſe quieſcere quiete oppoſita alicui motui. vt motui heſterno vel hodierno, vel craſtino, cœlum vero quieſcere toto motu eſt ſimpliciter impoſsibile, ſicut motum non eſſe eſt ſimpliciter impoſsibile. Ad rationes vero Auer. ad primā dici pōt ꝙ vna & eadem eſt materia contrariorū, & quia cœlū eſt materia motus, eſt etiā materia quietis, ſed non vniuerſalis quietis, ſicut vna eſt materia partis ignis, & totius ignis, non tamen quia materia poteſt recipere corruptionem partis ignis, poteſt recipere corruptionem vniuerſalem ignis. Ad ſecūdam dici pōt ꝙ vnitur vt quieſcere quiete hodierna, & ſm partem, ne quieſcat quiete vniuerſali, & ſimpliciter. Per idem reſpondetur ad tertiam, & quartam. hæc de quæſtione.

Solutio rōnum Auerro.

Et iam induxit nos amor explanandi hic facere digreſſionem à principali. ſ. à declaratione corporis cœleſtis quod eſt de cœlo tanquam corpus de aīali, dicamus igitur quòd corpus cœleſte communicat cum corporibus generabilibus & corruptibilibus in hoc quòd eſt ex tribus dimenſionibus. ſ. ſubſtantia recipiens dimenſiones, quòd vtraque ſubſtantia non eſt ſine dimenſionibus.

Commen. 22. Quia digreſsionem obiter fecerat à propoſito, nūc redit ad rem propoſitam & primo excuſat ſe, aſſerens ſe digreſsionem feciſſe à propoſito ob amorem explanandi dictam quæſtionem de vertute agente cœlum, & hoc inquit. Et iā induxit nos amor explanandi hoc, quod dictum eſt de agente cœli. & de factura mundi facere digreſsionem à principali, quod principale erat tractare de cœleſti corpore, quod eſt ita pars cœli, vt corpus eſt pars aīalis. eſt.n. cœlum animal quoddam, cuius altera pars eſt corpus cœleſte. vt diximus. cum igitur ita digreſſus eſt, redit ad rem hāc, & reſumit quædam iam dicta, & primo proponit duas conuenientias inter corpus cœleſte, & corpus ſiue materiam animalium ſublunarium. prima eſt ꝙ corpus cęleſte, quod eſt altera pars cœli, eſt ex tribus dimenſionibus, videlicet dimēſionatum. hoc eſt ſubſtantia recipiens dimenſiones ſupple tu, vt materia generabiliū. Secunda eſt ꝙ vtraq; ſubſtantia, hoc eſt tam corpus cœleſte, quod eſt altera pars cœli, & materia aīalium cœleſtium, quam corpus ſublunare ſiue materia generabilium non eſt ſine dimēſionibus, hoc eſt nunquam expoliatur à dimenſionibus, ambæ.n. ſemper ſubiiciū tur dimenſionibus. Sunt igitur duæ conuenientiæ inter materiam aīalium cœleſtium, quod eſt corpus cœleſte, & materiam animalium ſublunarium, quod eſt corporea materia. Quarum prima eſt, quia ambæ ſubiiciuntur dimenſionibus. Secunda ꝙ ambæ perpetuo ſubiiciuntur dimenſionibus. Debes ſcire ꝙ cœlum eſſe dimenſionatum, & perpetuo quantum, ſimiliter & corpus cœleſte, colligitur ex Ariſto. 12. meta. vt Auer. exponit. commē. 10. nam cœleſte corpus eſt materia ad vbi, & materia ad vbi eſt mobile in actu, & mobile in actu eſt dimenſionatum, quare cum perpetuo corpus cœleſte ſit mobile, dimenſionatū perpetuo erit, & ſic patet iſtud.

Materia aīaliū cœleſtium, & ſublunariū in duobus conueniunt. Quomodo hic ab Ariſto. col. liguntur.

Sed inuenimus ſubſtantiam deferentem dimenſiones, & dimenſiones in corpore generabili, & corruptibili vel corporibus generabilibus & corruptibilibus eaſdem numero in potentia non eaſdem in actu. ſ. quòd dimenſiones omnes communes omnibus corporibus generabilibus ſunt eodem modo in potentia, quia inuenimus idem corpus transferri de forma in formam, & ex dimenſionibus in dimenſiones alias in actu, verbi gratia, quòd corpus quod eſt aer, trāſfertur in corpus quod eſt ignis.

Cum poſuit conuenientiam inter cœlum & corruptibilia corpora ex parte materiæ, ſiue corporis. nunc ponit eſſe differentiā ex parte corporis & materiæ, & primo reſumit conditiones generabilium, & inquit, ꝙ inuenimus in corporibus corruptibilibus ſubſtātiam quæ defert dimēſiones hoc eſt materiam ipſam, & dimenſiones ipſas eadem numero omnium corruptibilium non quidem in actu, hoc eſt vt terminatæ ſunt. ſunt.n. dimēſiones diuerſæ vt terminatæ ſunt, ſicut & formæ. vt dictum eſt lib. primo, ſed in potētia hoc eſt quatenus interminatæ ſunt, eaſdem dico quatenus vt interminatæ, ſunt in potentia & communes omnibus generabilibus eędem numero in potentia ad omnia. Et hoc declarat pro tanto, quia inuenimus idem numero corpus transferri de forma in formam, & de dimenſionibus in dimenſiones alias in actu, quod eſſe non poteſt, niſi ſit vna communis materia, & communes dimenſiones. vt.n. quia formæ ſe mutuo expellunt, ſupponunt vnam communem materiā, & vnam numero omnium in potentia, ſic quia termini dimenſionum & dimenſiones in actu ſeſe mutuo expellunt ab eodem corpore, ſupponunt idem numero corpus in potentia per communes dimenſiones affectum, quę ſunt eædem numero & communes in potentia ad omnes terminos. Cuius exemplum ponit. d. verbi gratia. corpus quod eſt aer, transfertur in corpus quod eſt ignis, in qua tranſlatione variantur termini, & non dimenſio ipſa in potentia, vt variantur formæ in actu, & non materia. hæc Auerro. hic, & primo phyſico. commen. 63. & omnia hæc fuerunt pertractata in primo libro.

Commen. 23.

Si igitur hoc corpus quod eſt commune formæ aeris & ignis eſſet, idem numero in actu, tunc forma eſſet accidens: & ſi eſſent duo in actu: & tranſmutaretur vnum in alterum, neceſſe eſſet corporeitatē deſtrui de corpore corrupto ad non corpus, & corporeitatem generatā generari ex non corpore, vnde neceſſe eſt eas habere materiam corporalem ſibi communem.

Has quas dixerat conditiones, nūc probat, vbi debes ſcire ꝙ in trāſmutatione illa de aere ad ignem, vel ecōtra duo poſſunt fingi contradictam veritatem. primo imaginando ꝙ ſit idē corpus actu & terminatum, quod mutatur de aere ignem, vt dixerunt antiqui. vt alij aerem, aliud ignem, aliud aquam, & id genus, vt patet

Commen. 24.

patet primo physi. & primo de generatione. Secundo imaginari possumus nullũ esse cõmune corpus vtrisq;, videlicet aeri & igni, sed esse duo actu corpora, & propriis dimensionibus terminata, & trãsmutari mutuo, & nihil esse cõe illis, sed vnum corrumpi, & de illo corrupto generari alterum, vt q corrumpatur aer omnino, & nihil illius remaneat & generetur ignis nullo præsupposito. Hæc igitur refellit, primo tamẽ primum figmentum. Secundo secũdum figmentum. Primum refellit per hoc, quia si illud commune corpus esset in actu idem numero, tunc omnis forma adueniens esset accidens, quia quælibet aduenirct enti in actu, & ita substantiales formæ essent accidẽtia, & tunc generatio esset alteratio vt deducitur primo de generatione. Secundũ refellit per hoc, quia si essent duo in actu modo dicto &, & vnum transmutaretur in alterum, tũc corporeitas elementi corrumpendi, vt aeris, destrueretur ad non corpus, & corporeitas elementi generandi generaretur ex nõ corpore, quæ sunt ĩpossibilia, vt probatum est libro primo, & propterea cum ambo hæc sint impossibilia, infert debere esse corporalem naturam ambobus cõmunem, non quidem in actu, sed in potentia, vt dictum est. Debes scire q de generatione sunt apud veteres duæ positiones, vna quidem ex non ente generat, hoc est ex nihilo, vt poetę & theologi opinantur, & hi ponunt esse duo corpora in actu, quorum vnum in alterum transmutatur, & per nihil commune vtrisq;. Alij posuerunt materiam esse corpus in actu, vt alij aerem, alij ignẽ, alij aquam, alij terrã. Plato medium corpus iis cõe in actu tñ. in actu dico ꝺm formam, & ꝺm terminos dimensionis. & ambas has positiones hic Auer. confutauit, opinionem suam approbando, quæ oĩa primo lib. diligenter sunt explicata & deducta, nunc aũt cum hæc dicantur q̃si per modum epylogi, satis est ea resumere breuibus.

Opiniones de gñatione rerũ.

Quærendum est igitur vtrum illa sit vna, aut plures, & si vna vtrum vna potentia, aut actu, & si plures similiter. Cogimur igitur ponere vnam potentiam. & plures potentias.

Cõm. 25.

Hactenus conclusit q vna est materia quanta omnium generabilium, & corruptibilium, nunc quærit hoc per modum q̃onis, videlicet vtrum hic materia sit vna omnium, an plures, & tot quot formæ quibus subiicitur. Secundo quærit dato q sit vna, vtrum sit vna ptãte, hoc est per priuationem vnã oĩum formarum. potentia.n. pro priuatione sumitur vt dicitur. 9. metaphysi. cõm. 3. An vna in actu per vnam formam, vt dixerunt antiqui. Si vero materiæ sint plures: & tot quot generata, vtrũ similiter sint plures actu per formas plures, an potestate per plures priuationes. Hæc est q̃o. R̃ndet Auer. q materia est vna ꝺm vnam potentiam, & plures ꝺm plures potentias. Vbi animaduerte q sumẽdo potentiam pro aptitudine materiæ, quia ipsa caret formis, & põt illas recipere, materia est vna ꝺm potentiam, hoc est per vnã priuationem omnium formarum. vt dicitur. 12. metaphy. cõm. 14. Si vero sumitur potentia pro habilitate, quæ resultat ex dispositione qualitatiua, & quantitatiua inducta ab agente, aut pro potentia respectiua, sic est plures secundum tales habilitates, vt dicitur eodem. 12. cõ. 11. Sed occurres per quæstionem. Auerro. 12. metaphysi. cõm. 14. quia videtur quòd materia sit aut forma vniuersalis, veluti genus, vel communis per formam vniuersalẽ, vt compositum genericum. quia est quid commune prædicabile de pluribus, & omne tale est vniuersale, & tota aut forma vniuersalis, aut compositum vniuersale. Respõdet ibidem Auer. quòd materia est vna numero omnium. verum vnũ numero bifariam est. vnũ enim est per priuationem, & sic potest aliquid esse vnum numero, & commune pluribus. vnum quidem numero per carentiam differentiarum quibus sit differentia numeralis. commune vero per carentiã vnius certæ formæ, qua determinetur ad vnum. Aliud vnum numero est per habitum, & sic vnum numero est, qđ habet vnum numero habitum, quo sit hoc & indiuiduum. Ad rem dico q materia est vna numero, & vniuersalis. vna quidem numero per priuationem differentiarum quibus numeretur. Vniuersalis vero & cõmunis per carentiam vnius certæ formæ quia sit indiuidua, & determinata, & sic concedo q materia est cõmunis, & vniuersalis, non tamen forma, vel habens formam, sed vnũ priuatione dicto modo. Hæc Auer. ibidem. De vnitate materiæ diximus lib. primo. nunc vero sit dictum in tantum. Ex iis vt infert Auerro. in illo. 12. cõm. 14. apparet differentia inter communitatem materiæ, & communitatem generis. nam communitas materiæ est per intellectum, quia est ratio priuationis, quæ non habet esse extra animam, communitas vero generis est in re, quia habet esse per formã, quæ est in re vniuersale quid in potentia. Hæc sufficiãt de intellectu ipsius materiæ.

Quæstio an mã sit genus.

Solutio.

Differẽtia inter cõitatem materiæ & generis.

Declarabitur igitur secundum hoc quòd corpora quæ sunt hic generabilia & corruptibilia ipsa componantur ex substantia quæ est in potentia & dimensionibus existentibus in ea, quæ sunt in potentia. Et etiam quòd illud corpus est vnum potentia, & multa potentia, & quòd cum exit in actum, erit materia in actu. vnde dicit Aristo. quòd materia non habet esse in actu, nisi secundum quòd videtur, quemadmodum forma non habet esse in actu nisi secundum quòd intelligitur.

Cõm. 26.

Nunc quasi epylogat ea quæ dixit de materia generabiliũ, & dicit primo, q patet ex dictis corpora sublunaria componi ex materia per se, ex dimensionibus vero dispositiue. Dicit secundo q patet materiam dimensionibus affectam, quæ est corpus, esse potestate vnum, hoc est priuatione: & multa potestate, hoc est per diuersas habilitates, vt diximus, ita vt tunc sit in actu cum exit in actu. & per cõsequens patet materiam non esse vnam propter formam vnam. sed esse vnam per priuationem & potentiam vnã. Cuius causam assignat ex dictis Aristo. 12. metaphysi. tex. cõm. 14. Vbi ait materiam non habere esse in actu, nisi secundum quod videtur, idest propter formam, quę est ratio mouendi visum & sensum. quemadmodum forma non habet esse in actu nisi secũdum q intelligitur, hoc est vt abstrahit à materia, & conditionibus materiæ, igitur materia habet esse in actu propter formam, & per consequens ipsa est plura potentia, & vna per priuationem formæ. hæc Auer. de conditionibus materiæ corporũ gñabilium. Sed quia Auer. 1. cœli. cõ. 92. vr̃ oppositũ sentire. ait.n. rem sentiri propter materiã: & intelligi ob formã, hic vero asserit materiam sentiri ob formã. Præterea, dubitaꝛ fortius, ait.n. hic formam esse in actu, dum intelligitur, qđ falsum est, quia dum intelligitur est vl̃e quid, & ita est in potentia. vt dictum est. 12. meta. cõm. 14. & 1. meta. cõm. 17. Dici potest ad pri-

Dubitatio occurrens.

Solutio.

ad primam ꝙ materia & forma possunt comparari ad tertium vtpote ad compositum, & inter se. Si compararentur ad tertium, sic propter materiam compositum est sensile, quia ob materiam compositum est hoc & indiuiduum, ob formam vero intelligitur, quia forma est vľe potestate, vt dictum est. Si vero comparentur inter se, sic materia sentitur propter formam, quia ob formam est in actu. non. n. põt materia sentiri nisi m oueat sensum, & non mouet sensum, nisi sit in actu, & non est in actu, nisi propter formã. igitur materia sentitur propter formã. Sed pulchra dubitatio esset, quo nam modo materia quæ sui natura insensilis est, potest esse id quo sentitur cõpositum quæ res propositũ trãscendit, & etiam in. 1. cœli diligentius disputabimus.

Solutio. Ad secundam dici potest ꝙ Auer. per esse in actu intelligit esse permanens semper, veluti substantiæ separatæ dicuntur per excellẽtiam in actu, quia sempiternæ. forma itaq; dum intelligitur est in actu, & est in potẽtia, est quidem in actu essendi, quia vt sic habet esse vniuersale, & æternum. est in potentia ad prædicandum. in actu quidẽ essendi semper, quia vt sic abstrahit à materia & potentiæ materię, ratione cuius redditur potentialis. 9. metaphy. cõm. 2. in potentia vero ad prædicandum, quia vt sic est, vniuersale quid.

Corpus vero cœleste cum non transmutetur secundum subiectum necesse est componi ex substantia in actu, & dimensionibus in actu, & ideo est ingenerabile & incorruptibile, & cum ita sit, corpus cœleste est materia recipiens formam celi, hoc modo qui declaratus est de hac materia. s. de eius conuenientia cum materia generabili & corruptibili in aliquo & diuersitate eius ab ea in aliquo. Nam vtraq; etiam est materia secundum quòd videtur, & similiter etiã secundũ quòd inuenitur in eis potentia ad motũ in loco, & si in corpore cœlesti non sit potentia ad transmutationem.

Cõm. 27. Cum dixit conditiones materiæ generabilium, nũc addit conditiones materiæ cœli. vt colligatur dña cœli & generabilium. Et dicit primo ꝙ corpus cœleste. i. cœlum ipsum quod est animal, cum non transmutetur ₰m subiectum, necesse est vt componatur ex substantia in actu, & dimensionibus in actu. Hoc est vt ea pars quæ locum materiæ tenet, sit semper actu formæ copulata, & dimensiones illius sint semper terminatæ, & nunquam in potentia ad terminos, & hoc pro tanto, quia cœlum ipsum est æternum, & non transmutabile ₰m subiectum, vel ad ipsum subiectum, vt habet alius textus, & conuertitur, vt quia cœlum est ex materia in actu & dimensionibus in actu, ideo est ingenerabile, & incorruptibile. Dicit secundo ꝙ tale corpus quod se tenet loco materiæ est materia recipiens animam cœli, siue formam cœli, non absolute quidẽ, sed ₰m modum conuenientiæ, & dñæ dictum. Dicit tertio quod conuenientiæ sunt duæ, prima quia ambæ materiæ, videlicet, hæc generabilium: & illa cœlorum sunt quatenus videntur, & non intelligit secundum ꝙ videntur, scilicet per accidentia sensilia, vt nostri cõtemporarij sentiunt, sed secũdũ ꝙ vnum, hoc est sunt in actu propter formas. ambæ. n. cõstituuntur in esse specifico propter formas vt dictũ est, secũda est quia ambæ sunt in potentia ad motum. Licet materia cœli per se, quia est corpus in actu. Hæc vero per accidens. vt pars, compositi. Dicit quarto, ꝙ differentia est quia mã cœli est in potentia solum ad motũ localẽ, hæc materia est in potentia ad gñationem, & sic patet differentia, & conuenientia cœlorum, & gñabilium ex parte eorum corporum, siue materierum.

Et substantiæ existentes in substantiis existentibus in corpore cęlesti non sunt potentia ad transmutationem: at substantiæ existentes in substantiis existentibus in corpore generabili & corruptibili sunt, & similiter est in corpore cœlesti. declaratum est. n. de eis eas esse conuenientes cum formis generabilibus & corruptibilibus in aliquo, & in aliquo differentes ab eis.

Nunc ponit differentiam inter cœlos, & animalia siue corpora generabilia ex parte formarum, & sensus verborum sic barbare translatorum est, ꝙ substantiæ i. formę substantiales existentes in substãtiis. i. materiis existentibus in corpore cœlesti, idest cœlo ipso aĩali vt partes, hoc est & substantiæ & formæ cœlorum non sunt potentia ad transmutationem. sunt. n. æternæ, at substantiæ & formæ in materiis quæ sunt in corporibus gñabilibus vt partes sunt. s. in potẽtia ad transmutationem. sic igitur differunt formæ cœlorũ à formis corporum gñabiliũ, quia illæ sunt æternæ. Hæ vero trãsmutabiles. hoc aũt ꝓbat per ea quæ dicta sunt circa dñam & conuenientiam harum formarum ab illis, & vt de formis dictum est, sic de corpore cęlesti simil'r est dicendum, & de generabili quæ omnia dicta sunt. Cõm. 28.

Et ex hoc modo id quod congregatur hic ex anima & corpore dicitur aĩal, cum hoc quòd illud quod congregatur illic ex corpore & anima dicitur non æquiuoce animal, sed secundum prius & posterius, & ideo necesse est in talibus naturis vt prius sit causa posterioris, vt dictum est de hac natura alibi. verbi gratia, illa quæ dicuntur talia sed diuersantur secundum magis & minus.

Ex dictis infert duo, quorum vnum sequitur ad alterum. primum est quod intelligendo hoc modo cõpõnem in cœlo, & in gñabilibus tam illud quod congregatur hic ex aĩa & corpore q̃ illud quod congregatur illic etiam ex aĩa & corpore dicitur aĩal, nõ tñ vniuoce, nec æquiuoce, sed analogice ₰m prius & posterius, hoc est primum. Secundum est ꝙ ꝑp hoc cœlum est cã aĩalium sublunarium. nam in talibus naturis analogicis semper quod prius est, est cã effectrix, & essentialis eius quod est posterius. vt de hac natura dictum est alibi, videlicet. 2. meta. cõm. 4. & 12. meta. cõm. 51. dictũ est. n. ꝙ illorũ quæ sunt talia, & quæ sunt dña ₰m magis & minus, id quod est magis semper est cã eius quod est minus. vt quia ignis est calidus per essentiam, ideo est causa calidorum. Sed occurres, quod nam aĩal est prius, an aĩal cœlicum, an hoc sublunare? hoc. n. videtur prius, quia per hoc sublunare illud nacti sumus. Dici potest. vt in lib. Posterio. dicitur prius esse & quo ad nos, & quo ad naturam, aĩal quidẽ hoc sublunare prius est ad nos, quia vt recte argutum est, per hoc aĩal sublunare illud cœlicum venati sumus. Aĩal vero cœlicum est prius quo ad naturã, quia præstantius & nobilius. Hac rõne illud huic causa est essendi, hoc illi causa est cognoscendi, & sic patet ordo horum. Cõm. 29. Dubitatio. Solutio.

Quoniam igitur cœlum componitur ex materia & forma, sicut est dispositio in animalibus quæ sunt hic, declaratum est. Amplius in quo conuenit forma istorum cum formis illorum, & in quo differunt: & in quo differt vltimus motor istorum ab vltimo motore illorum. Remanet igitur declarare in quo differunt hæc duo genera quo ad accidentia & in quo conueniunt.

Epilogat oĩa declarata, & ꝙ dicit patet in tex. deinde proponit intentionem dicendorũ, & ait se velle dicere in quo differunt & conueniunt hæc duo gña aĩalium Cõm. 30.

liũ quod ad accidẽtia, quia vt Auer. ait. 1. de aĩa. cõm. 3. cognitio rei non perficitur nisi per cognitionem substantiæ eius, & accidentium, quæ accidunt per se illi rei. Sed occurres, quia videtur ꝙ Auerro. transgressus est ordinem. prius. n. debuit tractare de accidentibus, quã de essentiis. est. n. ordo doctrinæ à notioribus. Dici potest ꝙ Auer. processit resolutorie à priori ad posterius, qm̃ inuẽtio illorum est facta per cognitionem acceptam secundum conuenientiam & differentiam ab ipsis gñabilibus, quæ sufficit ad inuentionem causæ accidentium illorum per se, hęc Auer.

Dubiũ circa ordinem.

Solutio.

Differunt enim in natura passiua, quæ dicitur alteratio, & conueniunt secundum accidentia, secundum quæ nõ transmutatur substantia. Hæc. n. alteratio secundum quam transmutatur substantia alterati, videtur esse propria corporibus, quorum substantiæ admiscentur potentiæ, & sunt corpora generabilia & corruptibilia. accidentia vero quæ non trasmutant substantiam deferentis, sunt communia vtrique corpori.

Cõm. 31. Proposita intentione, exequitur, & declarat quæ sunt illa accidentia in quibus conueniunt, quæúe illa in quibus differunt. Vbi debes scire ꝙ accidentiũ quędam sunt corruptiua substantiæ, quædam perfectiua. corruptiua quidem sunt, quæ vel ipsa immediate præparant ad corruptionem vt qualitates tactiles de tertia specie qualitatis. quædam quæ consequuntur ad qualitates tactiles, vt qualitates secundæ, albedo, videlicet & nigredo, & id genus. perfectiua vero sunt, quæ insunt, nec præparant ad corruptionem, nec consequuntur præparantia ad corruptionem, vt motus, & lux, & id genus. Vult igitur Auer. cœlum & gñabilia differre quidem quo ad accidentia corruptiua primo vel scd'o modo. cõuenire vero quo ad accñtia perfectiua vt sunt motus & id genus. cã autem quare differunt in primis accidentibus est, quia illa non insunt nisi iis corporib⁹, quæ miscent potẽtiæ, & materia, cuiusmodi sunt corpora corruptibilia. cętera vero ĩsunt oĩbus corporibus. Quo vero ad verba attinet, debes scire ꝙ accidentia primo modo appellantur naturæ passiuæ & alterationes. naturæ quidem passiuæ pro quanto sunt de tertia specie qualitatis, quæ est passibilis qualitas. alterationes vero pro quanto præparant ad corruptionem.

Differẽtia accidentium.

Accidẽtia cur appellantur naturæ passiuæ, et alterationes.

Et primum istorum est motus localis, et diaphaneitates & qualitates quas sequuntur ista. s. raritas & densitas. Videtur. n. quòd raritas & densitas causæ sint fere diaphaneitatis & non diaphaneitatis

Cõm. 32. Dictum est cęlum & gñabilia corpora cõuenire in accidentibus quę non abiiciunt à substãtia deferentis. nunc explicat, illa & ait ꝙ de illis est motus localis. hic. n. vt dicitur. 5. phy. cõ. 14. nihil abiicit à substantia rei, & propterea est maxime perfectiuus. Amplius de illis est diaphaneitas, hoc est transparens & opacum. hæc. n. non abiiciunt à substantia eius, cui insunt, etiam de illis sunt raritas & densitas quæ sunt qualitates ad quas sequuntur ista, videlicet diaphaneitas, & opacitas, & ꝙ ad raritatem densitatemúe sequãtur diaphaneitas & opacitas, declarat ex hoc, quia raritas & densitas sunt fere causæ diaphaneitatis & opacitatis. Sic igitur accidentia, in quibus conueniunt, sunt motus localis, diaphaneitas & opacitas, raritudo & densititudo. Quo vero ad verba attinet debes scire ꝙ diaphano verbum græcum est, & latine sonat paruium, transparens, vel interlucens, cuiusmodi est vitrum, aer, aqua, & ignis elementarius & id genus. hæc enim peruia dicuntur, transparentia, siue interlucentia, quia interposita inter visum & obiectum, non impediunt visionem, immo visile obiectum penetrat intentionaliter per illa, & huius generis est cœlum, quia cœlum lunæ interpositum inter nos & stellas fixas non impedit visionem illarum, immo per ipsum illæ interlucent. Huic vero contrarium est opacum, siue tetrum, quod nec interlucet, nec transparet, sed eclipsat, visile cuiusmodi est terra, lignum, & id genus. quod ab Auerroe dicitur per negationem, videlicet non diaphanum. forte quia in Arabico non habet nomen. Secundo debes scire quod rarum & densum non sunt vere causæ diaphaneitatis, & opacitatis, quia ambo sunt æterna, & nullum æternũ est vera causa effectrix alterius æterni. Præterea ambo consequuntur animam cœli, sed dicuntur fere causæ, quia immediatius rarũ & densum fluunt ab intelligentia, quam diaphaneitas & opacitas, vel quia dispositiuæ causæ sunt respectu illarum, nam quam cito aliquid efficitur rarum, tam cito præparatur ad transparentiam, quam cito vero densum, tam cito ad opacitatem.

Quid diaphanon & opacũ.

Qualiter rarũ & dẽsum sint causæ diaphani & opaci.

Sed tamen dicuntur vtræque in vtroque corpore secundum prius & posterius sicut dicitur corporeitas.

Soluit dubitationem, dictum est enim hæc accidentia quæ non auferunt à substantia subiecti, conuenire cęlo & generabilibus, posset quis dubitare, vtrum conueniant vniuoce, vel æquiuoce, vel analogice secundum prius & posterius. Respondet quòd vtræq; hoc est omnia hæc accidentia, sunt omnia cœli & generabilibus non vniuoce, nec æquiuoce, sed secundum prius & posterius, veluti ipsa corporeitas, nam motus cœli est causa omniũ motuum, qui sunt in corporibus generabilibus. Similiter raritas illa & densitas, diaphaneitas & opacitas, sunt causæ diaphaneitatis, & id genus, quæ sunt in istis. & tu intellige non absolute. raritas enim & densitas cœli non sunt causæ effectrices, sed ratione subiecti, cui insunt, & propterea adiecit, sicut dicitur corporeitas. nã vt illa corpora sunt causæ horum, sic omnia quæ illis insunt, sunt causæ omnium quæ his insunt. igitur hæc analogia est ratione subiectorum, non absolute. Cõm. 33.

Et similiter conueniunt in illuminatione, & obscuritate. Sed hæc magis videntur dici æquiuoce quam secundũ prius & posterius. lux enim videtur fieri hic in hoc corpore igneo diaphano simplici quod est in concauo orbis lunę, quando agit in corpore denso, & admiscetur cum eo, at causa illuminationis partium corporis cœlestis, scilicet stellarum videtur esse densitas illius partis diaphanæ in actu ex orbe. Et hoc apparet in stellis quæ eclipsant se adinuicem, et hoc bene apparet in luna.

Cõm. 34. Quartum accidens in quo cœlum conuenit cum generabilibus corporibus, est lux, & obscuritas. sunt enim cœli lucidi, vt stellæ, & sunt nonnulla corpora gñabilia lucida, sunt cœli obscuri, qui græce aphoti dicuntur, vt hæ cœlorum partes, quæ non sunt stellæ, similiter & luna obscura est, sed recipit lumẽ à sole. Sunt & nonnulla generabilia obscura, vt lapides ligna, & id genus. igitur in his accidẽtibus etiam cõueniunt. dicit enim ꝙ licet conueniant hęc, tamen potius videntur dici æquiuoce, quam analogice, & hoc potest declarari pro tanto, quia inter lucẽ cœlestem, & sublunarem nõ mõ reperitur ordo subtorum, sed etiam p̃m proprias rõnes. lux. n. illa est cã lucis huius rõne subti,

quia subiectum illud est cã subiecti huius, etiam ꝓprijs rõnibus, quia lux hæc sublunaris, quæ cõpetit igni, non efficit nisi quatenus ignis simplex efficit mixtus. vt qñ accendit in licinio, face, ligno, & id genus, at stella pars cœli lucida lucet ꝓpter admixtionem cũ alio corpore, ſm propter condensationẽ partium. igitur lux & tenebra dñr plusq̃ analogice. i. æquiuoce, q̃a ſm prius & posterius dñr tam rõne subiectorum, q̃ rõnibus proprijs, quibus ipsæ sunt. Quod vero stellæ sint densæ probat ꝑ hoc quia stellæ eclipsant se. cũ. n. stella inferior interponit inter nos & stellã superiorem, tunc illa superior eclypsatur, qđ esse non posset nisi stella inferior esset densã non permittens interlucentiam. q̃ quidem dẽsitudo maxime patet in luna, q̃ eclypsat oẽs superiores. sic igitur apparet stellas esse lucidas ꝓpter densitudinẽ. Ignis vero lucet ꝓpter ejus admixtionem cũ opaco. Qđ vero verba attinet, debes scire ꝙ diaphanum est quoddã in potentia, qđ quidem sui natura nõ lucet, sed recipit lumen ab alio, vt aqua, aer, & id genus. quoddã in actu, qđ sui natura lucet, veluti stellata pars. hæc. n. diaphana est queadmodum pars non stellata, quia eiusdẽ speciei est cum illa, tñ est diaphana in actu, q̃a propter sui densitudinẽ lucens, & à seipsa illuminata, aut forte est actu diaphana, quia semꝑ illuminata à sole recte. igit Auer. stellas appellat actu diaphanas. partes vero non stellatas appellat diaphanas in potentia, quia illæ lucent, hæ vero nõ. Sed occures, quia Venus & Mercurius sunt sub sole, & nunq̃ eclypsant solem. De hac q̃one Aristo. opinatur supra lunã esse solem, supra solẽ esse venerem, supra venerẽ esse mercurium, supra mercuriũ martem, supra martẽ iouem, supra iouẽ saturnum, supra saturnũ stellas esse fixas, supra has nihil esse, nisi entia optimã vitam ducentia. Rẽ hanc de sole maxime approbat Arist. in lib. de mundo, ꝑ hoc quia luna cæteros eclypsat, ipsa vero à nullo condit, nisi interuentu terræ. Sol vero cũdit oẽs, & non condit nisi interuentu lunę. Auer. vero 2. cœli. cõm. 58. vr persuadere rem hanc, quia sol motu ꝓprio velocius mouetur venere & mercurio, igitur debet esse prope velocissimum, videlicet lunã. Huius opinionis fuerunt, & Ieber & Theon, qui post Ptolomæũ obseruarunt multis annis. Ptolo. vero de situ triuni superiorum cum Arist. concordat. Depręhendit. n. hoc instrumento diuersitatis aspectuum, vt dicet, sed de Sole addubitare visus est. Nã in nona magnæ cõpositionis sectione asserit se non potuisse discernere an duo inferiores sint sub sole vel supra solem, quia non valet, non abscõdunt solem, igitur sunt supra solem, quia stat illos nunquã diametrari inter solem & oculos nostros. veluti vr in luna, quæ licet sæpissime cum sole coeat, raro tñ condit solem, quia raro diametratur. Et dato ꝙ illi diametrent, vt apte Ptol. demonstrat eodem in lib. sectione tertia, & recto aspectu inter nos & solem interponantur, adhuc possunt non cõdere solem aut quia sunt nimis lucidi, nam lux interposita inter lucidum & oculos lucidum nõ condit, aut quia sunt diaphani. sic. n. lucent & sunt diaphani, & sic non condunt solẽ. Aut quia sunt nimis ꝑuij accidente ad hoc nimia eorum distantia à terra. nam conus vmbræ illorũ corporum in aere perditur & nõ pertingit vsq; ad nos. Aut propter alias causas, quas alij ponunt. Demum Ptol. Petosiris, Neocepsus, Dorotheus, & Hiparchus solem statuunt in medio planetarum, post quẽ versus terrã statuerunt venerẽ, post quã mercurium collocarunt, tã & si de mercurio Arist. dicat oppositũ. ipsum, videlicet esse supra venerẽ. demum lunã, hoc autem obseruatione depræhenderunt. nam sumptis diuersis instrumentis & exactissimis ꝑ diuersitate aspectuum depræhẽdenda simul tẽpore in diuersis locis in latitudine multum remotis apparuit diuersitas aspectus notabilior, atq; sensibilior in luna q̃ in mercurio, & in mercurio q̃ in venere, & in venere q̃ in sole, & sic de cæteris suo ordine. Quod esse non poterat, nisi quia luna est nobis propinquior mercurio, & mercurius venere, & venus sole, & sol cæteris. Quã obseruationẽ Albumasar cõfirmauit coniecturis naturalibus satis ꝓbabilibus in lib. suarũ eruditionum.

Diaphanũ duplex. — *De situ solis et stellarum. Positio Aristo. de ordine planetarum.* — *Positio Ptolo.* — *Causæ quare v. f. ri non condunt solem.* — *Sol in medio.*

Arist. vero saluari potest, quia tẽporibus Arist. astrologia non erat completa, nec dñæ motuũ oẽs perceptæ. Cuius signum est, quia Auer. sequens antiq̃ astrologiam Eudoxi & Calippi errat de motu solis. credidit. n. solẽ proprio motu ferri velocius venere & mercurio. hoc. n. erroneũ est, quia depræhensum est venerem & mercurium velocius motu ꝓprio ferri ipso sole, licet motibus mediis semper sit media veneris mercuriiq; cũ sole cõiunctio. vt obseruauit Ptolomeus. Quibus patet solutio ad rõnes pro Aristo. positione. Hæc pauca de situ stellarũ. nam diligentius in lib. 2. de cœlo dicemus. Quæres cõsequenter ꝓpter quid ignis propria in regione non lucet? Iuniores asserunt illum non lucere argumento quia ignis illæ est alterius rationis. Quod vero ille ignis æquiuoce ignis sit, alteriusq; rationis testatur Alex. vt narrat Auer. primo cœli. cõm. 91. testatur & calor illius, qui est alterius rationis. est. n. viuificatiuus & ꝓlificus. elementarius vero corruptiuus. talis autem esse non posset, nisi foret alterius rationis, vt dr. 12. meta. cõm. 18. & secundo cœli. cõm 52. & vt dicemus in hoc lib. sic igitur ille ignis non lucet, quia non est ignis, nisi æquiuoce. Ego vero non vidi Alex. sed quicquid sit, nec ille ignis est penitus alterius rõnis, nec dato ꝙ sit alterius rõnis, sequitur vt non luceat. Quod quidem non sit alterius rationis, patet. quia ille & iste sunt elementarij, non differentes nisi ſm quid, quatenus, videlicet, ille est purus, hic autem commixtus. Quod vero non sequatur vt non luceat, dato ꝙ sit alterius rationis, declaratur, quia cœlum est multo magis alterius rationis ab isto igne, quam ille ignis ab isto igne. Dicamus igit cum Auer. quarto cœli cõm. 52. vbi mouet, & soluit quæstionem, & vult lucem sibi competere extra suum locũ veluti congelatio ipsi aquę extra suum locũ cõpetit, cuius causa est (vt innuit) quia lux non cõpetit igni, nec cõgelatio aquæ, nisi quatenus præternaturaliter afficiuntur, vt videlicet, aquæ misceẽ quicquam terrei. igni quicquã opaci terrei. modo nullum elementum præternaturaliter in proprio afficitur loco, & propterea si aqua debeat congelari, & ignis lucere, oportet vt ambo exeant loca naturalia, ad hoc vt sese misceant alicui, per quod hoc luceat & illud congeletur, & hac ratione nec ignis proprio in hoc lucet, nec acqua proprio in loco cõgelatur, & sic patet solutio quæstionis. illud vero quod dixit Alex. ꝙ ille ignis & iste æquiuoce dicuntur, exponit Auer. esse verum per accidens, quatenus per accidens ille gñat, iste corrũpit. nã cum illo misceẽ quicq̃ de radiis solis, qui descendẽtes cum aliquo illius, viuificãt, huic misceẽ aliquid terrei, & hac ratione mortificat, quare ille viuificat per accidens ob admixtionem cum radiis viuificantibus. hic mortificat ob ad mixtionem cum opaco terreo.

Defensio Aristo. — *Error Auer.* — *Quæstio de luce ignis. Pō iuniorum.* — *Confutatio.* — *Solutio Auer. & propria.*

Et cum ita sit: stellarum substantia & cœli est eadem natura secundũ quòd omnes antiqui dicunt vt narrauit Arist.

Sueff. de suba. E in libro

in libro cœli & mundi. Et corpus cœleste secundum hoc est diaphanum per se in actu econtrario corporibus diaphanis quæ sunt hic, quæ sunt diaphana in actu apud præsentiam lucis.

Cōm.35 Ex ijs quæ dixit, infert duo. dictum est.n. partes cœli non differre nisi penes rarũ & densum inter se. Ex ijs sequit̃ primo ꝙ non differunt ſpẽ quia rarum & densum non faciunt drĩam specificam, & ita stellarũ substantia, & cœli est eadẽ natura ẽm spẽm, veluti antiqui Astrologi sensere, & Arist. narrauit in lib.2. de cœlo. Secũdo sequitur vt corpus cœleste totũ ẽm se & quodlibet sui sit actu diaphanum & ꝑ se. actu quidem quia semper lucens, siue illuminatum, ꝑ se vero, quia totũ cœlum est ꝓpria natura lucidũ, & non ab alio nisi à parte, vt dicemus. econtrario corporibus diaphanis q̃ sunt hic, q̃ sunt diaphana in actu apud præsentiam lucis corporis luminosi solis, vel ignis, aut id genus. Hoc autem sequitur, quia partes non differunt specie, sed sola raritudine & densitudine, & ita omnes sunt lucidæ, & omnes actu diaphanæ propria natura.

Et partes diuersantur in hoc in diaphanitate, & non diaphanitate, ita quòd in eis sit aliquod simile colori, sicut in galaxia: et quia luna videtur esse densa & obscura & recipiens lumen ab alio s. à sole, & in libro de animalibus dixit Arist. quòd natura eius est vnigenia naturæ terræ plus quam cæterarum stellarum. Et forte corpora cœlestia diuersantur in raritate & densitate: quæ sunt causæ illuminationis & obscuritatis: licet hæc nõ inueniantur nisi in luna tantum, secundum hoc igitur est intelligenda vt mihi videtur, dispositio & illuminatio corporum cœlestium.

Cōm.36. Sed circa dicta soluit duas dubitationes. prima dubitatio est, quia dictũ est totum esse diaphanũ, & totũ esse lucidum. Qđ non vr̃ bene dictũ, quia tunc oẽs stellæ, & oẽs cœli partes essent æqualiter lucidæ, & æqualiter obscuræ, æqualiter diaphanæ & opacæ cuius cõtrarium testat̃ sensus. Rñdet & concedit oẽs esse lucidas, & actu diaphanas, sed differre ẽm magis & minus, intantũ ꝙ in eis est aliquid simile colori, veluti apparet in via lactea, q̃ græce galatia, siue galatea dr̃, & sic concedit oẽs esse actu diaphanas & lucidas, licet sit drĩa penes magis & minus Secũda dubitatio mouet̃ in textu, & est, quia luna vr̃ esse dẽsa & obscura, vt docet eius macula, & recipiens lumen ab alio, vt à sole. igit̃ non quælibet pars cœli est lucida, & actu diaphana. Cõfirmat̃ auctoritate Arist. in. lib. de aĩalibus. vbi dixit Arist. naturã lunæ esse inter stellas, veluti est natura terræ inter elementa sed terra nõ est actu lucida, igit̃ nec luna, hæc est dubitatio. Rñdet & solutio eius est ꝙ corpora cœlestia & partes cœli diuersantur, vt dictũ est in raritudine & densitudine, quæ sunt causæ illuminationis, siue lucis, obscuritatis siue tenebræ. Tunc ad rõnem ait hæc nõ inueniri nisi in luna. s. ꝙ sit obscura & recipiat lumen ab alio. igit̃ luna & oẽs stellę sunt lucidæ, & actu diaphanæ ẽm magis & minus, luna tñ licet sit lucida & diaphana, est tñ remisse talis, & ꝓpterea recipit lumẽ notabile à sole. Et sic dubitatio est ablata, & epylogat ꝙ hoc pacto debet intelligi dispositio cœli. Sed hic sunt quæstiones, prima

Vtrum totum cœlum sit lucidum. vtrum cœlum, & q̃libet eius pars sit lucida & actu dia-

Prima ratio. phana, & vr̃ ꝙ nõ, primo ꝙ totum cœlũ est diaphanum vt dicebatur in textu. & Auer. secundo de aĩa. cõm.69. igit̃ totum non habet lumen à se, diaphanũ.n. est lumi-

Secunda. nis receptiuum. Secundo Auer. secũdo cœli. cõm.49. & hic, vult lunã esse obscurã, quia similis est naturę ter-

Tertia. ræ. igitur illuminat̃ ab alio. Tertio, oẽs stellæ recipiunt lumen à sole, igitur non habẽt lumen à se. oportet.n. oẽ recipiens esse denudatum à natura recepti, vt dr̃ tertio de aĩa. cõm.4. & 2. de aĩa. cõm.67. antecedens est Arist. in lib. de proprietatibus elementorũ, si ille liber est eius

Quarta. Quarto quod non est ẽm se totũ densum, non est ẽm se totũ luminosum, sed cœlum non est ẽm se totũ densum, igit̃ nec ẽm se totum luminosum. Maior est Auer. in textu, qui ait de nsitatẽ esse cãm lucis stellarum. stella.n. lucet, quia est densior pars orbis, minor patet, quia si cœlum ẽm se totum esset densum, tunc ꝑ orbes inferiores non possemus videre superiores, eclipsarent.n. se veluti vna stella eclipsat aliã. Quinto quod non est ẽm

Quinta. se totum visile, non est ẽm se totum lucidum. Modo cœlum est visile ẽm se totum, sed solum ẽm stellam. igit̃ nec

Sexta. ẽm se totum lucidũ. Sexto si cœlum ẽm se totũ esset lucidum, tunc cœlum ẽm se totum calefacere, tenet cõsequentia ꝑ dicta Auer. secũdo cœli. cõ.42. Sed non ẽm se totum calefacit. Sunt.n. nonnullæ stellæ quæ suapte

Septima. natura infrindant, vt Astronomi testant̃. Septimo luna recipit lumen à sole, igitur oẽs stellæ. antecedens patet in eclipsibus, & alijs figuris lunæ quas habet cũ sole. consequentia est Arist. secundo cœli, & Auer. cõm.49.

Positio cōm. In contrarium est Auer. in tex. qui dicit cœlũ esse totum actu diaphanũ, hoc est ꝑ se lucidum. In q̃one tenent nõnulli cœlum non esse totũ lucidum, sed esse aliquod primo lucidum qđ est cã cæterorũ vt sint lucida. Imaginantur.n. partes cœli ſpẽ differre, & gñe conuenire. Sed cum in vnoquoq; gñe sit dare vnum qđ est cã cæterorum in illo gñe, propterea volunt in gñe cœlico esse aliquod. vnum primo lucidum, qđ sit causa cæterorum, vt sint lucida. Sed quidnam istud primum sit, cui per se, & primo cõpetit lux, rõne cuius cæteris alijs cõpetat, & e quo lumen defluat in alia, est qõ non parua.

Pō Astronomorum. Astronomi tenent illud primum esse solem. Nã sol est lucidissimus è quo oĩa alia cœli lumen mutuant̃. Huius positionis esse videtur Ptolo. vbique, ad cuius mentem oportet dicere deum ipsum esse principaliter in sole, veluti in medio, mouereq; vniuersum aĩal cœlicum diurno motu, & principaliter solem, ad cuius motum diurnum mouentur oĩa alia cœli mẽbra, & singulum mẽbrum moueri à suo motore proprio. verbi causa stelliferus orbis mouetur singulis. 69. mill. annorum. Alij orbes alijs proprijs motibus. Qua ratione non oportet ponere nonum orbem, qui primo moueatur, ad cuius motum cæteri orbes moueantur, & maxime si non detur Tebitici astronomi trepidatio, qua ratione orbis solis præstantia lucis & nobilitate motus erit primus simpliciter. ratione cuius cæteri orbes diurno motu mouentur, & è quo lucem cæteræ orbium partes mutuantur. Adde ꝙ orbis solis per se primo è motore vniuersali mouetur horis.24. & motore proprio per vnum

Cõfirmatio positionis. annum, vt componatur motus eius ex duobus motoribus. Hæc ad Ptolo. mentem. Huius opinionis est Albertus magnus in.2. cœli, & videtur positio Arist. in lib. de proprietatibus elementorum, si ille liber est eius. & pro hac positione facit hæc ratio, quia primum in gñe est quod est maxime tale, Sed nihil in genere cœlico vr̃ sole lucidius, vt eius actio & apparentia indicat, igitur sol est primo talis ratione cuius cætera erũt talia. Præterea. Sol est vitæ & actionis principium, propterea Neocepsus & Petosiris peritissimi astronomi fecerunt solem in oĩ genitura aphætam hoc est emissorem annorum & vitæ, vt etiam narrat Auer. 12. met. cõm.34. vnde & Arist. ait solem & hominem gñare hominem. Hoc

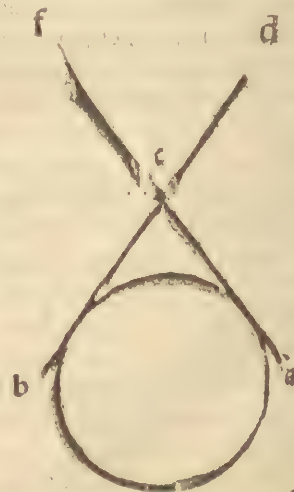
autem

autem esse nō potest, nisi quia est maxime, & primo lucidus. Præterea. Oēs stellæ regulanť à sole. sumuntq; ab illo fortitudinem & debilitatem. nā lucanæ sunt fortes. vespertinæ vero imbecillæ. silr & alijs modis cum sole constitutæ alijs afficiunť viribus. hac igitur rōne, & similibus tenent oēs stellas mutuari (vt dictum est) lumen è sole, tametsi non oēs silī modo lumen mutuenť ab illo, & propterea lumen earum non eodē modo apparet nobis, sed alterius stellæ lumen apparet rubrum, vt illud martis. Aliud squallidum, vt illud veneris. Aliud album vt illud galateæ. Aliud alijs modis ꝓ qualitate & natura stellæ mutuantis. *Dubitationes ī opinione.* Sed occurres in hac positione, primo propter quid oēs stellæ non variatur in lumine, veluti luna, efficitur.n. luna nunc cornuta, nūc semiplena, nunc alijs modis apparens, quare non & cæteræ stellæ, si à sole lumen ipsum mutuentur, veluti & luna. Secundo, cur silī mō stellæ non eclipsantur ꝑ interpositionem terræ inter solem & ipsas, veluti eclipsatur luna? recipiunt.n. lumē eodē mō oēs. *Solutio.* Potest dici in hac pōe. ꝙ non est simile. nam cæteræ stellæ sunt diaphanę, & transparentes, in qbus lumen incorporatur, atq; imbibitur ſm oēs partes, veluti fit in vitro at luna circa superficiē est corpus diaphanum, circa centrū est corpus opacum, & parū trāsparens, & ꝓpterea lumen variať in figura, pro rōne situs, quē obtinet luna cū sole. Ad secundā dici potest ꝙ inferiores nō possunt eclipsari ꝑ talē interpositionem, quia nūq̃ recedunt à sole tāto interuallo vt terra posit interuenire, superiores vero nō eclipsanť, q̃a vmbra terræ nō attingit ab illos vt tenēt astronomi. hæc de prima pōne. *Secūda positio.* Alij tenent illud primū tale esse totū orbem stelliferum, nā vt in aīali cor est primū viuens quod oībus alijs p̄bet vitā, vita aūt datur calore calor vero lumine & motu, ideo primū lucidum & primum mobile idē erit. tale autem primum mobile ſm oēs peripateticos est orbis stelliferus, igitur talis erit primo lucidus, è quo oēs cœli partes lumen mutuantur. *Persuasiones coæuorum.* Hanc positionem coæui nostri persuadent. primo, quia corpori primo debeť prima qualitas, prima autē qualitas est lux. & primū corpus est orbis stelliferus. igiť lux primo illi cōpetit syllogiçandi forma est Arist. & Auer. cōm. 26. secundo cœli. Secundo, primū alterans debet esse primū lucidum & primū mobile. corpus.n. cœleste non alterat nisi lumine & motu. Sed primū alterās & primum mobile est cœlū stelliferum, igiť idē est primū lucidum. *Confutatio opinionum.* Sed nulla harū positionū, est peripatetica, nec quo ad illud in quo ipsę conueniunt, nec quo ad illud in quo ipsæ differunt. non quidē quo ad illud in quo conueniunt, q̃a apud peripateticos aggregatū ex oībus cœlis est vnū numero aīal cœlicum sectū in orbes veluti in mēbra, vnigeniū & in natura consimile, cuius partes non differunt specie, sed sunt eiusdē naturę vt dicemus, differentes tm̄ in accidentibus ſm magis & minus. Secundo, lucidū est à densitudine partiū, sed nulla est cœli pars, q̃ non sit aliquātulum densa. non.n. dať summe dēsum, sicut nec summe rarum. igiť oēs sunt lucidę ꝓ qualitate densitudinis. Tertio oēs partes cœli sunt actu diaphanæ, igiť actu lucidæ. Antecedens est Auer. vbiq;, & consequens etiā. Quarto, oē paruium cum condensať, lucet, veluti de albumine oui patet, quod magis, vř, q̄n magis condensať. Sed oēs stellæ sunt partes densiores orbiū igitur oēs lucent. Quo vero ad dr̄iam etiā errāt. Prima quidē positio errat, quia non est peripatetice dictum solē esse primum oīum mēbrorum cœli, quia licet esset primum p̄stantia lucis, non tñ præstātia motus.

Scďa etiam errat & magis. primo q̃a licet esset cœlū stelliferum primū mobile p̄stantia motus. non aūt p̄stantia lucis. nō.n. stellę eius sunt summe lucidæ. vt sensu patet. Scďo iuxta hanc pōnem nō posset bñ reddi cā augmēti & decremēti lucis lunæ, nec eclipsiū lunariū, quia nunq̃ posset terra ita interuenire inter cœlū illud & lunā. q̄n alia ex parte luna illuminareť. Dďm igitur ad mentem peripateticorū cœlum ipsum aggregatū ex oībus corporibus esse indiuiduū cœlicum. vnū numero ī specie aīali cœlici, cuius partes sunt similares, & ī natura cōsimiles, & in accidētibus ꝓprijs vniuoce, differētes tñ in illis ſm magis & minus, quatenus vna est magis talis, vt sol magis lucidus, non tñ primo lucidus. Orbis stelliferus magis mobilis, non tñ primum mobile, primū.n. lucidū est vniuersum aīal cœlicū, & hoc primū mobile. Vt est opinio. Auer. ī lib. metheo. & hic, & Arist. vbiq;. Ex ijs sequiť ꝙ in tali cœlico aīali non est aliqđ primum, sed bñ aliquod magis & minus. nā primum & posterius esse nō possunt nisi in his, q̃ differunt spē in eodē gn̄e, magis aūt & minus possunt esse in indiuiduo vno numero ſm diuersas partes. Et ꝓpterea licet in tali indiuiduo aliqđ dicať magis mobile, vt cœlū primum, & aliqđ magis lucidum vt sol, nihil dř primū mobile, vel primū lucidū, nisi totum cœlū. Ipsum.n. ꝑ se primo moueť, & per se primo lucet. Potest tñ aliquid ī illo dici primo tale. sumēdo primo ꝓ magis, & aliquid scďo tale sumēdo secundo pro minus. Quod vero totum cœlum sit lucidum testatur luna ipsa cornuta, cuius vna pars q̃ est versa ad solē vř lucidior, alia minus lucida. Mō hic minus lucida cū sit visilis, & non vř rōne coloris, nec rōne luminis, qđ recepisset à sole, igiť rōne propriæ lucis. Silr in eclipsi lunæ, vbi totum lumē qđ à sole recepit amisit, & tñ vř. igitur luce ꝓpria, nisi dicať videri ꝑ lumen scďarium de quo ī lib. de aīa diligentius disputabimus. Debes scire ꝓ solutione ad rōnes ꝙ partes cœli quædā sunt maxime lucidæ & minime opacæ vt sol. q̃dam magis opacæ & minus lucidæ vt luna, q̃dam lucidæ & diaphanæ mediocriter vt stellæ & cæteræ cœli partes. Tunc oportet dicere, ꝙ minus tale intēdi pōt à magis tali, & ita recipere quicq̃ ab illo, non ea parte qua est tale, sed ea parte qua deficit ab illo tali. luna igiť & oēs stellæ recipiunt lumē à sole, non quidē vt reddanť lucidæ, q̄ sunt lucidæ, sed vt reddanť visiles & magis lucidæ. Et ex hoc apparet, q̄re luces stellarum sunt diuersę ꝓprietatis. nam licet vigorenť à luce solis, tñ lux solis, quatenus fit saturnia aliam nasciscit affectionem, aliā quatenus fit martia, & hoc pacto voluit intelligere Ptol. Quibus rńdetur ad rōnes propositionibus. Ad primā cum ait in vnoquoq; gn̄e esse vnū primum patet solo. Cœlū.n. non est genus, nec partes differunt spē, sed est vnum numero aīal in sua spē, in quo nihil est primū ꝑ se, licet aliquid magis tale. Ad rōnes pro prima positione, patet solo. Sol.n. non est primū ꝑ se, sed maxime lucidū, è quo stellę nō lucent, sed notabile lumē mutuanť. Et ꝑ idem ad ſm dicimus.n. totum cœlū esse vitę principiū, sed hoc dať soli, non quia sit primo talis, sed q̃a magis talis. Per idē ad tertiā. regulanť nō quia solus talis & primo, sed quia magis talis. Ad rōnes vero ꝓ secunda pōne patuit solo in declaratione opinionis Aris. Ad rōnes vero ī principio q̄ōnis. Ad primā dici potest ꝙ totum est diaphanū in actu & nō in potētia, & ꝓpterea actu lucidum. Ad secundam patet sol. luna.n. recipit non lucē à sole sed notabile lumen, & est diaphana & opaca siue minus diaphana, circa.n. partes circūferētiales ē diaphana, circa vero partes cētrales est

Positio peripateticorū et propria.

aut opaca, aut minus diaphana, propterea habet lucem, & recipit lumen, non quo luceat, sed quo videatur. Ad tertiam concedo ꝙ oēs stellæ recipiunt lumē à sole, quo notabiliter luceant, & ſm gradum, quo illud recipiunt sunt denudatæ ab illo, non autem aliter. Ad quartam negaꝛ minor, cœlum.n.est ſm se totum densum, non tñ ſm se totum æqualiter densum, & propter ea non ſm se totum æqualiter luminosum, & ad ꝓbationem dico ꝙ orbes inferiores non impediūt, quia sunt diaphani & lucidi, vt apparet ī vitro, & albumine, & id genus. Ad quintam dico ꝙ ſm se totum est visibile, non tñ æqualiter, sicut non est ſm se totum æqualiter lucidum, orbes tñ & partes non stellatæ non videntur, quia maius lumen obfuscat minus, veluti stellæ non videntur de die, licet sint visibles propter maius lumen solis. Ad sextam dico ꝙ oēs stellæ sunt lucidæ, & cum dꝛ ꝙ tunc oēs calefacerent, negarem, quia non oīs lux calefacit, nisi sit attractiua, vt dicemus, q̄q̄ Auer. concedat oēs stellas calefacere, de quo alius. Ad septimam patet solꝛ. per ea q̄ dicta sunt. Consequenter quæriꝛ de macula lunæ, vtrum luna sit suapte natura maculosa, & vꝛ ꝙ non, quia est corpus simplex & purius igne, qui non est maculosus. In contrariū fuit Auer. qui dixit lunam esse maculosam propter dr̄iam partium inspissitudinem & raritudinē. De qōne narrat multas positiones Auer. 2. cœli. cōm. 49. prima est maculam illā euenire obiectu cuiusdā corporis inter nos & lunā, quod prohibet nos videre totalē lunæ claritatem. Contra obiicit Auer, q̄a tunc non vbiq; eodē modo appareret. non.n. eodē modo corpus illud in oī terræ regione interpositum videretur, veluti eclipsis solis non est vbiq; eadem, propter dr̄iam aspectuū. Secunda positio est maculā illam esse vmbram siue similitudinē montium, vel quorūdā marium ceu in speculo apparet spēs. Obijcit etiā similiter Auer, quia tunc non oībus habitantibus vbiq, appareret eadē. Auer. igiꝛ propter hæc tenet maculā illā apparere propter partiū lunæ difformitatē. Est.n. de luna queādmodum de terra putandū. nam vt terra est in partibus difformis. rarior quidē in aliqua parte, densior autem in alia. ita luna in parte est peruia & trāsparens, in parte tetra & opaca, qua rōne resultat illa maculosa apparitio, q̄ faciens dꝛ. lumen ſ. ex ipso sole emissum non vniformiter penetrat propter partiū lunæ dr̄iam, persuadet Auer. Primo q̄a in cœlestibus sunt extrema, videlicet peruiū & opacū, peruium quidē est pars orbis non stellati. opacū vero est illud lunæ, quod non est penetrabile. igiꝛ oportet esse mediū, & hæc est pars maculosa lunæ. Secundo, Arist. ait lunam esse terræ similē. igitur est veluti terra difformis. Sed hæc positio Auer. est dubia, quia non vꝛ lumen recipi per totalem penetrationem, quia tūc semꝑ appareret plena, semper.n. lumen oēs lunæ partes penetraret & illas illustraret, vt de cæteris stellis dictum est. Potest dici aliter vt mihi nunc vꝛ, & primo ꝙ lunæ partes circūferētiales sunt peruiæ, & propterea oēs illustrantur à sole, centrales vero sunt opacę, & propterea non sunt penetrabiles, & sic lumen partim per fractionem, partim ꝑ penetrationem resultat in luna, partim etiam ꝑ naturam, vt dictū est. Dico. 2. ꝙ partes lunæ circūferētiales, maxime quibus illa igne tāgit, sunt diuersæ veluti sunt partes terræ. quartū aliæ sunt vallosæ, aliæ montuosæ, ex quarum dr̄ia, apparere potest facies ill ı, accedente ad hoc nimia ad nos intercapedine. Veluti multi lapides, & ligna de longe constituta apparent aīalia, propter partium quēdam situm, nec vꝛ hoc rationi dissonum, nam luna est corpus imperfecte sphæricum, maxime ex ea parte q̄ ignem tangit, & quia est à primo cœlo maxime elongata. vt dixit Arist. 2. cœli. Ad rationem vero dico ꝙ est purior igne, quo ad fecem materiale, non aūt quo ad partes, quia ipsa est terræ similis. Hæc de macula. Tertio quæro de galatia, siue de via lactea, vtrū sit res elementaria, vel cælica. Et vꝛ ꝙ sit res cælica per verba Auer. hic dicentis, & partes diuersantur in hoc in diaphaneitate, & non diaphaneitate, ita ꝙ in eis sit aliquid simile colori, sicut in galatia. Ecce qūo. Auer. tenet galatiam esse rem cœlicam. idem etiam in sua paraphrasi libri metheo. In contrarium est Alexand. in commentatione lib. Metheo. vbi velle vꝛ lac esse rem elementariā. Circa qōnem videamus primo quæ sint positiones aliorum, & demum de veritate. De lacte igitur oēs latini opinantur Arist. idē sensisse, quod de cometa, nam vt cometa est exhalatio accensa, & ita & lac voluisse Aristo. dicunt, secundo. ꝙ sicut cometa videtur per colorem sibi ex inflammatione insitum, ita & lac per colorem ex accensione resultantem, & cōueniunt gn̄e & specie, differunt autem solo situ, quatenus cometa est circa vnam duntaxat stellam, lac circa totum illum circulū quem sporadeum vocant. Secundo quia cometa nonnunq̄ rubet. Lac semper albicat, ob quam cām gala græce, latine lac dictum est. Quod vero hæc sit positio Arist. patet primo quia Arist. ait lac fieri, vt cometa disgregato aere ab accēsione aeris. Secundo, ibidem ait lac esse crinem multorum siderum. Tertio definiens ipsum inquit lac esse crinem maximi circuli, sicut crinita est vnius tm̄. Quarto, per rationes Aristo. prima est ꝙ vnum sidus potest tantum exhalationis eleuare vt fiat crinita, igitur plures stellæ id possunt, & maius. Secundo, vna medietas est dupla ad aliam. igitur lac est res elemētaria. Tertio lac iisdem causis generatur, quibus & crinitæ, igitur sunt eiusdem speciei. Iis concluditur, vt Alexand. ait lac esse eiusdem generis & speciei cum crinitis. Hæc Arist. imposuerunt latini omnes vsq; ad annos nostros. Nec legi aliquem qui de mente Aristo. aliter dixerit. Deinde obiiciunt omnes Aristote. & ipsum in hac re derelinquunt, & primo contra Aristo. arguit Auerro. in paraphrasi libri metheororum. Nam si lac esset exhalatio accensa veluti cometa, ipsum non videretur similiter ab omnibus habitantibus, consequens falsum. vt dicit, quia vulturem cadentem siue aquilam vidit in extremitate lactis sub vno situ in corduba, & sub eodem in marocho, quæ distant multum & probaꝛ cōsequentia. sit circulus terræ A. B. & sint duo oculi distantes in diuersis regionibus videlicet, in A. alter, & in B. alter, & sit exhalatio accensa quæ lac est C. transeat igiꝛ radius ab oculo B. vsq; ī C. qui directe ascendat vsq; in D. stellam. ī eodem instanti transeat radius ab A. in C. aut igitur ꝓcedet continuo & directe in D. vel in F. stellam, non in D. vt obseruatio docet, igitur in F. stellam, igitur si lac esset exhalatio inflammata

Quæstio de macula lunæ.

Prima positio.

Confutatio.

Secūda positio.

Confutatio.

Positio Auer.

Confutatio.

Solutio ꝓpria.

Quæstio de via lactea.

Positio attributa Arist.

Obiectiones cōtra Arist.

Prima ratio.

flammata in suprema regione aeris, tunc stellæ non eodem situ ad lac videbuntur, occiduis.n. apparebit.F. in-
Secunda. directe. orietalibus vero.D. stella. Secundo arguit, si lac esset exhalatio inflammata. tunc annis calidis increscere-ret, imminueret vero annis humidis. Similiter ī vno anno temporibus calidis vt æstate & vere augeret. Frigi-
Tertia. dis aūt decresceret. Tertio, si ita esset. tunc aliqua exhalatio esset ꝑpetua, & si exhalatio aliqua esset perpetua, tunc corrūperetur totus aer & conuerteretur ad ignē. vel saltem fieret pluuiarum, & fontium, & aquarū magna penuria & exustio sūmma. tenet cōsequentia, quia istud lac est maius quouis cometa, & tñ cum apparet cometa, iis annis emergit in mundo summa siccitas, magna pluuiarū inopia & summa exustio, vt asserit Arist. se nō semel obseruasse, & nos testamur hoc anno.1507. apparuit.n. cometa qdam tertio die Augusti anni ꝓximi.1506. in occidēte, & hoc anno secuta est magna siccitas, & aquarū penuria, à Decēbre.n. mēse vsq; ad Augustum sequentis anni non sunt visæ apud nos sensiles pluuiæ, & vtinam hæc penuria esset in fine, qm̄ vix pauperes viuere possunt aquarum inopia, & aīalia fere oīa depereunt, igitur si tm̄ potest paruus cometa, & momē-
Quarta. tarius, quantū poterit lac & ꝑpetuum. Vltimo arguit. oē intransmutabile quod circulariter mouetur, est cœlum vel cœlicum quicq̄ lac est perpetuum, & circulariter fertur, igitur cœlum vel quicq̄ cœlicum, propter hęc argumenta Auer. & oēs latini relinquunt Arist. asseren-
Secūda positio de lacte. tes in hac re illū non esse audiendum. Propter hæc aliter nonnulli dicunt, aiunt.n. cœlū esse in raritate & densitate varium, ac disforme. Signum autem est, quia stella est densior pars orbis. tunc aiunt lac esse partem cœli, quæ est diaphanis dēsior & stellis rarior, quæ pars est veluti angulus quidam incipiēs à pedibus geminorum circuens ꝑ polos ad principium sagittarij. Signū autem quia ibi sunt stellæ paruæ, & disseminatæ, quæ sporadæ dicuntur à græcis. Imaginantur igitur solē & stellas, quę rutiliores sunt, & clariores emittere radios suos in illum angulum, qui est stellis rarior, & dēsior diaphanis, & ibi radios frāgi aliqua ex parte, vt inde lumen illud magis incorporatū eo in angulo magis nobis appareat, q̄ in concentratū in partibus diaphanis, probant vero hoc exēplo à nube. 2. exemplo à macula lunæ, & à cæteris stellis nebulosis, hæc de lacte iuniores. Auer. vero in sua paraphrasi libri metheororū fingit duos alios modos, sed quia sunt friuoli, eos omitto. cæteri vero aliter sentiunt,
Cōfutatio positionis iuniorū. quæ oīa tanq̄ vana tacemus. Obiiciamus igitur contra positionem iuniorum primo iste angulus est pars densa in orbe, igitur est stella per definitionem stellæ. vl-
Prima ratio. tra est stella, igitur sphærica. Tenet consequentia per Aristo.2. cœli. vbi probat, si vna stella est sphærica oēs esse sphæricas, & Auer. cōm.49. ait hanc consequentiam valere, quia oēs stellæ sunt eiusdē speciei. Amplius cœlum octauum est oīum orbium nobilissimum, igitur sibi & cuilibet eius parti competit figura nobilissi-
Secunda. ma, qualis est sphærica. Secundo si talis circulus est stella cum sit ita maxima, habebit & virtutem maximam. Imo & multo pollentiorem quāuis stella cuiuslibet magnitudinis, quia vt dicitur.8. physi. in maiori quanto est maior virtus, & vltra, si habet virtutem maximam debuit obseruari, vt cæteræ stellæ, & vt nebulosæ oēs, & sic angulus iste in ortu geniture aliud daret, aliud in occasu, aliud in alijs locis collocatus, modo per obseruationem veterum astronomorū hic circulus non inuenitur obseruatus, & sic non videt̄ esse res cœlica oī ex

parte. Nunc videamus de positione Arist. & de veri- *De lacte secūdum veritatem & Arist.*
tate. & primo petit Arist. vt Auer. in lib. metheo. declarat aerem lunari globo proximum esse accensum. Secundo petit in ea cœli parte, quę est in directo positurę lactis plures esse stellas, quam in cæteris partibus. Ex iis primo sequitur in ea aeris supera parte, quæ circulo sporadeo subiicitur, plus exhalationis attrahi, & attractam plus resolui atq; inflāmari, tenet consequentia, quia virtus attractiua ibi est maior, cōbustiua etiā maior, igit̄ & attractatum maius, & cōbustum maius, Tūc *Causæ.*
colligi possunt effectrices causæ. Nam lac hac ratione efficitur, stellæ in circulo sporadeo diffundunt lumē ꝓtensum in cōtinuo & directo vsq; ad exhalationem ab ipso attractā & accensam, & quia illa exhalatio accensa propter cōbustionem, & consistentiam attractæ rei acquisiuit potētiā reflectendi oē sibi emissum ob id reflectit lumen circuli sporadei in octauā vsq; ad sphærā, & quia illud lumen non inuenit in vniuerso cœlo aliquā aliam partem aptiorē ad mutandum ipsum, recipiendumúe q̄ sit circulus sporadeus, inde is circulus lumē, illud assumit sic immixtum ex lumine rei elementariæ & cœlicæ, propterea quasi albescit, vt lac igit̄ causæ effectrices sunt circulus sporadeus, vt luminis emissor, & exhalatio attracta vt illud reflectens. Materia & subm est ea cœli octaui pars quæ cū circulo sporadeo coexistit. Nā hæc lucet, hæcq; alba cernit̄, & nō exhalatio. forma est albedo illa, q̄ luci addit̄. hæc.n. albedo luci sporadarum addit̄ ex accēsione exhalationis. Et ꝙ hæc sit *Quod sit positio Aristo.*
positio Aristo. Auer. ipse testat̄. ait.n. Aristo. fundari in hoc sylło, videlicet, stellæ accendunt contentū sub se, stellæ in via lactea sunt multæ. igit̄ multum accendunt contētum sub se. Tunc vltra ꝓcedit, & vult lac fieri ex reflexione luminis, & propterea cōcludit quare est apparentia cōposita ex lumine elementario, & stellifero. 2. idem potest colligi ex translationibus nostris in lib. Metheo. quas edemus. Tūc de fine dicimus ꝙ alius est finis circuli sporadei. Alius exhalationis accensæ, alius ipsius lactis. Finis circuli sporadei nō est alius à fine cæterarum stellarū ob eundem.n. finem est circulus sporadeus, ob quem sunt & cæteræ stellæ, finis exhalationis accensæ est vt ignis gñetur, ac in æqualitate perpetuetur. Nam vbi non sunt stellæ, elementa frigida increscunt, vt terra & aqua. Ad ęqualitatem igitur necesse est per hūc modum ignē increscere. Finis ipsius lactis gñatim quidem est mundi ornatus, speciatim vero est propter subm in quo est. potit̄.n. accidens eo quidem fine, quo & eius subiectum. hæc de oībus causis lactis. Sed *Dubitationes contra Aristo.*
occurres primo, quia illa exhalatio accensa, quæ est speculum reuerberans esse rara. igit̄ non potest reflectere lumē illud vsq; ad cœlum. Amplius cur reflectit lumē emissum à sporadeo circulo, & non cæterarū stellarū, & cur ad sporadeum circulū ipsum reflectit & non ad aliā cœli regionē. Propter primā rōnem Auer. reliquit Ari- *Solutio.*
sto. Et ego relinquo ipsum. nā ille credit exhalationem adeo ꝓpter accensionem rarefieri, vt nō possit esse speculū, & in hoc decipit̄. Aristo.n. exhalationem hanc rariorem esse exhalatione è qua fit cometa, arbitratus est, quia si esset tanta, tunc proprio cerneret̄ calore, veluti cometa, vult tñ illam esse aliquantulum densam, vt emissum lumen reflectat, & ipsum albificet, reddatq; illud visile. Ad scđam dici pōt ꝙ reflectit lumē illud & cæterarū stellarū. pricipaliter tñ illud, qa habet cū eo aliquā vim occultā, & qa est in positura tali ad illud, & reflectit lumē ad regionē sporadei circuli, qa ibi est illi⁹ si-

militudo, & occulta & manifesta. occulta quidē, quia forte est illic virtus attractiua illius luminis. Manifesta vero, quia illic genitum fuit illud lumen, & illinc proficiscitur. Ex iis sequitur apud Aristo. lac esse apparētiam non quidē simplicis luminis, sed cōmixti ex elementario & cœlico, erit igitur exhalatio requisita vt cōcā effectrix quatenus vt corona circuli sporadei lumen illud reflectit & albificat & reddit visile, erit vero lac apparētia quæ in circulo sporadeo collocatur quatenus circulus ille est illius apparentiæ subiectum. Propterea Aris. visus est velle sermonem mixtum, nā vbi ait lac esse ex halationem accensam, intelligit illam esse vnā effectricem cōcām lactis, vbi vero lac ait esse sporadeū circulum, vel ī circulo sporadeo, intelligit tanq̄ in materia & re visili, & sic sermones Arist. sunt cōcordes. Per hæc ad rōnes Auer. Ad primā dico ipsum lac esse ī cœlo stellifero vt in subiecto, quia vsq; ad illud exhalatio reflectitur p̄p cās dictas, & non in regione aeris, vt putarūt Auer. & latini, & ideo stellæ vn̄r eadem positura ad lac apud oēs habitātes. Ad scd̄am dico q̄ exhalatio reflectens crescit & minuitur, sed nō sensibil̄r, nā virtus cōseruans, & attrahēs est vniformis p̄petua & limitata à natura vl̄i ad tantū & tale, veluti si p̄petuus esset magnes, perpetua esset talis & tāta attractio, & hac rōne lac p̄petuo est aliud atq; aliud, licet semper appareat idem. Ad tertiam dico q̄ continuo aer ipse corrumpitur in regione illa in exhalatione, sed à virtute regitiua vniuersi q̄tū de igne hic augetur & in exhalationem conuertitur, tm̄ alia ex parte imminuitur, & sic conseruatur æqualitas. Ad vltimam dico q̄ lumē est continuo aliud atq; aliud, exhalatio etiā alia, & lac cōtinuo aliud atq; aliud, hoc aūt deprehēsum est coniecturis. Potissimum quia inter tropicos lac paruū & forte nullum est, quia ibi plures sunt stellæ in sporadeo circulo, q̄ illi parti corrn̄det. Ad auctoritatē vero Auer. veluti ipse negauit p̄ceptorem, nos negamus ipsum, quia nec Arist. intellexit, nec veritatē huius q̄onis. Mirum igitur est cur Auer. & cęteri latini. Aris. tā inique accusent. Melius. n. debuissent ipsum intelligere. Si quis aūt de Arist. opīone, vel de rei veritate aliter senserit, rogo vt scribat, nō. n. discere meliora recusabo. vnum non audeo dicere, me, videlicet, fuisse primū inter latinos, & eos quos viderim, qui p̄uinciā sumpserit defendēdi Arist. p̄pterea aut mihi aut inuentioni gr̄æ sunt habendæ, hæc de lacte. Cōsequenter quarto q̄ritur vtrum stellæ siue orbes differant spē, & arguitur q̄ sic primo. si orbes essent eiusdē speciei, tūc essent oēs corruptibiles vt deducitur. 1. cœli, & Auer. nota. 12. meta. cō. 49. & 3. de Aīa. cōm. 5. Secundo, stellæ, ex orbes sunt æterni. igitur non est plus vno indiuiduo ī specie, & ita differunt spē. tenet consequētia per Auer. 1. cœli, cōm. 4. vbi ait vbi inuenitur ex eo plus vno est diminutū, & cōm. 90. ait in æternis non esse plus vno indiuiduo in spē. Tertio quæ differunt numero & conueniunt spē, sunt in materia, vt dicetur vltimo lib. huius, & septimo met. cōm. 28, at orbes nō sunt in materia. igitur vt prius. Quarto quorū loca differunt spē, etiā locata differunt spē, q̄m locus est forma & p̄fectio locati. 4. phy. cōm. 23. Sed loca differunt spē, quia distantiæ orbium à medio differūt spē, igitur & orbes. Quinto plus differt stella vnius orbis à stella alterius orbis, q̄ stella vnius orbis à stella eiusdē. Sed stellæ eiusdē orbis differunt numero, quia virtute & potētia. vt patet de stellis signiferi orbis apud Ptole. igitur & stellę diuersorum orbiū. Sexto motores differunt spē, igitur & orbes. Septimo stellæ differunt p̄prijs accidentibus, vt sexu, & qualitate, igitur spē. Octauo Arist. in lib. de p̄prietatibus elementorū ait. solem spē differre ab aliis stellis, igitur cæteræ similiter. In oppositū est Auer. in textu dicēs stellarum & cœli esse eandē naturā. Pręterea Arist. intulit in. 2. cœli vt Auer. notat. cōm. 49. & 59. si vna stellarū est sphęrica. oēs esse tales. vbi Auer. ait illā tenere nōnisi quia oēs sunt eiusdē speciei. Præterea. stellæ hn̄t easdem figuras spē, & eosdem motus spē, igitur sunt eiusdē speciei. Demū cœlum est quinta essentia, igitur vnum in spē. oēs. n. orbes sunt eiusdē speciei naturę quintę. Et sic q̄ō est ambigua pro vtraq; parte. Auic. de q̄ōne tenet stellas differre spē, & gn̄e conuenire, veluti & orbes. & tunc vult Arist. 2. cœli fuisse locutum exēplariter. nō. n. vult habere q̄ quia luna non mouetur. igitur nulla stella mouetur, vt hoc sit pro tanto, quia oēs sunt eiusdē speciei. nā hoc est loco exēpli, non aūt demōstrationis, & propterea tenet Auic. orbes siue stellas esse eiusdē gn̄is & diuersarum specierū. Persuadet hoc primo quia motus differūt spē, igitur & orbes. Antecedens patet quia motus diurnus & motus p̄prius vagarum stellarū differūt spē, sunt. n. à terminis cōtrarijs in terminos cōtrarios supra diuersos polos. Secundo q̄a centra orbiū differunt spē, & maxime si sint eccētrici & epicicli. Algaçel vero non mō orbes, sed intelligētias q̄ illos mouent, ait differre spē, & genere conuenire, vt in lib. d. d. dispu. 7. in dubio. 5. Obiicit autem huic Auer. 2. cœli cōm. 48. sic, si orbes essent spē differentes, & genere conuenientes, essent cōpositi ex materia & forma, & si cōpositi ex materia & forma, igitur corruptibiles, & si corruptibiles, igitur esset aliq̄d corpus cœlo prius, & ita orbes non essent prima corpora. Hæc est rō Auer. & licet de deductione possit esse q̄ō, ego omissis alijs sic deduco, quia Auer. supposuit dr̄iam sumi ab actualitate formæ, genus ab ipsius materiæ potentialitate, propterea sequitur oē per se in gn̄e esse cōpositū ex materia & forma. Nec obstat id q̄ de nigredine dr̄, quę est in gn̄e, & tn̄ non componitur ex materia & forma. primo quia nigrū est in gn̄e, non nigredo. vt Arist. in topicis ait, constat aūt nigrum cōponi ex materia & forma aut actualitate formę, aut potētialitate materię. Scd̄o quia genus sumi à materia, & dr̄iam à forma, potissimum habet locū in substantijs, in quibus est ideo gn̄is primo. & sic patet prima cōsequentia. Scd̄a etiam patet quia oē cōpositum ex materia & forma p̄dicamē talibus est corruptibile. Tertia deducitur. primo quia corruptio vnius corporis est gn̄atio alterius posterioris, igitur si orbes fuerunt corrupti fuerūt geniti. Et si geniti, aliquod p̄fuisset corpus. quod fuisset in ipsos corruptū, & ipsi p illud geniti. Et sic aliq̄d corpus prius cœlo. 2. quia oē quod gn̄atur extrahitur de potētia materiæ virtute agētis corporei, oē. n. extrahēs est corpus. 7. met. cōm. 31. Rōnes vero Auic. soluuntur ab Auer. illic. Ad primā rn̄det, cœlū esse veluti vnum aīal, cuius primus motus est diurnus. Motus vero ecōtra est nō primus, sed veluti motus mēbrorū. In vno. n. aīali vnus est primus motus, possunt tn̄ esse plures nō primi, vt q̄ è dextris fit in sinistrū, & qui fit ecōtra, sic igitur ea mobilia differūt spē, quorum motus primi dr̄nt spē. At motus primi cœli, & oīum orbiū est vn⁹. videlicet diurn⁹, cæteri sunt p accn̄s & scd̄arij. Absolute. n. negādū est dr̄iam motuū facere dr̄iam specificā, nam ī vno aīali numero pn̄t esse plures motus spē (vt dicit ipse) quorū vnus est à dextris in sinistrum, alius aūt econtra. Ad secundā rn̄det, oēs orbes esse concētricos, nā apparentię saluari possunt per motum

Marginalia: Solutio. (beside "re visili, & sic sermones Arist.") — De differentia orbium. (beside "inuentioni gr̄æ sunt habendæ") — Positio Auic. & Alga. (beside "vtraq; parte. Auic.") — Confutatio. (beside "huic Auer. 2. cœli") — Sol. rationum Auic. (beside "31. Rōnes vero Auic.")

tũm leubab. Vel dici poteſt cœlũ ipſum eſſe concentricum terræ. Non obſtante ꝙ mẽbra ſint eccentrica. Nã talis eccẽtricitas non eſt cauſa dr̃iæ ſpecificæ. niſi ſit primo totius, vt dictũ eſt de motibus.

Poſitio Auer.

Ex ijs tenet Auer. orbes & ſtellas eſſe eiuſdẽ ſpeciei. Vbi debes ſcire duo eſſe q̃ faciũt dubitationem. Primũ eſt an ſtella differat ſpẽ à ſuo orbe, parteq; non ſtellata. Scd̃m eſt an orbes, & ſtellæ inter ſe differunt ſpẽ.

An ſtellata ps differat ſpecie à non ſtellata. Thomæ poſitio.

De primo Tho. tenuit .2. cœli partẽ ſtellatam à non ſtellata ſpẽ differre etiã eiuſdem orbis, gñe tñ conuenire, & hoc quia differũt denſitate & raritate, luce & tenebra, q̃ arguunt ſpecificam dr̃iam naturarũ.

Confutatio poſitionis.

Sed hæc poſitio non vr̃ peripatetica, quia non differunt forma, nõ materia, non motu, non diſpõne. Forma quidẽ non differũt, quia vna eſt aĩa ſpẽ & numero partis non ſtellatę & ſtellatę, non forma igiť differunt, nõ materia, quia oẽs ſunt ex quinta eſſentia, q̃ nec eſt grauis, nec leuis, non motu, qa eodẽ motu ſtella & orbis mouenť. vt .2. cœli. probat Ariſt. non deniq; diſpõne, quia pars ſtellata eſt dẽſa, & nõ ſtellata etiam dẽſa, pars ſtellata lucida & nõ ſtellata lucida. licet nõ vr̃, quia maius lumẽ offuſcat minus, igiť non differunt diſpõne, licet ſi dr̃ia ẜm magis & minus, vt dixit Auer. q̃ dr̃ia non eſt ſpecifica.

Poſitio Auer. de primo.

Tenendũ igiť de primo ꝙ pars ſtellata & nõ ſtellata ſint eiuſdẽ ſpeciei, & non differũt ſpẽ, ſed in diſpõne non ſimpliciter, ſed ẜm magis & minus, & ſic ſoluit ratio. Tho.

Poſitio Auer. de ſecundo.

De ſcd̃o tenet Auer. orbes non differre ſpẽ, nec ſtellas diuerſorum orbiũ, ſed eſſe eiuſdẽ ſpeciei. Sed obijcies, qa ſi orbes eſſent eiuſdem ſpeciei, erunt tunc indiuidua cõtenta ſub eadem ſpẽ, Rñdet Auer. 2. cœli. cõm. ꝑdicto, ꝙ ſunt eiuſdẽ ſpeciei ẜm prius & poſterius ſicut mẽbra.

Dubitationes contra poſitionem Auer.

Sed obiicies adhuc Auer. ſi inter ſe orbes non differunt ſpẽ, ſed cõueniunt ſpẽ & gñe, igitur ſunt eiuſdẽ gñis, & ita redit res in põnẽ Aui. & erunt cõpoſiti ex materia. Scd̃o, ſi orbes & ſtellæ differũt ſicut mẽbra, tunc nõ oporteret eſſe eiuſdem figuræ. non. n. oportet oĩa mẽbra aĩalis eſſe eiuſdẽ figuræ. Tertio. tunc rõ Ariſt. nulla, non. n. oportet ea q̃ differunt vt mẽbra moueri vno motu, alio. n. motu cor, alio cerebrum mouenť.

Sol. & declaratio poſitionis Auer.

Pro ſolõnis igiť euidentia. Primo debes ſcire ꝙ genus ſpẽs & indiuiduũ poſſunt ſumi ꝑdicamentaliter, & trãſcendenter, ꝑdicamentaliter. n. quęcũq; in gñe vel ſpẽ vel indiuiduo ſunt, corruptibilia ſunt, & cõpoſita ex materia & forma mediate vel ĩmediate, aut fundata ĩ cõpoſitis ex materia & forma. ea. n. oĩa quæ ſunt in ꝑdicamento, & gñe ſubſtantiæ ſunt ꝑ ſe cõpoſita ex materia & forma, at cætera aliorũ generum ſunt fundata in cõpoſitis ex materia & forma. huius cã eſt, quia genus eſt ſumptũ à potentiali, oẽ autẽ potentiale eſt tandem ꝓpter materiã. dr̃ia vero ab actuali, & oẽ actuale eſt forma, ꝓpterea in accidentibus albũ eſt in gñe, non albedo, ẜm opinionem Auer. album & nõ corpus album ꝑꝑ multiplex ſignificatũ, quia album eſt qđ componitur ex gñe & dr̃ia ex potentiali & actuali, & non albedo. vbi aũt dr̃ albedinem eſſe in gñe, intellige vt dr̃ aĩam eſſe in gñe. tranſcendenter vero eſſe poteſt aliqđ genus omne cõe ẜm aliquam rõnem. & ſpẽs & indiuiduũ ſilr̃. quali rõne dicimus in æternis vnũ indiuiduum eſſe tm̃ in ſpẽ. Ibi. n. & genus & ſpẽs æquiuoce, hoc eſt trãſcẽdenter, dñr. Iuxta illud Auer. hic. & 10. met. æternis & corruptibilibus nihil eſt cõe vniuocũ.

Diuerſum prædicamentaliter et tranſcendẽter dici dupliciter.

Scd̃o, debes ſcire ꝙ aliqua eſſe diuerſa ſpẽ ſiue ꝑdicamentaliter ſiue trãſcendenter duplr̃ eſt. Totaliter videlicet, & partialiter. totaliter quidem vt hõ, & equus. hęc .n. differunt ſpẽ totaliter, quia differunt ſpẽ & nullius totius ſunt partes, nec reducunť ad aliquod vnum primum, rõne cuius poſſunt capere aliq̃ conuentiam. partialiter vero & non totaliter differunt ſpẽ mẽbra vnius aĩalis, vt cerebrum, iecur, lien, & cætera id genus, quia ſunt partes cõplexione, & fortaſſe forma & influxu, & operatione differẽtes, non aũt totaliter, quia reducunť oẽs ad vnum mẽbrorum ẜm prius & poſterius, ad vnã formam atq; vnã principalem operationẽ. reducunť. n. ad cor & aĩam, q̃ cordis primo, deinde cæterorũ eſt forma & ad vnã principalem operationẽ, q̃ eſt hoĩs ꝓpria quã oẽs illæ partes intendunt, ob q̃ ſunt, & ad cuius ſeruitium ſunt conſtitutæ, ꝑꝑ ea licet partialiter ſpẽ differunt, non totaliter, ĩmo fortaſſe conueniunt in vno numero totaliter, & differũt inter ſe partialiter. maxime ſi teneť aĩam eſſe vnitam oĩbus. & totam in vniuerſo aĩali, & totã in quolibet aĩalis mẽbro. His viſis dico primo de mente Auer. & Ariſt. orbes, ſiue ſtellas nec differre ſpẽ, nec gñe, nec numero, nec cõuenire gñe, nec ſpẽ, nec numero ꝑdicamentaliter, quia in æternis non eſt genus, nec ſpẽs, nec indiuiduũ ꝑdicamentaliter, nec penitus q̃cquam cõe vniuoce cũ rebus ſublunaribus, iuxta primum notatũ. Ex hoc apparet dr̃ia inter Auer. & Auic.

Auic. poſitio de orbibus.

Auic. n. voluit orbes eſſe indiuidua ſpẽ dr̃ia & gñe conuenientia ꝑdicamentaliter, & cõtra ipſum valent rõnes Auer. erũt. n. cõpoſiti ex materia & forma, & gñabiles & corruptibiles. & ita aliqđ corpus erit illos ꝑcedens, & huius rõ eſt, quia oẽ quod eſt in gñe, ſpẽ, vel indiuiduo ꝑdicamentaliter, eſt cõpoſitũ ex materia & forma vel fundatũ in cõpoſito ex materia & forma. Scd̃o, dico ꝙ loquendo de gñe & ſpẽ & indiuiduo trãſcendenter, & eo, v3, modo. quo in æternis eſſe poſſunt orbes ſiue ſtellæ diuerſorũ orbium in gñe vel ſpẽ, partialiter q̃dem ſpẽ differũt, totaliter vero non. Declarať, quia totũ cœlum eſt vnum numero aĩal magnũ. veluti Soc. vnũ aĩal paruum, cuius orbes & ſtellæ differũt partialiter cõplexione, vt declarat Ptolo. operationibus, quia vnuſquiſq; eorũ ꝓprio & peculiari motu moueť, atq, formis, quia quilibet orbis à ꝓpria forma perficiť, atq; in ſpẽ reponitur. & vt oẽs hoĩs partes reducunť ad vnum primum mẽbrum, ad vnã primam operationẽ, atq; ad vnã cõem & primã formã, ſic oẽs orbes reducunť ad vnũ primũ mẽbrũ, videlicet, ad orbẽ ſtelliferũ. à quo continenť. & ad vnã primam oꝑationẽ, & vtpote ad vnũ cõem motu diurnũ, quo oẽs mouenť, & quẽ oẽs intẽdunt prĩo & principalr̃, atq; ad vnã primã & cõem formã, videlicet primũ motorẽ, q vniuerſi eſt prima forma. orbiũ vero ẜm prius & poſterius, & hoc voluit dicere Auer. 2. cœli. cõm. 49. cũ dixit, ſed tñ debemus intelligere ea conuenientia in ſpẽ, eſſe conuenientia in ſpẽ ẜm prius & poſterius, & nõ ẜm vniuocationẽ, hoc eſt ęqualr̃. Nã licet membra aĩalis cœlici cõueniant in vna prima actione, vna prĩa forma, & vno prĩo mẽbro, cõueniũt tñ in illis ordine quodã, veluti & mẽbra hoĩs. Nã nõnulli ꝑ prius & ĩmediatius attingũt illa tria, nõnulli remotius, alij remotiſsime, & ita non differunt ſpẽ totaliter, ſed bene partialiter. hoc idẽ vult dicere Auer. ibidẽ dum inquit. diuerſitas aũt motuum non facit diuerſitatem formarum ſpecificarum, qm̃ diuerſitas motuũ eſt ex modo diuerſitatis aĩalis in parte dextra & ſiniſtra. Et manifeſtum eſt ꝙ iſtæ diuerſitates inueniuntur in eadem ſpẽ aĩalis, videlicet, in homine. q. d. vnũ eſſe primum aĩalis cælici motũ diurnum, videlicet, q eſt oĩum primo & ꝑ ſe. cęteri vero ſunt partiales, vt motus mẽbrorum, q nõ faciunt dr̃iam ſpecificam totalẽ, qa ſunt cõpoſes in vna

specie, imo in vno indiuiduo, sed bene faciunt drīam specificam mēbralem siue partialem, quo modo concedendum est orbes differre specie, simili, ratione stat vt concedamus orbes moueri circa diuersa centra, modo moueantur omnes circa cētrum vnum fm motum communem, q primo omnibus competit, nam cæteri motus circa diuersa centra definiti non totalē, sed partialem differentiam faciunt. Et hæc positio sic intellecta non habet calumnias, nec aliquid mali contra se, nec ante me aliquem inueni qui eam declarauerit. dicemus autem de hac diffusius .2. cœli. Tunc ad dubitationes. Ad primam patet solutio, dictum est.n. qūo Auic. & Auer. differunt inter se de genere, & specie, & indiuiduo. Ad secundam dico secus esse in animali simplici & animali mixto. In animali.n. simplici totum & quodlibet membrum principalē debet habere consimilem figuram, quia ob simplicitatem est similare in toto, & qualibet parte, veluti videmus totam aquā vergere ad rotūditatem, & guttam vnam similiter. In animali vero commixto ex membris diuersæ commixtionis non oportet. Per idem ad tertiam. patet.n. oīa membra & maxime aīalis simplicis conuenire in vno cōi motu, veluti in vna forma, & differre motibus ꝓprijs, hæc ad dubitationes. Tunc ad rationes quæstionis. Ad primam patet solutio. sunt.n. eiusdem speciei non prędicamentalis, sed transcendentis, & sic nō sunt corruptibiles. Ad secundam concedo vnam stellam non esse plus vnam in specie, & sic sequitur vt differat specie saltem partialiter, non autem totaliter, quia saltem reducuntur ad vnam primam. Ad tertiam dico esse veram maiorem qn̄ illa differunt numero & specie conueniūt prædicamentaliter, non autem qn̄ differunt specie, vel numero transcendenter. Ad quartam concedo orbes differre specie partialiter, propter differentiam locorum partialium, sed quia conueniunt in vno loco communi, qui est totius, ideo omnes sunt eiusdem speciei modo dicto. Ad quintam patet sol. stella enim vnius orbis & pars non stellata non differunt specie, sed secundum magis & minus. Et propterea omnes stellæ octaui cœli sunt eiusdem speciei, licet differant fm magis & minus. Et hac ratione Ptolomæus in libro primo apotelesmatum non dicit absolute aliquas illius cœli stellarum esse martias, aliquas venerias, & id genus sed omnes esse eiusdem specificæ idiotropiæ atq; peculiaritatis, assimilari tamen nōnullas martijs, qualitatibus, nonnullas venerijs, & id genus. Ad sextam patet solutio. motores.n. non differunt specie totaliter, quia ipsi reducuntur ad vnum primum. primus.n. motor est intentionalis forma omnium motorum orbium, realis vero forma est orbium. Ad septimam patet solutio. stellæ.n. differunt accidentibus, sexu, viribus & id genus, quia differunt specie partialiter, hæc.n. differentia sufficit. non autem quia differunt specie totaliter. Ad octauam dico, ꝙ ille liber non est Arist. nec illum enumeratū inueni apud græcos vel codices vel authores. Aut dico ꝙ ille auctor illius libri vult solē differre spē partialiter, & non totaliter. hæc de qōnibus. Redeamus igit̄ ad textus expositionē, quia multa, & satis diximus.

Solutio rōnum. (margin)

Solutio rationū quæstionis. (margin)

Et de accidentibus conuenientibus corpori cœlesti, & generabilibus & corruptibilibus est calefacere.

Cōm. 37. Quintum accidens commune cœlo & generabilibus est calefacere, calefacit.n. cœlū & calefaciunt nonnulla horum corporum sublunarium, vt ignis, vtrum vero cœlum infrigidet, humectet, & exiccet, bona est quæstio, & forte dicemus postea. nunc vero sat sit accipere calefacere competere cœlo, & alicui horum.

Et Aristoteles dicit quòd corpora cœlestia non calefaciunt secundum quòd sunt calida sed secundum velocitatem motus, & ratiocinatur in hoc ex hoc quod accidit in sagitta directa.

Sed Auer. soluit dubitationem. posset.n. dicere quis, si cœlum calefacit, igitur est ignis, aut quid igneū. quia omnis ignis calefacit, igitur omne calefaciēs est ignis. vel igneum. Auer. igitur declarat modos, quibus cœlum calefacit, vt sciatur ipsum posse calefacere, & non esse ignem vel igneum. Et in hoc apparet error expositionis Ioannis, qui partē hanc fecit inquisitiuam. errauit.n. primo, quia nec Arist. nec Auer. in parte inquisitiua consueuit ponere determinationes rerū dubiarum, vt forma hic Auer. qui interponit determinationes rerum dubiarum. Secūdo Auer. 2. cōm. 42. dixit hæc eadem, quæ hic dicit. & tamen vt apparet illic, non dixit hæc per modum quęstionis, sed determinationis. tertio omnia quæ dixit, sunt vera, igitur non sunt dicta ad inquisitionem. quatuor igitur modis declarat cœlum ipsum calefacere, & non esse ignem, primo per motum. secundo per lumen. tertio propter caliditatem æquiuoce dictam: quarto propter virtutem, & ad nullum horum modorum sequitur cœlum esse ignem, vt patet. per motū quidem cœlum calefacere, ait quia Arist. dicit cœlum calefacere velocitate motus, & hoc per signum sumptum è sagitta mota, cuius plumbum calefit, pro quanto mouetur velociter, & sic cœlum calefacit, non quatenus est calidum & igneum, sed quatenus mouetur & mouet nos. Hæc Arist. secundo cœli. *Cōm. 38.* *Ioan. error.*

Sed de hoc exemplo certant Alexand. & Simplicius. Simplicius.n. voluit Arist. processisse per locum è cā, quatenus, videlicet, motus sagittæ est causa caloris aeris, quem tangit, & sic quia sagittæ motæ causant calorem in aere, per quem mouentur, sic stellæ causant calorem in hemisphærium nostrum circa quod mouentur. igitur locus videtur à causa. Alexan. vero voluit exemplum esse per viam signi, hoc pacto, quia.n. sagitta mota calefit, est signum ꝙ cœlum per motum efficit calorem. Et Tomas laudat Alex. Ego vero laudarem simplicium, quia illo modo, vt Simplicius ait, exemplum de sagitta est simile magis. Stellæ.n. non seipsas calefaciunt per motum, sed aerem, sic sagitta aerem calefacit per motum, & hoc est omnino simile. Auerro. etiam videtur sectari expositionem Simplicij .2. cœli cōm. 42. vt dicemus ibidem. De modo vero quo stellæ per motum calefaciant, disputabimus postea. *Declaratio positio Simplicij.* *Declaratio Alexan.*

Et dicit in metaphysica quòd non sequitur vt fiat accidens ex sibi simili, neque in genere, neque in spē, sicut sequitur in qualitatibus, quæ sunt substantiæ.

Cōm. 39. Remouet dubium circa prmum modum, quo cœlum calefacit. quia posset dici omne simile fit à simili. vt. 7. metaphy. dicitur, & Auer. ibidem. cōm. 30. Sed motus nec genere nec spē est similis calori. igitur calor non fit à motu. Respondet Auer. secus esse in accidentibus, secus in substantijs. In accidentibus enim non oportet vt simile fiat à simili. At in qualitatibus quæ sunt substantiæ, bene sequitur vt simile fiat à simili, vt colligitur eodem .7. metaphysi. text. & cōmen. 32. *Dubitatio.* *Responsio.*

Sed obiicies, quando vel intelligitur in substantiis simile fieri á simili in forma, vel in virtute, non in virtute, quia sic etiam accidens fit à simili in virtute, non.n. fieri potest accidens, nisi agens ipsum contineat virtualiter, nec *An simile fiat ex simili.*

ter, nec in forma, quia ignis fit à motu vt ab excussione ferri & lapidis. 3. cœli. cõm. 56. Similiter animalia putri ex materia genita fiunt à calore cœlesti. vt. 12. metaphy. cõm. 18. dicitur. & patet non esse ibidem similitudinem in forma. Ad hanc dubitationem potest vno modo dici ꝙ aliter est in substantia, aliter in accidente. In generatione. n. substantię semper substantia quę fit, generatur à suo simili principaliter agente sui generis, aut suæ speciei, vt declarat Aristo. & Auer. 7. metaphy. cõm. 32. Dico principaliter agente, quia substantia, fieri potest à non substantia, veluti ab instrumẽtaria causa. vt ignis fieri potest à motu, & lumine velut ab instrumentaria causa, principaliter autẽ fit à substantia quæ mouetur vel quæ lucet. Similiter animalia fieri possunt instrumentaliter à calore. principaliter autem à corpore, quod calefacit. In generatione vero accidentis non semper accidens quod fit generatur ab aliquo sibi simili in genere vel specie, vt ab agente principali. Nam licet calor fiat è motu vel lumine, non est eiusdem generis cum motu vel lumine, nec cum eo quod mouetur vel lucet. hæc colligi possunt ab Auer. ibidem. Secundo dici potest, vt dicit Auer. 12. metaphy. cõm. 24. ꝙ Alex. verificauit hanc propositionem tribus seruatis, videlicet, de agente & non de instrumento. De propinquo & non de remoto. De agente per se & non de agente per accidens, omne igitur quod fit ab aliquo, vt ab agente & propinquo & per se, non fit nisi sit eiusdem generis vel speciei cum illo. lege Auerroem illic, quia omnia hæc declarat. Sed quicquid dicatur, ego sentio cum prima responsione.

Solutio prima.

Solutio secda.

Et expositores dant secundam causam. s. illuminationem. dicunt. n. quòd lux in eo quòd lux videtur calefacere quãdo reflectitur. Et dicunt quid non est de accidentibus propriis igni, sed de accidẽtibus communibus igni, & cœlesti corpori.

Cõm. 40. Secundus modus quo cœlum calefacit, & non est ignis est propter lucem. Et hæc est causa expositorum qui dicunt ꝙ lux quatenus lux calefacit quando reflectitur. Et debes scire ꝙ duo sunt ex parte caloris geniti. est. n. & ipse calor, quam fit & est intensio caloris. fit. n. aliquis calor magis & aliquis minus, calor. n. ipse absolute fit à luce, & nullam aliam ob causam, nisi quia lux suapte natura calorem efficit. Intensio autem caloris fit è luce ipsa quatenus reflectitur. & hęc duo tetigit Auer. in textu. Sed huic obiicies, quia omnis ignis est lucidius. igitur omne lucidium est ignis vel igneũ. Sed cœlum lucet, igitur est ignis. Respondet negando maiorem & conuersionem. vniuersalis. n. affirmatiua non conuertitur in terminis, sed in parte. Et sic negatur ꝙ omne lucidum sit ignis, vel igneum, quia lux ipsa non est de accidentibus propriis igni, sed de accidentibus communibus igni, & cœlo. Et sic patet solutio.

Dubitatio.

Responsio.

Et forte dicendum est ad hoc, quod non est remotum vt calor dicatur in eis ęquiuoce per hoc signũ, scilicet quia actio eorum diuersatur, calor. n. ignis corrumpit & destruit entia, & maxime calor ignis illuminantis. calor vero corporum cœlestium largitur vitam vegetabilem, sensibilẽ, & animalem: Et secundum hoc calor erit duobus modis. calor qui est de qualitatibus passiuis, quæ transmutant substãtiam in qua sunt, & calor qui non est de qualitatibus passiuis, sicut est dispositio in diaphaneitate & non diaphaneitate, scilicet quòd quædam sequitur qualitatem passiuam, & quædam non. Considerantes autem actiones stellarum in antiquo tempore vere dicunt quòd quædam largiuntur caliditatem & siccitatem, quædam caliditatem & humiditatem, quædam frigiditatem & siccitatem. quædam etiam frigiditatem & humiditatem, & sic quatuor qualitates communes corporibus cœlestibus & quatuor elementis dicuntur æquiuoce, aut secundum prius & posterius.

Tertius modus quo cœlum calefacit & non est ignis, est quia ipsum est formaliter calidũ, & quia stellæ sunt formaliter calidæ, non tamen cœlum est ignis, nec stellæ igneę, quia cœlum & stellæ sunt formaliter calidæ calore æquiuoce dicto cum calore elementario. Et ita Auer. innuit duo, & ꝙ cœlum siue stellæ sint formaliter calidæ, & ꝙ calor illæ cœli & stellarum æquiuoce dicatur cum calore elementario. Secundum probat primo per hoc, quia actio caloris cœlestis & elementarij est alterius rationis. nã calor ignis corrũpit & destruit entia & maxime calor ignis lucidi, hoc est elemẽtati. ignis. n. purus (vt dictum est) saltem per accidens viuificat quatenus sibi miscetur lumen cœli. calor autem cœlestis largitur plãtis quidem vitam vegetabilem. aĩalibus vegetabilẽ & sensibilẽ. hominibus vero aĩalem & rõnalem. iuxta illud secundi physi. sol & homo generant hominem. Ex hoc inferet calorem duplicem esse, alterum qui est de tertia qualitatis specie, quæ est passio vel passibilis qualitas, qui quidem substantiam transmutat, aut præparat ad transmutationem. Alterum qui non est de tertia specie qualitatis, sed est calor perfectiuus & viuificans dico calorem esse duplicem veluti & diaphaneitatem ipsam, & eius oppositum, quæ dicitur opacitas, vel non diaphaneitas. Diaphaneitas, enim & opacitas dicitur dupliciter, quatenus altera sequitur passibilem qualitatem, altera vero sequitur puram rarefactionẽ. Sic igitur patet scd̃m, videlicet ꝙ calor quo stellæ sunt formaliter calidæ & calor quo ignis est formaliter calidus æquiuoce dicitur. Primum vero ꝙ videlicet stellæ sint formaliter calidę, probat auctoritate astrologorum, qui antiquis temporibus stellas obseruarunt apud Babilonios & Ægyptios, nam isti tribuerunt stellis omnes qualitates formaliter & maxime calorem, quod esse non potest, vt dicit, nisi quia insunt illis æquiuoce. Et sic patet tertius modus. Sed occurres vtrum calor cœlestis differat specie ab elementario, & videtur ꝙ non, quia conueniunt in nomine & ratione. igitur specie. Tenet Alpharabius, ꝙ nec genere, nec specie, nec numero differunt. genere quidem non, quia ambo sunt generis qualitatis, specie vero minime, quia ambo nomine & ratione conueniunt, quia siquis ambos definiat, rationem eandem assignabit, nec numero, quia idem calor numero est cœlestis, aĩalis, & elementarius. verbi causa spiritus quatenus viuificat est cœlestis, quatenus est instrumentum aĩę est animalis. Quatenus resoluet humidum naturale est elementarius. Auerroes vero tenet ꝙ differunt genere & specie, ita vt calor cœli sit alterius rationis quod tribus declarat rationibus. Prima est, quia operationes differunt specie, igitur & formę vt tangit hic. & 12. metaphy. cõm. 18. & 2. cœli. cõm. 42. & alibi. Secunda est, quia subiecta prima & propria differunt genere & specie, vt cœlum & elementum. omne. n. accidẽs proprium differt ab alio propter subiectum. Tertia est, quia æternũ & corruptibile differunt specie & æquiuoce dicuntur.

Cõm. 41.

Calor duplex.

Vtrũ calor cœli sit æquiuoce dictus.

Positio Alfa.

Positio Auer.

Et forte possunt concordari, quia calor cœli & calor elementarius in ratione physica differunt genere, specie, & ratione, vt rationes Auer. probant. In ratione vero metaphysica, quæ considerat calorem vt calor est, non quatenus corruptorius vel perfectorius, sunt eiusdem

Concilium.

dem nominis & rationis, vt recte Alfarabius probat. hæc de dubitatione.

Et forte corpora cœlestia largiuntur calorem licet non sint calida in se.non.n.sequitur vt omne faciens aliquod accidens, disponatur per illud, verbi gratia, quoniam non omne quod mouet, debet moueri, neque omne quòd nigrificat debet esse nigrum.

Cõm.42. Quartus modus quo cœlum calefacit & nõ est ignis vel igneum, est quia calefacit non per motum, nec per lumen, nec per calorem, sed per virtutem, hoc est calefacit non quia est formaliter lucidum, aut quia formaliter mouetur, aut quia est formaliter calidum, sed quia cœlum & stellæ sunt virtualiter calidæ. hoc autem ꝑsuadet pro tanto, quia ad hanc positionem non sequitur aliquod impossibile, quia non oportet vt agens aliquod accidens, disponatur atq; formaliter efficiatur illud. Veluti non oportet vt omne mouens moueatur, & id genus. Sic igitur sol, vel alia quæuis stella calefacit, non quia mouetur, non quia lucet, non quia est formaliter calidus vel calida sed quia virtualiter est calidus vel calida veluti efficit plantam, quia virtute plantam continet. hic est quartus modus.

Et hoc apparet etiam ex hoc quòd si alteratum esset ex alterato, & calidum ex calido, tunc procederetur in infinitum, & non inueniretur primum alterans, sicut sequitur in motu, necesse igitur est peruenire ad alterans non alteratum, sicut ad mouens non motum.

Cõm.43. Persuasit quartum modum per hoc ꝙ ad illum nullum sequitur impossibile, nunc probat illum de facto. hoc modo, videlicet, quia si omne calidum fieret ex calido & omnino alteratum ab alterato, esset processus in infinitum, & non inueniretur primum alterans, vt sequitur in motu veluti deductum est. 7. & 8. physicorum sæpe. Sed occurres huic rationi, quo nam modo valet illa consequentia ꝙ si calidum fieret ex calido, tunc procederetur in infinitum. Primo dicam omnia calida proficisci à cœlo calido, & cœlum calidum à nullo proficisci, quia est æternum, & à se. Secundo dicam non esse impossibile procedere in infinitum in alteratis & alterantibus. quia vt Auer. ait in lib. destructio destructionum, disputatione prima, & quinto physicorum. cõm.13. & 8. physicorum. cõm.47. in accidentaliter ordinatis non est impossibile procedere in infinitum.

Dubitatio contra rationem.

Solutio. Dici potest ꝙ si cœlum esset affectum calore, vel aliquo accidente eiusdem speciei, & rationis cum calido, quod efficit, tunc esset processus in infinitum. Nam si cœlum esset calidum calore eiusdem speciei cum eo calido quod efficit, eius calor esset factus. aliter non esset eiusdem rationis, quia æternum & genitum non sunt eiusdem speciei, & sic patet consequentia. Impossibilitas vero consequentis patet pro tanto, quia procedere in infinitum in accidentaliter ordinatis non præsupposito aliquo æterno, quod motu æterno feratur, est impossibile, vt sequitur in proposito. Et sic patet solutio quæstionis.

Sed differunt quia mouens in loco non peruenit ad aliquod mouens se secundum totum. sed ad mouens aliud. In alterationibus autem peruenire potest ad alterans per aliquam dispositionem, quæ non habet causam, & ista sunt corpora cœlestia.

Cõm.44. Dictum est ꝙ alteratio & latio cõueniunt, quia ambo perueniunt ad mouens immobile, nunc vero ponit differentiam, quæ est ꝙ latio siue motus localis peruenit ad mouens incorporeum, quod mouet per se, & nõ per aliquam dispositionem corpoream, alteratio vero peruenit ad mouens corporeum, quod alterat per aliquam dispositionem corpoream, siue illa si lumen, siue motus localis, siue caliditas, siue virtus, quæ dispositio non habet causam, sed est æterna, & hoc pacto primũ alterans est corpus cœleste, quod alterat vel motu. vel lumine, vel caliditate, vel virtute.

Sed illa dispositio quæ est in eis forte est de genere eius, quod agit in aliud, & forte non. verbi gratia quia calefactio, quam agit in inferioribus est à natura neque calida neque frigida, sicut motus eius est à natura neque graui neque leui, & hoc est magis quod apparet, cum hæ qualitates sint inuicem actiuæ & passiue necesse est peruenire ad qualitates actiuas, quæ non sunt passiuæ.

Soluit nunc dubitationem. dictum est. n. cœlum esse primum alterans, quod alterat per aliquam dispositionem corpoream, quærit nunc vtrum illa dispositio sit eiusdem speciei & generis, cum dispositione illa, cuius ipsa est principium. verbi causa cœlum calefacit per. A. dispositionem, vtrum. A. dispositio sit eiusdem generis cum. B. calido, cuius. A. est principium actiuum. Respõdet ꝙ A. dispositio quæ est in cœlis, per quam calefaciunt, forte est de genere eius, qđ egit in aliud, & forte non, & videtur asserere magis secundam partem, quatenus calefactio quam egit in his inferioribus, est à natura neq; calida neq; frigida, veluti eius motus videtur esse à natura neutra. & hoc ait esse magis apparens, pro tanto quia hæ qualitates sunt actiuæ & passiuæ inter se, & ꝓpterea necesse est peruenire ad qualitates actiuas primas, quæ agunt, & nullo modo patiuntur, & sic vis rationis huius est illa, quam dixit. Cõm.45.

Et apparentius est & dignius, vt istæ quæ sunt hic non reducantur ad qualitates, quæ sunt sui generis. Et si ponantur, debent dici secundum prius & posterius, sequeretur. n. vt de genere qualitatum passiuarum esset aliqua non passiua, quod est remotum, apparet igitur ex hoc quòd ignis non est primũ calefaciens quia est passiuus. sed necesse est vt primum calefaciens calefaciat per qualitatem non passiuam sicut primum mouens mouet per dispositionem non mobilem.

Cõm.46. Cõfirmat dictam solutionem, per hoc quia est apparentius, & dignius vt iste qualitates reducãtur ad qualitates alterius generis, apparentius quidem, quia magis sensibus cõforme, quia videmus cœlum calefacere lumine & motu, dignius vero, quia semper reductio debet esse ad nobilius simpliciter, modo quæ sunt eiusdem generis, sunt æque nobilia addit tamen ꝙ si hæ qualitates reducuntur ad aliquod sui gñis, illud nõ debet esse sui generis vniuoci, sed analogici quia (vt ait) si esset eiusdem generis vniuoci, esset eiusdem rationis. & ita in genere qualitatum passiuarum vniuoco & eiusdem rationis esset aliqua qualitas non passiua, vtpote illa, ad quam esset reductio, & sic apparet illatio. Sed dices dico ꝙ reductio est ad aliquod accidens corruptibile & passiuum, quod est eiusdem generis, & nunquam corrumpetur. Iam reponsum est vniuersaliter nec in substantiis, nec in accidẽtibus posse esse aliquod corruptibile, quod nunquam corrumpetur. & hoc Auer. tanquam principium supponit, propterea ratio est efficax. Ex iis Auer. infert ignem non esse primum calefaciens, vt Platonici tenent, qui cœlum esse ignem vel igneum asseruerunt. quia ignis & omne igneum est passiuum

Obiectio.

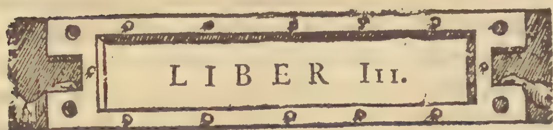
Solutio.

Platonicorum opinio de calo

pasiuum & elementarium. Propterea primum calefaciens est illud quod calefacit per qualitatem nō pasibilē, vt per motū, vel lumen, vel id genus, sicut primū mouens mouet per dispositionem nō mobilem, quia per intellectum, & voluntatem, quæ à nullo mouentur. Diximus olim Auer. addidisse hoc consequens propter Aristo. secundo metaphysi. qui videtur velle ignem esse primo calidum, modo moderatur verbum Aristo. & ait ignem esse primo calidum inter elementa, non autem simpliciter inter omnia corpora.

Excusatio. Hæc Auer. de secundo lib. circa calcem huius secundi solebamus quærere quæstiones non paucas. veluti vtrum sol & stellæ calefaciant nos. Amplius vtrum motus & lumen calorem efficiant. Præterea. Si motus calefacit, quo nam modo calefaciat, idem & de lumine. Demum si aliquæ stellæ infrigident, aliquæ humectent. aliquæ exiccent, veluti nonnullæ calefaciunt, & alias multas afferabamus dubitationes. Nunc autem has prætermittimus, quia omnes has & plures scribemus in secundo cœli, quem cito sum æditurus. Non enim puto vtile studiosis idem repetere frustra sæpius. Hæc de secundo libro.

Finis Secundi libri.

AVGVSTINI NIPHI COMMENTATIONES IN LIBRVM TERTIVM AVER. DE SVBSTANTIA ORBIS.

*Q*VA *declaratum est corpora cœlestia componi ex mouente & moto: & quòd motor in eis est non corpus sicut est dispositio de cæteris motis ex se, & hoc in vltimo octaui physi. declaratum est. Item quòd motus quo mouetur hoc corpus, est æternus, ingenerabilis, & incorruptibilis, quo stante: declaratum fuit illic etiam quòd istud mouens non est virtus in corpore, sicut est in animalibus, scilicet quòd mouentia ipsa sunt virtutes in corpore. Et hoc fuit explicatum ponendo duas propositiones. Quarum vna est quòd omnis virtus in materia, est finitæ motionis. Altera autem est quòd virtus quæ est maxima in corpore cœlesti est infinitæ motionis, ex quibus concluditur quòd virtus quæ est in corpore cœlesti, non est in materia.*

Cōm. 1. HACTENVS in lib. secundo Auer. tractauit de cœli natura quatenus componitur ex motore & moto comparando eius partes ad partes corporum generabilium. Amplius & de accidentibus eius per differentiam & conuenientiam ad accidentia etiam corporum generabilium. in hoc lib. 3. vult loqui de motore eius atque moto seorsum exponendo quid sit vnumquodq; horum per se. Et de his hoc ordine, quia primo de moto, secundo de motore, quia etiam Aristo. hoc ordine processit. Resumit autem primo ea quæ sunt demōstrata in octauo phy. lib. vt hinc proficiscatur ad rem, quam dicturus est. Sunt autem in libro. 8. declarata duo. Quorum primum est ꝙ corpora cœlica sunt composita ex motore & mobili. Secundo vero ꝙ motor ex quo cœlum componitur, est non corpus. Quæ duo sunt ita in his quæ mouentur hic à se. animalia enim componuntur ex motore & mobili. & motor illorum est non corpus, sed anima. Hoc enim commune est omnibus iis quæ à se mouentur, ꝙ motor sit non corpus. est tamen differentia, quia motor corporum cœlestium, nec est corpus, nec virtus in corpore. Motor vero animalium licet sit non corpus, est tamen virtus in corpore, & sic in. 8. declarata sunt duo, videlicet, cœlos componi ex motore & moto, & motorem nec esse corpus, nec virtutem in corpore, & hoc quia mouet motu æterno, nullum enim corpus vel virtus corpore potest mouere motu æterno. Hæc conclusio declaratur in. 8. per duas propositiones in secūda figura hoc pacto. omnis virtus in materia est finitæ motionis. virtus cœli maxima, videlicet, primus motor, non est finitæ motionis, sed infinitæ, igitur in secunda figura non est virtus in materia, & ita nec est corpus, nec virtus in corpore. Hæc in. 8. lib. Debes scire ꝙ ea quæ mouentur à se in hoc sublunari mundo, & ea quæ mouentur à se in illo supralunari orbe conueniunt in duobus. tum quia mouentur. tum quia mouentur à se. Qatenus hæc & illa mouentur, componuntur ex motore & mobili aliquo pacto distinctis, quia omne quod mouetur, ab alio mouetur. quatenus vero mouentur à seipsis, motor amborum non est corpus, quia vbi esset corpus, illiud moueretur ab alio, & propterea vt mouentur à se, oportet vt motor illorum sit non corpus, vt. 7. & . 8. lib. physi. est dictum. Differunt autem hæc ab illis, quia hæc mouentur à se tempore finito, illa vero tempore æterno, propterea motor illorum non est corpus, & hoc quia illa à se mouentur, nec virtus in corpore constituta in esse per illud, quia mouet motu æterno. Motor autem horum non est corpus, quia hæc à se mouentur, est tamen. virtus corporea. quia mouet tempore finito. Hæc Auer. ex lib. octauo. *Animalia cæ. & generabilia differunt et conueniunt.*

Propositio autem dicens quòd virtus quæ est in corpore cœlesti est infinitæ motionis: declaratur in. 8. physi. per æternitatem motus, & temporis. Dicens vero quòd omnis virtus, quæ est in materia, est finita, est manifesta per hoc: quia omnis virtus in corpore. s. virtus corporalis materialis videtur diuidi per diuisionem corporis secundum paucitatem & multitudinem. Si igitur omne corpus est finitum: vt declaratum est. 3. physi. impossibile est virtutem infinitam esse in corpore finito, & hoc manifestum est per inductionē.

Resumit declarationem dicti syllogismi & breuiter, quia in lib. physi. 8. est diligentius explicata. Minor itaque erat ꝙ virtus cœli est infinitæ motionis, probat quia mouet tempore & motu æternis. igitur est infinitæ motionis, saltem extensiue. quia an sit infinita intensiue *Cōm. 2.*

tensiue, est alia quæstio quę non est ad rem. Animaduerte hæc esse declarata diligenter in lib. 8. text. & cõm. 78. & 22. metaphy. tex. & cõm. 41. & propterea Auer. breuibus se expedit. Maior vero erat ꝙ nullum corpus nec virtus in materia mouet tempore æterno. & hanc probat dupliciter, primo, quia nulla virtus diuisibilis ad diuisionem subiecti secundum plus & minus hoc est quæ est maior in maiore & minor in minore subiecto mouet tempore infinito. omne corpus vel omnis virtus in materia est diuisibilis diuisione subiecti secundum plus & minus. igitur nulla talis mouet tempore infinito. hic syllogismus patet ex lib. primo huius. Ibi enim est dictum ꝙ omnis virtus in corpore diuiditur diuisione subiecti, & ꝙ omnis talis sic diuisibilis, est corruptibilis, quia recipitur mediantibus qualitatibus habentibus contrarium, & ita nulla talis potest mouere tempore infinito. etiam hic syllogismus est compositus. 8. Phy. cõm. 78. ab Auer. propterea nunc satis sit dictum. secundo probat eandem sic. omnis virtus existens in corpore finito, est finita, & intellige si ita existit in illo, vt dependeat ab eo, vt sæpe dictum est, omnis virtus existens in corpore existit in corpore finito, quia omne corpus est finitum, & nullum est vel esse potest corpus infinitum, vt tertio physi. patuit. igitur omnis virtus existens in corpore est finita, & per consequens non potest mouere tempore infinito. Hæc est secunda ratio. Confirmat eandem propositionem, quæ fuit minor syllogismi dicti in secunda figura per inductionem, quòd enim omnis virtus in materia sit finita, patet inducendo in omnibus virtutibus materialibus vt in elementis, & mixtis, & animalibus.

Et Aristote. laborauit in. 8. ad declarandum hoc è fundamentis quæ ipse exposuit, scilicet quòd omnis motus est in tempore. Ex quo intulit quòd si virtus infinita esset in corpore finito, contingeret istud moueri per illam in non tempore. corpora enim non excedunt se in velocitate & tarditate: nisi in excessu earum in virtutibus motiuis materialibus. Et excessus virtutum sequitur excessum corporum. s. quòd corpus: cuius virtus est maior: est velocioris motus. ex quo sequitur, quòd si aliquod corpus habuerit virtutem infinitam, mouebitur in non tempore, sed declaratum est omnem motum esse in tempore. nam in omni motu est prius & posterius, quæ sunt in tempore.

Cõm. 3. Tertio probat idem per rationem Aristote. positam in octauo libro Physicorum. Et procedit enthime. à primo ad vltimum hoc pacto. videlicet, omnis motus est in tempore, hoc est successio in motu temperaria est secundum excessu siue proportionem proportionum potentiarum ad suas resistentias siue ad corpora quæ mouentur. Igitur si virtus æterna atque infinita in tempore esset in corpore finito, motus illius esset in non tempore. declarat cõsequentiam, quia corpora non excedunt se in velocitate & tarditate, nisi propter excessus virtutum mouentium, quæ sumuntur secũdum proportionem earum ad sua corpora mota, ita quòd corpus, cuius virtus est maior respectu corporis mouendi, velocius mouetur. Et econtra etiam excessus virtutũ sequitur excessum corporum. Vlterius sequitur, si aliquod corpus habuerit virtutem infinitam, illud moueri in non tempore. Hoc autem est impossibile, quia omnis motus est ĩ tempore, nam in omni motu est prius & posterius. igitur à primo ad vltimum virtus primi motoris non potest esse in materia. Et sic patet propositum. Debes scire ꝙ textus Auer. resoluitur ad duo enthimemata. primum est, motus est in tempore. Igitur si virtus infinita esset in corpore finito, moueret illud in non tempore. Secundum est, corpora non excedunt se in motu, nisi ab excessu earum in virtutibus. Igitur si aliquod corpus habet virtutem infinitam, moueretur in non tempore. Hæc Auer. Sed circa hæc dubitatur. Primo contra primum. quia non videtur vnde sequatur, quòd quia motus est in tempore, virtus infinita si esset in corpore finito, debeat mouere in non tempore. ita enim videtur sequi, si illa esset extra corpus, sicut si esset in corpore, modo sit infinita. Secundo dubitatur contra secundum, quoniam motuum excessus sequitur excessum virtutum secundum intensionem, & non secundum extensionem, modo virtus illa infinita primi motoris est infinita in extensione, & non in intensione, vt postea dicetur. Debes scire quòd Auerro. supponit in his enthimematibus illud quod declarauit in octauo libro Physi. cõm. 79. videlicet, ꝙ omnis virtus infinita extensiue si est in materia siue corpore dependenter, illa sit infinita intensiue. quia si illa est in materia dependenter, erit corruptibilis, & si corruptibilis, habet contrarium, cui resistit tempore infinito. Et omne illud quod resistit alicui tempore æterno, est infinitum intensiue, quia non resistit, nisi per aliquam virtutem. igitur si per infinitum tempus resistit, etiam per virtutem infinitam intensiue resistet. Et sic sequitur quòd omnis virtus infinita extensiue si sit in corpore, illa sit infinita intensiue. Tunc primum enthimema patet. intelligit enim in antecedente quòd si motus est in tempore, supple propter rationem excessus virtutis ad mobile, & tunc sequitur vt si virtus illa æterna esset in materia, quòd moueret in non tempore, quia sequitur illam esse infinitam non modo extensiue, sed etiam intensiue, vt diximus. secundum etiam enthimema patet per idem, quia si vnum corpus fertur altero velocius propter virtutis excessum, igitur corpus cuius virtus est infinita intensiue, mouebitur in non tempore, & hoc pacto se habebit cœlum si primus motor sit in eo dependenter. erit enim primus motor virtus infinita extensiue & intensiue, vt supposuimus. De his in libro octauo Physicorum, & postea repetemus.

Solutio textus ad enthimemata.

Dubitationes cõtra rationes Auer.

Solutio rationum.

Et cum ita sit et demonstratũ sit quòd corpus cœli componitur ex motore & moto, & quòd iste motor non constituitur per rem motam: neque existit in ea. sed est absolutus ab omni materia quærendum est de hoc quod mouetur ab eo, scilicet de corpore cœlesti, vtrum sit compositum ex materia & forma sicut dispositio corporum quę mouentur apud nos ex se à primo motore qui est in eis, scilicet corporum animalium quæ mouentur ab anima? an sit simplex & non est in eo potentia omnino, scilicet forma à qua proueniat actio præter formam mouentem quæ non constituitur per ipsam, scilicet formam, quæ largitur ei motum continuum, scilicet mouere infinitum.

Cõm. 4. Iis resumptis mouet quæstionem de corpore cœlico, quod est res mota in animali cœlico, quæ quæstio est, vtrum corpus cœlicum quod mouetur, sit compositum ex anima & corpore, per quam animam sit cœ-

sit cœlum, & per se mobile, vt dixit Auic. Vel est simplex per exclusionem animæ, & cuiusuis formæ, vt est rei veritas. hæc .n. quæstio debet sic intelligi, quia Auerro. mouit illam propter Auic. quæ voluit vltra intelligentiam separatam cœlum ipsum componi ex anima & corpore, & ita ex materia & forma. Circa hanc quæstionem primo repetit ea quæ resumpsit de prima cœli compositione, atque de primo motore. Secundo mouet quæstionem, & quæ dicit sunt in textu perspicua. Sed occurres, quia Auerro. in lib. 2. mouit hanc quæstionem, igitur eam frustra repetit.

Dubitatio.

Solutio.

Dici potest quòd Auerro. in secundo lib. loquitur de compositione cœli sumpti pro animali cœli, hic loquitur de corpore cœlico, quod est altera pars compositi. secundo dici potest ꝙ locutus est generatim de compositione ex materia & forma, siue animatiua, siue absolute. hic mouet quæstionem vtrum ea cœli pars, quæ dicitur res mota, sit composita ex anima & corpore, vt dixit Auic. tertio dici potest quòd in secundo lib. locutus est de compositione cœli per comparationem ad composita sublunaria. Hic loquitur de cœli compositione absolute, & sic non mouetur quæstio frustra. Debes scire quòd Simplic. & Auic. de cœli compositione pariter sentiunt, volunt enim cœlum ipsum esse animatum anima extesa per totum. Verum Auic. in cœlo fingit tres formas. Primam quidem per quam corpus cœleste est mobile in actu, & hæc non est anima. Secundam vero animam, quæ mouet cœlum effectiue. Tertiam formam separatam quæ mouet cœlum vt finis. Simplicius vero cœli formam dicit esse vnam per quam cœlum est compositum viuum, & animal. 2. ambo cœlum animal esse dicunt ob sensum. Auic. quidem ob sensum interiorem, quam græci phantasiam vocant, & hoc pro tanto, quia cognoscit singulare, vt particulares situs, & motus. Simplicius vero vltra phantasiam, addit illi sensus exteros tres nempe tactum, quo cœli ipsi sese tangunt, visum, quo & se & nos vident. Auditum quo musicam cœlestem, & preces, & voces hominum audiunt. excludit gustum & olfatum, quia isti sunt maxime ob nutrimentum, quo cœli non egent. Mouetur autem Simplicius per hoc, quia sensus perfectiui non debēt denegari animali perfectißimo, quale est cœlū hæc Simplici. Auerro. itaque refelht positionem Auic. & Simplicij quo ad cœli animationem. De sensibus vero nihil hic ait, sed in secundo cœli. cōm. 37. Et propterea loquamur nos aliquantulum de hoc, quia diligentius in secundo cœli. Platonici itaque, quos sectatur Simplicius, opinantur cœlum habere sensus tres exteriores, & de interioribus etiam phantasticam siue imaginariam, vt Auic. explicat. Quod quidem cœlum habeat sensum, persuadet. Primo quia cœlum est animal, & omne animal est animal propter sensum, Secundo quia quicquid est de perfectione animalis sublunaris, est de perfectione animalis diuini, sed habere sensus est de perfectione animalis sublunaris, igitur est etiam de perfectione cœli. Tertio vt Auicen. arguit cœlum cognoscit motum, & situs per quos meat, & nō per intellectum, igitur per sensum. Tertio cœli gubernant hæc sublunaria, quia nobiliora corpora semper præ sunt ignobilioribus, igitur hæc cognoscunt, & non per intellectum quia ille est vniuersalium, & nimis transcendens, igitur per sensum. Sic igitur cœli habent sensus. De exterioribus quidem tactum, visum, & auditum. tactum quidem, quia cum cœli sese tangant, dissonum videtur, vt non tactum suum percipiatur, & vnum alterum non sentiat. Infœlix enim esset animal tam beatum, tangere aliud etiam beatum, & illud non percipere. auditum vero & visum, quia sensus. hi sunt perfectionis non necessitatis, etiam vt per auditum preces mortalium audiant, musicam cœlicam auscultent. Excludendi sunt gustus & olfactus cum sint sensus nutrimenti, quo cœli non egent. De interioribus vero phantasiam habēt, vt particulares res, situs, motus, gubernationes ꝑcipiant, & perceptas seruent. excludendi sunt sensus communis, dianoea siue cogitatiua, & memoratiua communis quidem sensus quia per hunc non oportet discernere inter sensilia exteriora. Dianoea vero, quia cœlum non discurrit. memoria etiam, quia illa est adminicula dianoeæ, Hæc platonici Simplicius & Auic. Obiicit huic positioni Auerro. quia si cœlum haberet sensus exteriores, tunc haberet instrumenta, quæ græce organa dicuntur, vt oculos, aures, & id genus. Declaratur, quia sensus est virtus particularis. omnis autem virtus particularis est organica, siue instrumentaria. In hoc enim Arist. ponit differentiam inter sensum & intellectum, quia intellectus nullius particulæ actus est, nec aliqua corporis particula vtitur. At sensus & est actus particulæ & particula vtitur. Secundo, si cœlo tribuuntur sensus, essent ei dati ob salutem, quia dantur ob melius. Et si ob salutem, cœlo possunt accidere casus, quia frustra dantur alicui ob salutem, si non potest accidere illi calamitas, & sic cœlo potest accidere fractura cœli, & id genus. Tertio, vt arguit Aristote. in de plantis libro sensus coæuus est vitæ, & facit discretionem inter mortem & vitam. Sed cœlum habet regimen nobilius quam per vitam & mortem. igitur non habet sensum. Quarto, arguit Thomas. cœlo ex sensibus nihil melius euenit. igitur frustra illi tribuūtur antecedens apparet quia ad curam sublunarium non sunt necessarij, quia sufficit cognitio vniuersalis quæ esse potest per essentiam illorum, quatenus causæ sunt illorum. Ad motum non est cognitio situum necessaria, quia sufficit vniuersalis cognitio per intellectum, qui est causa motus ad perfectione cœli non sunt necessarij sensus, quia quicquid cœlum per sensus cognosceret per intellectum perfectius deprehenderet. Accedit ad hoc quia non videtur fas vt, tam iusta animalia, hæc terrena patiantur, quia sæpe malis tristarentur, bonis congauderent. Quinto, Aristo. 3. de anima contra Platonem inquit nullum ingenitum corpus animatum sensum habere, quia si sensum habet vel est mixtum, vel simplex. non mixtum, quia nullum mixtum est ingenitum, nec simplex, quia nullum simplex potest habere tactum, qui est sensus mixture. vt exponunt Auer. & Them. illic. cōm. 62. Sexto, tactus est mediocritas calidorum, frigidorum, humidorum, & siccorum, sed hæc mediocritas est obscæna cœlo, quia est simplex, igitur non habet tactum, & per consequens nullum alium sensum. Auerro. itaque propter hæc & alia cœlo de virtutibus animæ tribuit intellectum & voluntatem, & per has ait cœlum viuere & esse animal. Excludit vero sensus propter has rationes. Sed quia Simplicius non minus est peripateticus quam platonicus, & dicit,

Positio Auic. & Simplicij.

De sensibus cœlorum.

Positio Platonicorum. Simplicij & Auic.

Obiectiones.

Positio Auer.

Positio propria & concilium iter Platonem & Aristo.

& dicit positionem suam esse peripateticam. & de mente Aristo. qui in textu secundi libri de cœlo. appellat cœlos zodia hoc est animalia cœlica, & animal, non est aīal, nisi ob sensum. Concordo Arist. cum platone per distinctionem, quoniam sensus possunt sumi vt consequuntur organicam mixturam, & hoc pacto dantur aīalibus sublunaribus, & vt consequuntur perfectionē animalem absolute, & sic sunt in cœlo. Est.n. cœlum animal & simplex, & alterius rationis ab aīalibus his. ideo meruit sensus perfectionis vt sunt tactus, visus, & auditus, & phantasia, & non sensus mixtionis, vt gustus & olfactus, & quia est animal alterius rationis, ideo sensus perfectionis, quos meruit, sunt alterius perfectionis, non quidem perfectionem consequentes mixture, sed animalem simplicem. Ex iis sequitur ꝙ sensus aīalium sublunarium sunt particulares. Tunc ꝓpter organa, Tum propter particulares cognitiones, quas habent rerum. Et hoc quia mixturam consequuntur organicam, sensus vero cœli sunt particulares propter particulares rerum cognitiones, & nō propter organa, quia non mixturas consequuntur organicas, sed perfectionem animalē, quæ est per totum cœlum. Et ideo organum illorum est totum cœlum, sicut totum cœlum est, & totum perfectum. Organum sensuum animalium sublunarium, non est totum animal, quia non est totum ęquali & eadē mixtura mixtum. Arist. igitur dum exclusit sensus à cœlo, eos exclusit, qui consequuntur perfectionem mixturæ, quiq; particulares sunt & particularitate organi & particularitate cognitionis. Sensus perfectionis, qui sunt particulares particularitate cognitionis à cœlo non remouet, imo illos ei tribuit quatenus cœlos vbiq; aīalia facit. Et sic Plato vbiq; loquitur, quare Arist. nihil aliud sentit quam Plato præceptor, quicquid velit Auer. qui forte idem sentit licet non explicauerit. Tunc ad obiectiones contra Simplicium. Ad primam patet sol. sensus enim cœlici totum cœlum habent vt instrumentum, & sunt particulares particularitate cognitionis. Et in hoc differunt ab intellectu, qui est vniuersalis & abiunctus ab organo partiali & totali. Ad secundam etiam patet sol. isti enim sensus non mixturæ sunt, sed perfectionis animalis. & sic non dantur propter salutem aut ꝓpter necessitatem, sed propter animalem quam habent perfectionem. Per idem ad tertiam Aristo. sensus enim mixturæ discernit viuum à mortuo, & hunc cœlum non habet. Ad quartam patet sol. isti.n. sunt necessarij ob perfectionem animalem, & ob curam, quia cognitio vniuersalis non sufficit ad curam rerum particularium, quali modo cœli gubernant sublunaria. curant enim cœli nos & vniuersaliter & particulariter, & propterea egent sensu & intellectu. etiam propter alias causas vt diximus. Ad quintam & sextam patet sol. remouit enim Aristo. tactum à cœlo, & à corpore simplici, quatenus ille est sensus mixturæ. Quatenus vero est sensus perfectionis & alterius conditionis eum illi tribuit. Hæc superioribus diebus publice disputauimus. Neapoli in honorem generalis Prioratus Reuerentissimi Egidij Philocali Biterbiensis olim discipuli, nunc in his studiis collegæ. nam ipse platonicam sectam libenter amplexatur. Sed circa hæc non parua emergeret dubitatio. si cœlum visum, & auditum & tactum habet, vtrum visio, auditio, & tactio extramittendo fiat, vel recipiendo atque intus suscipiendo. Hæc.n. noster Egidius non parui facit. Sed quicquid sit, Platonicum est sensationes fieri extramittendo. Peripateticum vero vt fiant intus suscipiendo. Quæ positiones pariter bonis persuasionibus defendi possunt. Nunc vero sit dictum in tantū, quia in lib. de anima diligentius. Vlterius ex verbis Auer. hic colligitur in animali sublunari esse aliam formam præter animam. quia quærit vtrum corpus cœleste circunscripta intelligentia componatur ex materia & anima veluti animalia sublunaria, quæ circunscripta eorum anima componuntur ex materia & forma. igitur animal habet plures formas, alteram per quam est animal. & è qua mouetur. Alteram vero per quam è mobile actu & corpus actu. Et Ioannes hoc exponit dupliciter primo de formis officialibus, quia mēbra officialia vt cor iecur, & lien, & cætera habent ꝓprias formas, per quas sunt talia, vt cor habet suam formam, per quam est cor, & iecur suam, & cætera similiter. quæ quidem formæ differunt specie partialiter, non autem totaliter. partialiter quidem specie differunt, pro quanto mēbra diuersis dispositionibus accidentarijs afficiuntur. Totaliter vero non, quia omnes reducuntur ad vnam formam totius, cuius sunt adminiculatrices, vt dicebatur de orbibus in lib. 2. Quod si ita est, tunc animal habet animam, per quam est animal, & è qua mouetur, & formas membrales ex quibus conficitur vnum aggregatum, quod erit actu mobile, & ita patet dictum Auer. iuxta hanc expositionem. Sed hæc expositio partim falsa, partim ambigua videtur. falsa quidem, quia concessis his partialibus formis non videtur aggregatum ex illis membris confici vnum mobile actu quia vnum mobile actu est ab vna forma actu, & non à pluribus formis actu. igitur adhuc est quæstio de vnitate mobilis actu in animali. Secundo est ambigua quantum ad formas ipsas partiales, quia Auer. 12. meta. cōm. 2. videtur illas concedere, & 6. physi. cōm. 59. similiter. At alibi videtur illas negare. vt. 7. meta. cōm. 35. & 39. & 43. & 76. Ibi.n. cum Arist. sentire videtur ꝙ partibus diuisis à toto, vt oculo abscisso, non dicantur partes nisi æquiuoce, quod non esset, si haberent proprias formas vltra illam totius. Præterea, Primo de anima. cōm. 90. ait animam esse causam complexionis, & formam vnam in toto animali. igitur non sunt aliæ formæ præter animam. Præterea, Ibidem. cōm. 58. Auer. putat impossibile esse corpus habere plures formas membrales. igitur vt prius. & ibidem cōm. 89. 91. Pro hac parte facit ratio quia cor generat cætera membra, igitur est eiusdem speciei cum cæteris. tenet consequentia, quia generatio omnis est ab vniuoco, & antecedens est Aristo. in libro de morte & vita. Ex iis videtur ambigua hæc expositio. Sed hæc positio defendi potest. Primo, quia non est falsa. nam licet ex multis actu non fiat vnum simpliciter, conficitur tamen vnum ordine, quæ vnitas sufficit ad hoc vt mobile sit actu vnum, omnia.n. membra reducuntur ad cor, sicut omnes orbes ad primum mobile, & vt primus motor primo & per se mouet primum mobile, cætera vero quasi secundario, sic anima primo mouet primum membrorum, cætera secundario. Vlterius ad rationes, quę probant illam esse ambiguam, teneri potest ꝙ dentur istę formæ. Ad primam Auer. 7. meta. cōm. 39. Innuit solutionem, quia pars separata à toto remanet æquiuoce

Dubitatio de formis partialibus. q̃ Ioan.

Qualis expō.

Defensio.

talis

talis æquiuocatione ſumpta ab actu. Secundo & officio ob quod fuit, non autem æquiuocatione ſumpta ab actu primo, quia illa retinet eãdem formam quam in toto habuit per multum temporis. Ad omnia illa libri de anima debes ſcire vt narrat Auer. primo de anima, cõm. 54. ꝙ nonnulli veterum crediderunt animã eſſe harmoniam Et contra ſequitur in toto animali eſſe plures animas ſicut plures harmonias membrorum, & hoc pacto ſonant quæ dixit ibidem, cõm. 58. ſecundum tamen veritatem eſt vna anima, & plures formæ. Ad rationem dici poteſt falſum eſſe ꝙ cor generet per ſe alia membra. ſed ſi generat, hoc eſt virtute primi agẽtis vniuoce. Auctoritas vero Auer. 6. phy. & 12. metaphyſi. ad oppoſitum. & pro Ioanne poſſet intelligi de differentia accidentaria. ipſa .n. membra differunt complexionibus, & ſic non habentur illæ formæ.

Secunda Ioán. expoſitio. Hæc de prima expoſitione. Aliter exponi poteſt de forma mixtionis. animal .n. diuiditur in animam, quæ eſt motor in actu, & corpus mixtum quod eſt mobile actu, eſt .n. anima actus corporis mixti, quod mixtum eſt ex quatuor elementis, quæ non actu ſimpliciter ſunt in illo, nec potentia ſimpliciter, ſed quodam modo in media diſpoſitione.

Dubitatio. Sed ambiges vt prius, quia tale mixtum non eſt vnum. omne .n. vnum eſt tale ab vna forma, ſed hic ſunt quatuor elementariæ formæ, igitur expoſitio falſa.

Poſitio Scoti. Propter hanc rationem cucullati fingunt formam mixtionis ſubſtantialem quæ non eſt anima, nec elemẽtaria forma, ſed quædam forma ſubſtantialis, per quam mixtum eſt actuale, quæq; continet virtualiter omnes elementarias formas. Et per hãc ſaluatur vnitas mobilis.

Qualis poſitio Scoti. propria expoſitio. Sed quia hæc forma non eſt peripatetica, nec ipſi ſunt peripatetici, ideo mittantur hæc ad tempus. Rectius & peripateticæ dico ꝙ mixtum illud eſt vnum ab vnitate formæ elementariæ prædominantis. in omni .n. mixtura prædominatur altera illarum, & ratione illius mixtum eſt vnum mobile actu & reſiſtens motori. vt. 2. de generatione tangit Auer. & primo cœli. & 10. metaphy. & ſic bene dicit Ioãnes. De iſta queſtione ergo raptim ſcripſi quia alibi diffuſe diſputaui, redeamus ad textum.

Dicamus ergo quòd ſi fuerit conceſſum quòd omnis virtus in materia eſt finita, nulla differentia eſt in hoc quòd ſit actiua & paſsiua ſcilicet receptiua. Si igitur corpus cœleſte recipit mouere infinitum. vt declaratum eſt, neceſſe eſt vt non ſit compoſitum ex materia & forma, & vt ſit ſimplex ſcilicet ſubiectum ſimplex primo motori, qui eſt forma ipſius, omne .n. compoſitum ex materia & forma eſt finitæ receptionis, ſicut finitæ motionis in aliud. Eſt igitur proprium iſti moto ex ſe quod eſt corpus cœleſte, hoc videlicet quòd motor ipſius nõ eſt in materia, & quòd illud quod mouetur ab eo, eſt ſimplex non compoſitum & ſic intendimus verificare propoſitionem, in qua poſuimus quòd mouere cuiuſlibet virtutis in corpore eſt finitum, & moueri etiam ipſius eſt finitum.

Cõm. 5. Soluit quæſtionem, & declarat intentum, Videlicet ꝙ cœlum circunſcripto motore non eſt compoſitũ ex materia & forma, & vtitur ſimilibus propoſitionibus, quibus Ariſt. in lib. 8. probauit impartibilitatem & ſimplicitatem primi motoris. Quarum prima eſt, omnis virtus in materia eſt finita, quæ eſt indifferenter vera tam de actiua motus quam de receptiua motus. corpus cœleſte non eſt virtus receptiua finita, igitur non eſt virtus in materia, ĩmo eſt ſubiectum ſimplex, quod ſubiicitur motui æterno vt materia, & motori vt ſubiectum. Maior probaẽ per hoc, quia omne cõpoſitum ex materia & forma vniuoce dictis eſt finitæ receptionis, veluti eſt finitæ actionis. Et ꝓpterea ſequitur eſſe cœlo proprium vt eius motor non ſit in materia, & ꝙ eius mobile etiam ſit ſimplex, qua ratione verificatur illa propoſitio, videlicet, omnis virtus in materia eſt finita, quia tam de actiua motus quã de receptiua motus. Hæc Auer. Debes ſcire ꝙ motus cœli æternus eſt actio, & eſt paſsio. vt .n. eſt à motore eſt actio, vt vero eſt in mobili eſt paſsio. igitur vt eſt actio æterna concludit motorem æternum & ſimplicem. vt vero paſsio æterna, arguit ſubiectum æternũ & ſimplex.

Dubitatio. Sed occurres dicens rationem Auer. concludere corpus cœleſtæ non eſſe compoſitum ex materia & forma vniuocis. Cũ quo tamen ſtat ipſum cõponi ex materia & forma æquiuocis, etiam circũſcripta ipſa intelligentia, vt Tho. opinatur. nam hoc pacto poteſt eſſe compoſitum & æternum, nec eſt verũ omnem virtutem in materia eſſe finitam in agendo & patiendo, niſi ſit in materia vnius rationis. Nam poteſt virtus eſſe in materia, & æterna, modo ſit in materia æquiuoce & alterius rationis.

Solutio. Dici poteſt eſſe probatum nullam virtutem poſſe eſſe in materia æquiuoce dicta, niſi ſit intellectus. Et hoc ſupponit Auer. & propterea ſi virtus illa eſſet in materia, & non eſſet extenſa per materiã, iam eſſet intellectus. ſi vero extenſa. tunc eſſet recepta in illa mediantibus dimenſionibus, & ſic eſſet forma vnius rationis cum materialibus & materialibus ſimiliter. Hæc ſunt de mente Auer.

Et ſi conceſſerimus quòd in corpore cœleſti eſt virtus finita alia à virtute motiua, quæ non eſt in eo, nec conſtituitur per ipſum. V. g. virtus per quam cœlũ dicitur habere motum circularem, ſicut grauia & leuia per formam declinationis motum rectum, qua, videlicet dicat eſſe neq; graue neq; leue, ita quòd iſta virtus ſit in materia, & quod aggregat ex materia & ipſa ſit corpus cœleſte, ſicut dicit Auic. contingit neceſſario vt in æterno ſit poſſe ad corruptionẽ abſq; eo quod corrumpatur quod deſtruitur in vltimo tractatu primi de cœlo & mundo.

Cõm. 6. Hactenus ꝙ corpus cœleſte ſit ſimplex, nunc excludit errorem Auic. qui præter motorem ſeparatum cœleſti corpori præbuit virtutem, coniunctam, per quã cœlum circulariter fertur, veluti grauia per formam declinationis. ideſt grauitate feruntur recto motu, & leuia ſimiliter per leuitatem, per quam etiam cœlum ipſum ſit neq; graue neq; leue. Imaginando ꝙ iſta virtus ſit in materia, & ꝙ aggregatum ex ipſa & ſua materia ſit cœleſte corpus. Contra obiicit Auer. inferens in æterno eſſe poſſe ad corruptionem, & nunquã corrumpi, quod eſt deſtructũ primo de cœlo, conſequentia tenet, quia aggregatũ ex illa forma & propria materia poteſt corrumpi vt fuit totiens deductũ, & nunquam corrumpetur, quia mouetur motu æterno, igitur aliquod corruptibile nunquam corrumpetur.

Eſſe igitur neceſſarium non eſt niſi duobus modis: neceſſarium ſcilicet ex ſe, & neceſſarium ab alio, quod tamen eſt poſsibile ex ſe, ſic vt poteſt aliquis exiſtimare in corpore cœleſti, quòd ipſum, ſcilicet habeat virtutem finitam & acquirat neceſsitatem à virtute infinita, & ſuper hoc fundauit Auic. ſuam declarationem de eſſe primi principij ſine declaratione

clarationе eius quod est motum æternum esse, & est declaratio fundata super propositiones instabiles, sicut tu vides.

Cõm.7. Secũdo excludit alium errorem Auic. Auic.n. pbauit primum principium esse per hoc ꝙ aliquid est possibile ex se, & æternum, & cum non sit æternum à se, erit æternum ab aliquo. quod sui natura est æternum, & ita est primum principium æternum. primo Auer. sumẽs distinctionem Auic. ait {esse igitur necessarium non est nisi duobus modis}, Videlicet, necessarium à seipso formaliter & effectiue, vt est deus qui seipso est necessarius, & à nullo est talis, & necessarium ab alio, quod tamen est ex se possibile, vt motus cœli, qui est possibilis non esse, & æternus ab intelligentia. tunc Auic. applicauit distinctionem ad cœlum, putando cœlum habere virtutem finitam, & esse possibile ex se, acquirere tamen necessitatem à virtute infinita, & per se æterna, puta à motore separato, & tunc addit viam per quam Auic. probauit primum principium esse, & inquit super hoc fundauit suam declarationem de esse primi principij ipse Auic. & non processit per viam motus æterni. vt processit Arist. probauit.n. primum principium esse hoc pacto, aliquid est æternum quod est à se possibile non esse, igitur oportet esse quoddam per se æternum, quod illud efficiat æternum & hoc est primum principium. Obiicit autem Auer. asserens hanc demõstrationem fundari super propositiones instabiles vt clare vides. Et sic patent duo

Excusatio. Auic. errata. vt Auer. demõstrauit. Hic posset disputari, si corruptibile per se potest ab alio perpetuari. Sed quia hæc quæstio est disputata primo libro huius, nunc de ipsa hactenus. Præterea. Esset disputandum si substantias abstractas esse sit alia via quam per motum æternum demõstrabile, quæ res (quia acutissime est disputata in lib. destructio destru. disputationes. 8. in solutione primi dubij.) nunc prætermittatur, ne superfluis pertractationibus librum impleamus. Illud tamen non est silentio prætereundum, demonstrationem Auic. qua primum principium esse probare credidit, fundari super propositiones instabiles, nullam habentes firmitatem, fundatur enim in hoc ꝙ aliquid est corruptibile ab alio æternum quod est instabile & impossibile vt declaratum est in libro cœli. Propterea restat via alia, quam disputabimus in libro destructio destructionum. Hæc nunc satis.

Sed est quæstio de hoc, quia Arist. dicit in lib. de cœlo & mundo, quòd virtutes, scilicet corporum cœlestium sunt finitæ actionis, quia corpora cœlestia sunt finitæ quantitatis, & ex hac propositione declarauit quòd corpora cœlestia sunt finitæ quantitatis, & dedit causam in hoc, quia corporum cœlestium quædam mouent vnam stellam, & quædam plures. Et dixit quòd si stellæ quæ sunt in orbe stellarum fixarum essent minores aut maiores, non posset mouere eas omnino, & declarauit ille vniuersaliter quòd si virtutes quæ sunt in corporibus cœlestibus essent in calefaciendo & mouendo vniuersaliter infinitæ, mouerent corpora quæ sunt apud nos in instanti, & hoc facit existimare quòd in corporibus cœlestibus sunt virtutes actiuæ finitæ.

Cõm.8. Mouet quæstionem circa determinata. determinatum est enim cœlum esse æternum & tempore infinitum. Propterea obiicit contra per Aristo. lib. de cœlo & mundo, qui dixit virtutes corporum cœlestium, quibus cœli sunt & mouentur esse actione finitas, eo quia cœli ipsi sunt dimensione finiti, & quia virtutes cœlorum sunt finite, ex hac propositione declarauit etiam cœlos ipsos esse dimensione, & quantitate finitos. Hæc enim conuertuntur, videlicet, cœli sunt quantitate finiti, igitur virtutes cœlorum, & contra, virtutes cœlorum sunt finitæ, igitur & cœli. Et ꝙ virtutes cœlorum sint finitæ probauit. Tum quia nonnulla corpora cœlestia deferunt vnam stellam vt orbes planetarum, nonnulla plures, vt orbis stelliferus. Quod est pro tanto, quia virtutes cœlicæ sunt finitæ atq; limitatæ. Tum quia dixit, si cœlo stellifero adderetur stella vltra eas quas habet, aut non moueretur, aut tardius moueretur, vt declarat Auer. 2. cœli cõm. 71. quia virtus motiua cœli habet ad corpus cœleste quod mouetur, limitatam proportionem & virtutem finitam. Tũ vel maxime, quia dixit illic, & in lib. metheo. ꝙ si virtutes cœlicę essent in mouendo & calefaciendo penitus infinitæ mouerent hæc sublunaria subito atq; in instanti, quæ omnia pro tanto sunt vera, pro quanto virtutes cœlorum sunt finitæ, & ita tempore limitatæ, & per consequens non æternæ. & sic patet quæstio. Debes scire ꝙ Aristo. primo cœli à textu quem exponit Auer. cõm. 33. vsq; ad textum, quem exponit. cõm. 76. declarat cœlum esse finitum quantitate per hoc quia mouetur tempore. 24. horarum, similiter etiam declarauit ibidem motum esse finitum, quia cœlũ est quantitate finitum. Verum prima demõstratio est signi. Secunda vero est demonstratio causæ. Amplius. 2. cœli Arist. declarauit virtutes cœlorum, quibus cœli sunt & mouentur, esse finitas, quia mouent certis velocitatibus. vt patet per Auerro. etiam in cõm. 38. 39. & 63. 71. Et sic apparet vis quæstionis.

Ad hoc dicamus breuiter quòd infinitum dicitur duobus modis, quorum vnus est virtus infinitæ actionis, & passionis in tempore: & est finita in se, scilicet in velocitate & vigore. secundus est virtus infinitæ actionis, & passionis in se.

Soluit quæstionem, & primo præmittit distinctionem, ex qua patebit solutio. Distinctio est ꝙ infinitum bifariam dicitur, in duratione siue tempore, & extensiue siue agendo siue patiendo. Et infinitum in vigore agendo vel patiendo. Infinitũ extensiue est quod æterno & infinito tempore agit vel patitur. Infinitũ vero in vigore est, quod agit vel patitur in infinitum intense, & sine proportione simpliciter ad quodlibet, quod agit vel patitur. Hanc destinctionem Auerro. posuit pluribus locis, & nos in codicillo de infinitate primi edimus. Cõm.9. Duplex i[n]f[ini]tum.

Virtus autem infinita in actione sua aut passione non existit in corpore: siue fuerit cœlestæ: siue generabile & corruptibile, hæc enim non accidit corpori nisi secundum quòd est corpus infinitum. Et ideo orbes mouent & mouentur in tempore, virtutes vero in actione & passione infinitas in tempore necessarium est esse in corporibus cœlestibus. passione quidem, quia sunt simpliciter simplicia. actione vero, quia suæ formę non constituuntur per subiectum: et vtrunq; est impossibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus, quia sunt composita ex materia & forma.

Declarat nunc distinctionem, & vult infinitum in vigore nullo pacto esse in aliquo corpore, quia nec in cœlesti, nec sublunari. Causa autem est, quia hæc infinitudo Cõm.10.

infinitudo vigoris non competit, nisi corpori infinito, quod non datur. vt patet tertio physico. Quod quidem hęc infinitudo non competat corpori sublunari nemo est qui dubitat, quòd vero non competat corpori cœlico. patet, quia orbes certis & statutis velocitatibus feruntur, sic igitur infinitudo vigoris nullo pacto corpori competit. infinitudo vero in duratione cœlico quidem corpori competit. sublunari vero minime. Hoc declarat per hoc, quia orbes sunt corpora simplicia, quia enim sunt simplicia, sunt in patiendo infinita, quia vero eorum formæ non constituuntur per subiecta, sunt in agendo æterna, demum addit differentiam inter corpora sublunaria & cœlestia, & ait. corporibus sublunaribus nullam competere infinitudinem, nec vigoris, nec temporis, eo quia composita sunt & corruptibilia. corporibus vero cœlicis, licet non competat infinitudo vigoris, bene tamen competit infinitudo temporis, sunt enim æterna, quia absoluta ab omni materia.

Excusatio. Et sic patet distinctio. Vtrum vero infinitudo vigoris possit esse separata, bona est dubitatio. ab Auerroe enim non habemus nisi hanc infinitudinem non esse in corpore. Sed an sit extra corpus, non habemus ab eo, licet Aristo. 3. physicorum probauit illam nec esse in corpore, nec extra corpus. Sed de hac re quære codicillum nostrum de infinitate primi motoris. Ibi enim omne dubium est disputatum.

Infinitum igitur esse in vigore, cuius causa est corpus secundum quod corpus, impossibile est in corporibus siue cœlestibus siue alijs. infinitum vero in tempore necesse est esse in corporibus cœlestibus ex diuersitate motoris & moti in eis à corporibus generalibus & corruptibilibus. & est impossibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus, quia virtutes eorum motiuæ sunt materiales, & corpora eorum quæ mouentur ab eis, sunt composita ex materia & forma.

Commen. 11. Nunc soluit respondens ad formam quæstionis & vult quod virtutes cœlicæ sunt infinitæ in tempore, & finitæ in vigore, & sic intelligit Aristo. quum appellat eas finitas, nam voluit illas esse finitas nonnisi quantum ad vigorem, non autem quantum ad tempus. Et hoc inquit. infinitum igitur esse in vigore, cuius causa est corpus secundum ꝙ corpus, idest cuius causa est corpus infinitum, non corpus tale & finitum, impossibile est corporibus siue cœlestibus siue aliis, & sic motores cœli sunt vigore finiti. Infinitum vero in tempore & duratione, quod idē est quod æternum, necesse est esse in corporibus cœlestibus, & sic virtutes cęlicæ sunt infinitæ saltem tempore, quod probat per hoc, quia corpora cœlestia differunt à corporibus generabilibus tam ex parte motoris, quam ex parte moti. Motores quidem, quia ille est forma non constituta per subiectum. At motor corporis generabilis est constitutus per subiectum. Moti vero, quia mobile cœleste est simplex, mobile corporis generabilis est mixtum, & sic patet corporibus sublunaribus nullam competere infinitudinem, nec vigoris, nec tēporis, quia & motores illorum sunt materiales, & corpora eorum mixta, atque composita ex materia & forma. Ad verba igitur Aristo. concedo illa, quia nihil aliud volunt, nisi ꝙ motores cœlici sunt finiti vigore, non autem finiti tempore. Hæc Aristo.

Corpora igitur cœlestia & generabilia & corruptibilia conueniunt in hoc quòd actio & passio in eis existentes sunt finitæ in se, & per hoc mouentur in tempore, & quędam sunt velociora quibusdam & cum virtutes eorū motiuæ non sunt materiales, ideo recipiunt ex modo illo receptione infinita in tempore, non receptione finita. quia vero virtutes generabilium & corruptibilium sunt materiales. ideo nullam infinitatem recipiunt.

Ex iis concludo conuenientiā & differētiam inter cœlestia corpora & generabilia. conuenientia quidem est quia virtutes motiuæ amborum sunt vigore finitæ, & propterea mouentur in tempore, & quædā velocius quædam tardius. Differentia vero, quia virtutes cęlorū mouent æterna & infinita motione, corpora recipiunt infinita receptione, & hoc pro tanto, quia virtutes illorum sunt immateriales. Virtutes vero generabilium sunt simpliciter finitæ nullam infinitatem recipientes, nec vigoris, nec temporis, quia sunt materiales, & constitutæ in esse per subiectum. Animaduerte textum, quia non inuenitur eodem modo in omnibus codicibus, sed quia ego non vidi ipsum in propria lingua, exposui meliorem, quem habui, licet non multum referat ad rem. Commen. 12.

Et non sequitur ex hoc quòd in corpore cœlesti est virtus finita in actione & passione, vt in eo sit virtus finita in tempore: neque sequitur ex hoc quòd sit virtus finite actionis, & passionis, vt sit corpus possibile vt corrumpatur, aut vt sit compositum ex materia & forma, possibilitas enim nō debet esse nisi ex hoc quòd virtus finita in tempore sit, & sit compositum.

Circa solutionem dictę quæstionis remouet duos cauillos. primus est quia quis posset obiicere virtutes cœli est finitas in actione & passione, generatim in vigore, igitur cœlum est finitum in tempore. Breuiter vult consequentiam non valere, quia stat oppositum consequentis cum antecedēte. stat enim cœlum esse tempore infinitum, & actione & passione, atq; vigore finitum. cœlum enim est tempore infinitum, quia sua forma non constituitur per subiectū, & eius materia est simplex, actione vero & passione finitum quia nulla est virtus infinita in vigore, nisi in corpora infinito, quod non datur. Secundus est, cœlum est actione & passione finitum. igitur est possibile corrumpi, vel est compositum ex materia & forma. Respondent etiam negando consequentiam, quia stat oppositum consequentis cum antecedente. stat enim ipsum esse impossibile corrumpi & simplex, & esse actione & passione finitum. quia nihil est infinitum, nisi sit corpus actu infinitum: quod non datur. Et propterea addit causam quare non valet cōsequētia, & ait esse pro tanto quia possibilitas corruptionis non debet esse, nisi ex hoc ꝙ virtus sit finita in tempore, & cœlum sit compositum ex materia & forma. Commen. 13.

Dubitatio. Sed occurres, quia si cœlum est actione & passione, finitum igitur essentia. non enim est essentia in sempiternis sine actione & passione. vt dicitur nono metaphysi. commen. 7. Et per consequens est corruptibile.

Solutio. Dici potest quòd cœlum est actione & passione finitum secundum intensionem, non autem

ſecundum extenſionem, immo ſecundum extenſionem cęlum ipſum eſt infinitum & ſempiternum, tam in actione, quam in eſſentia, & ſic tollitur quæſtio.

Et eſt manifeſtum quòd ſi poſuerimus corpus cœleſte componi ex materia & forma: ſequitur in ipſo eſſe virtutem finitę actionis & paßionis in tempore. Manifeſtum eſt.n. quòd ſi in corpore compoſito ex materia & forma eſſet virtus infinita in tempore, ſequeretur in ipſo eſſe virtutem infinitam in ipſa actione aut paßione: & eſt impoſſibile id quod Ariſto. intulit ex poſſe virtutum: quibus mouentur corpora cœleſtia in tempore.

Cōm. 24. Declarat ſolutionem dictorum cauillorum, quæ conſiſtit in hac propoſitione hypote. videlicet ſi cœlum componitur ex materia & forma, cœlum eſt finitæ actionis & paſsionis in tempore. Et hanc probat, quia ſi non ſequitur, detur oppoſitum. videlicet quòd ſit infinitæ actionis & paſsionis tunc virtus talis compoſiti erit infinita in vigore. ſiue in actione & paſsione, & ita moueret in non tempore, quod impoſsibile Ariſto. intulit ſecūdo cœli. vt declarat Auerro. ibi. commen. 38. & 39. ex potentia virtutum quibus cœli mouentur. nam ſi virtus vt vnum, mouet velociter vt vnum, & virtus vt duo, velociter vt duo. igitur virtus infinita mouet in infinitum velociter. Sic igitur patet quòd ſi cœlum ſit compoſitum, erit finitæ actionis in tempore, quia ſi infinitæ actionis in tempore, etiam erit infinitæ actionis in vigore. quare recte dictum eſt virtutem infinitam in tempore non poſſe ineſſe corpori compoſito ex materia & forma, nec corpus compoſitum poſſe habere virtutem infinitam in tempore. vt in dicta ſolutione eſt aſſumptum. Debes ſcire quòd textus Auerro. reſoluitur in duo enthimemata. Primum eſt, cœlum eſt compoſitum, igitur cœlum agit vel patitur finito tempore. Secundum eſt, virtus cœli eſt in corpore compoſito, igitur mouet in non tempore. Primum quidem perſpicuum eſt, quia vbi cœlum ſit compoſitum compoſitione ex materia. & forma vni uocis, vt dictum eſt, ipſum erit corruptibile: & cum omne corruptibile neceſſario corrumpatur, aliquādo corrumpetur, & ſic erit finitum tempore. Reſtat igitur quæſtio circa ſecundum. eſt enim maxima dubitatio propter quid ſequitur, virtus æterna ſiue infinita in tempore eſt in corpore compoſito, igitur mouetur in non tpe, & cur non ſequitur ſi ponatur extra corpus, videtur enim idem iudicium, & eadem omnino ratio. Præterea ſecundo phyſico. dictum eſt formam per materiam finiri, vt Auerro. ibidem cōmen. 26. igitur talis virtus ſi ponatur in materia, erit omni ex parte finita & tempore & vigore.

Dubitatio pulchra de virtute in corpore infinita, cur mouet ſubito.

Solutio. Huic dubitationi reſpondet Auerro. 8. phyſico. commen. 79. & breuiter vult illud ſequi, quia ſi virtus eſt ęterna & in corpore: illa erit infinita vigore & tēpore. Extra vero magnitudinē nec eſt finita, nec infinita.

Obiectiones Tho. Obiicit autem huic ſolutioni Thomas primo quia contradixit Ariſto. qui dixit virtutem infinitam mouere mobile finitum tempore infinito. Et loquitur de virtute extra corpus, igitur virtus extra corpus poteſt dici finita vel infinita, cuius contrarium ſentit Auerro ſecundo eo modo formæ competit finitudo vel infinitudo, quo etiam ipſi competit magnitudo, ſed formæ competit magnitudo perfectionis ſecundo de generatione lib. igitur infinitudo vel finitudo: Et ita licet virtus extra corpus non ſit finitas, vel infinitas ratione ſubiecti, eſſe poteſt talis ratione gradus perfectionis formę, tertio circunſcriptis orbibus motor primi mobilis eſt perfectior motore lunę. igitur finitus vel infinitus, & tamen conſideratur abſque magnitudine. Ioannes in lib. 8. phyſico. euadit & dicit ad primum Auerro. fuiſſe locutum de primo motore, qui non mouet niſi vt finis. Talis autem non eſt in magnitudine, nec ſubiectiue, nec attributiue, & propterea nullo pacto eſt finitus vel infinitus. Ad ſecundum dicit Ariſto. accepiſſe potentiam cauſalitate, primus enim motor qui mouet vt finis, eſt infinitæ potentiæ, ideſt cauſalitatis, tamen eſt ſeparatus, & propterea non dicitur finitus vel infinitus potentia. Ad tertium diceret, nullum motorem eſſe maiorem vel minorem alio, circūſcriptis orbibus, ſed bene illis conſideratis. niſi fortæ in aptitudine, quod non repugnat. Sed Ioannes errauit. Primo, quia tunc demonſtratio Ariſto. eſſet particularis ſolum de primo motore, qui mouet vt finis, & ſic non valeret de aliis, quod eſt contra omnes, & ipſummet Ariſto. ſecundo. quia fruſtra Ariſtot. ſuppoſuiſſet mouere perpetuo motu, ſi ſolum moueret vt finis. Tertio ipſe abutitur omnibus verbis Ariſto. quia Ariſto. vbique per mouēs & principium vnde motus intelligit effectricem cauſam. Propter hæc Auerro. intelligit motorem cœli non eſſe finitum vel infinitum finitudine vel infinitudine quæ ſibi competeret ratione ſubiecti & materiæ, vt exponit per totum commentum, ſed de alia infinitudine vel finitudine non negaſſet. Et ſic rationes Thomæ concludunt motores eſſe finitos vel infinitos per attributionem ad mobilia, cum quo ſtat illos non eſſe finitos vel infinitos ratione ſubiecti, hoc eſt quia dependet à ſubiecto, vt virtutes materiales. Sed licet hic ſint bene dicta. Reſtat reſpondere ad formam quæſtionis: propterea animaduerte vt ſorticolæ tradunt. Et Ariſto. primo Priorum quòd ex impoſsibili ſimpliciter ſequitur quodlibet, ideſt vtrunque contradictoriorum. Dato enim quòd Socrates ſit homo irrationalis, ſequitur ipſum eſſe riſibilem, & non riſibilem. riſibilem quidem, quia eſt homo, non riſibilem vero quia eſt irrationalis. ſic in propoſito, ſi virtus infinita in tempore, hoc eſt æterna, eſſet in corpore compoſito, illa eſſet infinita in vigore. vt nō infinita, non infinita quidem, propter rationes, quia omnis virtus in materia finitur per illam, infinita vero, quia æterna, Nam ſi eſſet in corpore compoſito eſſet corruptibilis, & ſi corruptibilis. oportet vt tempore æterno reſiſtat corrumpenti, cum ſit æterna, & ſi tempore æterno reſiſtit corrumpenti, creſcet in vigore infinito, quia continuo ſuperat contrarium, & ſic ſequitur illam eſſe infinitam vigore, & ita ſequitur illam mouere in non tempore, & mouere in tempore. In non tempore quidem, quia illatum eſt illam eſſe infinitam vigore. In tempore vero, quia illatum eſt eſſe finitam vigore. Ex iis apparet, quare poteſt eſſe virtus infinita in tempore extra corpus quæ non eſt infinita vigore. Et quare nulla virtus infinita in tempore eſſe poteſt, quæ non ſit vigore etiam infinito. Quæ ignorauerunt Ioannes, & multi Iuniorum.

Solutio Ioan. *Confutatio.* *Solutio Auer.*

Et eſt

Et est manifestum quòd non sequitur etiã ex hoc quod corpus recipit paßionem finitam in se non in tempore, aut recipit actionem finitam in se infinitam in tempore, vt sit compositum, ex materia & forma, sicut sequeretur hoc quando actio & paßio esset finita in tempore. Primum enim contingit ei secundum quod est corpus tantum. Secundum autem secundum quod est corpus compositum.

Cõm. 15. Resumit nunc solutionem ad principalem quæstionem, & quasi respondet ad formam, & ait enthimema non valere. cœleste corpus agit actione finita in se, æterna tamen igitur est compositum ex materia & forma. Vt sequeretur quando illa actio esset tempore finita, & reddit causam, quia cœleste corpus pati actionem finitam in se habet à ratione corporis in eo quod corpus omne enim corpus, quatenus corpus, est finitæ actionis in se. non enim datur corpus infinitum cœleste vero corpus pati actionem finitam in se & in tempore habet à corpore, quatenus compositum est ex materia & forma. Cœleste igitur corpus, quatenus corpus, mouetur certa velocitate, quatenus vero simplex, mouetur tempore infinito. animal autem sublunare quatenus corpus, mouetur certa velocitate, quatenus compositũ mouetur certo tp̃e, vt tamdiu q̃ diu existit. & non laborat, & sic patet ad formam quæstionis.

Modus ergo deceptionis in hac quæstione & quod Arist. contradicere sibi suspicionem peperit, est æquiuocatio istorum duorum nominum, finitum & infinitum, quoniã cũ non distinguuntur finitas & infinitas contingentes in tempore à finitate & infinitate contingentibus in actione & paßione, contingit ista ambiguitas, & ex hac finitate, in qua conueniunt corpora cœlestia & materialia, declarauit Aristo. vniuersaliter corpus omne esse finitum. non ex finitate quæ accidit corpori secundũ quod componitur ex materia & forma, & per hæc abscinduntur dubitationes contra Aristotelem.

Cõm. 16. Nunc vult ad quæstionem satisfacere logice assignans causam erroris eorum, qui Aristo. contradixerunt. & ait errorem eorum proficisci ex ignorantia æquiuocationis illorũ nominum finitũ & infinitũ. Nã finitũ & infinitũ pñt accipi in vigore & in tp̃e, & ita virtutes cęlicę erũt finitæ vigore, tp̃e vero infinitæ. causa autem est, quia omne corpus, quatenus corpus est virtutis finitæ in vigore. corpus vero quatenus compositum est finitum tempore & vigore. hæc ad quæstionem expositorum & quo ad materiam, & formam physice & logice. Sed videtur quòd non omnes virtutes cœlicæ sint finitæ, quia primus motor est cœlica virtus, immo forma vniuersi, & signanter primi mobilis, & tamen hæc est infinita, quod etiam Auerro. 12. metaphysi. commen. 41. aperte dicit. ait enim primum motum componi ex duobus motoribus, quorum vnus est finitæ motionis, vt est anima existens in eo, & alter est finitæ motionis, sicut est potentia quæ non est in materia. ecce quòd vult motorem separatum & primum esse virtutem infinitam, & non loquitur de infinitate durationis, quia tam anima, quam primus motor est virtus infinita in duratione, sed loquitur de infinitate & finitate vigoris, igitur de mente Auerro. non omnis virtus cœli est finita vigore. Animaduerte quòd de infinitate primi fecimus acutum codicillum vbi omnia pertractamus, & diligenter. Propterea pro nunc dicerem de mente Auerro. primum motorem, quem separatum appellat, & cæteras cœlorum virtutes esse vigore finitas, quia omnes mouent certis & statutis velocitatibus, licet secundum veritatem oppositum sentiam, vt in codicillo illo acutißime disputo. Tunc ad auctoritatem Auerro. quæ semper mihi fecit difficultatem, dicerem quòd Auerro. per motum cœli intelligit omnem cœli motum, vt tam diurnum, quam erraticum. hic igitur motus cum sit geminus, duos habet motores, alterum separatum, vt primum motorem, qui separatus dicitur, quatenus nullius orbis est proprius motor, sed totius vniuersi. mouet enim vniuersum motu diurno. Alterum vnicuique orbi proprium, quo vnusquisque orbis proprio motu proprio tempore fertur, vt primum mobile singulis. 36. mil. annorum. Saturnus vero singulis trigenis. Alij aliis temporibus. Primus motor quo vniuersum fertur motu diurno, dicitur infinitus infinita motione mouens, quatenus ille mouet à se, & independenter, & propter se. Alij dicuntur finiti quia mouent propter aliud, & ab alio, & dependenter. Omne enim dependenter mouens finitum dicitur, quatenus suam motionem finit ab alio. quod vero mouet independenter infinitum videtur, quia motionẽ eius à nullo finit, sed à se habet & propter se, & gratia sui. Ex iis igitur Auerro. verbis non habetur primum motorem esse infiniti vigoris, sed q̄ sit à se infinitus tempore.. cæteri vero infiniti tempore, sed ab alio. Ioannes autem Gandauensis hunc sensum ignorans truditur in aniles fabellas. Ego etiam diu hunc locum ignoraui, & dixi multa puerilia, quæ nunc omitto.

Dubĩ de virtutibus cœlici. Solutio. Expõ verborũ Aue. pulchra. Motor duplex cœli motus.

Et potest aliquis dicere quod cum omne corpus agit per aliquid, & patitur per aliud, necesse est vt omne corpus sit compositum ex materia & forma.

Cõm. 17. Secunda quæstio de cœlo ipso sic componitur, omne quod agit & patitur componitur ex materia & forma. corpus cœleste agit motum & patitur motum, igitur componitur ex materia & forma. Maior patet, quia actio est ratione formæ, vt dicitur. 3. physico. commen. 17. paßio ratione materiæ nono metaphysi. commen. 2. & primo de generatione. commen. 54. & sic patet quæstio.

Et ad hoc dicamus hoc esse verum, scilicet quod corporum quoddam est compositum. ita quod forma non constituitur per materiam & ita quod materia est subiectum tantum, & nõ materia, cuius esse sit in potentia, vt corpus cœleste, & quoddam est compositum ex materia, quæ est in potentia & forma, quæ constituitur per materiam, vt corpora generabilia & corruptibilia.

Cõm. 18. Respondet & distinguit de compositione, quia alia est compositio ex materia & forma alterius rationis, vt ex forma separata & independente à materia & ex materia, cuius esse nõ est in potentia, & quæ est subiectum tantum. & hac compositione cœlum componitur ex motore & mobili, vt totiens dictum est. Alia est compositio eiusdem rationis vt ex materia existente in potentia & forma dependente à subiecto.

Cõpositio duplex.

biecto. Et hoc pacto cōponuntur animalia & res sublunares. Ad formam igitur, concedo cœlum esse compositum ex materia & forma alterius rationis, vt per formam agat motum, & per materiam & subiectum patiatur motum.

Et ex hoc videtur quod corpus dicitur de eis æquiuoce, quia æternum & non æternum non communicant in aliquo omnino apparet etiam ex hoc corpus cœleste non habere subiectum, nisi tantum propter motum localem, corpora autem generabilia & corruptibilia habent materiam propter generationem & corruptionem. datur autem eis forma propter actionem, sed differenter quia in altero est tempore infinita, in altero vero finita propterea illæ sunt immateriales, istæ vero formæ materiales, secundum hoc igitur debet intelligi quæstio, quam ignoraui diu ante longam perscrutationem.

Commen. 19. Corpus æquiuoce. Ex iis dictis Auerro. infert duas conclusiones. Prima est, corpus esse æquiuoce dictum de cœlesti & corruptibili. hæc declaratur partim ex dictis, partim ratione. ex dictis quidem, quia cœlica compositio est alterius rationis à compositione horum corporum. igitur & corporeitas quæ resultat ex compositione. rasione vero, quia æterno & corruptibili nihil est commune vniuocum. in nullo enim æternum, & corruptibile conueniunt, vt ait. Secunda conclusio est, tam cęlum quam generabile corpus habere formam & materiam, sed non eodem modo, quia tam ex parte materiæ quam ex partæ formæ differunt. Ex parte materiæ quidem quia illa cœli materia non dicitur nisi subiectum respectu motus localis, & dicitur materia ad vbi. materia generabilis corporis dicitur materia ob generationem & corruptionem, vt totiens est dictum. ex parte formæ vero, quia licet detur ambobus forma propter actionem, forma tamen cœlestis est infinita, tempore, quia non dependet à materia, forma autem corporis generabilis est tempore finita, quia dependet à subiecto. Demum laudat se, & patet in textu. Hæc Auerro. de mobili ipsius cœli.

Dubitatio. Sed occurres, quia in cœlo sunt plura accidentia, vt raritudo & densitudo & dimensiones: quæ esse non possunt sine subiecto. igitur non tantum propter motum datur cœlo subiectum. Solutio prima. Nonnulli nostri contemporanei dixerunt potentiam ad motum esse passiuam. Ad cætera vero accidentia esse actiuam. Sed hæc solutio friuola est, quia cœlestis materia, quę est res mota nullius est actiuitatis, nec respectu motus, nec aliorum. Sed intelligentia est agens tantum: & materia est patiens, vt dixit Auer. Solutio Ioan. Ioannes ait, quòd licet cœlestis materia sit subiectum cæterorum accidentium, tamen respectu nullius aliorum est in potentia transmutabili, nisi respectu motus. Et propterea respectu motus dicitur subm. Sed hæc solutio non est ad mentem Auer. quia Auer. voluit lib. secundo eam cœli partem quæ mouetur ad intelligentiam dici subiectum quia illam actu & fixe recipit. at motum esse materiam, quia ad illum est in potentia. Præterea. Lumen est continuo aliud & aliud, veluti motus igitur saltem respectu luminis est in potentia. Solutio ꝓpria. Videtur igitur mihi Auerroem hic confundisse verba, quia per subiectum & materiam intellexit idem. In lib. secundo habuit sollicitudinem de nominibus, & obseruauit differentiam inter subiectum & materiam. vt etiam Themistius fecit. Ad propositum, igitur Auerro. per subiectum intellexit materiam, & tunc quod dicit est verum, quia illa cœli pars quæ mouetur respectu intelligentiæ: & eorũ accidentium quæ actu fixo recipit dr̃ subiectum. Respectu vero motus dicitur materia, quia illum transmutabiliter recipit, & sic recte dixit cœlo non competere materiam, nisi propter motum, quod vero dicebatur de lumine, dico quod licet lumen sit aliud atq; aliud, lux tamen quam consequitur est semper eadem, & propterea ad lumen habet etiam rationem subiecti, quia saltem ad lucem, quam lumen ipsum consequitur.

Cum declaratum est ab Aristot. quòd motus cœli est primus motus et fuit etiam dictum quod motus est in moto, sequitur ex hoc vt hoc quod mouetur hoc motu sit æternum, si enim esset generabile & corruptibile, tunc motus eius non esset primus motus. Et cum considerauit res possibiles in motu & quiete, fuit necesse etiam (propter hoc quod motus eius est motus primus ante omnem motum) vt eius motus sit æternus.

Hactenus de ea cœli parte quæ se habet vt materia & quæ mouetur, nunc de motore & motoribus cœlorum pertractat, præmittit tamen duo, vt inde proficiscatur ad rem. Quorum primum est quod id quod mouetur motu cœli sit æternum. probat, omne quod mouetur motu primo est æternum, id quod mouetur motu cœli mouetur motu primo, igitur est æternum. Minor est per se nota, sed maior probatur, quia si non esset æternum, non moueretur motu primo, si enim esset genitũ, generatio esset prior illo motu. Secundum est ꝙ motus ille sit æternus, & induit duas rationes. Tum per res possibiles moueri & quiescere. hæ enim sunt æternæ. igitur oportet vt reducantur ad aliquem vnum motum, qui sit causa cęterorum. Tum quia est primus motus, cum enim sit primus motus, non potest esse nisi æternus, quia si esset factus, ante eum esset alius motus, vt deductum fuit in octauo libro physi. Debes scire quòd si corpus cęlicum non esset æternum, eius motus non esset primus, nec perpetuus, quia si cœlum esset genitũ nõ esset genitũ nisi à corpore alio. nihil. n. seipsum gñat, sed saluat. vt dicitur secundo de Anima, & cum oẽ corpus generans nunc, quod prius non generabat, indigeat aliquo priori extrahente ipsum de potentia ad actum, igitur generans cœlum egebit vno mobili, quod perpetuo motu mouetur motu priori, & ita motus eius non esset primus & perpetuus. Secundo debes scire ꝙ propter tria omne primum est æternum. primo, quia independens. secundo quia est causa cæterorum. tertio quia ad ipsum cætera reducuntur. Motus igitur cœli (quia est primus) ideo est æternus. est enim independens ab alio quouis motu, est etiam causa cæterorum motuum. Præterea, Ad ipsum cæteri motus reducuntur. Et sic patent hæc duo. Commen. 20.

Et cum declarauit ista, scilicet corpus esse æternum & motum etiam perscrutabatur primo de motu cœli, & inuenit istum motum à virtute neque graui neque leui, cum enim omnis virtus aut grauis aut leuis existat in corpore generabili & corruptibili, aut natura generabili & corruptibili,

ruptibili, aut anima existente in materia, necesse fuit vt hæc virtus quæ nec est leuis, nec grauis sit in corpore simplici, non habens subiectum, nec contrarium, & vt sit anima necessario non admixta materiæ, sed anima corporis æterni, ita vt ista anima non sit abstracta à corpore, & cum hoc separata ab ipso inquantum istud corpus non indiget ipsa, quia est permanens per se, sicut est dispositio in animalibus quæ sunt cum virtutibus naturalibus, & vt illa anima sit in eo, nam omne quod mouetur ex se, mouetur per virtutem existentem in eo.

Commen.21. Iis suppositis, concludit motorem cœli esse animã, declarando conditiones animæ, & syllogiçat sic omnis virtus non anima est grauis aut leuis, aut natura grauis vel leuis, aut anima existens in materia graui aut leui. virtus è qua mouetur cœlum non est grauis nec leuis, nec natura grauis nec leuis, nec anima grauis nec leuis. igitur virtus cœli non est non anima, & ita est anima iis conditionibus limitata, vt sit in corpore simplici non habens subiectum siue materiam eiusdem rationis, nec contrarium, & vt sit anima necessario non admixta materiæ, sed anima corporis æterni, quę non sit abstracta à corpore, & cum hoc separata ab ipso. separata quidem, quatenus istud corpus quod mouetur, non indiget ipsa, cum sit permanens per se. econtrario animalibus quorum corpora indigent animabus, nõ abstracta vero quatenus cęlũ mouetur ab illa. quia oẽ quod mouet à se, mouet per virtutem existentem in eo. hæc omnia sunt non semel declarata in hoc lib. propterea si cõclusio est amplior præmissis, non est mirandum, quia addidit omnia illa, virtute omnium eorum quæ hic declarauit. Quo vero ad verba attinet, debes scire tria esse, elementum mixtũ in aīę, & animal, propterea dixit oẽm virtutem non animam esse grauem vel leuem, quo ad elementum, aut naturam grauem vel leuem, quãtum ad mixtum in animæ, aut animam existentem in materia quantum ad animal. tetigit enim illa tria.

Dubitatio Sed occurres, quia hic ait Auerro. animam cœli esse separatam, quia cœlum non indiget ipsa quantum ad sui permanentiam, quia est permanens per se. Superius dixit opositum quòd scilicet nõ solum dat motum, sed permanentiam æternam. Solutio Ioan. Ioannes dicit, ꝙ anima cœli est separata quantum ad esse, quia nec dat esse cœlo, nec recipit esse ab illo, est tamen coniuncta quo ad operationem. Confutatio. Hæc solis est reprobata superius, quia Auerro. voluit animam cœli dare esse motum, vt etiam pluribus rationibus est ostensum. Solutio propria. Propterea dico quòd anima cœli est separata à cœlo, & coniuncta cœlo. separata quidem, quia non dat esse post non esse, cum quo stat ꝙ det esse habitudine conseruationis, est igitur separata habitudine dandi esse de nouo. est tamen coniuncta habitudine conseruationis, quia conseruat cęleste corpus vt forma, finis, & agens. De hac re multa diximus superius, nunc sat est breuibus sic resumpsisse.

Et cum cõsiderauit in istis virtutibus edocuit ipsam esse virtutem appetitiuam de virtutibus animæ tantum, & cum speculatus est istas virtutes appetitiuas cœlestes inuenit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis, & cum considerauit in virtutibus appetitiuis cœlestibus, inuenit eas esse finitarum potentiarum, & cum perpendit continuationem motus earum, docuit quòd causa continuationis motus earum non est ista virtus, qua mouetur, sed illud quod largitur ei continuationem esse aliquid appetibile.

Commen.22. Hactenus quales sint motores cęli conclusum est, dictum ꝙ sunt aīæ immateriales, & intellectiles, nũc vult declarare quo ordine sese habeant cœlicæ ipsæ animæ, vt inde proficiscatur ad declarandum quis & qualisnam sit motor primus, & sumit quatuor in antecedente, inferendo causam perpetuitatis esse aliquid appetibile præter animas cęlicas & dicit primo, ꝙ animæ cœlorum non habent de virtutibus animę nisi virtutem appetitiuam siue voluntatem, supple tu & intellectum, immo ipsæ sunt intellectus appetitiui. Quod quidem habeãt intellectum, eo patet quia sunt animæ immateriales, & abiunctæ. Quod vero voluntatem per id patet, quia volũtas sequitur intellectum, vt vmbra corpus. vt dicitur. 12. metaphysi. commen. 39. & sic patet prima propositio. Dicit secundo quòd eiusmodi virtutes appetitiuæ cœlicæ mouentur saltẽ vt ad finem, ad aliquod appetibile nobilius ipsius, hoc patet quia omne mouens, & maxime vt finis est nobilius eo quod mouetur, & sic patet secunda propositio. Dicit tertio animas cœlorum quæ mouent cęlos vt effectrices causæ esse finitarum potentiarum, hoc est mouere sua mobilia quantum est ex se tempore finito, & huius causa est, quia mouent dependenter. proprerea secluso eo è quo dependent mouet tempore finito. & ita animæ illæ mouent finitis potentiis, & sic patet tertia propositio. Dicit quarto quòd de facto motus cœlici, qui fiunt ab animabus, sunt continui hoc est perpetui & æterni, nunquam deficientes Ex iis quatuor cõcludit ordinem, scilicet vt sit quoddam appetibile gratia cuius animę mouent quod præter animas ipsas, præstantius & nobilius, causa omnis æternitatis motuum illarum. cum enim aīæ illę moueant vt appetẽtes, per primam erit aliquod appetibile, nobilius per secundam, & cum animæ sint finitæ per tertiam, & motus illarum de facto sit perpetuus per quartam, iure sequitur esse aliquod appetibile præter animas appetentes, quod sit causa omnis perpetuitatis, non enim istud appetibile potest esse aliquid de animabus appetentibus, quia non moueret perpetuo, sed finita potentia, vt animæ cœlicę mouent. Ioannes hic declarat primo quòd virtutes animarum cœlorum sint finitæ, quia mouent tempore finito. Qua Ioan. Secundo quòd motus cœlorũ, quot vis sint, sunt perpetui, primum persuadet, tum quia sunt virtutes quæ nec esse, nec mouere possunt sine alio, igitur sua natura sunt tempore finitę in mouẽdo, quia tam diu, quam diu intelligitur esse illud propter quod mouent, vnde syllogismus est. omnis virtus quę in mouendo dependet ab alio, ipsa in mouendo sua natura finita est, hæc patet, quia perpetuitas motus est ratione alterius. & non ratione sui & ita ratione sui erit finitudo motus. Sed animæ cœlorum in mouendo dependent à primo motore. igitur mouẽt sua natura tempore finito. Tũ secundo quia oẽ mouens propter dispositionem alterius, quantum est ex se tempore finito mouet, sed animæ cęlorum mouent propter dispositionem primi appetibilis, quia si illud est transmutabile, mouent finito tempore, & si intransmutabile, mouent perpetuo, igitur ipsæ quantum est ex se mouent tempore finito. Secundum patuit,

tuit, quia motus cœli est mobilis & motoris æterni. Ex iis concludit duo. Primum quòd primus motor mouet vt finis tantum patet per ea quæ Auerro. dicit. ait. n. ipsum mouere vt quoddam appetibile, extra omnem cœlorum multitudinem. Secundum quòd sit infiniti vigoris, ait enim cæteros motores mouere tēpore finito, quia sunt finitæ virtutis. igitur quod mouet tēpore infinito, erit infinita virtus in vigore. hæc Ioannes. Sed circa hæc animaduerte, quia ea quę dicit primo sunt vera vno modo, & altero modo falsa. si enim velit virtutes cœlorum esse suapte natura finitas, quatenus sunt corruptibiles. sed præseruantur à motore illo communi, mentitur. hæ enim sunt formæ simplices non constitutæ per subiectum, vt totiens Auerro. exclamauit. At si velit ꝙ sint æternę coxistitiue, finitæ vero tempore ex conditione recte sapit. hec enim cum dependeat in essendo & mouendo à primo, sic sunt finitæ, quòd si primum intelligeretur non esse, hæ non essent, veluti si propositiones non essent veræ, cōclusiones non essent verę quāquam & propositiones & conclusiones sint necessariæ. Igitur ex conditione sunt finitæ, quia esse earum est ab esse alterius. Sunt autem coexistitiue infinitæ, quia coexistunt cum illo motore communi. & sic patet dictum Auerro. & id quod Ioannes ait. secundum quod dixit ꝙ motus cœlorum sunt perpetui, propter mobilis & motoris perpetuitatem, recte censet. est enim sua natura finitus omnis cœli motus, sed perpetuitatem nanciscitur à motore, & mobili. Sed licet hic vera sint, conclusiones non sunt Auerroicæ. prima quidem non, quia vbique Auerro. vult primū motorem mouere vniuersum vt agens. & intellectus orbium, vt appetibilis finis, mouet quidem vniuersum congregatum ex omnibus orbibus vt agēs, quia mouet illud motu diurno, quo omnes orbes mouentur. 24. horis. mouet vero motores particulares orbium particularium vt finis quia illi mouent suapte natura finito tempore, qui nisi ob illud bonum mouerent, certo & statuto tempore mouerent. & propterea motor orbis stellati, mouet perpetuo, qui sua natura mouet. 36. mil. annorum tantum. propter illud appetibile commune. & motor saturni perpetuo, qui sua nā non mouet. nisi. 3. annis, propter idem, & de cæteris similiter. Quod vero hic motor moueat particulares motores vt finis, perspicuum est de mente Auerro. vbiq; sed ꝙ moueat vt agens possum probare multis authoritatibus Auer. & rōnibus. Ad presens tribus. Primo. 3. cœli commen. 28. & 4. cœli. commē. 22. forma materialis & est mouens, & est mota. quatenus quidem forma mouet. cum de ratione formæ sit mouere, quatenus vero in materia mouetur, quia de ratione materiæ est pati. vnde nono metaphysi. commen. secundo dicitur quod in liberatis à materia non est passio, sed actio. Tunc arguo, de ratione formæ est mouere. igitur vbi potisimum saluatur ratio formæ in eo saluatur etiam ratio motiui. At cum in primo simpliciter & ratio formæ, & ratio actus maxime saluatur, & ipsum maxime mouebit. secundo omne quod agit & mouet, agit & mouet vt est in actu. tertio physicorum commen. 17. & nono metaphysi. cōmen. 20. Primus motor simpliciter est actus per essentiam. igitur agit & mouet per essentiam. tertio primus motor simpliciter est in maximo circulo. octauo physicorum. commen. 84. vt in loco. & potisimum in dextro illius vt in ortu. secundo cęli commen. 15. vt in loco magis proprio, igitur ibi operatur & mouet, quia substantiæ separatæ apud Aristot. & Auerro. non sunt in loco nisi propter operationem. Ex iis colligitur primum motorem non mouere vt finem, sed vt agens. Multas rationes addo in codicillo de infinitate primi. Decipitur autem Ioannes, quia Auerro. ait primum motorem mouere vt appetibile, & esse extra alios motores. hoc enim non intellexit. Auerro. enim voluit ipsum mouere vt appetibile, si referatur ad motores particulares & proprios orbium, nam respectu illorum finis est. voluit autem ipsum esse extra alios, quatenus ille nullum mobile, nullumque orbem particularem mouet, sed vniuersum animal cœlicum. Et sic quatenus est communis videtur esse extra alios. Errauit etiam secundo Ioannes, quia dixit primum motorem esse infinitum, contradixit enim sibi in octauo physicorum vbi voluit ipsum nec finitum, nec infinitum esse. Et contradixit Auerro. vbique, qui negat ipsum esse infinitum, vt in codicillo de infinitate ostenditur. Sed quia res hæc est longa, & in illo lib. determinata, sufficit scire primum dici infinitum non vigore, sed duratione, qui (quoniam est independenter & à se talis) ideo dicitur infinitus absolute. cæteri motores particulares sunt etiam infiniti, sed quia sunt tales ab alio atque dependenter, hac ratione dicuntur finiti, vt totiens dictum est.

Conclusiones Ioan. Prima. — *Secunda.* — *Moderatio eorum quæ Ioan. dicit.* — *Error Ioan. primus.* — *Secūdus error Ioan.*

Et quia continuatio non prouenit nisi à motore non moto, sequitur quòd istud mouens neque est corpus, neque potentia in corpore, & quòd est intelligentia abstracta, quod etiam declaratum est in libro de anima, scilicet quòd omne quod est tale, est intelligentia abstracta, & quod istud corpus cœleste intelligit hanc intelligentiam, intelligentia enim transmutat ipsum appetere ad illud.

Commen 23.

Nunc exponit qualis nam sit ille primus motor, & vult quòd neque sit corpus, neq; virtus corporea, & quòd sit intellectus separatus. Et hoc probatur, quia continuatio siue perpetuitas motus non peruenit, nisi à motore non moto, & hoc idem tertio de anima est probatum. & dictum quòd omne mouens, quod in mouendo non mouetur, est intellectus separatus vbi etiam dictum est corpus cœlicum intelligere hanc separatam mentem per hoc quia intelligentia vnicuique propria transmutat ipsum appetere ad illud, hoc est per hoc, quia intelligentia vnicuiq; orbi propria facit ipsum appetere illam mentem separatam, qui appetitus non est absque comprahensione. Sic igitur patet talem primum motorem esse neque corpus, neque vim corpoream, & esse puram & separatam mentem. quam Plato idæam boni appellat, & alibi vnitatem.

Et cum cōsiderauit etiam da causa ęternitatis cœli declarauit in vltimo primi cœli & mundi in eo non existere potentiam omnino, & declarauit etiam de virtute qua mouetur cœlum localiter, scilicet anima appetitiua quòd ipsa non habet materiam nisi materiam quæ est in potentia in loco tantum. Cum igitur sciuit has tres causas, compleuit scientiam de cęlo, & est declaratum ex hoc toto quod dixit in secundo cœli & mundi, scilicet quòd si in

si in cœlo essent plures stellæ aut maiores cessarent motus eius, aut essent minores, & sic cessaret continuatio motus, motus enim est necessarius in continuatione.

Commen.24. Placet mihi expositio Ioannis, quæ ait Auerro. quasi resumere ea quæ dixit. Dixit enim in cœlo nullam esse potentiam ad esse, qua cœlum posit esse & non esse. Amplius in illo non esse potentiam nisi ad vbi, hæc ergo repetit. primum enim probatum est propter causam æternitatis. sunt enim causæ æternitatis duæ, carentia materiæ & carentia contrarij. Et propter has causas sequitur cœlum nullam habere potentiam ad esse. omne enim carens materia, & contrario caret potentia penitus. Secundum probatum est per hoc, quia continuo motus est alius atque alius, igitur corpus cœleste est in potentia ad motum & ad quietem. Addit quòd cum Aristot. in libr. cœli sciuit has tres causas motus cœli, videlicet, finem qui est motor separatus, effectricem causam, videlicet, intelligentiam vnitam vnicuique orbi & materiam ad vbi, quod est corpus cœleste compleuit scientiam de cœlo. scire enim est per causas & potissimum scire per omnes causas, hæ tres causæ sunt omnes causę quia alia est finis vt motor separatus alia effectrix vt motor particularis. alia materia vt cœleste corpus, quod est altera pars animalis cœli, & quia finis & forma idem est, igitur hæ sunt omnes causæ cœli & eius motus, & ita completur scientia de cœlo, qui est per omnes causas. Addit quòd etiam ex secundo libr. cœli est declaratum cœlum carere omni potentia, quia ibi est dictum continuationem motus eius esse necessariam. signum autem, quia habet pro impossibili motum orbis esse tardiorem aut cessare, vt apparet in illo enthime. si orbi adderetur stella aut non moueretur aut tardius moueretur. Sic igitur patet Aristot. habere pro impossibili motum cœli posse variari, aut cessare, & ita vult illum esse necessarium, & per consequens cœlum caret omni potentia ad esse. Aliter aliquando cessaret, hæc est recapitulatio eorum quæ dixit.

Et fuit declaratum ex iis omnibus quod dator cõtinuationis motus est dator motus cœli, quia nisi ipse esset, destrueretur motus, & si motus, etiam cœlum, cœlum enim est propter motum suum, & si motus cœli destrueretur, motus entium inferiorum destrueretur, & sic mundus. Ex quo verificatur quòd dator continuationis motus est dator ipsius esse omnibus alijs entibus.

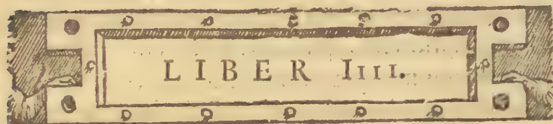
Commen.25. Ex iis concludit vnam conclusionem, videlicet ꝙ primus quòd motor est vniuersalis causa effectrix omnium rerum. Et arguit à primo ad vltimum hoc pacto. Primus motor est dator continuationum in motu cœli, vt probatum est. igitur dator motus cœli, quia motus cœli esse non potest sine continuatione, nec sine illo primo, vt dictum est. Vltra primus motor est dator motus, igitur ipsius cœli. non enim esse potest cœlum sine motu. est enim cęlum ob motum suum, tanquam ob propriam operationem & finem secundarium. Vltra, primus motor est causa motus cœli. igitur est causa rerum sublunarium, quia illæ nec esse nec moueri possunt sine motu cœli. Vltra, primus motor est causa omnium rerum sublunarium. igitur est vniuersalis causa totius mundi, est enim mundus ex rebus superis & inferis congeries. Ex quo infert illum esse causam essendi omnibus qui est dator continuationis, & sic recte verificatur quod Aristo. infert. 12. Metaphysi. libr. cum ait. ex tali igitur principio cœlum ipsum dependet. vbi Auerro. ait. commen. 39 Deum esse animal sempiternum, è quo cœlum & tota nã dependet. Sed circa hæc occurrunt dubitationes. Prima vtrum cessante motu cœli cessaret cœlum. Secunda, vtrum cessante motu cœli cessarent omnes res sublunares penitus. Dubitationes. Prima.

Contra primam arguitur quòd non, quia cessante accidente non debet cessare substantia. Sed motus est accidens cœlo. Contra secundum vero, quia Secunda. si res sublunares cessarent, vel per annihilationem, vel per corruptionem. non per annihilationem, quia hæc perterruit omnes physicos, non per corruptionem, quia corruptio vnius esse generatio alterius, & sic adhuc remanerent. In oppositum est Auerro. vt vidistis. De his quæstionibus disputamus copiose in libro cœli, nunc cursim vt peripatetici dicimus. Solutio qõnum Ex falso impossibili sequi falsum impossibile. Et propterea, quia motum cœli cessare peripatetici credũt esse falsum impossibile, ideo consequenter coguntur concedere ipso cessante omnia cessare, & ipso cessante omnia quæ sunt remanere. Quod quidem ipso cessante omnia cessent patet. primo quia motus cœli est veluti vita omnium eorum quæ per naturam subsistunt, vt dicitur octauo physicorum modo nihil esse potest sine vita. Secundo motus cœli est finis cęli quo conseruatur in esse, sed ablato fine aufertur esse, igitur aufertur cœlum, sed motor esse non potest sine mobili in necessariis. igitur aufertur omnis motor, & sic ablata erit omnis natura superior, sed natura inferior esse non potest sine natura superiori, igitur ablato motu tollitur omne esse, tertio in omni ordine essentiali ablato primo totius ordinis aufertur omne posterius, sed motus cœli est primus omnium motuum, igitur ipso ablato aufertur oĩs alius, & ita omnia mobilia & motores. & sic patet quòd cessante motu cœli omnia cessant. Quod vero cessante motu cœli cuncta remaneant patet, quia vel desinunt per corruptionem, vel per annihilationem. non per corruptionem, quia corruptio vnius est generatio alterius nec per annihilationem, quia impossibile est aliquid ex nihilo fieri, & ita impoře erit aliquid in nihil redigi apud peripateticos. Et ita patet ambo illa opposita sequi, causa autem est, quia antecedens est falsum impossibile, ex quo nonnisi falsum impossibile sequitur, quod quidem sequens est concedendum non pro sui qualitate, vt sorticolæ aiunt, sed vt sequens ad positum. Hæc raptim de quæstione, quia in libro cœli scribimus copiosius. Ad rationem patet sole. Ad primam dico quòd motus cœli non est accidens contingens cœlo, sed proprius illius finis saltem secundarius, propria motoris & mobilis operatio. Et propterea eo cessante cessant motor & mobile. Ad secundum patet solutio. ratio enim concludit illa non cessare, & opposita ratio illa cessare, & hoc quia antecedens est falsum impossibile ad quod sequitur quodlibet, idest ambo contradictoria. Et sic patet solutio quæstionum. Sed de his ad libro de cœlo te mitto.

Demonstratio autem qua vsus est in vltimo octaui physicorum probans, scilicet quòd virtus infinita non existit in corpore finito, siue fuerit materialis siue non: plures induxit ad errorem, & multotiens locuti fuimus de dissolutione quæstionis contingentis in ea. & similiter locuti fuimus de hoc quod contingit ex hoc: quòd videlicet primum motum ex se & ex alio est motum per accidens per naturam motoris sui: & hoc intendimus declarare, & est manifestum quòd qui destruxit scientiam causarum illorum trium quæsitorum, non complebitur in eo scientia cœli.

Commen 26. Excusat se à duobus, & repetit quod concluserat. Circa primum debes scire, quòd Aristo. octauo physicorum probauit quòd nulla virtus infinita sit in corpore finito, qualiscunque sit illa virtus. per hoc, videlicet, quia tunc moueret in non tempore, vt deducit per proportionem motoris ad mobile. vt Auerro. explicat commen. 79. liber duodecimo metaphysi. modo contra hanc deductionem mouetur quæstio vt, vbi mouit Auerro. propter quid videlicet sequitur virtutem infinitam mouere in non tempore si est in corpore, & non sequitur si est extra corpus Auerro. igitur se excusat à pertractatione huius quæstionis, quia ait sępius se illam disputasse, vt in octauo physicorum commen. 79. & duodecimo metaphysi. commen. 41. & alibi. Quæ quæstio fuit causa errandi multis & dicit. Secundo debes scire quòd vnusquisque orbis mouet se per accidens, quia non primo propter se, sed propter motorem communem. Mouetur enim à natura motoris proprij, & ita videtur quasi per accidens se mouere. Propterea ait hoc voluisse declarare, sed qa alias copiosius declarauit, ideo vult esse excusatum se de vlteriori declaratione. Sed quicquid sit, dicerem quòd qui destruit scientiam illorum trium, videlicet, communis motoris, mobilis, & proprij motoris, non potest complete scire cœlum, vt superius fuit bene explicatum. Hæc de tertio libro.

Finis Tertij libri.

AVGVSTINI NIPHI COMMENTATIONES IN LIBRVM QVARTVM AVER. DE SVBSTANTIA ORBIS.

PERSCRVTANDVM est de hoc quod dicunt quòd corpus cœleste est simplex, & spirituale.

Cõm. 1. HACTENVS in libro tertio de motore & mobili ipsius cœli. Nunc vltimo in hoc quarto libro vult loqui de quibusdam attributis cœlo & dissoluet quæstiones, tum de cœli natura, tum de eius forma. Quantum ad primum proponit intentionem, & inquit, perscrutandum est de hoc quod dicunt quòd corpus cœleste est simplex spirituale, & sumit corpus cœleste pro altera parte animalis cœlici. Sunt igitur tributa corpori cœlesti tria, quòd videlicet sit corpus, quòd simplex, quòd spirituale. Et hæc tria declarabit

Intendunt enim in ipso esse dimensiones nõ in materia, & ideo non recipit alterationem in qualitatibus neque in substantia, & est sicut dixit Themi. quòd sol & luna & aliæ stellæ aut sunt formæ, idest dimensiones non in materia, idest corpora spiritualia, aut habent materiam æquiuoce cum istis materijs. Nullus autem dubitat hoc quòd sunt corpora quæ mouentur.

Exponit & verificat dicta attributa & primo quòd cœleste corpus sit simplex, & ait cœleste illud corpus esse simplex quatenus in ipso sunt dimensiones non in materia, idest dimensiones non consequentes materiam, quod probat per hoc, quia nec per qualitates est alterabile, nec per substantiam est transmutabile, igitur cœleste corpus est simplex per exclusionem materiæ. Quod vero sit spirituale probat per auctoritatem Themistij, dicentis quòd sol & luna & aliæ stellæ aut sunt formæ, hoc est dimensiones simplices siue corpora spiritualia, aut habent materiã æquiuoce, idest aut sunt materiæ æquiuoce. Quod aũt sit corpus probat per hoc, qa nemo dubitat ipsum moueri, & omne quod mouetur est corpus. Et ita est corpus, quia mouetur. simplex, quia dimensio sine materia, spirituale, quia est materia æquiuoce. Animaduerte quòd licet idẽ sit simplex & spirituale tñ differũt, quia simplex dicitur per resolutionẽ ad materiã, spirituale vero per relationem ad formam. Cõm. 2.

Et etiam nullus dubitat quòd corpora non recipiunt alterationem, & transmutationem in substantia: nisi quia sunt in materia, & ideo inuenitur in eis plus quam vnum numero, & sunt species, & genera, corpora igitur cœlestia sunt absoluta à materia.

Remouet cauillum, quia nonnulli negarunt materiam, & concesserunt alterationem & generationẽ vt Democritus & alij plures veluti habetur primo de generationẽ. Respondet quòd nemo debet dubitare nihil posse transmutari nisi propter materiam. omne enim quod transmutať habet materiam, vel est ipsa materia. Signum affert quia multitudo īdiuiduorum est propter materiam, ita quòd vbi est materia, ibi est multitudo indiuiduorum & species & genera, quòd non esset nisi pro quanto illa materia esset causa alterationis & generationis. Ex iis infert corpora cœlestia esse absoluta ab omni materia, & ita patet illa esse corpora simplicia & spiritualia. Hæc de attributis. Sed circa est contradictio, quia Auer. hic causam multiplicationes indiuiduorum sub eadẽ specie dicit esse materiã quæ est causa generationis & corruptionis. In primo vero de cœlo. cõmen. 4. ait causam multiplicationis indiuiduorum sub eadem specie esse imperfectionem. Dici potest ꝙ imperfectio non est causa multiplicationis indiuiduorum in eadem specie, nisi velut causa sine qua non. Sed causæ per se sunt multæ, materia quidem causa per se est vt subiectum, effectrix causa est generans, aptum plura generare in eadem Cõm. 3. Dubitatio. Solutio.

eadem specie. Causa formalis est forma rei, quia vt dicitur secūdo de anima.commen.4.indiuiduum est hoc propter formam,formalis sine qua non est continens.sunt enim contenta in continentibus vt in formis. Causa vt finis est esse melius.nam cum natura semper agat de possibilibus quod melius est, & cum plura esse indiuidua sub vna specie quando apta nata sunt esse,sit melius.igitur hoc est causa vt finis. attribuitur autem ipsi materiæ causa multiplicationis, quia videtur ipsa præcipua.ipsa enim existente indiuidua sunt multa sub eadem specie, & ipsa ablata non est nisi vnum indiuiduum in specie. Vtrum vero materia sit causa multiplicationis sola, an vt quanta, alibi quære.

Sed tamen fuit dubitatum de eis vtrum habeant materiam per potentiam quæ est in eis ad vbi.omnis enim potētia existit in materia. Sed forte videtur quòd ista materia habet esse medium inter materiam quæ est omnino in potentia & inter actum purum, scilicet tres dimensiones: in quibus non est potentia omnino: & sic potentia habebit gradus, & materia gradus:& per hanc potentiam indigent corpora cœlestia motore in quo non est potentia omnino.

Commen 4. Mouet quæstionem, quæ licet sit pertractata, tamen mouetur sub noua forma. Quæstio est vtrum orbes siue cœli ipsi habeant materiā, propterea quia habent potentiam ad vbi,hæc enim quæstio nō quęrit vtrum cęlum habeat materiam, sed vtrum habeat materiam eo,quia habet potentiam ad vbi, vt quasi sit sensus, vtrum potentia ad vbi sit materialis, & arguit ꝙ sic, quia omnis potentia est in materia, igitur si habet potentiam ad vbi, habet materiam. Soluit, & vt mihi videtur,concedit cęlum habere materiam, propterea quia habet potentiam ad vbi, sed illa materia quam habet cęlum est alterius rationis, quia materia cœli non est pura potētia velut materia generabilium, nec in actu puro nulli potentiæ admixto veluti sunt dimensiones cœlicæ, quæ nunquam fuerunt interminatæ, nec in potentia ad terminum aliquem. Sed est medium quoddam nō quidem participationē extremorum vt tepidum, sed participatione conditionum materiæ purę & actus puri.participat enim conditione materiæ respectu motus, quia ad illum est pura potentia.participat autem conditione actus, respectu motoris, quia respectu illius semper est in actu. dictum est enim cœlestem illam materiam esse subiectum ad motorem, materiam vero ad motum.

Cauillus primus. Ex iis infert solutionem ad duos cauillos.primus est quia si cœlum habet materiam.& alterius rationis.igitur dabuntur duæ primæ materiæ. Respondet concedendo esse duas primas materias alterius rationis, quia materia habet gradus velut potentia. (Rñsio ad cauillum.) vt enim est quædam potentia ad esse, & quædam ad vbi, sic est quædam materia ad vbi, quædam ad esse. Erunt igitur duæ primæ materiæ, sed alterius rationis. Secundus cauillus est,quia si in cœlo est materia ad vbi potest quiescere. potentia enim est vna contrariorum. (Cauillus scdus.) Respondet & concedit materiam cęli esse motus & quietis.signum autē est, quia propter hanc potentiam indiguit cœlum motore, qui omni à potentia sit liberatus tam ad esse quam ad vbi. (Responsio ad cauillum.) De hac quæstione & aliis est disputatum superioribus libris. Ioannes vero per cœlum esse medium,videtur velle cœlum esse ligamentum æternorum & generabilium. (Quæ Ioan. Gādauen.) Et decipit, quia licet corpus cœleste sit medium per hoc,quia ligat ęterna cum corruptibilibus, non intelligit sic Auerro.in hoc loco. (Error Ioan.) Sed medium intelligit quandam naturam, quæ habet rationem materię & actus secundum diuersas conditiones.non enim comparat cœleste corpus ad æterna & corruptibilia,sed ad actum purum & puram potentiam,& sic Ioannes videtur dicere, verum non ad propositum.

Ioannes autem dedit quæstionum, de qua plures considerantes non potuerunt euadere.dixit enim si mundus est finitus,debet habere potentiam finitam, igitur est generabilis & corruptibilis.

Commen. 5. Mouet secundam quæstionem, quæ licet alibi sit mota de cœlo ipso, nunc tamen mouetur de toto mundo. Habet tamen eandem vim. Quæstio vero sic componitur, omne quod habet potentiam finitam, est corruptibile.Mundus habet potentiam finitam, igitur mundus est corruptibilis. Minor probatur, quia mundus est finitus tam motu quam dimensione,& ita virtute & potentia.

Et ad hoc dicendum est quòd generatio & corruptio & omnis motus est à virtute, quæ est habitus, & omne quod caret causis motus, necesse est habere quietem, quæ est eius priuatio.

Commen. 6. Respondet ad quæstionem, & non multum curat formam quæstionis. supponit igitur primo ꝙ generatio & motus sint à causa positiua, quam appellat habitum, quietem vero & incorruptibilitatem vult esse à causa priuatiua. verbi causa, duæ sunt causæ corruptionis, materia, videlicet, & contrarium, igitur priuatio harum causarum erit causa incorruptibilitatis. In causis enim conuertibilibus si affirmatio est causa affirmationis, priuatio erit causa priuationis vt dicitur in libro Posterio. Præterea, Duæ sunt causæ motus per se, mobile ꝑ se, & motor per se, id igitur qđ non habet mobile per se nec motorē per se, quiescit per priuationem dictarum causarum.

Et non est impossibile existere in corpore finito quod caret motu quietem infinitam: licet corpus sit finitum: quies enim est priuatio, & priuatio non est potentia.

Commen. 7. Hac suppositione stante respondet ad materiam quæstionis, & concedit in ipso mundo siue cœlo esse quietem infinitam, siue quies sumatur pro priuatione motus de loco in locum, siue pro priuatione corruptionis.Mundus enim semper quiescit à motu locali, & semper quiescit à generatione. Causa autem est, quia quies est effectus priuatiuus, & non effectus positiuus, & propterea est per priuationem causarum, & non per præsentiā causarum. quiescit enim mundus à motu de loco in locum propter carentiam causarum motus, & quiescit à corruptione propter carentiā materiæ & contrarij. Erit igitur mundus in finito tpe incorruptibilis, licet sit finitus mole, & opatione.

Vnde dicit Aristo.quòd cum stellæ carent causis motus quas habent corpora cœlestia, de necessitate habent quietem

tem infinitā, quæ est priuatio motus. Et similiter dicit quòd terra debet habere quietem infinitam quæ est priuatio motus, quia caret agente motum in ea infinitum, & ideo dicit quòd quies quæ est in ea contingit necessario vt sit fortior virtute cœli qua mouetur, quia motus super ipsam fit, motus .n. impossibilis est in eo quod est quiescens, cum caret causis motus, & hoc manifestum est per se.

Commen. 8. Probat dictam solutionem per auctoritatem Aristo. primo de stellis. Ait enim Aristo. secundo cæli. stellas non moueri per se in cœlo vt pisces in mari, sed ad motum orbium, & propterea stellæ cuique inest quies infinita à motu per se, & hoc quia talis quies inest propter priuationem causarum motus, & nō propter causas affirmatiuas. Secunda auctoritas est de terra quæ tempore infinito quiescit propter duas rationes. primo quia caruit agente motum in illa, secundo quia cœlum fertur circa eam. modo omne qđ mouetur indiget quiescēte. Et addit obiter ꝙ hac ratione dixit Aristo. in libro de causa motuum animalium ꝙ quies terræ est fortior potentia cœli, aut saltē æque fortis, quia nec omnes dij omnes deæ nec possent mouere totam terram, ea enim virtus quæ moueret terram esset fortior virtute cœli, primo quia faceret cœlum quiescere, & secundo quia faceret motum terræ. Virtus autem cœli solum mouet cœlum. Sic igitur terra infinito tempore quiescit. Tum quia caret motore & causis motus. Tum quia cœlum fertur necessario circa ipsam. Debes scire ꝙ Alexander aphrodisiæus credidit quodlibet elementum esse animatum vt sibi imponit Auerro. primo de Anima. commen. 88. propterea quidam opinati sunt terram quiescere propter virtutem animæ, quæ est eius forma. Auerro. vero contra hos dat intelligere terram quiescere non propter virtutem animæ, sed propter priuationem causarum facientium motum, quia demonstrat nullum elementum posse esse animatum in pluribus locis. Ex iis patet dicta solutio ad materiam, & qualiter est peripatetica.

In cœlo igitur est priuatio infinita, licet sit finitū quum quies sit priuatio, non virtus, sicut exstimauerunt qui dixerunt quòd quies est in eo per virtutem. Immo necessario est per priuationem virtutis.

Commen. 9. Resumit solutionem & concedit mundum esse finitum & habere priuationem corruptionis infinitam, & hoc quia quies à corruptione est priuatio, non virtus, sicut existimauerunt qui dixerunt quòd quies à corruptione est in ipso cœlo per virtutem, Auicenna enim & Philoponus crediderunt corpus cœleste esse corruptibile, sed æternitatem habere à motore separato. Et propterea addit quòd talis quies est propter priuationem virtutis, idest potentiæ materiæ, cœlum igitur est æternum quia caret causis corruptionis, videlicet materia & contrario. Tunc potest dici ad formam concedendo maiorem & negando minorem, quia mundus nec habet potentiam finitam nec infinitam, cum careat omni potentia penitus. Ad probationem concedo quòd mundus est operatione & mole finitus, non tamen sequitur vt sit potentia finitus. omnis enim potentia est ratione materiæ. modo cœlum est abiunctum ab omni prorsus materia. Et sic patet solutio ad materiam & ad formam.

Et ideo videmus loquentes in hac quæstione quærere vtrum permaneat per se, aut per dispositionem additam illi. Et est permanentium per se quia permanentia est priuatio motus. & priuatio non accedit ei, nisi quia caret agente motum. Et scias quòd hæc quæstio est valde bona, & sic terminatur libellas de substantia orbis.

Obiicit dictæ solutioni, quia mundus est æternus, vt totiens probatum est, propterea quærunt vtrum sit æternus per se, vel per dispositionem additam illi. Respondet quòd cœlum non est æternum per dispositionem additam ipsi, vtpote per virtutem separatam, vt dixit Auicenna, & Ioannes Grammaticus, sed æternum per se quia propter carentiam causarum motus generationis. addit quæstionem hanc esse vtilem, & propterea eam vult esse vlterius considerandam. Signum quia alibi mouit. & soluit vt duodecimo Metaphysi. commen. 41. & secundo cœli. commen. 71. & alibi. Debes scire quòd duplex potest aliquid intelligi esse æternum. aut per additionem, vt quando aliquod esset sua natura corruptibile, sed ab alio præseruaretur, vt Plato & Philoponus & Auicenna dixerunt de cœlo. voluerunt enim cœlum esse sua natura corruptibile, sed nancisci æternitatem à motore separato. Alio modo aliquid dicitur æternum per se. hoc est non per additionem causarum, sed priuatione causarum corruptiuarum. & hoc pacto Aristot. & Auerro. arbitrantur cœlum esse æternum. Sed occurres, quia per Auerro. cœlum caret causis corruptionis. igitur potest habere. omnis enim priuatio est in subiecto apto nato. Dici potest quòd priuatio est secundum genus, & secundum speciem. secundum genus quidem talpa priuatur visu, quia potest habere saltem sub ratione animalis secundum speciem catulus priuatur ipso visu. quia potest habere inquantum canis. dico igitur ꝙ cœlum est æternum per priuationem causarum, quę illi competit per rationem generis, & ita potest corrumpi per rationem generis. Vel tutius dicerem Auerro. per priuationem intellexisse negationem causarum, & hoc pacto debet intelligi. Hæc sunt quę mihi videtur de isto lib. Auer. Animaduerte ꝙ Paduę priscis diebus alias editiones fecimus. Sed q̃a in iuuentute sunt compositæ in quibus multa iuueniliter diximus, quæ nunc non diceremus, dubitantes ne aliquis maliuolus illas ederet, has prædimus & has volumus esse nostras, quas non publicaremus, nisi alij maledici præuenissent. Nam hac ætate non multum in Auerro. dictis insistimus, occupati in altioribus.

(Margin notes: Commen. 10. — Aeternum duplex. — Dubitatio. — Solutio. — Priuatio duplex. — Quid Auer. per priuationem.)

FINIS.

Series chartarum,

A B C D E F.

Omnes sunt quaterniones præter F qui est Ternus.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.

MDLIX.

40
23

AVG·NIE·IN PAVL NAT·

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm